K
35
NAPOLI

118 - K. 35

118. K. 35

VIRI ILLVSTRIS

NICOLAI CLAVDII FABRICII DE PEIRESC,

SENATORIS AQVISEXTIENSIS

VITA,

Per PETRVM GASSENDVM Præpositum Ecclesiæ Dinienſis.

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE III NAPOLI

PARISIIS,
Sumptibus SEBASTIANI CRAMOISY,
Architypographi Regij, viâ Iacobæâ.

M. DC. XLI.
CVM PRIVILEGIO REGIS.

PRINCIPI MAGNO, SAPIENTI, BONO, LVDOVICO VALESIO ALENSI COMITI, LEVIORIS EQVITATVS PER Gallias Magiſtro, & Gallo-Prouinciæ Proregi.

PETRVS GASSENDVS S. P. D.

MAGNE PRINCEPS,

Scribere aggredior quam abs me depoſcis laudatiſſimi Peireskij vitam. Quippe non priùs in hanc Prouinciam fauſtis auibus acceſsiſti, quàm

ingemuisti præreptam tibi, magnà fatorum inuidiâ, illius consuetudinem; ac me, quem nôras fuisse cum ipso familiarissimè versatum, perquàm studiosè de eius studiis, moribúsque es percontatus. Voluisti etiam habitum oris ex effigie cognoscere, & loca adire, in quibus supersessent illius vestigia, lustrando vbi habitare, vbi sedere, vbi præstanteis quosque viros, quibusdam quasi Sirenibus, detinere solitus fuisset. Denique in eam raptus es virtutum eius admirationem, vt conscribendæ illius vitæ non postremus auctor mihi fueris, ac me idcircò non inuitus à te abesse permiseris, vt in secessu hocce meo coronis citiùs imponeretur. Et poteram quidem germanam excusationem prætexere ex tenuitate virium: at cunctandum non censui, cùm ad multiplex officium attendi. Nam primùm quidem, quod ad Te spectat, morosus sim planè, nisi obsequar, qui nihil tale cogitans, ac nihil tale meritus, sic fui euocatus ad te salutandum, vt ex eo vsque tempore beneuolentia erga me tua esse non potuerit & liberior, & dulcior, & ad omnem comitatem, facilitatémque procliuior. Didici certè experiundo, quàm merito iure te suspiciat, amétque, & suas delicias tota ducat prouincia; fœlix videlicet Prorege, in quo philosophia, & imperium æquis momentis temperentur. Quin etiam ita pacis studia cum artibus belli

componis, ita cum Marte Musas concilias, vt ambiguum fiat, generosiorne, an eruditior emineas; & cùm immortale id decus sit tibi gentilitium, nemo tamen ex inclyta, Regiáque Valesiorum stirpe occurrat tecum comparandus. Sed memoranda hæc aliàs: nunc commendari satis non potest, quòd fasceis vbique submittis virtuti, neque in solis Principibus regiarum laudum materiam quæris. Nihil interesse existimas sub qua veste lateat heroïca mens; & modò pectus diuinum sit, propensum te ad cultum præstas. Exemplo certè erit perpetuo, & magnorum Ducum, Imperatorúmque factis accensendo, quòd iam tua commendatione Senatorij ordinis virum ob eximias animi doteis, inter Principes euehis; & ne vnquam illius fama intermoriatur, curam assumis. Oportet nempe in te poßideas quas in illo amas laudatas virtutes; neque potest affectus tui non perennare memoria, cui virtus ipsa est elogium prônunciatura sempiternum. Deinde quod spectat ad Virum, ingratus sim, nisi id præstem, quod singularis erga me amor, & munifica indoles erga omneis efflagitat. Nam me quidem quantum amârit, promptius est animo sentire, quàm verbis exprimere; satísque est dicere me fœlicitati vertere magnæ, quòd me tam carum habuerit, quòd tam frequentem sibi adesse, consilio-

ingemuisti præreptam tibi, magnâ fatorum inuidiâ, illius consuetudinem; ac me, quem nôras fuisse cum ipso familiarissimè versatum, perquàm studiosè de eius studiis, moribúsque es percontatus. Voluisti etiam habitum oris ex effigie cognoscere, & loca adire, in quibus supereſſent illius vestigia, lustrando vbi habitare, vbi sedere, vbi præstanteis quosque viros, quibusdam quasi Sirenibus, detinere solitus fuisset. Denique in eam raptus es virtutum eius admirationem, vt conscribendæ illius vitæ non postremus auctor mihi fueris, ac me idcircò non inuitus à te abesse permiseris, vt in secessu hocce meo coronis citiùs imponeretur. Et poteram quidem germanam excusationem prætexere ex tenuitate virium: at cunctandum non censui, cùm ad multiplex officium attendi. Nam primùm quidem, quod ad Te spectat, morosus sim planè, nisi obsequar, qui nihil tale cogitans, ac nihil tale meritus, sic fui euocatus ad te salutandum, vt ex eo vsque tempore beneuolentia erga me tua esse non potuerit & liberior, & dulcior, & ad omnem comitatem, facilitatémque procliuior. Didici certè experiundo, quàm merito iure te suspiciat, amétque, & suas delicias tota ducat prouincia; fœlix videlicet Prorege, in quo philosophia, & imperium æquis momentis temperentur. Quinetiam ita pacis studia cum artibus belli

componis, ita cùm Marte Muſas concilias, vt ambiguum ſiat, generoſiorne, an eruditior emineas; & cùm immortale id decus ſit tibi gentilitium, nemo tamen ex inclyta, Regiáque Valeſiorum ſtirpe occurrat tecum comparandus. Sed memoranda hæc aliàs: nunc commendari ſatis non poteſt, quòd faſceis vbique ſubmittis virtuti, neque in ſolis Principibus regiarum laudum materiam quæris. Nihil intereſſe exiſtimas ſub qua veſte lateat heroïca mens; & modò pectus diuinum ſit, propenſum te ad cultum præſtas. Exemplo certè erit perpetuo, & magnorum Ducum, Imperatorúmque factis accenſendo, quòd iam tua commendatione Senatorij ordinis virum ob eximias animi doteis, inter Principes euehis; & ne vnquam illius fama intermoriatur, curam aſſumis. Oportet nempe in te poſſideas quas in illo amas laudatas virtutes; neque poteſt affectus tui non perennare memoria, cui virtus ipſa eſt elogium prônunciatura ſempiternum. Deinde quod ſpectat ad Virum, ingratus ſim, niſi id præſtem, quod ſingularis erga me amor, & munifica indoles erga omneis efflagitat. Nam me quidem quantum amârit, promptius eſt animo ſentire, quàm verbis exprimere; ſatíſque eſt dicere me fœlicitati vertere magnæ, quòd me tam carum habuerit, quòd tam frequentem ſibi adeſſe, conſilio-

rúmque animi omnium esse consciũm voluerit; quòd in meum sinum vt cætera, sic extrema verba, animámque ipsam tandem exhalárit. Eam ob causſam, cùm nulli magis, quàm mihi esse cordi debeat capitis tam cari memoria; currenti sanè adhibes calcar, cùm tuo imperio id exigis, ad quod gratitudo, & ius amicitiæ me procliuem facit. Qui enim quoties quidpiam de illo cogito, loquor, audio, intima quadam suauißimáque animi lætitia perfundor: quomodo poßim non iucundè vitæ eiusdem seriem sic scribendo retexere, vt cum pleriſque cõmunicetur? An non videbor adhuc cum illo humanißimè conuersari, suaueiſque horas consumere, ac tum mihi demùm satisfacere, vbi per me non steterit, quin tanti amici gloria efflorescat? Quantum verò ad propensionem, qua animatus in omneis fuit, exstitisse nemo videtur, qui in commune bonum natus, id impensiùs curauerit, vt constantißimè prodesset vniuersitati generis humani. Nam multis quidem cessisse potest, si facultates spectaueris; nemini tamen, si virium modum, voluntatémque benefaciendi. Dignus proinde, qui regnârit in animis hominum, ac studioſorum præsertim, quos excitare, foueréque eruditione, consilio, auctoritate, gratia, opibus suis destitit nunquam. Testes sunt boni, doctíque omnes, qui consensu vnanimi fatentur nullum vnquam fuiſ-

se Mecœnatem generosiorem. Heinc tametsi fama illius non videatur posse exstingui, cuius illustri nomine litteratorum orbis completur; haud tamen committendum est, vt idem nobis exprobrari, quod Mecœnatis sæculo posit. Nam quòd huius historiam nemo coætaneus in posteros transmiserit, effectum est, vt præter nomen eruditis carissimum, vix quicquam de illo ad nos permanârit ; & cùm idem Nostro timendum videatur, æquum profectò, vt qui illi familiariter conuixerunt, id curent, vt quis fuerit, nepotibus etiam seris innotescat. Similis enim crepusculo vespertino est rerum fama, quæ initio clarissima, ita paulatim euanescit, vt abeat tandem in tenebras; opúsque adeò historia est, quæ facis instar illam producat. Agnosco porrò neminem esse, cui, potiùs, quàm mihi id munus incumbat; quando nemo est, cui propter diuturnum, familiarémque conuictum, ille potuerit esse perspectior. Accedit, quòd licuit à morte ipsius ea interrogare, & cùm ex variis epistolis, tùm ex aliis monumentis intelligere, quæ non fuissent cuiuis perinde in promptu. Factum certè est ob hanc causam, vt cùm tot viri eximij huiusmodi Spartam ornare potuissent, nihilominùs tecum conspirârint, méque sollicitauerint, vt illi admouerem manum. Postremò quod spectat ad Patriam, ad hanc ætatem, ad

posteros, iniurius sim prorsùs, si opus detrectem. Et patriæ quidem; nam species quædam impietatis videretur, si obduci paterer lumen, quo, vt hactenus coruscauit, sic meritò in posterum gloriari mirificè potest; si negligi id ornamentum, quo pronunciare penè licet nullum vnquam aut exstitisse, [illegible] exstiturum magnificentius. Quippe non tota modò Europa, sed Asia quoque, & Africa, ac ipse etiam nouus orbis conuersos eius occasione in hanc prouinciam oculos habuit; nemóque vsquàm fuit eruditus, bonarúmve appetens rerum, qui non aut illum conuenire, aut cum eo certè agere per literas non affectârit. Tum præsenti quoque ætati; siquidem eius interest, vt qui sequentur, intelligant non fuisse effœtam in ipsa naturam; potuisséque eam virum magnum, insignémque producere, qui futuris pòst sæculis proponi in exemplum posset. Magna certè eius laus est, quòd videatur in illo vno collegisse omneis omnium sæculorum virtutes; posítque adeò sese efferre, quòd in ipso expresserit quicquid præclarum de Pandora fabulosa ætas confinxit. Denique ipsis posteris; quoniam iucundissimum ducent virum illum cognoscere, cuius singulari affectui sese plurimùm debere agnoscent; cuius fortassis imitatione sic tenebuntur aliqui, vt quasi Phœnices enasci ex illius cineribus non sine fructu aliquo generis humani

con-

contendent. Quod superest, vitam describam, quæ narrationis simplicitate, non coloribus quæsitis spectetur. Alij, si videbitur, comptiore calamo expolient, ac historiæ forma donabunt quos ipse commentarios, ceu rudera quædam, digessero solùm, veluti annaleis, in temporum seriem. Siquidem mihi animus est agere Damidem duntaxat, & si qui fortè caussabuntur delectum mihi non habitum, minima quæque obseruitanti; dicam quod ille, etiam micas, quæ ex mensis Deorum sunt, dignas videri, quæ colligantur. Fortè neque res iis erit ingrata, qui, similes tui, pernosse magnos viros student, non ob actiones solùm illustreis, publicéque exhibitas; sed ob obscuras etiam, & quas euulgari ipsimet noluissent. Quippe quæ in oculis omnium, & cum claritate geruntur, nescio quid personatum habent; vnde quidnam intus, & sub cute lateat, internosse perarduum sit; quæ verò procùl ab arbitris, & sine famæ captatione, atque idcircò sine fuco, ereptáque personâ fiunt, ea demùm hominem ostendunt; quod discernere est operæpretium. Id scilicet animos addit ad imitandum præclarè gesta, cùm etiam in heroïbus nonnulla deprehendimus infirmitatis nostræ indicia; neque perinde desperamus eorum virtutes assequi, ac dum grandia quæque duntaxat narrantur. Sin verò nonnulli requirent illustriora quædam, & am-

pliora facta, quàm commemoraturi simus; nôrint oportet non omneis posse Scipiones esse, aut Maximos, vt bella, triumphósque recordari valeant. Abundè illi merentur laudem, quos cùm fortuna ad summas opes, atque dignitates non euexerit; maiores tamen animos gerunt, generosiore virtute sunt, ac moliuntur grandiora longè, quàm pro conditione sperare quis possit. Talis porrò Peireskius fuit, quem exhibituri non sumus, nisi vt virum, qui fuerit gradus, censúsque Senatorij; & qui sese tamen ita gesserit, vt se fecerit quolibet encomio, ac panegyri superiorem. Videlicet sumus duo quædam toto decursu prosequuturi, ob quæ commendatus summoperè est; alterũ eruditio magna, ac omnigena, cum ardore sciendi inexplebili: alterum cura indefessa promouendi arteis ingenuas, cum regia planè erga omneis literatos munificentia. Ex hisce verò capitibus periculum sanè non subest, ne efferre quidpiam hyperbolicè videar; loquar enim in ipso ore eruditorum virorum, apud quos ille inclaruit, quique tantùm abest, vt me caussentur fuisse nimium, quin vereor potiùs, ne parcum nimis exstitisse sint conquesturi. Sed ne hærere heic videar, patere, per optime Princeps, vt qua nosse desideras, deinceps enarraturus, exordiar à maioribus: vt vel ex eo capite constet, cur illum auctores constantissimè Nobilissimum vocitârint.

DE VITA PEIRESKII

LIBER PRIMVS.

PRINCIPIO genus Peireskio fuit ex perantiquo illo Fabriorum, seu Fabriciorum stemmate, quod Pisis in Italia oriundum, translatum est in hanc Prouinciam, à tempore vsque Diui Ludouici, ac partus salutiferi anno supra millesimum ducentesimo quinquagesimo quarto. Memorant enim Hugonem Fabrium inter Pisanos nobiles militiæ illi sacræ adscriptos, fuisse à Sancto Principe in Prouinciæ oras deductum, cùm ex Oriente rediens appulit Areas, seu Hieras, Olbiam scilicet antiquorum. Illeic cùm morbo detentus fuisset, & à discedente Rege commendatus, ea fuit apud viros primores auctoritate, & gratia, vt contendentium de arcis, & ciuitatis dominio dissidia composuerit, ductáque deinceps ex stirpe Sollerensi coniuge, fixam Areis statuerit sedē. Loco deinde cooptato in patrimonium Principis, præfectus ipsi legitur anno sæculi illius septua-

gesimo à Carolo primo Comite Prouinciæ, ac Rege Siciliæ, cui non minùs fuit, quàm Ludouico germano carus. Cœpit subinde ciuitatem, castrúmque variè communire; sed absoluit opus Aycardus eius filius, relicta ex nomine suo vni portarum nuncupatione, quæ etiam-num vocabulo corrupto dicitur Cafabria. Natus Hugoni præter Aycardum filius alius nomine Paulus, qui fuit à Carolo secundo maior Massiliæ Iudex creatus: itémque alius nomine Guillelmus, qui ex variis peregrinationibus redux, auctor fuit Xenodochij, in quo peregrini euntes, redeuntésque ex Palæstina curarentur. Sed, vt compendium faciam, succesſit deinceps nobilis progenies, armis, literis, pietate conspicua; cum subiecto ipsi per propagines, ætatésque varias dominio Regij, Spinosæ, Gramusæ, San-Iuliani, San-Ianeti, San-Laurentij, Lauernæ, Calasi, Petrisci, Valauesi, Riantij. Enimuerò taceri non debet abnepos Aycardi Antonius, ad quem, & ad Raymondum filium exstant, leguntúrque apud Nostradamum humanissimæ Renati Regis literæ, cùm sese ante ducentos annos ad Neapolitanam expeditionem compararet. Fuerat Raymondus à puero vnà cum Renato in Ludouici secundi aula educatus; natúsque est illi, præter Antonium, Amedeus, qui, quòd esset natu posterior, ideo familiæ insignibus, seu Leoni furuo in scuto aureo lemniscum coccineum adiecit. Legitur is quoque Arearum præfectus, & Carolo tertio, cui Rex Franciæ breui succesſit, intimè notus. Ab hocce autem familia rursùs in duos ramos diuisa est: siquidem ipsi fuere duo filij, alter Fulco, alter

Guillelmus; ambo & peritiâ armorum, & prudentiâ iuris instructi. Quippe, cùm primùm in expeditione Pedemontana militassent, sese ab ipso reditu excolendo iuri totos addixerunt. Nam Guillelmus quidemnatu minor, à magno auunculo Elziario Portanerio Brinonienſi, viro literato adoptatus, concessit iuris discendi caussâ Aureliam, & Auaricum; ductáque vxore Aruernate, in ea regione pedem fixit, & gratitudinis ergò insignia Portaneriæ domus assumpsit; in scuto nempe cæruleo fasciámque, & rosas argenteas. Reliquit porrò præter Hugonem iurisconsultum celebrem, filium alium nomine Ioannem, patrem Ioannis alterius, à quo procreatus Ioannes alius parens fuit Ioannis illius, qui iam Libellorum supplicum Magister, heroïnas habet germanas, tum Magdalenam Petro Seguierio, per-illustri Franciæ Cancellario; tum Mariam, viro generoso Philiberto Pompadorio Lemouicum Proregi nuptam. At Fulco, ex quo supremus Senatus vnà cum nascente superiore sæculo Aquis-Sextiis creatus fuit, maxima cum laude causſas perorauit, factúsque sæpiùs Prouinciæ procuratoribus Assessor, destinatus non semel fuit ad Ludouicum duodecimum, itémque ad Franciscum primum. Is, Fulconis eruditione, & probitate perspecta, Senatorem esse mero nutu iussit, anno eiusdem sæculi supra trigesimum secundo; & cùm Carolus Imperator immineret Prouinciæ, Annæo Mon-morantio Regiæ militiæ Præfecto consiliarium dedit. Memorabile porrò est, fuisse eum auctorem salutaris consilij, quo Mon-morantius regium Archiuum in

Baulcienſem tranſtulit arcem : ſic enim pretioſa illa tabularia euaſere id, quod fuit à Sabaudo deinceps Aquenſi Palatio illatum incendium. Quin-etiam cùm non poſſet vrbs Imperatoris copiis obſtare, feceſſus auctor ciuibus fuit, &, ne quid ex ea ſubſidij reſiduum fieret hoſtibus, ita ad peſſundandum cibaria, cæteráque hortari cœpit, vt primus & horrea in puteum, & vaſa vinaria, ac olearia in angiportum effuderit. Fulcone defuncto, admiſſus eſt Nicolaus filius in dignitatem Senatoriam anno ſæculi quadrageſimo quinto. Innotuit huius quoque virtus non modò Proregi Claudio Sabaudo Teudæ Comiti; ſed ipſi etiá Carolo IX. qui Senatu interdicto, miſſáque in locum illius ſummorum Iudicum decuriâ, conſcriptum decuriæ Nicolaum voluit, & Carolo ipſius fratri, poſtquàm per expeditionem Corſicanâ copias deduxit, ſeſeque ſtrenuiſſimè geſſit, conceſſit vltrò dominium, & proprietatem Brigantij. Iam, vt accedamus ad Peireskij patrem, reliquit Nicolaus duos filios, Claudium nempe, & Reginaldum. Fuit autem Claudius corpore puſillo, ac infirmo quidem; ſed animo tamen planè generoſo, atque vegeto; adeò vt ab anno vſque eius ſæculi ſeptuageſimo ſecundo, quo paterna, atque auita dignitate donatus eſt, magni in Senatu & tota Prouincia fuerit nominis, ac Henrico Engoliſmenſi magno Melitenſium Francorum Priori, Proregique eximiè carus. Reginaldus verò innutritus à puero apud Duciſſam Ferrariæ Renatam Ludouici duodecimi filiam, cùm illa exigeret ſenium Montargirij dedit ſe deinceps iuri excolendo, allectúſque eſt ſub-

fidiorum, sacrique patrimonij comitibus, & rationalibus Magistris. Cùm incidissent autem illa henoticæ factionis difficillima tempora, perstitit constans vnà cum fratre, in fide Regi debita, & (quod Bernardus Nogaretus Valletanus tum Prorex magni æstimauit) Arearum arcem, atque adeò totam illam oram à Sabaudo desciscere, auctoritate sua curauit. Porrò cùm frater viueret cœlebs, duxit ipse in coniugem Margaretam Bompariam, quæ ex paterna stirpe equites, & præsides habuit; ex materna verò ad familias Valleuoriam, Forbinámque attinuit. Fando verò accepimus fuisse illam forma adeò eleganti, & composita, vt Catharina Medicea Regum mater, cùm Aquis-Sextiis inuiseretur à nobilibus fœminis, ipsam vnam delegerit, quam suo oculo dignaretur. Is itaque fuit Reginaldus Fabrius, hæc Margareta Bomparia, quos Peireskius noster parentes agnouit. Quoniam verò editus est in lucem Belgenserij; ideò sciendum hoc oppidum situm esse in peranguſta, sed peramœna tamen valle, quam Gapellus fluuiolus interfluens etiam diuitem facit. Distat heinc Tolone, heinc Areis eodem, quo illæ quoque vrbes inter se distant interuallo; milliarium vt putà prouincialium trium: & cùm vtrique ad Boream sit, vtrique etiam aëris bonitate longè præcellit. Fecerat vicinia, vt maiores illi Areis commorantes, tum aliquot prædia in eo oppido quærerent, tum eò secedentes exciperentur vetere castro, quod nunc temporis iacet dirutum: scilicet nondum extructa domo præclaris hortis cohærente, in quam, vt canalis ex fluuio deriuari tutiùs,

& vberiùs posset, Claudius pontem, seu aquæ-ductum satis insignem interexstruxit. Natus est ergo in memorato Belgensij castro Peireskius, cùm parentes eò diuertissent ob pestem memorabilem, quæ
1580. anno salutis millesimo quingentesimo octogesimo grassari tota quidem Prouincia, sed Aquis-Sextiis præsertim cœpit. Incidit autem natiuitas in diem Decembris anni eius primum, ac horam à meridie propemodùm septimam. Quod attingo solùm, ne videar circa temporis circunstantiam non fuisse satis diligens; non verò vt faciam hariolandi ansam coniectoribus, quò iam post viri obitum, certiùs quàm antè, fata retexant. Etenim mirum dictu est, quàm multa mentiti Astrologi fuerint, seu annos spectes, quibus non vixit; seu vxorem, & liberos, aliâque, quibus caruit; seu cætera multa, quæ est consequutus. Cùm parentes porrò aliquot iam annos absque liberis exegissent, eam ob caussam quamprimùm mater, grauidam se esse persensit, destinauit proli lustralem sponsorem, non magnatem aliquem; sed, quæ fuit eius pietas, pauperem obuium primò futurum. Heinc qui pauper primus occurrit, accersitus est, fidémque, dum initiaretur, ablueretúrque pro eo spondens à nomine patrui Claudium appellauit. Verùm cùm patruus superuenisset, etiam aui nomen gerere illum voluit; vnde, quasi prænomine Nicolai imposito, dictus est Nicolaus Claudius. Quanquam non modò, cùm puer esset, Nicolaûs ferè audiuit, sine adiuncto Claudij: sed etiam deinceps ætate prouectus, vt cùm est ab auctoribus Nicolaus Faber, seu Fabrius,

Fabrius, seu Fabricius appellitatus. Quo loco adno- 1580.
tari potest insignis eruditi viri Ioannis Seldeni æqui-
uocatio, dum citatum à Baronio Nicolaum Fabrum,
qui Præceptor fuit Ludouici XIII. Regis Christia-
nissimi, pro nostro accepit. Præfatus enim in Ead-
meri Cantuariensis historiam, & quas Lant-Franci E-
pistolas Baronius tomo vndecimo Annalium ha-
bet, memorans, *Earum, ni fallor,* inquit, *se agnoscit*
ipse exemplar accepisse à clarissimo, & doctissimo viro Ni-
colao Fabro Petriscio Curiæ Aquensis Assessore digniss-
mo, atque amico mihi plurimùm obseruando. Et citat qui-
dem Baronius Nicolaum Fabrum; sed *Parisiensem*
addit, non *Petriscium*, quod epitheton noster tulit ex
montano oppido maternæ ditionis, latinè Petrisco,
& vulgò *Peiresc*, vnde celebre ipsi nomen; quod vt
debitè pronuncietur, nos *Peireskium* inflectimus: non,
vt multi, *Peresc̃ium*, *Perezium*, aut simili alia ratione.
Cæterùm vix erat bimestris, cùm ferunt anum malefi-
cam ingressam in cubiculum, proiecisse coram matre
securim, quam manu tenebat, aiebátque se reddere;
atque ex eò tempore tum ademptam matri vocem, &
ploratum infantulo; tum depressum vtrique caput in
alterum humerum, ea rigiditate, vt flecti non posset.
Addunt patruum, re cognita, vapulare anum iussisse,
quæ & ipsa detorto collo sub camino inuenta est; ac
illam, cùm primùm caput extulit, vt satis plagarum
esse diceret, renuntiasse id, quod fuit, matrem, in-
fantémque valere. Id fáctum non modò ex aliis, sed
ab ipso etiam Peireskio accepi, memorante vt pa-
truus enarrare solitus fuisset. Res planè mira, si vetu-

1580. la, cùm deflexerit ipsa caput, ea neruorum contentione euibrare spiritus possit, vt distantis caput perinde deflectat, & pari vehementia, qua suam, alterius linguam cohibeat; neque seu caput relaxetur, seu lingua soluatur, donec rigorem ipsa remittens, distentas, sed insensileis veluti chordulas laxârit. Et solent quidem similia multa ad Cacodæmonas referri: verùm, vtcumque optimus Deus innocenteis infantulos illorum malitiæ permittere possit; vtcumque ipsi ad ea officia, & ad obsequendum misellis quibusdam aniculis se comparent: compertum est tamen magnam eorum partem, quæ commemorantur, fabulosam esse, aut non alio certè niti fundamento, quàm minùs solitis quorundam morborum symptomatibus, quibus sunt infantes obnoxij; cùm etiam constet ista præsertim in infima plebe; ac in ipsis agris esse familiaria, vbi minima quæque ansa credulitatem parit, ac fouet. Sesqui-anno post, hoc est mense Iunio anni
1582. supra millesimum quingentesimi octogesimi secundi, Kalendarij reformatione memorabilis, natus est illi frater, cui nomen Palamedes. Is est, qui deinceps à clientelari fundo dictus est *Valauesius*, ex quo tempore Nicolaus quoque cœpit *Peireskius* nominari. Scilicet ad exactam vsque adolescentiam nuncupati sunt nunc *Fabricij*, nunc *Calasij*, quæ fuit etiam patris, patruíque vulgaris nuncupatio ex oppidi Calasi ditione. Natus Palamedes cùm est, aberat pater negotiorum caussâ Gratianopoli: mater verò altero à partu mense interiit, annos nata viginti duos. Ac superinduxit quidem Reginaldus pater aliam coniu-

gem, sed quarto-decimo tandem anno. Ea fuit Catharina Vassalla Caradetea, illustri vtrimque progenie, vt cuius maiores ex paterna stirpe inter Achaiæ Principes fuissent, ex materna verò attinuissent ad Fliscanos Genuenseis. Vidua tum erat (nupta priùs Oliuario de Thulia, ex senatorio ordine) cũ superstite filia nomine Marchisa, quæ Palamedi postmodùm nupsit. Ex altero autem illo matrimonio suscepit Reginaldus cùm liberos alios, qui vel in pueritia, vel in adolescentia obierunt; tum superstitem etiamnum Susannam, quam Henricus Seguiranus rationalium magistrorum, & senatorum patrimonialium Præses primus vxorem duxit. Ad Nicolaum vt redeam, is haud iniuriâ Patruum semper, tanquam alterum parentem agnouit. Ille enim suæ dignitatis successorem eum destinans, speciale quoddam ingenuæ educationis studium assumpsit, ratus scilicet frustrà esse, si quis nascatur fœliciter, nec liberaliter instituatur. Tantò autẽ magis animatus fuit, vt eius curam gereret, quantò ab ipsis cunabulis gratiorem in corpore pulchro venientem virtutem conspexit. Quippe ablactatus vix fuit, cùm genium suum prodidit, nimirùm se ad omnia visa, auditáque attentum præbens, ac solitus semper oris gratiâ suauitatéque vocis summa à nutrice, à parente, à patruo, à magistro, à quibuscumque poterat inquirere quid, quomodo, quorsùm vnaquæque res foret. Sic cùm litteræ primùm monstrarentur, & libros, chartásque præ manibus habere gestiret; percontabatur frequenter ecquid argumenti contineretur in iis; & quoniam indignè ferebat, si 1582.

1582. aliquando responderetur, id superare ipsius captum, confingendum erat, quod illi cum voluptate recitaretur. Leuia hæc profectò, si ipsa spectentur; at non contemnenda tamen, si ad ætatem respexeris, & arbores etiam florenteis, gemmanteísque considerâris. Admirationi certè fuit viris ætate maioribus, qui & mihí illa narrârunt, & asseruerũt, ipsum nihil vnquam,
1587. quod puerile foret, sapuisse. Septennis cùm esset, & vnà cum fratre institueretur Brinoniæ, vbi tum curia subsidiorum, rationúmque, ob pestem Aquis-Sextiis perseuerantem commorabatur, erudiri expetiit in San-Maximitano collegio, quod litterarum studiis efflorescere fama erat. Non tacendum verò quòd patri persuasit, vt fratrem sibi permitteret, tanquam inferiorem ætatem, & iuniora eius studia curaturo. Neque prætereundum, fuisse illum fratri ex hoc tempore præceptoris simùl, & parentis loco; fratrémque illum tanquam parentem, atque præceptorem
1588. reueritum fuisse. Anno elapso, ac iam peste San-Maximini suborta, euocati sunt Belgenserium, & rur-
1589. sùs post annum Aquas-Sextias, vbi patruus tum versabatur. Inardescentibus posteà à morte Henrici III.
1590. ciuilibus bellis, Auenionem missi sunt, vbi quinquennio integro in Collegio Patrum Societatis IESV studuerunt. Memorare autem Peireskius solebat debere se multùm Antonio Colombatio, & Andreæ Valladerio, quos supremos habuerat litterarum humaniorum professores. Dicebat enim eos facilè solitos quidpiam ex aliis exercitationibus relaxare, vt dederet se maximè peruolutandis historicis, studio interea

poëſeos & linguæ Græcæ non neglecto. Ij nempè 1590.
gaudebant non tam opus eſſe greſſum illius regere, quàm eminùs viam demonſtrare; laudandi, quòd nobile pectus ea ſeruitute non opprimerent, qua plerique aut odium rerum bonarum contrahunt; aut humilibus nimis aſſuefiunt. Referebat etiam quàm ſublimes adderentur animi, cùm illi præterea palàm commendarent, quòd totam Iuſtini hiſtoriam, totámque Ouidij Metamorphoſin teneret ad vnguem; nec faceret finem conſulendis libris, ex quibus innoteſcere ſingulares rerum circumſtantiæ poſſent. Eamobrem certè auerſabatur & ludos, & ſpectacula; vt legendo, excerpendóque ſingularia quæque incumberet totus. Immoderatiùs tamen, vt puto; relaxandus enim animus per vices, nec ſtatim à paſtu contendenda mens; quod cùm ſtudiorum ipſius moderatores non ſatis cauerent, effectum eſt, vt ſtomacho, capitéque doluerit non ſemel. Exegerat iam penè annum ætatis quintum-decimum, cùm Aquas-Sextias rediit, illeíque anno integro Philoſophiæ 1595.
operam dedit. Voluit patruus, vt interea edoceretur arma tractare, equos regere, tripudiis membra exercere. Verùm quia ſuccidere gratiores quaſdam horas oportuit; ideò obſequutus eſt quidem; ſed niſi præſentibus illis, à quibus erudiebatur, retractare nihil voluit; adeò quidpiam vel legere, vel ſcribere, vel audire ſatius ducebat. Per ea tempora oblatum fuit patri numiſma aureum Arcadij, quod Belgenſerij fuerat repertum. Id ipſe illicò popoſcit, & cùm circumſcriptas literas legiſſet, Imperatoríſque no-

1595. men adnotasset, ad patruum statim retulit, qui illi gratificaturus, & duo alia numismata, & libros etiam, quibus vberiùs erudiri posset, concessit. Atque ex hoc quidem tempore exarsit, seu ignis in siluis, curiosissima eius mens; auidè enim conquirere, atque congerere occœpit quotquot antiquos potuit nummos, singulis legendis, ac interpretandis acerrimo incumbens studio: qua occasione cœpit etiam inscriptiones omneis siue sepulchraleis, siue alias perquirere, & studiosè obseruitare. Destinatus est deinde

1596. cum fratre Turnonem, vt sub patribus Societatis IESV Philosophiæ curriculum, quod appellant, absolueret; fratre adhuc in studiis humanioribus consistente. Cùm verò studio Matheseos præsertim inardesceret, ardenter arripuit quam illic docebant Cosmographiam, certus historiam sine illa, ac sine Chronologia penitùs obscuram, imperuiámque esse. Sic post vsum Sphæræ, addidicit etiam vsum Astrolabij, literis repetitis scribens, & expostulans aduersus quendam artificem, qui in se pridem receperat Astrolabij fabricam, nec ipsi tamen operam satis diligentem nauarât. Nihil interea remittebat neque ex studio rei antiquariæ, cuius caussâ Petro Royero professorum vni fuit eximiè carus; neque vniuersè ex ipsis humanioribus studiis, quæ, vt à fratre excolerentur, tanquam magister attendebat. Sed ad ista nępe vt sufficeret, studere solebat in plurimam noctem. Euenit proinde, vt partim ex natiua constitutione, partim ex assiduo labore, prolixísque vigiliis debilitatę stomachi antè contractam adauxerit, puluerémque

ideò vſurpauerit, quem literis ad patrem datis appellitauit digeſtiuum. Quia literarum incidit mentio, idcircò adnotari poteſt illum ex eo iam tempore ſcripſiſſe omnia accuratè, ſtylo videlicet tentato per repetitas ſchedulas, quæ & mihi incidêre in manus, & fidem fecêre non fuiſſe illi vnquam phraſim luxurianten, aut immaturam. Dixit nimirùm ſemper quod voluit communibus verbis; tametſi non ſine delectu, nec ſinè ea gratia, & vrbanitate, qua teſtando beneuolentiam, obſeruantiam, gratitudinem; qua excuſando, commendando, gratulando, cæteráque huiuſmodi præſtando mirificus fuit. Nam ad nouercam, exempli gratiâ, ob quædam donariola, Fœlices videmur, ô mater, quod beneficiis tuis cumulamur: ſed infœlices tamen, quandò ſic illis obruimur, vt agnoſcendo impares ſimus. Talia porrò dum ſcriberet, reponebat interea quæ munuſcula poterat; nempè ab ea vſque ætate vinci benefaciendo neſcius, niſi quà prorsùs impotens erat. Ita ad amicum coætaneum ſcribens, ingratitudinémque iam tum deteſtatus, Mihi ipſi, inquit, intulero manus, ſi vel minimæ in officio negligentiæ coargui poſſim. Eodem ſpectat, quòd præceptorum ſollicitudinem commendabat, vt à patre, ac patruo honoraria promiſſis longè vberiora conſequerentur. De ſtudiis vt iterùm dicam, non tulit patruus, vt triennium Philoſophiæ impenderet: ſed, exacto Turnone anno, reuocatum voluit Aquas-Sextias, vt deſtinatus Senatui Iuriſprudentiæ initiaretur. Id etiam expetierat, cùm ille adhûc Turnone foret; ſcribens ſcilicet, vt

1596.

1597.

1597. maturè Rubricarum Enchiridium haberet præ manibus: verùm ipse, vt Iuris studium tantisper adhûc declinaret, hunc prætextum quæsierat, Volüeras, patrue, vt operam arti oratoriæ sedulam nauarem: si per te licèat igitur, faciam, quoniam heic possum percommodè, ac initiabor prudentiæ Iuris, cùm ex hac vrbe discessero: tu præscribe tamen quod facto sit opus; si perstes enim, nihil mihi fas, nisi vt iussa capessam tua. Itaque domum euocatus, Iurisprudentiæ nomen dedit sub Francisco Fortio Andino, qui in Aquensi Curia aduocatus, & docendi iuris oppidò peritus, callebat præterea, si quis alius, elegantiores literas. Is Peireskij parentibus carus cœpit magnâ curâ Institutiones prælegere; ille verò tàm occasione huiusmodi studij, quàm, ne cœptam eruditionem omninò intermitteret, texere suo Marte cœpit Imperatorum seriem, à quibus leges fuerant latæ. Texuit & seriem Consulum, magistratuúmque cæterorum, conquisitis vndique numismatibus, vt & facie, & rebus gestis Latores legum agnoscerent. Sic habere etiam curauit icones celebriorum Iurisconsultorum, vt cùm in illorum responsa, interpretationésque incideret, fieret memoria tenacior ex conceptо cujusque vultu. Erat tum porrò Aquis-Sextiis Petrus Antonius Rascasius Bagarrius rei antiquariæ peritissimus: posteà quippe Henricus Magnus, propter famæ celebritatem, illum accersiuit, & cimeliarchio suo præfecit. Ipsi igitur succisiuis horis Peireskius frequens aderat; vt sciscitaretur, edoceretúrque; ille verò sagacitatem, erudi-

eruditionémq; miratus, & coniunctam modestiá cum discédi ardore amicè complexus, celare nihil poterat; actum varia cimelia diebus variis demonstrabat, tum prolatis libris coniecturas suas, explicationésque sulciebat, tum singulareis Peireskij interpretationes & admittere, & commendare non grauabatur. Anno superato, Auenionem rursùs concessit, vbi priuatus illi doctor Petrus Dauid natione Burgundus, qui fuit deinceps Semurij capitalis Prosenescallus. Huic quoque præter peritiam Iuris suauiores Musæ propitiæ erant; vnde facilè ferebat Peireskium interponere iuris studio rerum antiquarum peruestigationem. Ea de caussa non infrequenter cum Bagarrio de re nummaria, & de rebus aliis selectis per literas egit. Perscripsit aliquando ad illum singularia quæque in Romei cuiusdam Arelatensis cimeliarchio obseruata, misitque inter cætera obtentum pro eo ectypum ex eleganti iaspide Deianiræ per Nessum raptæ. Interdum etiam recuperata egregia Neronis, Vitelliique numismata misit ad patruum, exorauítque, vt ea exornari perinde curaret, ac exornatum Herculem, Agrippinámque iam habebat. Rogauit quoque, vt ad se annulum quemdam mitteret, commutandum, vti sperabat, cum Corneola, seu Onyche quadam, quæ & præstantissimi, inquit, artificis est, & incomparabilis, sed apud possessorem incomperti pretij. Memoro ista ex pluribus, vt quis ex illo iam tempore circa hæc fuerit, meliùs noscatur. Cæterùm qui curiosam eius indolem quammaximè fouit, Petrus Antonius Ghibertus Neapolitanus fuit, 1597. 1598.

1598. quo Auditore Cardinalis Aquauiua tum vtebatur. Is enim ipsi rara quædam, ac non priùs visa monstrauit; & inter libros alios, etiam quosdam Huberti Goltzij, quos nondum habuerat, in plurimos dies commodatò dedit. Quin etiam mentem viuidam, sagacémque perspiciens, hortatus est, vt in Italiam iter institueret, habiturus, Romæ præsertim, vnde explere animum posset. Agebat tum annum ætatis decimum octauum; cùm de profectione in Italiam cogitans, natandi artem addidicit. Ante id tempus solitus erat se per æstatem abluere in minore Rhodani alueo, qui est Barthalasiæ insulæ ad ortum, & in quem se Sorga fluuiolus exonerat. Deprehendit autem aliquando fundum, quod aliàs æquabile, & molliusculum obseruârat, induruisse in globulos, moleculásve, qualia oua sunt, cortice detracto, vbi coctiora fuerint. Id demiratus & collegit, & detulit aliquot domum, vt præceptori ostenderet, & facti causſam scisciteretur. Miraculum verò adauctum, vbi post dies non ita multos, cùm rediisset ad fluuium, deprehendit moleculas induruisse planè in flumatileis lapides, idémque etiam obseruauit contigisse iis, quas asseruabat repositas domi. Atque exinde quidem cœpit circa lapidum generationem philosophari; sed res dicenda posterius est. Tandem verò cùm desiderio inuisendi Romam flagraret, veritus tamen ne parentes id abnuerent, petiit duntaxat Patauium mitti, vbi celeberrima iuris studia essent. Tacitè autem cogitabat proximè esse annum sæcularem, veniarúmve solemnium; ac se ipsius oc-

casione posse Patauio Romam adire. Incipiebat tum 1599
fluere annus superioris sæculi nonagesimus nonus, cùm Cardinalis Ioyosæus discedens in Italiam, erat Ferrariam concessurus. Videlicet Clemens octauus ditionem caducam ex morte Alphonsi secundi Attestini recepturus, eò discesserat; eáque de caussa Cardinalis non Romam, sed illuc tendebat. Itaque Peireskius valdè exoptârat se in ipsius comitatum vnà cum fratre dedere; at parentibus secùs visum. Nam constituerunt quidem fauere laudato desiderio; sed censuere tamen expectandum autumnum, tum vt tempestas foret moderatior, adolescentésque potiùs hieme, quàm æstate succedente, alieno cœlo assuescerent; tum vt commodiùs de necessario apparatu prouideretur. Quærendus porrò primùm fuit, qui studia & mores eorum regeret; tametsi ea erat vtriusque, & ipsius Peireskij præsertim moderatio, atq; prudentia, vt videretur honori potiùs, quàm necessitati ductor designandus. Itaque delectus est ipsis Paulus Gudanes Fonuiuius, nobilis è Bearnia vir, qui ex Italia, Polonia, Germania, aliisque regionibus redux, multorum iam hominum mores, ciuitatesque nouerat, quemque Belleuræus Cancellarius in proximos annos filio destinârat. Discessêre ergo cum illo sub Septembris initium, prætulitque Peireskius soluere ex Cannensi portu, tùm vt antiquum Monasterium in Lerone insula proxime situm inuiseret; tum vt priùs occurrentia ad forum Iulij monumenta antiquitatis coràm lustraret. Cùm appulissent Genuam, ac spectassent abundè satis palatia illa magnifica, fuit quidem præ-

1599. tereà ſuperandus mari Veneris, ac Ericis portus; ſed voluit tamen Peireskius terrâ deinceps contendere, tum quòd ex mari malè haberet, tum quòd luſtrare curioſè vellet, quæ animo conceperat. Videlicet itinerarium ſuo ſibi marte apparârat, ſtatuerátque non ſic ex vrbe in vrbem rectà pergere, quin, ſi heinc indealiqua notatu digna memorarentur, diuertere illûc pro libitu poſſet.. Heinc ſeſe nunquàm in extraneorum comitatum ſponte adhibuit, & vbi ſe alij ipſi adiunxerunt, vrbana quadam excuſatione ſeiunctionem breui faciendam præuenit. Parùm porrò abfuit, quin ex digreſſiones, ipſo ſtatim initio, illi peſſimè ceſſerint. Cùm enim ad fodinas Maſſæ inſpiciundas deflecteret, ductorem ſe vnus extorrium, quos Banditos vocant, ſic præbuit, vt niſi maturè fuiſſet agnitus, deduxiſſet planè in carnificinam. Commoratus nonnihil Lucæ, ſpectare Piſis voluit inſigne cimeliarchium: non potuit tamen, niſi poſtquàm Liburnum inuiſit, ac in eam vrbem rediit. Memini verò, inter cætera, quæ ibi viſa commemorabat, admiratum illum Corallij plantam, quæ humano cranio ſupercreuerat: quod adnoto, quia hæc deinceps fuit illi non poſtrema cauſſa, vt adeſſet coràm in expiſcatione Corallij, de qua ſuo poſteà loco dicendum. Vt paucis loca alia perſtringam, iter exinde fecit Florentiâ, Bononiâ, Ferrariâ, ac vbi fuit paucis diebus immoratus Venetiis, ſedem Patauij denique fixit. Illeic paucos menſeis vixit, cùm ipſius virtus apud vniuerſam Academiam inclaruit. Quippe tametſi vnà cum fratre profeſſores iuris cir-

cumstaret frequens, ac nominatim Iacobum Gallum, Bartholomæum Siluaticum, Ioachimum Scaïnum, Ottonellum Discalcium: nihilominùs alios etiam, quotquot aderant, eruditos viros & conuenit, & facilè in admirationem traxit. Cæteros inter, Thomas Segetus, ille nempe, quem Lipsius centuriâ tertiâ Epistolarum commendatum iam fecerat, sic suam ipsi beneuolentiam, obseruantiámque significauit, vt inscriptum priùs hoc voluerit, GENIO GALLIÆ NARBONENSIS, INGENIO, ET MATVRÆ, IMMATVRO ÆVO, NICOLAI FABRICII VIRTVTI SACRVM. PATAVII PRID. NATAL. CHRISTI, CIↃ. IↃ. IC. Vir autem eximius Erycius Puteanus, non Lipsio modò collaudatus, ac postmodùm datus successor; sed iam tum etiam destinatus, qui Mediolani ageret & Chronographum regium, & artis Oratoriæ interpretem primum, inscriptione ista præiuit, LARE SECRETO. CVI GRATIÆ ADOLESCENTIAM ORNANT, ERVDITIO IVVENTAM, PRVDENTIA SENECTAM; IS ADVLESCENS VOLVPTATEM AMICIS CREAT, IVVENIS HONOREM PATRIÆ, SENEX VTRVMQVE SIBI. TV VERO, NICOLAE FABRICI, CVNCTA SIMVL AMICIS, PATRIÆ, TIBI, IN SPE ÆTATIS, ET FLOREM IVVENTÆ, ET FRVCTVM SENECTÆ PROFESSVS. PATAVII ∞. IOC. KAL. FEBR. Atque hosce quidem refero è multis. Cùm verò in se omnium ora, oculósque conuerteret; notissimus sanè, & carissimus potissimùm fuit laudatissimo illi Ioanni Vincentio Pi- 1599. 1600.

1600. nello, qui origine Genuensis, & patria Neapolitanus, eam ciuitatem delegerat, in qua tranquillè ævum degens, totum se bonis artibus, literisque ingenuis promouendis consecraret. Is videlicet Bibliothecam instructissimam apparârat, rerumque omnium exquisitarum promptuarium instruxerat; ac æui illius literatos omneis, quà propè quà procùl, si quid libris, aliisve rebus opus haberent, adiutabat. Callentissimus ipse rerum, & excitabat omnium studia, & fores suas colloquiis, consuetudinique eruditorum virorum tam aduenarum, quàm indigenarum apertas habebat. Testimonium illi dixerunt & Lipsius, & Scaliger, & Thuanus, & Casaubonus, & Pithœus, & quis non ex laudatis viris? Itaque, talis vir cùm esset, deperiit statim Peireskij genium, tanquam sui simillimum, admiratúsque, & reueritus in adolescente est adultam iam, ac penè maturam virtutem, & eruditionem. Supersunt certè schedulæ variæ, quibus ad illum missitatis, testatus est summam familiaritatem; nunc variè consultans circa numismata, circa rerum gestarum loca, circa responsa danda Vrsino, Velsero, & aliis: nunc gratias agens ob varias interpretationes rerum, locorúmque apud auctores difficilium, ob communicatos libros, ectypos, apographa, alia: nunc vicissim mittens, si quando aut Roma, aut aliundè accepisset libros, cimelia, inscriptiones, literas; nunc inuitans ad cognoscendum, colloquendum, spectandum, ferendum iudicium, & id genus cætera, quæ recensere molestum foret; ne quidpiam dicam

de literis, quas ad quadraginta vsque, dum ille Ve- 1600.
netiis, Florentiæ, aut Romæ abesset, perscripsit, omneis familiarissimas, & singularis beneuolentiæ testificatione plenas. Commeabat autem Peireskius tertio quoque mense Venetias: tum vt necessariam pecuniam, iuxta nummarias tesseras, à nummulariis exigeret; tum vt viros doctos, litterarúmque amanteis, veluti Paulum Sarpium, Dominicum Molinum, & complureis alios conueniret; tum vt nihil, quod foret pretio, raritateve in ea ciuitate commendabile, fineret inuisum. Quam quidem ad rem eximiè fauebat egregius Christianissimi Regis nomine Orator Philippus Canaïus Fraxineus; cùm ipse quoque sibi interea pararet amicos, quorum auctoritate nihil fieret imperuium. Præcipuus in illis fuit Fridericus Contarenus Diui Marci procurator, qui, cum Musæum haberet instructissimum, illius tamen pretium non nouit, donec Peireskius demonstrauit quidnam, & quanti æstimandum vnumquodque cimeliorum foret, quid inscriptiones Græcæ tam numismatum, quàm marmorum significarent, & id genus similia, ex quibus singularem viri beneuolentiam est consequutus. Neque verò ipsius modò, sed & totius etiam familiæ: ex quo interceßit illa cum Angelo Contareno viginti pòst annis agente in Gallia Reipublicæ Oratorem necessitudo; & cum Vincentio Contareno, qui sex annis pòst librum variarum lectionum edens, *E Gallia vsque*, inquit, *nobilissimus, & cùm iuris, tum antiquitatis totius egregiè peritus Nicolaus Fabricius me sibi peramicè monendum*

1600. *putauit.* Prætereo Ioannem Mocenicum, cui fuêre oppidò quam rara: prætereo Bembum Equitem, cuius vniuersam penè rerum antiquarum supellectilem à Cardinali vsque Bembo deductam coëmit: prætereo Patriarcham Aquileiensem, in cuius cimeliarchio memorabat se obseruasse ad trecentos vsque Cameos perraros: prætereo & alios complureis. Refero solùm quod Puteanus, cum Venetiis foret, ad Pinellum scripsit XI. Kal. Iunij eâ Epistolâ, quæ edita est in Promulside octogesima secunda. *In ædibus*, inquit, *Scaramelli fui: Septimiæ monumentum vidi, etsi penè frustrà: ita similiter omnia expressa, vt nescium, me hercules, industriam, an memoriam Fabricij nostri, an vtramque debeam admirari, qui tam fœliciter in summa festinatione ipse pinxit, aut fœliciter pingentis postea, ac reformantis manum direxit.* Exinde nempe colligitur, quàm solers foret, ac diligens in singulis obseruandis. Cæterùm Venetias profectus sub finem Augusti, ardorem tandem explicuit, consiliumque cepit concedendi exinde Romam, quòd tametsi Porta-Sancta aperienda, & Iobelæi celebritas inchoanda non esset, nisi sæculi, atque adeò anni sequentis initio: existimaret tamen, si quos illeic mensis præoccupando transigeret, haud malè collocatum iri. Nôrat aliunde fore, vt breui celebrarentur Florentiæ memoranda sponsalia inter Henricum Regem Christianissimum, & Mariam Mediceam nunc Reginam matrem: neque volebat committere, vt à se coràm non spectarentur. Itaque postquàm Patauium scripsit, ac specialiter ad Pinel-

Pinellum, inſcriptiones, aliáque mittens, & ſimul rogans, vt literas ad familiareis Romam daret; diſceſſit initio Septembris, lembo conducto Ferrariam, aut certè Francolinum vſque. Non peruenit autem Florentiam ante diem menſis vigeſimum, quòd vbicumque aliquid ſpectatu dignum occurreret, quantum ad illud peruidendum opus foret, commoraretur. Conſtitit verò, retardatúſque Bononiæ potiſſimùm eſt, quòd Iulius Cæſar Velius, qui credebatur hauſiſſe totam antiquitatis notitiam, ſuaui illius congreſſu captus, detinere ipſum pluſculùm voluerit. Neque verò ſe continere optimus ſenex potuit, quin de ſua fœlicitate in cognoſcendo Fabricio, literas calidiſſimas, miriſque elogiis pleniſſimas daret. Calidiſſimas certè eas dixit Pinellus, commendans aliunde, quòd Fabricius ex iis non eſſet, qui peregrinando nihil aliud, quàm curſitant, quibúſque, iuxta Senecam, illud euenit, vt multa hoſpitia habeant, nullas amicitias. Accedens Florentiam, habuit aliquas à parentibus literas, ac, inter quaſdam commendatitias, reperit ſpecialeis Caroli Lotharingij Ducis Guiſij, & in Galloprouincia Proregis, ad Nicolaum Brulartum Sillerium, qui fuit deinceps Regni Cancellarius, quíque tum Regius Romæ Orator, eò venerat, ad ſponſalium celebrationem. Quamobrem ille Peireskium, fratrémque accitos in familiam voluit, vt ſuis ſub auſpiciis omnia liberiùs contuerentur. Præter verò celebritatem, auidè imprimis ſpectauit Bibliothecas illas inſigneis, in quibus agnouit, &, penè dicam, adorauit tum magnorum Principum, tum virorum eruditorum, à 1600.

1600. quibus bonæ literæ restitui cœpêre, vestigia. Nihil speciatim dico de Pandectis, quos, in Palatio magni Ducis religiosissimè licèt asseruatos, curauit tamen inspicere; securus nullum antiquitatis monumentum illustrius in litteratio orbe exstare. Amicos quoque illeic parauit; sed, quantum recordor, nullum constantiorem, quàm Richardum Richardi, studiosum plantarum, atque marmorum; qui ipsum quoquoversùm ad opera publica, hortósque deduxit. Mense transacto, Senas petiit, vbi salutare potissimùm voluit Celsum Cittadinum, qui tunc habebat præ manibus tractatum de Origine, progressúque Latinæ, & Italicæ, seu vulgaris Linguæ. Inde discedens, Romam tandem sub finem Octobris peruenit. Romæ porrò dici non potest quàm citò fuerit notissimus; non modò, quia iam Pinelli, aliorúmque literæ celebre nomen fecerant; sed maximè etiam, quia cùm primùm viris in ea vrbe eruditis cœpit congredi, ingentem sui admirationem, atque amorem conciliauit. Prolixum foret recensere quos eximios viros coluerit, à quibus, ob lumen ingenij, & temperatissimos mores, magni habitus fuerit: sed, cùm sileri omnes non possint, commemorandi imprimis sunt magni illi duo Cardinales, Baronius, atque Bellarminus. Ille nempe obstupescebat, cùm de insertis in Annaleis inscriptionibus, aliisque rebus ad historiam abstrusiorem spectantibus, edisserentem coràm audiret. Ecquid putas verò, cùm ostendit gemmas, numismatáque varia, quibus Basilidiani, Valentiniani, aliique hæretici inscribere soliti erant vocabula barbara opinionibus

ſuis obtegendis? Collegerat nempe complura, ad illu- 1600.
ſtrandum, quod ille in ſecundum tomum coniecciſſet ex Amethyſto Fuluij Vrſini, circa vocem ABPAΞAC, qua Baſilidiani intellexêre ſummum Deum, continentem Angelos ſeptem, cœlorum ſeptem præſides; ac præterea eorum trecentas ſexaginta quinque virtutes, iuxta anni dies; idque ob ſeptem literas, numeralémque earum valorem (iunctis ſcilicet numeris, pro ordine vnuſcuiuſque in alphabeto literæ) & id genus ſimilia, quæ deinceps quoque ad Natalitium Benedictum literis expoſuit. Bellarminus verò tum eadem, tum alia accipiens circa hæreſes, veterémque hiſtoriam totam, hærebat quid magis probaret, an ſagacitatem in perueſtigando, an ſolertiam in coniiciendo, an iudicium in eligendo, an memoriam in referendo, an lepórem in explicando. Meritò autem leniſſimis eius moribus capiebatur: nam, vt omittam cætera, conſidentem in media plebe auditorem ferè habebat, quoties ſuos parœcos pro concione erudiret, familiaritérque inſtitueret. Dicendus deinde Iacobus Sirmondus, inter homines Societatis IESV iam tum etiam clariſſimus: arctiſſimam enim cum illo amicitiam iniit, nihilque ſtudiorum non commune habuit. Dicendus Lælius Paſchalinus, cuius cimeliarchio ſpectabilius quicquam non fuit, quíque illius eruditionem ita ſuſpexit, ita amauit indolem, vt aliquando cogitârit, ac voluerit pretioſa quæque tradere, quæ ipſe ſecum abſportaret. Dicendus Fulvius ille Vrſinus, cuius nomine inter viros antiquariæ rei ſtudioſos maius, celebriúſque nullum eſt, quíque ex perſcriptis

1600. à Pinello interpretationibus, expetierat illum nosse perardenter. Dicendus Philippus Pigafetta, ad quem cùm Pinellus initio non dedisset litteras, mirum quanta commendatione obliuionem compensârit. Dicendus ille ipse Ghibertus, quem Auenione iam nouerat, quíque ad spectandum res varias ipsi deducendo se comitem præbuit. Dicendus, qui etiam eum variè deduxit, Paulus Gualdus, eruditus Vicetinus, qui in Pinelli contubernio ipsum miratus Patauij, Romæ etiam obstupescebat. Dicendi Petrus Stephanonus, Dionysius Octauius Sada, & vniuersè quotquot fuêre in vrbe eruditi viri, & bonarum artium, literarúmque amantes. Sed & reticendus non est Arnaldus Cardinalis Ossatus, Regia negotia tum Romæ curans, vir eruditione, prudentia, integritate, suauitate morum eximiè conspicuus: qui consuetudine Peireskij exsatiari vix vnquam potuit, neque illum vnquam abs se, dum inuiseretur, non ægrè dimisit. Non reticendus Abbas Montanus, Archiepiscopi Arelatensis patruus, qui virtutis illius potiùs, quàm Nepotis commendatione, in perpetuum propemodùm contubernium adscitum voluit. Iam neque dici facilè potest, quàm vehementi studio vniuersa antiquitatis monumenta peruestigârit. Imprimis enim desiderauit situm Vrbis cognoscere, & regiones, quas fuit complexa. Visis montium vestigiis, adeò depressos miratus est, quos putârat adeò sublimeis. Obstupuit inter cæteros Palatinum summè desertum, quo nullus olim frequentior. Disquisiuit, si fortè posset intelligere, aut subodorari, quà fuissent Pomerij fines tam à Regi-

bus, quàm ab Imperatoribus prolati; & cùm ad portas, viásque omneis diligenter attenderet, explorauit tamen præsertim Aureliam, propter eius viæ reliquias, quæ in Prouincia adhûc supersunt. Deinde regiones, vicósque percurrens, agnoscere voluit, quantum licuit, quà extitissent Priscorum templa, ædes, aræ, luci, sepulcra, asyla, scholæ, bibliothecæ, amphitheatra, theatra, circi, hippodromi, naumachiæ, campi, odæa, fora, emporia, horrea, armamentaria, balnea, thermæ, aquæ, pontes, colossi, obelisci, columnæ, statuæ, & innumera alia, quæ inter legendum auctores adnotauerat, & in commentarios relata circumgestabat. Vix autem vnquàm exsatiari contemplando poterat, cùm obseruaret quidpiam adhûc siue integrum, siue mutilatum superstes. Sic dies benè multos posuit circa Pantheon, rarum architecturæ exemplar, considerando, conferendóque quicquid Ludouicus Demontiosius fuerat de illo ratiocinatus. Sic, quia nôrat asseruari in Vaticano Palatio tum Herculem truncum, tum Laocoontem cum duobus filiis, opera exquisitissima, & Michaëli Angelo miracula habita artis; idcircò illis inspiciundis non vna vice adstitit, vt nec semel etiam inuisit geminas illas Alexandri, & Bucephali statuas, quæ exstant adhuc Phidiæ, & Praxitelis monimenta. Sic aliquoties ad inuisendum C. Sestij Epulonis in via Ostiensi sepulcrum itauit, ob vetustissimas illius, nobilissimásque reliquias. Sic variè spectauit obeliscos varios, sed nullum frequentiùs, quàm Constantinianum, ob cuius effossionem, translationem, erectionemque laudare satis non poterat 1600.

1600. generosum Sixti V. Pontificis institutum. Sic & columnas; sed maximè Traianam, atque Antoninianam. Illam quidem, vt Pinello satisfaceret, cui factum satis non fuerat volumine toto de ea (seu de historia vtriusque belli Dacici, à Traiano gesti, prout Alphonsus Ciaconus illam ex columna eruerat) conscripto: vnde & exoptauerat tum exemplum libri à Peireskio quàm perfectissimum conquiri; tum depictas in eo figuras personarum, armorum, gestuum, cum insculptis, secundùm totam cochlidem, per ipsum confertri. Hanc verò, hoc est Antoninianam, vt perdiligenter exprimi curaret effusionem illam Iouis Pluuij Romanorum exercitum irrorantis, & hostium copias fulmine ferientis. Eiusmodi certè Iconismum cùm Scaligero postmodùm offerret, ad illustrandum quod Eusebius de prælio commisso inter Antoninum, & Germanos, ac Sarmatas, contulit in annum Olympiadis c. XXX. VIII. primum, Hæc, inquit, vna est ex rebus maximè notatu, & spectatu dignis, quas mihi quidem inter omnia antiquitatis monumenta contigit Romæ obseruare. Nec verò harum modò rerum delineationes habere voluit; sed rariorum etiam quarumuis statuarum, quas disquisiuit in Capitolio, in Vaticano, in Farnesianis, in Cæsianis, in cæteris ædibus; itémque in hortis, ac vineis, &, vt breue faciam, in quibuslibet priuatis, publicisque locis; pictores deducens, qui non modò statuas, intemeratáque alia opera; sed truncos etiam, & ruinas ædificiorum veterum, quà occurrerent, adumbrarent. Deferre quoque solitus erat selecta

quædam numiſmata, quæ conferret cum ſtatuis, ex- 1600.
plorans cuiuſque ætatem, & agnoſcens plerumque manum: cùm eâ foret ſolertiâ, vt momento diſcerneret quid re verâ, quídque ex ſola imitatione foret antiquum. Sic inſcriptionum etiam omnium, quæ ſaperent antiquitatem, habere voluït apographa, tentans pro ſua ſagacitate exeſas ſupplere, ac penè deſperatas reſtituere. Rurſus Codices MSS. ſeu Vaticanos, ſeu Farneſianos, ſeu alios, non quantum quidem libuit, ſed quantum tamen licuit, euoluit; &, quotquot inter cæteros maximè rari viſi ſunt, adnotauit in tabulis. Sic adnotauit etiam vaſa, pondera, menſuras, cælaturas, numiſmata, ſimulacra, imagines, & quicquid demùm notatu dignum occurrit in Metallothecis, iconothecis, in Promptuariis, Muſæis, Xyſtis, Perguliſque variis; vt præteream innumera, quæ vel pretio quæſiuit, vel commutauit, vel dono habuit, quorúmque ſaltem ectypos, ecmagmata, apoſphragiſmata, aut iconiſmos obtinuit. Vnum doluit, ſe nec habere, nec videre vſquàm potuiſſe memorata Goltzio Tulli Hoſtilij, ac Seruij Tullij numiſmata; vt neque alia memorata cum hiſce inſcriptionibus, Col. Aquæ-Sextiæ. Col. Arelate. Col. Auenio. Col. Arauſio Secundanorum, & ſimilia, quæ amore patriæ ardentiſſimè, ſed fruſtrà tamen requiſiuit. Ex hiſce porrò ingentem ſui admirationem excitauit, non modò Romæ, vbi illius amicitiam eruditi omnes ambierunt, ſed in diſſitis etiam locis, quocumque eius fama peruênit. Ex hoc nimirùm tempore cœpit, quæ fuit illi neceſſitudo cum

1600. Natalitio Benedicto, rebus exquisitis instructissimo, ac Fullinij tum commorante; quæque cum Adolpho Occone Augustano medico, tunc iteratò edente volumen de numismatis Imperatorum Romanorum: vt illos taceam, quos iam nôrat, Hieronymum Rubeum Rauennæ, Cæsarem Nichezolam Veronæ, Antonium Tolentinum Cremonæ, Cæsarem Campanum Vicentię, aliisque locis non paucos. Mirum autem quantum Patauij præsertim inclaruerit, adtestantibus literis ad ipsum per id tempus datis à Laurentio Pignorio; qui ipse rerum priscarum adeò peritus, professus est tamen se ampliùs ex vnis eius literis, quàm ex decem Antiquariorum voluminibus eruditi: quíque suspexit non modò copiam conquisitarum ab ipso rerum, sed delectum etiam insignem, cùm ex missis duobus quibusdam Constantini numismatibus, agnoscere se, vt ex vngue leonem, dixit. Consimilia scripta ab Edmundo Brutio, Georgio Ragusæo, Iacobo Papisauio, Martino Sandello, &, quem nominare primum debui, Hieronymo Aleandro iuniore, vero Musarum delicio; itémque M. Cornaro optimo vrbis Præsule, quícum deinceps per litteras, donec fuit in viuis, amicitiam coluit. Sed quantum quidem fieret Patauij vel id indicat, quòd misso Augustâ Vindelicorum ectypo Sapphiri cuiusdam, inscriptionem præferentis, in qua *Xiphiæ* vox omnibus curiosis faciebat negotium; Pinellus ad eum scripserit, exámenque, & iudicium ea de re ipsi detulerit. Prætermitto autem, vt fecerit satis, vocique lucem attulerit ex Strabone potissimùm, cùm

ex

ex Polybio loquutus est de venatione *Xiphiæ*, mon- 1600.
stri videlicet marini. Quod ad statum Romæ recentioris spectat, nullum fuit Templum, Sacellum, Collegium, Xenodochium, quod ingressus non fuerit: nullum Palatium magnificum, nullum celebre Pontificum opus, ad quod non diuerterit: nulla Raphaëlis Vrbini, Michaëlis Angeli, Polydori Carauagij, Titiani, aut alterius artificis insignis pictura, quam non inspectârit. Sic cæmiteria, cryptásque illas subterraneas, plena venerationis loca, & Christianæ pietatis, constantiæque monumenta. Sic Religiosis cæremoniis, quantum sine discrimine posse putauit, interfuit. Quippe quòd complexione foret non robusta magnoperè, coniicere sese in turbam tumultus plenam detrectabat. Heinc quod ad statas, solemneísque Iobelæi attinuit, spectauit quidem, obseruauitque ex ipsis quantum potuit; cæterum autem Valauesio fratri, tanquam valentiori demandauit curam spectandi omnia cominùs, & ad sese referendi. Idem præstitum circa cæremonias, quas vo- 1601.
cant cœnæ Domini: quod circiter tempus tam ipse, quàm frater, vt Pontificem iis pauperibus, quos dietim pascit, ministrantem, simúlque in eadem aula discumbentem contuerentur, vices redemêre duorum pauperum, vestibúsque eorum assumptis, adfuêre inter cæteros, & agniti licèt à Pontifice, ipso tamen rem placidè dissimulante, omnia spectârunt. Paschalibus Romæ exactis, & postquàm varia munera domo accepta distribuit, nonnulláque etiam ad Pinellum misit, profectus est Neapolim. Superfluum

1601. foret recenſere quantum, quotiéſque diuerterit, vt requireret varia, quæ apud auctores celebrata ſunt tam Latij, quàm Campaniæ loca. Affectum ſe verò præſertim dicebat, cùm memorata Virgilio coràm haberet, luſtrarétque, vt Caietam, vt Cumas, earúmque reliquias: vt Miſenum montem, & Auernum Lacum, & ſimilia. Cùm item loca, in quibus exſtitiſſe dicerentur villæ Ciceronis, & Luculli; aut ſepulti fuiſſe Scipio Africanus, & Virgilius: atque id genus cætera, ad magnos viros attinentia. Addebat ſe, cum crypten illam, ſeu, vt appellat Seneca, carcerem longum, & obſcurum, Pauſilippum ſcilicet montem per paſſus mille perforatum, eundo, redeundóque ſpectaret, doluiſſe, quòd ignoraretur, certúſve non eſſet, qui tam præclarum facinus, tanto viatorum compendio, commodóque attentauiſſet. Digniorem enim commendatione arbitrabatur eſſe, quàm Xerxen, cùm Græciæ bellum inferens, Athon montem non à continente modò pręſcidit, ſed medium etiam perforauit. Neapolim quam-primùm acceſſit, tenere ſe non potuit, quin Portæos illos fratres conueniret. Cùm inductus autem fuiſſet ad natu maiorem, cui nomen Ioannes Vincentius, is breui colloquio ſic affectus fuit, vt ipſum exclamabundus ad Ioannem Baptiſtam natu minorem deduxerit, quò & ipſe in ſimilem admirationem raperetur. Enarrare autem ſolebat Peireskius, licèt ipſe quoque Ioannes Baptiſta foret iam grandæuus, adſperſíſque canis venerabilis; ipſum nihilominùs eâ reuerentiâ obſeruare ſolitum iuſſa, nutúſque Ioannis Vincen-

tij, vt maiore non potuisset ora, atque imperium patris. Cæterùm, vt cum ipsis vltrò communicauit plurima, ita vicissim ab iis accepit; neque spectauit modò quæcunque asseruabant in Musæis, pretiosissque armariis; sed etiam omnigenis penè illorum experimentis, prout sibi in votis esse insinuauit, interfuit. Heinc nata ipsi cum vtroque eximia familiaritas, &, quæ est deinceps mutuis literis, officiisque variis culta amicitia. Inuisit præterea Musęum Ferrantis Imperati, ipsum quoque raris naturæ operibus instructissimum; itémque Adriani Guillelmi, Martis Gurgustiolæ, & Matthęi Cappuani Conchanorum Principis; tametsi ad hunc extra ciuitatem diuertendum fuit. Monumenta insuper omnia antiquitatis perueſtigauit, ac præ cęteris delineatas voluit nescio quas columnas operis Corinthiaci, Apollinémque ad Tripodem, & similes quasdam figuras. Ad hæc rogauit, didicitque quicquid licuit cognoscere de familiis Neapolitanis translatis in Prouinciam, & de Prouincialibus translatis in eam regionem. Cùm verò nosset esse in templo Diuæ Claræ nuncupato sepulcra complura Regum, Principúmque ex Regia stirpe ad Carolum primum (quem diximus fuisse S. Ludouici fratrem) attinentium: idcircò ad illa maximè attendit, præcipua adumbrauit, Epitaphia exscripsit. Quinetiam sollicitus fuit in exquirendo sepulcro Simonis Portij Philosophi celebris, non ita pridem vita defuncti; sed enim curam explorandi, si quà fortè inueniretur, & maximè quidem cum Epigraphe, Pinellus ipsi commendârat, 1601.

1601. Viuebat tum Neapoli fœmina quædam sanctitate, institutóque vitę illustris. Ea Romam accita à tempore vsque Gregorij tertij-decimi, & ab optimo Bellarmino examinata, probatáque, dicebatur rapi in eam extasin, statim ab assumpto Eucharistico Sacramento, vt, quemadmodum genuflexo erat, ita immota, rigidáque, stipitis instar, consisteret, oculis apertis nihil conspiceret, toto corpore nihil planè sentiret. Itaque noluit Peireskius ex ea vrbe discedere, quin rem factu mirabilem vidisset, atque explorâsset. Ac obtinere illud quidem absque contentione non potuit; sed, vt imperuium ipsi nihil erat, peruicit tandem, ac præter fratrem, deduxit quoque Ioannem Porcelletum Mallianeum, qui fuit deinceps Præsul Tullensis. Vidit ergo, exploraúitque, & commemorando mirari solebat, si posset quidpiam simile humanitùs contingere; neque facile credebat Cardano referenti sibi quid tale euenire solitum, quoties animo collibuisset. Postquàm vrbem satis lustrauit, illiúsque elegantiam, amœnitatémque admiratus est, nihil habuit potiùs in votis, quàm adire Vesuuium, contemplaríque locum, in quo magnus Plinius diem obiisset. Ea re peracta, insigni quodam flagrauit desiderio inuisendi Siciliam, & pergendi Meliten vsque. Tria autem erant, præ cęteris, quæ auebat coràm spectare, Fretum Scyllæum, Æthnę incendium, Antiquitates Syracusanæ: restitit tamen Fonuiuius, neque ipse, illo inuito, progredi vsquam voluit. Quare satis fuit totam eam regionem circùm peragrare, & ad loca

etiam aliqua tedire, vt Puteolos, & Baias versus, quò posset oculatiùs duo quædam ædificia subterranea inspicere, quæ Piscina mirabilis, & Labyrinthus appellantur. An adiiciam verò, cùm littus prope Puteolos consideraret, puluerémque requireret aqua marina lapidescentem, detectum ipsi præterea fuisse inter arenas quendam plumbeum, quo cęlaturæ, ac præsertim Onychinæ conseruarentur. Quòd autem in eo littore numismata ferè exesa deprehenderentur, opinatus est caussam esse sulphur, quod tametsi insensile, in iis tamen oris vbique interuenit, accedente aliundè ex mari salsugineo halitu, cum arrodendi facultate. *Altero pòst mense repetiit Romam, idque vt amicis vale diceret, collatis variis munusculis, ac aliquibus etiam aliò missis. Constituerat nempe redire Patauium ante Solstitium, magnósque æstus; vnde & paucos intra dies non sine relicto sui desiderio ex vrbe discessit. Instituit autem iter Perusiâ, tum Academiæ gratiâ, tum spectandi lacus Thrasumeni caussâ. Deflexit inde Eugubium, occasione inuentæ illeic non ita pridem Tabulæ æneę lingua veteri Hetrusca perscriptæ. Salutato posteà ad Assisium D. Francisci monumento, inuisit Fullinij Natalitium Benedictum, abs quo expectatus ardentissimè fuerat. Spectauit exinde ad Montem Falconem, inter D. Claræ reliquias, treis insigneis globulos in cistula fellea inuentos, quorum duo, vel tres, non ampliùs, quàm vnus, ponderosi deprehenduntur. Tum votis ad celebre Fanum D. Mariæ Lauretanæ ritè per- 1601.

1601. solutis, adiit Anconam, indéque Vrbinum, ad obtinendum licentiam peruolutandi Bibliothecam Ducis. Digressus Pisaurum, atque Ariminum, accessit Rauennam, vbi Hieronymus Rubeus clarus ille Medicus, patriæque scrutator, complecti illum expetebat, demonstraréque in ipsa sede Exarchatus nescio quas reliquias Barbariei Gothicæ, & ornamenta Imperatorum, contemporaneorúmque Regum, cum his nominibus; Athalaricvs Rix, Witiges Rix, Theodvisatvs, & id genus alia; simúlque ostendere ornamenta quædam Gallæ Placidiæ, in nescio quo templo, quæ Velius non esse antiqua censuerat: denique ipsi sua manu exemplum Historiæ Rauennatis dare. Peruenit exinde Venetias, vbi amicis, magna illorum cum voluptate salutatis, cognoscere non obiter voluit Antonium Possevinum, ex Societate Iesv, virum optimum, ad quem cùm expetiisset commendatitias literas, *Ecquid quæris proxenetam*, rescripserat ad illum Sirmondus, *cùm ad quoscunque veneris, adeò ex teipso innotescere, amabilisque euadere possis?* Postremò non multos post dies, hoc est, medio circiter Iunio, accessit Patauium, vbi tantâ est exceptus lætitiâ, vt videretur quasi quispiam Deus studiosorum eò aduentasse. Maximè verò reditu suo recreauit optimum Pinellum, qui diuturnis, sed lentis morbis iam ingrauescentibus, propendere se in mortem sentiebat. Dies non sufficiebant audiendo, quę compererat, neque inspiciendo, quę attulerat, neque cognoscendo, quæ visa

obscura interpretabatur. Dicam-ne, cùm inter 1601.
eos viros, quos cognouerat, fœlicitati verteret,
quòd amicos sibi Baronium, ac Bellarminum pa-
rauisset, prouocatum fuisse optimum Pinellum, vt
quidnam sibi circa illos contigisset, exponeret?
Cùm, inquit, summus Pontifex ante annos treis
venisset Ferrariam, dignati sunt illi me inuisere; sed
tacitis nominibus, habitúque dissimulato, adeò vt
se Presbyteros simpliciter asseuerarent. Ipse ex eo-
rum iconibus, qui viri essent, statim agnoui: sed
fingens tamen me ignorare, in eam Musæi partem
deduxi, in qua virorum illustrium, ac ipsorum spe-
cialiter, imagines erant conspicuæ. Ostensa autem
Baronio Bellarmini effigie, Num hæc imago, in-
quam, ô bone, sociuni istum tuum repræsentat
eximiè? & ostensa Bellarmino quæ Baronij aderat;
Num hæc quoque, inquam, socium istum tuum
exquisitè refert? Ac tum illi delusos se, cùm delu-
derent, agnoscentes in amplexus prolapsi sunt. Por-
rò quia Peireskius præsentiebat se post annum re-
uocatum iri in patriam; idcircò se ad intermissa Iu-
ris studia composuit: tempore sic dispensato, vt ad
alia præterea innumera sufficeret. Siquidem præter
varia, de quibus paullò pòst dicetur, in literatos
officia, profecit continuò in notitia abstrusioris hi-
storiæ, altioríque antiquitatis. Specimen autem in-
signe dedit, cùm subortâ inter curiosos de monte
Argæo controuersiâ, edisserùit ex Iaspide, variís-
que numismatibus Cæsareę, alibique cusis, origi-
nem, ritúsque varios, quibus ille mons fuit olim

1601. in Cappadocia adoratus. Linguas præterea semper excoluit, quas credidit vsui futuras. Nam ex Hebraïca quidem, & ex vtroque charactere, tam vulgari nempe, quàm Samaritano; ex Syriaca item dialecto, idiomatéque Arabico, tantum ferè delibauit, quantùm ad siclorum, similiúmque numismatum interpretationem necessarium duxit; vsus magisterio Iudæi cuiusdam commorantis Patauij, cui nomen Rabbi Salomon fuit. Ad Græcam linguam quod attinet, studiosiorem illi operam impendit, tum propter varias constitutiones Imperatorum Græcorum, ipsámque Iuris originem, quæ ad Græcos fonteis refertur; tum propter Philosophiam, seu studium Sapientię, proptérque Poëseos, ac Historiæ, quę in ea lingua supersunt, antiquissima monumenta; tum propter explicationem gemmarum, numismatum, marmorum, quorum sunt Græcæ inscriptiones, quibúsque illustrandis pulchrum semper duxit, suauissimúmque habuit seriam operam collocare. Heinc cùm ad aliquem scriberet Græcarum literarum amantem, exempli caussa ad Occonem, qui suas semper Epistolas sententiis Græcis interserebat, solitus erat ipse quoque eruditionem suam testari, nunc versum Græcum præmittendo, nunc quidpiam carmine, aut prosa appositè interpolando: vt ad memoratum Adolphum Occonem, *Fortunate Senex, Te Diuæ illius antiquæ, & venerandæ* Μνημοσύνης *filiæ, non iam* Ἀδλφον, *sed* Ἀδλφον *duplici nomine Germanum dicent.* Nec verò humaniorum modò literarum studiosus fuit, sed multum etiam

etiam inuigilauit Mathematicis artibus, carus ex eo 1601.
tempore Galileo Galilei, quem & apud Pinellum primùm nouit, & ex inuenta hauriendis aquis tum vrbem infestantibus machina, admodùm suspexit. Incubuit quoque plurimùm in perue stigandis caussis rerum naturæ admirabilium. Quippe, & varios variè rogauit de illis Parheliis, siue tribus solibus, ac triplici Iride visis, die Februarij septima, hora circiter vigesima prima. Et de piscibus, aliisque rebus saxificatis philosophaturus, tum variam copiam impetrauit, inque angulo Musæi dispositi; tum ichnographiam eius montis, qui apud Vicetinos iis abundat rebus, obtinuit. Et quicquid fuit cuiquam perspectum circa fossilia, mineralia, rem metallicam, sua seu remuneratione, seu comitate concessum tulit; maximè autem Venetiis; vbi aliunde, cùm multa præclara in armamentario se obseruasse diceret, referebat tamen nihil sibi fuisse adspectu iucundius formatione aluminis in octahedricam figuram. Et frequens adiit rariores hortos, perscruturus varietatem, vireisque tam indigenarum, quàm exoticarum plantarum; ac destinans quasdam in Prouinciam, quasdámque vicissim ex Prouincia, nunc in Pinelli, nunc in aliorum viridaria transferri curans. Et interesse solitus fuit non publicis modò Anatomicorum dissectionibus, sed priuatis etiam Hieronymi Fabricij ab Aquapendente, qui illum propter singularem beneuolentiam admisit, cùm specialiter ex ouis gallinæ incubanti suppositis, singula in dies singulos subduceret, vt

1601. ab ipso vsque incubationis initio obseruaret seriem formationis pulli. Atque hæc quidem de studiis. Sequitur, vt iam insinüemus, quemadmodum illum ex hoc tempore viri studiosi, eruditíque arripere agnouerint gubernaculum literarum. Dictum est iam, cùm Roma rediit, cœpisse optimum Pinellum solito grauiùs laborare, inque obitum vergere. Is itaque non multò pòst, quippe sub Augusti initium, è mortalium vita excessit, propè septuagenarius: magno profectò dolore omnium bonorum, eruditorúmque; sed Peireskij potissimum, qui illum, tanquam alterum parentem habebat, ac venerabatur. Cæterùm cùm ille sui desiderium, quà patebat orbis literarum reliquisset, consolationi tamen fuit, quòd videretur Peireskio quasi lampada tradidisse. Ipse nimirùm ad eius mores ita se composuerat: ita studio rerum nobilium, exemploque benefaciendi, ac promouendi bonas arteis animatus euaserat, vt virtutis heroïcæ destinatus hæres iure censeretur. Huiusce rei congerenda aliquot testimonia sunt, quæ pleniorem concilient fidem. Imprimis verò citandus occurrit Paulus ille Gualdus, qui Pinelli vitam conscripsit, cuiúsque mentio facta iam est. Is postquam viri mortem defleuit, dixitque naturam parcè proferrè eiusmodi viros, ac Methonis fortasse annum transigendum iis, qui alterum Pinellum expectent; talem scilicèt, cuius studium humaniora studia restituat in pristinum splendorem, cuius opes in nobileis libros colligendos impendantur, cuius dignitas doctis viris patrocinio sit; tum

demum subdit, *Ætas sanè nostra, si quem feret eiusmodi, is, ita me Deus amet, non alius erit à* NICOLAO FABRICIO *Gallo, domo Aquis-Sextiis, clarissimo adolescente, qui Romæ, & Patauij, vix-dum plenam pubertatem egressus, eo ardore Pinellum, & Pinelli studia est complexus, vt omnibus nobis, & doctis viris, quotquot his capiuntur literis, miraculo sit.* Egregium sanè vaticinium: sed en etiam votum Erycij Puteani, iam tum Mediolani, vt suprà est dictum, Eloquentiæ, & Chronologiæ professoris. Is scribens ad Peireskium, *O vulnus*, inquit, *quod Pinelli morte acceptum est! Abiit æternus ille vir, ipse nominis, & famæ securus: sed nos in desiderio, & dolore reliquit, Musas in squalore. Quis succrescet, & dolorem nobis demet, Musis squalorem? Non doctrina, sed opibus quoque opus. Quis? fallor? an tu ipse hûc vocare, vt sis quod Pinellus fuit? Voueo, voueo, & saluere te iubeo, Iuuentutis spes.* Quo loco fortassis non ingratum erit, si Peireskij responsionem adtexuero. Sic igitur ille rescripsit. *Peruellis animum meum dolore, dum mihi incomparabilis viri morte vulnus inflictum refricas. Meritò tu quidem funebres, ac luctuosas voces ingeminas, meritò vicem nostram deploras, meritò omnes ad lugendum inuitans exclamas, Quis nobis dolorem demet, Musis squalorem? Sed in fine risum excitas, dum, quasi vaticinari velles, subiungis me, quod Pinellus fuit, futurum; idque, tanquam fieri posset, seriò voues. Quod perinde est, ac si ingenti succisa pinu voueres, vt humilis aliqua myrica robur illius, ac proceritatem æquaret. Verùm amor erga me tuus hoc tibi, quidquis aliud meditanti, vo-* 1601.

1601. *tum extorsit, cuius, vt reor, nunquam te damnatum iri, aut reum fore speraſti. Quod ſi ego tibi idipſum vouens, vatis illud accinam*, Tu nunc eris alter ab illo, *qui te penitùs nôrunt, ſat ſcio, me vatem affirmabunt haud vanum; tuæ namque hoc opus opis non meæ.* Argutè ſanè, & eleganter; tametſi id diſſimulauit, quod veriſſimè à Puteano dictum, ad ſubeundum id muneris, *opibus quoque opus* eſſe. Fuêre & aliæ perelegantes vtrimque literæ conſcriptæ, exſtátque ſpeciatim vna edita in ſecundis Ferculis, ſeu centuria Epiſtolarum Puteani ſecunda, qua ſub initium ſequen-
1602. tis anni, qui fuit ſupra milleſimum, ſexcenteſimúmque ſecundus, ille gratioſè conqueſtus eſt ſe Deorum genus nominatum. Fuêre, inquam, aliæ literæ conſcriptæ: ſed ad rem facienteis excerpſi, ex quibus abundè intelligitur quàm appoſitè Ianus Gruterus in præfatione magni illius Inſcriptionum voluminis ita coniunctim nominârit, commendauerſtque Erycium Puteanum, & Nicolaum Fabricium, vt iuuenes eſſe præ cæteris dixerit,

——— *Sacros qui ſollicitare fluores*
Aonidum, totámque ſolent haurire Aganippen.

Verſabatur porrò ſub prælo ingens illud opus, cùm Pinellus conceſſit fatis: Peireskius autem ſuppeditauit, quæ in illud inſererentur, non modò ex iis, quæ inter Pinelliana cimelia, ſed etiam ex iis, quæ Romæ, quæ Venetiis, quæ aliis in locis obſeruârat, deſcripſerátque, vt docet illud toties ſubiectum inſcriptionibus, *Ex Nicolai Fabricij ſchedis.* Venio iam ad Marcum Velſerum, cuius interuentu Gruterus

schedas illas obtinuit. Ille Pinello propè par, & singularis amicus, florebat Augustæ Vindelicorum Duumvir. Me tacente, scripta illius, omnésque viri eruditi, opem ipsius munificam, paratissimámque experti, quantus vir fuerit, satis loquuntur. Velserus ergo, literis ad Peireskium datis, testatus est tanti se facere ipsum, eiúsque amicitiam, vt nihil sibi fuerit ex tota Pinelli hæreditate expetibilius. Quin etiam ipse quoque illum non modò virtutum Pinelli hæredem agnoscens, sed futurum quoque suarum successorem coniiciens, diligere cœpit, tanquam filium, & literarum frequentiâ, quoad vixit, non destitit testatum facere affectum. Hoc vno ipsi durus fuit, quòd sui effigiem constantissimè denegauit, pro eo, quo omnibus aliis ardentissimè flagitantibus denegauerat instituto. Et Peireskius tamen, vt alios nonnullos, sic illum nescientem pingi procurauit, conducto artifice, qui ipsius vultum è clandestino loco spectaret. Sic obtinuit quod illi Occo sperare nefas prædixerat, cùm id abs Velsero tulisset responsum, *Cato maior posteros volebat quærere, cur sibi statua nulla posita: mihi contrà, quantum video, cauendum, ne quis aliquando miretur, si non & indignetur, qua ambitione consortio magnorum virorum, quorum imagines se colligere Fabricius ostendit, irrepserim.* Prætereo autem quàm præclarè Noster illud exceperit: quippe ad Occonem rescribens, *Dixit quidem*, inquit, *Cato non minùs argutè, quàm sapienter, se malle, vt posteri quærerent quare sibi non esset, quàm quare esset posita statua: nunquam tamen, quod legerim,* 1601.

1602. *se pingi, aut fingi renuit; cuius rei testes esse possunt icones eius non paucæ, quæ in hodiernum diem circumferuntur. Igitur nec Velserus, vera Catonis imago, id abnuere deberet, & ne abnuat, precor preceris, ores ipsum, atque exores iterum oro.* Subnectendus Velsero est Iosephus Iustus Scaliger, vir ille maior, ac celebrior, quàm vt encomio nostro indigeat. Subnectendus, inquam, vt constet quàm sponte, quàmque alacri mente Peireskius se ipsi, aliisque eruditis deuouerit. Nam ille quidem summoperè sibi ipsi est gratulatus, quòd in Pinelli defuncti locum talis amicus successisset; at occasionem vt accipias, ea fuit huiuscemodi. Scripserat Scaliger ad Pinellum, rogans, vt sibi procuraret Hebraïcos aliquot libros, itemque nummos aliquos Scaligerorum Principum; ac simùl miserat tam Patris, quam sui ipsius autographa quædam, & vtriusque etiam icones, prout ille petierat. Scripserat vnà Carolus Clusius, miserátque exemplum suæ rariorum plantarum Historiæ, & iconem desideratam Matthiæ Lobellij: ne quidpiam dicam de destinatis à Scaligero literis ad Carolum Leberoneum Valentinum Episcopum Patauij tum commorantem. Peruenêre ista Patauium, cùm non modò iam Pinellus obiisset, sed discessisset etiam ex vrbe Cæsar Dux Acheruntij, qui fuit Pinello ex fratre nepos. Quia verò is Gualdo mandârat, vt siquid datum foret ad Patruum, id excipere, & Neapolin ad se mitteret; idcircò Gualdus omnia excepit, ac priusquàm transmitteret, cum Peireskio communicauit. Itaque Peireskius, cala-

mo arrepto, reſcripſit ad Scaligerum: nuntiauit non 1602.
modò Pinelli, ſed etiam Epiſcopi mortem: ſecurum
fecit de donariis à memorato Cæſare grato animo
accipiendis: recepit in ſe quam Pinello commiſerat
curam librorum Hebraïcorum, ac numiſmatum:
pollicitus eſt ſe aliqua ſaltem, quæ haberet iam, oc-
caſione prima miſſurum: obtulit & nonnulla alia ad
illuſtrationem Scaligeræ gentis, quam cum venera-
retur, adiecit ſe non commiſiſſe, vt icones illæ abi-
rent, quin exempla ſibi earum obtineret. Scripſit
pari modo ad Cluſium, ac dici non poteſt, quan-
tum illi ſe tam generoſæ indoli, ac ſingulari huma-
nitati deuinctos prædicauerint. Hûc ſpectat illa Sca-
ligeri ad Velſerum Epiſtola, quæ eſt in tertium li-
brum inſerta, & in qua, *Numiſmata*, inquit, *gentis*
Scaligeræ cum literis Fabricij noſtri, & tuis accepi; quo
nomine gratias tibi ago. Nondum Hebraïcos accepi libros,
quos ille ad me ex Italia miſit; quia inter mercimonia Ra-
phelengiana ſunt, quæ nondum hûc perlata ſunt. Prope-
diem, quum accepero, & illi, vt gratias agam, ſcribam,
& à me quoque alias exſpecta. Scripta eſt autem Epi-
ſtola IV. Idus Maij. An ſubinde commemorabo ali-
quos ex iis, quibus alacrem operam nauauit? Impri-
mis certè, ſi quid fuerat à Pinello priùs tentatum in
ſtudioſorum gratiam, id contentione maxima per-
ficere adnixus fuit. Sic nullum lapidem non mouit,
vt quam ille ſpem fecerat Proſpero Alpino percelebri
Medico recuperandi de tertia Methodicorum ſecta
tractatus, opere ipſo poſſet explere. Deinde, cùm
dicendi ſint, quos Pinelli exemplo iuuit, vnus inſtar

1602. omnium esse posset memoratus Pignorius, dum Isiacam mensam exponens (Tabulam nempe illam æneam Hieroglyphicis Ægyptiis insignem, quæ ex Petri Bembi Cardinalis reliquiis eo tempore in Ducis Mantuæ Bibliotheca asseruabatur) gratias quidem egit imprimis Velsero, sed subiecit tamen, *Nicolao dein Fabricio Chalasij Domino, natalium splendore, & recondita eruditione illustri adolescenti, qui non modò insignes antiquitatis reliquias, quibus instructissimus est, in meum, & studiosorum vsum munificè contulit; sed etiam aliorum Musæa, vt paterent, sedulò curauit. Eius diligentiâ factum est, vt non modò Venetiis Friderici Contareni Diui Marci Procuratoris, & Ioannis Mocenici illustrissimorum virorum præclarissima nummorum, & gemmarum κειμήλια mihi in promptu essent; sed & Romæ ornatissimi viri Lælij Paschalini χέρας ἀμαλθείας (cur enim hoc nomine non appellem bonæ copiæ diuitem thesaurum?) de quo nobis numismata, gemmæ, sigilla, rara omnia insigni humanitate suppeditata sunt. Eidem Fabricio acceptum ferri debet omne id, quod è Natalitij Benedicti pretiosis loculis euulgamus, è quibus auctario nostro cum robore, & incremento spiritus accessit. Ea enim omnia, quæ ad illustrandam Epiphanij, Irenæi, & aliorum Patrum historiam Sectarios antiquos exagitantem attulimus, inde profecta sunt.* Hæc fusiusculè refero; quoniam ex iis, quæ iam antè attigi, pluscula confirmant. Addo verò circa Pignorium, cùm is librum de Patauinis originibus scriberet, obtinuisse illi Peireskium à Ioanne Vincentio à Porta, quod ipse postèa memorauit, & Philippus etiam Tomasinus in Tito Liuio retulit,

circa

circa Parentis hiſtoriæ bracchium. Nimirùm ci- 16(
ues Patauini ex aſſeruatis apud ſe Titi Liuij oſſibus
alterum bracchium exemerant, conceſſérántque in-
clyto illi ſtudiorum fautori Alphonſo Arragonum
Regi, cùm illud inſtantiſſimè per Antonium Panor-
mitam Legatum ſuum exorâſſet, ab anno vſque ſa-
lutis milleſimo quadringenteſimo quinquageſimo
primo. Cùm ignoraretur verò ecquid de bracchio
actum foret, occaſionem cepit Peireskius mittendi
complura ad Portæum munuſcula, quaſi compen-
ſans ectypum marmoris cuiuſpiam, in quo erat ex-
preſſus ritus mittendi milites ſub iugum; ac ſimùl
efflagitauit vt reſcriberet, quid pro ſua ſagacitate de
bracchio compertum haberet. Reſcripſit autem ille
conſequenter, neque Alphonſum morte præuen-
tum, neque etiam Panormitam condere potuiſſe pro
votis id bracchium: ſucceſſorem verò iſtius à ſecre-
tis regni, concluſiſſe ſub marmore, collocaſſé-
que extra Oratorium, cum inſcriptione huiuſmodi,
T. LIVII HISTORICI BRACCHIVM, QVOD
OLIM ANTONIVS PANORMITA A PATAVI-
NIS IMPETRAVERAT, Io. IOVIANVS PON-
TANVS MVLTOS POST ANNOS CONDIDIT:
cæterùm à multis iam annis id marmor non fuiſſe
conſpectum, ob ſacellum à neſcio quibus confra-
tribus ſuperextructum. Vt fuit porrò Peireskius er-
ga Pignorium munificus: ſic fuit etiam erga Vlyſ-
ſem Aldrouandum percelebrem illum de Animali-
bus ſcriptorem, qui multa ab eo numiſmata habuit,
maximéque Aſiatica, illuſtrandis iis, quæ circa ani-

1602. malium symbola iam ediderat, ac tum de nouo apparabat. Atque is quidem Bononiâ scribens animo reuerâ grato pollicitus est se commendaturum per quem profecisset : sed in cæcitatem breui incidens id, quod destinârat, perficere potis non fuit. Idem fuerat pollicitus Ioannes Baptista Villalpandus, de illius nomine, patria, conditione sollicitus, vt testari posset à quo accepisset & siclos, & pleraque alia, amplificando tractatui de nummis Hebraicis, post editos iam magnos illos in Ezechielem commentarios. De Sirmondo heic memorandum, quòd cùm accipere à Peireskio Roma discedente noluisset, nisi ex iis numismatis, quæ geminata illi adessent, postulauisse ipsum tamen, obtinuisséque ab eo, postquam Patauium rediit, plusquàm ducentos ectypos, vel ex Græcanicis duntaxat. Eius scilicèt generis coëgerat iam supra mille, quæ forent penitùs intacta rei nummariæ auctoribus : & cùm haberet cusa tam ante, quàm post Romanum imperium in ciuitatibus quibusque Græciæ, Asiæque præcipuis, ex quibus contexuerat seriem Seleucidarum Principum, ab Alexandro ad Romanos vsque : eamobrem Sirmondus hanc seriem desiderauit cognoscere, vt illius instar seriem Principum Ægyptiorum texere posset. Sed faciendus his modus est. Porrò iam penè triennium in Italia exegerat, cùm apparare reditum cœpit. Ac habuerat quidem in votis Venetiis tendere Augustam, tum vt Velserum, Occonémque ea in vrbe inuiseret : tum vt exinde commissus Danubio circumstantia Germaniæ, Hungariæque loca lustraret,

& Constantinopolim tandem per Euxinum Pon- 1602.
tum, Bosphorúmque Thracium perueniret, peragra-
turus deinceps quicquid liceret ex Græcia : verùm
Fonuiuius planè abnuit , vel quia censeret Patrem,
Patruúmque id consilium auersaturos, ob digressio-
nem prolixam nimis , periculísque pleniſſimam; vel
etiam quia ipse Parisios repetitò accerseretur. Peires-
kius ergo nihil planè ausus ipso repugnante moliri,
res suas ita composuit, vt imprimis omneis Italiæ
amicos, quibus vale coràm dicere non potuit, literis
salutauerit, oblatóque obsequio, & plerumque etiam
adiunctis munusculis deuinxerit. Sic exteros quoque,
ac præ aliis Scaligerum , cui ad superiùs memorata
adiecit nummos ab amicis Veronensibus recens ha-
bitos , nonnulláque alia spectantia ad Scaligeranam
familiam. Coëgit deinde quicquid potuit seu libro-
rum , seu cimeliorum, seu aliarum rerum exquisita-
rum nanciſci : ratus sibi in patria parem copiam non
occursuram. Discessurus coniecit omnia cum sarci-
nulis in aliquot capsas , quas direxit Genüam , con-
uehendas inde Massiliam: ac reseruauit solùm rario-
ra, & pretiosiora aliqua, quæ vnà translata eandem
secum experirentur fortunam. Videlicet , cùm sibi
satis lustratum putaret ex Liguria, peragrare Galliam
Cisalpinam voluit, emergereque Lugdunum , vt
prouidere illeic posset quemadmodum litteras ab
amicis acciperet , & vicissim ad illos daret. Postre-
mùm relicto ingenti sui desiderio Patauij præsertim,
ac Venetiis (ne quidpiam dicam de Augusta, vbi Vel-
serus concepta spe complectendi illum frustratus,

1602. quasi dimidium animæ subduceretur, ingemuit) itineri sese commisit. Diuertit autem primùm Vicentiam, salutaturus illeic amicos, ac inuisurus eum montem, cuius, vt dictum est iam antè, ichnographiam quæsierat. Considerauit etiam Gustosæ illam venti dispensationem per canaleis, ac tubulos; accepítque, & in commentarios retulit historiam illius, qui nascentem è crypta ventum in loco satis dissito, domum vsque per meatum subterraneum ita deduxit, vt tandem velut secuerit, distribuerítque pro arbitrio. Accessit deinde Veronam, attendítque illeic præsertim ad Scaligerorum sepulcra, quorum, quia tum non licuit adumbrationem obtinere, impetrauit postèà interuentu Cæsaris Nichezolæ, & Marci Antonij Montani. Mantuæ cùm foret, tam multa vidit, atque adnotauit in Ducis Cimeliarchio, vt cùm superioribus annis accepisset direptum fuisse, Germanis vrbem vastantibus, vix satis sese consolari per multos dies potuerit, tantam ducebat factam iacturam. Inter cætera spectauit curiosè Ægyptiam illam Tabulam, vt varios de ea scrupulos eximere Pignorio posset. Visâ Cremonâ, voluit Brixiam, Bergamúmque diuertere, ac tum venire Mediolanum, vbi non modò Erycius Puteanus, & Septalij fratres, aliíque amici; sed maximè etiam ille nunquam satis laudatus Archipræsul, Cardinalísque Fridericus Borromæus, Ambrosianæ Bibliothecæ iam tum crebrescentis fundator, sunt illum humanissimè, ac per dies multos complexi. Digressus Ticino, Nouaria, Vercellis, peruenit Taurinum, ac superatis Alpibus,

Geneuam ; vbi peruolutis libris variis , ſpectatóque 1602.
Lemmano lacu , Tononum vicum adiit , vt fieret oculatus teſtis admirandorum facinorum , quæ patrare per illud tempus Dæmoniaci perhibebantur. Traiecto lacu, perluſtratáque circumuicina Heluetia, ſoluere vota placuit ad celebre fanum Sancti Claudij , ac præſertim pro Patrui cognominis incolumitate. Deflectere inde volebat Semurium , Dauidem illum quondam ſuum præceptorem ſalutaturus , ædeíſque illas inuiſurus , in quibus ante quinque annos Genebrardus obierat: ſed rerum in Burgundia ob factionem Bironij Mareſcalli innouatarum, ſuſpectarúmque ſtatus deterruit. Deflexit ergo potiùs Lugdunum , vbi acceptâ pecuniâ, perſoluit largè honorarium Ductori ſuo Pariſios , vt iam dictum eſt , diſceſſuro. Deinceps , quamuis amore patriæ , parentúmque teneretur, callidè tamen conſilium cepit non pergendi recto itinere domum, ſed diſcedendi Monſpelium , vbi Iulius Pacius à Beriga Iuriſconſultus Vicetinus profiteri magna cum laude Iuriſprudentiam ferebatur. Quia enim ſatis ſibi ipſi circa Iuris ſtudium nondum fecerat , & apud ſe tamen conſtituerat neque poſtulare , neque adipiſci quam lauream vocant Doctoream , abſque inſigni quadam gloria , teſtationéque eruditionis ; idcircò domum tendere noluit, ne inuitus adigeretur ad conſequendum lauream , poſſétque priùs ſub illuſtri Anteceſſore fieri inſtructior. Itaque conceſſit Monſpelium ſub Iulij menſis initium , ſeſéque ſtatim ipſi Pacio in contubernium cum fratre dedit. Subinde

verò consilium indicauit Patri, ac Patruo, qui nihil
[illegible] tale suspicantes subueriti sunt, ne fortè in Italia non
satis studiosè Iuri incubuisset. Præter eum secessum,
argumento fuit, quòd tam ex capsis Genuâ acceptis,
quàm ex transmissis residuis illis, selectioribúsque
cimeliis, quibus Monspelium cùm peruenisset, sese
exonerauerat, peruiderunt illum debuisse tantum
temporis in iis colligendis, cognoscendísque im-
pendere, vt nihil, aut parum omninò, quod im-
penderetur Iuri, superfuisset. Id autem vbi ille re-
sciuit, quadam veluti apologia suspicionem est
amolitus. Nimirùm, se nihil detraxisse horis Iuris
studio debitis; sed tantùm quas alij aut ludicris
rebus, aut compotationibus, aut Venereis illecebris
vulgò dederent, succidisse, contriuisséque in com-
paranda antiquitatis notitia. Quam viderent de ea
congeriem, argumento saltem esse pecuniam sibi
creditam non fuisse in nequitiam, perditósve vsus
absumptam. Cæterùm & se agnouisse non esse stu-
dium antiquitatis Iurisprudentiæ inutile, cùm alia
ratione non possent pleraque loca seu Digestorum,
seu Codicis intelligi; & posse ipsos id experiri, cùm
quod, exempli gratiâ, lateret iam Interpretes circa
Viriolas ex smaragdis Vlpiano, ac Paulo sæpiùs
memoratas, intelligere ex iis possent, quas eruisset
Romæ ex quibusdam ruderibus, quásque ad illos
mitteret, rem iam à plerisque sæculis inuisam. Ex-
stare etiam in sarcinis plureis reliquias ex eo Ære,
quod antiqui graue dixerunt (cùm id nimirùm pen-
derent) interque parteis Assis varias reperiri. Qua-

drantem, qui altera facie Suem præferat, ex quo, 1602.
& ex Oue, ac Tauro pariter signatis, dicta primùm
fuit Pecunia, tanquam à pecudibus. Sic & repertum
iri alia propemodùm innumera, de quibus coràm
disserere, sine voluptate vtriusque non posset. Deni-
que tam sese, quàm fratrem non diuertisse ad Pa-
cium, quòd se Iuris ignorantiores suis coætaneis
crederent; sed quòd eximium aliquid supra ipsos sa-
pere vellent. Placuit mirè parentibus instituta de-
fensio, ac Patruo præsertim, qui tanto ardore vi-
dendi ipsius inarsit, vt, vix tertio mense exacto, ac-
cersitum voluerit. Accessit ergo; sicque Lareis reui-
sit primùm mense Nouembri, sed adducto tamen
secum Pacio, vt vel reducendi ipsius prætextu deti-
neri domi non posset. Relictus verò germanus fuit,
quòd è morbo tum conualescens sese dare itineri
absque periculo non posset. Heic non memorabo
qua exsultatione exceptus Peireskius domi fuerit,
neque quo cultu habitus Pacius. Referam duntaxat
magnum illum virum Guillelmum Varium, qui tum
erat princeps Aquensis Senatus, quíque fuit post-
modùm suffectus, vt suo infrà loco dicetur, in vi-
cem Cancellarij, mirari satis non potuisse indolem
adeò egregiam, rarámque adeò eruditionem tanta
cum modestia coniunctam; neque vnquam satis sa-
tiari interrogando, excipiendóque quæ ille scitè,
perspicuè, suauitérque commemorabat. Paucis pòst
diebus Monspelium vnà cum Pacio rediturus, dese-
ctendum è via censuit, vt demonstrare illi posset
scaturiginem Vallis-clausæ, non aquarum exundan-

1602. tium copia magis, quàm Petrarchæ, & Lauræ amoribus concelebratam: itémque Arcum illum triumphalem, qui Arausione conspicuus, C. Marij credebatur, cùm ipse Fabij Maximi potiùs esse opinaretur; tum ciuitatem Auenionensem; & fornicatum triplici serie Wardonis, seu Guardonis pontem; ac Nemausentia quoque nonnulla, quæ ille non aduerterat, tametsi illeic biennio moratus. Quam primùm autem rediit, tanta se cum alacritate ad studium Iuris composuit, vt horas decem solidas diebus singulis in eo collocaret. Neque verò id solum tempus consecratum est studiis; sed dietim etiam quasdam horas, ac potissimùm ante somnum impendere solitus fuit litteris humanioribus, studióque rerum antiquarum. Non id abnuebat penitùs Pacius, qui mirè etiam afficiebatur, quoties illum de rebus variis, ad antiquas præsertim leges pertinentibus, dicentem audiret. Quin non modò etiam est passus, sed penè, dicam, auctor fuit, vt Narbone inuiseret, quæ exstant illeic vetustatis non ignobilia monumenta; ac speciatim votum, factámque Augusto Aræ dedicationem, cuius ante annos triginta effossæ, & Burdigalæ, cum illustratione Eliæ Vineti, excusæ exemplum obtinuerat. Scilicet nondum allatum erat Inscriptionum Gruteri opus, in quo posteà obseruauit Tribunitiam Augusti potestatem, quæ apud Tacitum legitur trigesima septima, fuisse ex hac ipsissima inscriptione trigesimam octauam. Ad hæc, quia Pacius perlubenter ediserebat de rebus ad Physicen spectantibus, nullam non occasionem captabat rogitandi

tandi illum de causis naturæ abstrusioribus, & maxi- 1603.
mè quidem per horas relaxando animo datas. Sic cùm aliquando noctu incidisset in crustas, squammásque piscium lucidas, collegit, intulítque clàm in Pacij Musæum; ac posteà cum illo ingressus, quam præferebat candelam consultò exstinxit, vt illo primùm attonito, ac deinde lucem mirante, scisciteretur ipsius causſam. Ac recurrit quidem Pacius ad calorem ex putredine excitatum; sed rogauit Peireskius, cur non sentiretur ergo calor neque in iis squammis, neque in quibusdam lignis putrescentibus? cur horrea præ putredine incalescentia, calx item madefacta, & alia tantoperè calida non emitterent lucem? cur si ob calorem cicindelæ lucent, non lucerent etiam animalia cætera tantoperè iis calidiora? Ad quæ Pacius, posse calorem, quem in scholis dicunt virtualem, sufficere; & aliunde exigi certam dispositionem materiæ, quæ reperitur in rebus minùs ad sensum calidis, non reperta in aliis calidioribus sensu deprehensis. Prætereo porrò, cùm hæc, & alia non feciſſent satis Peireskio, nihil deinceps visum fuisse probabilius, quàm lucem omnem flammulam esse, sed rariſſimam, tenuïſſimámve: argumentóque esse lucem Solis, quæ dum cogitur, densatúrque, ardet; ad eum modum, quo vapor nihil aliud, quàm aqua rarefacta, tenüatáque est, quæ rursùs coacta, densatáque, humor apparet. Cùm lux autem Solis directa, seu primaria sit adhûc satis densa, vt calorem sui sensibilem faciat; repercuſſam tamen, secundariámve adeò tenüem euadere, vt eius

1603. calorem sensus non percipiat. Quare & nihil mirum videri, si lucula illa squammarum, similiúmque rerum non sentiatur calida; cùm sit longè tenuior illa solari secundaria, intra quam planè euanescit. Quòd res autem calidiores non perinde luceant, caussam dici posse, quòd calor vehementior tetriores excitet vapores, seu fuligines, quàm vt connatam luculam patiantur puram emergere, atque idcircò apparere. Rursùs, cùm foret valdè curiosus rei anatomicæ, ac herbariæ; ea propter quoties licitum erat, diuertebat in Regios hortos, à quatuor iam annis instructos, ad Richerium Belleuallium vtriusque demonstratorem, cui nunquam non fuit Peireskij & desideratissima, & iucundissima consuetudo. Diuertebat etiam frequens ad Franciscum Ranchinum, qui ad peritiam Physices, Medicésque eximiam, pulchrè adiungebat notitiam, cultúmque rerum antiquarum. De Ioanne Dortomanno quid dicam, cuius semper solitus fuit & exquisitam doctrinam, & insignem erga se beneuolentiam commendare? Hoc certè Medico est vsus, cùm febriculâ laborauit, cúmque vexatus est grauiore, quàm eò vsque fuisset expertus, dolore hæmorrhoidum, & nonnulla etiam vrinæ emittendæ difficultate. An adtexam verò quod retulit sæpiùs, cùm Dortomannus aliquando ægrotantem inuiseret, rogaretúrque, cur ea vice seriùs solito aduentaret, respondisse ipsum se accedere ex consultatione memorabili pro muliere Belliquadrensi, quæ tum gestaret vtero mensem iam vigesimum tertium. Ea nempe iteratò nupta, cùm ex priore coniugio par-

tus aliquot nonimestreis edidisset, ex posteriore ta- 1603.
men ediderat treis, vnum mensium vndecim, alte-
rum quatuordecim, tertium verò octodecim: & quo-
niam ex periculis antecedentium puerperiorum, con-
iiciebat sibi ex quarto impendere grauissimum; me-
dicos ideò consuleret, si qua ratione incolumis eua-
dere ex illo posset. Et memini quidem obiecisse me,
videret, ne esset eadem fœmina, quam non ita pri-
dem Antonius Saporta, aliique Medici propter si-
mile nescio quid non omninò sanam mente pro-
nunciassent. Verùm perstitit fuisse aliam, adiiciens
ipsam non longè pòst peperisse infantem cum capil-
litio, ac dentibus, obtinuisséque à coniuge, ne vlte-
riùs contingeretur. Vtcumque porrò hac de re sit,
(quam venditare pro vera nolim) occasione partim
morborum, partim vehementioris studij, effectum
est, vt literas ad amicos scriberet raras. Inde euenit,
vt cùm semel totos quatuor mensis à scribendo abs-
tinuisset, & periissent etiam destinatæ quædam in
Italiam epistolæ, ideò rumor de eius morte Romæ,
ac Patauij precrebuerit; & Pignorius etiam ad Pa-
trem consolatoriam scripserit; Gualdus verò, falsitate
rumoris comperta, illum quasi rediuiuum salutauerit,
crudelem blandè appellitans, quod suâ in scriben-
do negligentiâ, amicos tam bonos, támque con-
stanteis enecaret. Videlicet non admittebant quod
expectandas à se raras literas præmonüerat, do-
nec studium Iuris foret absolutum. Quare compul-
sus denique fuit, vt sæpiusculè scriberet; neque ad
ipsos Italos modò, sed ad ipsos quoque Velserum,

1603. Scaligerum, Clusium. Quia porrò ambages nimis erant magnæ; cùm oporteret literas Augustâ, atque Francofurto transdere in Hollandiam; ideò Scaliger auctor fuit, vt literæ mutuò destinarentur Parisios, ad Præsidem illum eximium Iacobum Augustum Thuanum, cuius nomen diffusius est, quàm vt elogio vllo possit comprehendi. Etenim, quòd Scaliger illum & sui amantissimum, & pro singulari in bonos, eruditósque omneis affectu ad omne genus officij paratissimum comperisset; idcircò eam ipsi curam non dubitauit committere, vt commendatas ab vtroque literas ex æquo curaret. Quare hac primùm occasione, & ex hoc vsque tempore cœpit quæ magna, excultáque deinceps fuit, inter Peireskium, & Thuanum necessitudo. Ad Patrem verò, ac Patruum, vti par fuit, scripsit frequentiùs: sed maximè vt obtineret, ne ante finem eius anni, qui fuit huius sæculi tertius, Aquas-Sextias euocaretur. Et quia nôrat ciueis Aquenseis ea tempestate procurare, vt non modò Regium Collegium pro humanioribus literis, ac Philosophiæ studio haberent; sed vt priscam etiam Vniuersitatem, Regiis Professoribus illustratam facerent; eapropter scribens ad Parentes miro contendit studio, vt Professori primario Iuris ampla forent stipendia, quo Pacius illuc accerseretur. Siquidem perspectum habebat tàm Palatinum Comitem, quàm Academiæ Curatores euocare illum ingenti pollicitatione Heidelbergam, vbi iam per complureis annos sui specimen dederat; ipse verò & expetebat posse Aquensem Academiam tan-

to ornamento gloriari, & ægrè ferebat excidere spe, 1603.
quam satis firmam conceperat efficiendi demùm ex
illo virum Catholico-Romanum. Cæterùm, cùm
non posset ampliùs Patrui votis obsistere, quippe qui
resignata illi dignitate Senatoria, etiam ab anni ini-
tio regium diploma quæsierat; accessit tandem
Aquas Sextias, vt necessarium illi habendæ docto-
reum gradum consequeretur. Non accessit autem
nisi priùs optimè exercitatus, ac nisi obtenta in fi-
nem anni dilatione, tum vt Pacium per ferias Na-
talitias deduceret, tum vt interea se ad varias actio-
nes obeundas meliùs compararet. Etenim quia mo-
ris tum erat in Aquensi Academia, vt nemo priùs
ad lauream Doctoratus admitteretur, quàm, præ-
ter alia tentamenta, triduanas theseis defendisset; id-
circò theseis miscellaneas ex vtroque Iure desumptas,
maturè & seligere, & mandare typis oportuit. Et
aliunde, quoniam à Patruo accepturus vno die Do-
ctoratus insignia, constituerat ipse in fratrem inse-
quenti die conferre; eapropter habere sibi tempus
voluit, ad congerendum vnde posset insigniorum
originem, vetustatémque explicare. Accessit ergo
tandem cum Pacio sub brumam Aquas Sextias: ta-
metsi gradum adeptus non est, nisi die Ianuarij in-
sequentis anni decima octaua. Tædium fortassis pa- 1604.
rerem, si vel per capita attingerem ea, quæ magna
cum eruditionis testatione ediserùit singulis illis
actionibus, quibus est Lauream consequutus. Satis
esto subiicere, gessisse se illum eo cum vigore animi,
vt non totam modò coronam in admirationem ra-

1604. puerit; sed ipsi etiam Pacio visus fuerit seipsum longè superare. Biduo pòst, cùm ornamenta Doctorea in Fratrem conferret, dici non potest qua suauitate auditores perfuderit. Scilicet ex statua quadam Metrodori cum galero suo, seu Arcadico pileo, & infulis, cúmque pallio philosophico, & annulo in siniſtra manu: itemque ex statuis quibusdam Hippocratis cum simili pallio, epomidéque adiuncta: ex inscriptione quadam Eubuli Marathonij, ac infulata statua non ad ceruices, sed circum caput: ex consimilibus Platonis, Theophrasti, Phauorini, aliorum: ex cimeliis Gotthicis, in quibus mitræ pileis non admodùm absimiles; ex innumeris aliis (vt breue faciam) monumentis, ostendit quemadmodum vsus eiusmodi ornamentorum ab vsque Græcis ad Latinos, & ad nos vsque transierit; quemadmodúmque ex Philosophia atque vetere Sacerdotio, gradum fecerit in doctrinam, Professionémque multiplicem recentiorum Academiarum; idque citatis passim Conciliis, Patribus, Poëtis, Historicis, Philosophis, Oratoribus, quibus plenam faceret fidem.

1604.

DE VITA PEIRESKII

LIBER SECVNDVS.

VIX iam desierat celebritas, cùm memoratum, antè diploma, ne, anno maius, antiquaretur, Senatui exhibendum fuit. Id ergo exhibitum quidem, & in acta referri iussum: verùm obtinuit Peireskius, ne propterea statim admitteretur, conscriberetúrque reipsâ in Senatorum numerum; tum quia videri noluit ex eo numero Patruum amantissimum exegisse; tum quia timuit, ne si semel astringeretur officio, sibi & libertas studiorum, & occasio peregrinandi maturè nimis præriperetur. Heinc quoniam ad amicos scribens, & occupationes doctoreas in excusationem diuturni silentij prætexens, insinuauit simùl se ad Senatoriam dignitatem adigi non sponte: responsa tulit varia, congratulantibus plerisque, quòd iam inter Senatores cooptatum arbitrarentur. Ex istis fuit Scaliger, qui & dignitatem nouam commendauit, & con-

1604. gratulatus ob lauream, subiunxit se aliàs adfuisse Aquis-Sextiis, testem seueri examinis, quo Academia vteretur. Fuit etiam, Velserus, qui non modò est ob dignitatem congratulatus, sed admonitionem etiam, adhortationémque paternam adhibuit, ac inter cætera, *Non esse animo ipsi despondendum: munus Senatorium tametsi spinosum, id tamen prima fronte duntaxat; principium solùm molestum esse, lenire tempus cætera: nihil supra vireis exactum iri; fore Numen propitium; deberi patriæ operam*, & quædam alia in eundem sensum. Sic adhortatus etiam est Pacius, statim ac rediit Monspelium, epistolâ nuncupatoriâ, qua Imperialium Institutionum Analysin ipsi dicauit; quanquam, quòd nosset illum nondum inter Senatores relatum, dicauit, ac inscripsit solùm, tanquam *in supremo Prouinciæ Senatu Consiliario Regio designato.* Non pigebit porrò hûc transcribere ipsissima, nuncupationis, & adhortationis verba. Sic ergo illum affatus est. *Ad te verò, mi Fabrici, meas lucubrationes mitto. Cùm enim tu antiquis moribus præditus, à nostro conuictu, vnà cum suauissimo fratre tuo in patriam rediens, vetusto more, præclara xenia, vel potiùs munera obtuleris, quibus vestram, vestrorúmque Patrui, & Patris virorum amplissimorum, & regiorum in supremis Senatibus Consiliariorum erga me, meósque beneuolentiam testatam reliquistis: me quoque oportuit, ne ab antiqua, & laudatissima consuetudine discederem, aliquid inuicem rependere, quod grati animi testimonium esset. Quid autem à me proficisci potuit, quod tibi gratius esset, quàm aliquid ex his studiis depromptum, quibus nobilissimâ tua familia*

familia maximè floret ? Nam pecuniâ neque tu ēges , ne- 1604.
que ego abundo : hæc verò ſtudia amas , & colis ; ac te ex noſtris prælectionibus, atque exercitiis profeciſſe lubens fateri ſoles. Eximiæ verò laudis , quam tuo merito in doctoreo gradu aſſumendo es conſequutus , participem me quoque eſſe vis , quaſi noſtris monitis , & præceptis adiutus, ad illud eruditionis culmen , quò multi fruſtrà aſpirant, aſcenderis. De quo tuo , optimique fratris tui nouo honore vobis ex animo gratulor ; & vt iam Senatorios animos accipiatis , iam in Rempublicam , quæ veſtram operam requirit , omneis veſtras cogitationes conuertatis, publicúmque bonum perpetuum veſtrorum conſiliorum obiectum ſtatuatis , etiam atque etiam hortor. Hac enim re nulla vobis dignior, nulla parentibus veſtris (Patruum alterum veſtrum parentem agnoſcitis) gratior , aut iucundior eſſe ; nulla vos illuſtriores reddere poteſt. Hactenus Pacius; Peireskius verò animum quidem allegendi ſe aliquando Senatoribus non abiecit : non intermiſit etiam prorsùs ſuſceptum Iuris ſtudium : verùm dilatione obtenta , & liberioribus iam ſtudiis , ad colendum ſuauiores Muſas , ad promouendum bonas arteis , ad adiutandum , quantùm potuit , viros benè de literis merenteis animum applicuit. Ac primùm quidem variè ſollicitatus de coniugio , cœlibem vitam prætulit ; ratus non poſſe ſe vxoris , ſuccreſcentíſque familiæ ſollicitudinem gerere , & expeditum ſe erga ſtudia , virósque ſtudioſos tueri. Heinc cùm Pater , ipſo inconſulto , conueniſſet propè de nuptiis cum viri illuſtris Ioannis Ceppedæi primi Rationum Præſidis vnica filia contrahendis , veniam

1604. ardenter petiit non discedendi ab instituto. Quippe se Palladi, ac Musis nomen, fidémque ita dedisse, vt sacrilegium duceret de aliis nuptiis cogitare. Et Pinelli quidem exemplum, alta licet mente repostum, noluit Patri proponere; sed proposuit tamen exemplum Varij, quod præsens ac illustre erat; adiecítque sibi præ aliis domesticum esse coram oculis, quod se non posse, nisi cum laude imitari arbitraretur. Itaque imitatus Patruum ducere vxorem germano concessit; illéque propterea sequente æstate memoratam suprà Marchisam à Tullia duxit coniugem, ex eáque tertio anno pòst Filium suscepit, quem Claudius Patruus, superstes adhuc, cognominem fecit. Deinde, non admodùm longè à doctoreo gradu suscepto, perlustrare placuit maritimam oram, tum vt omnia antiquitatis monumenta perueſtigaret, tum vt rariores quasdam plantas per eam regionem deligeret in Belgenserianum hortum transferendas. Quòd duxerit autem initium à Foroiulienſibus antiquitatis reliquiis, circa quas sibi prima vice (discedendo nempe in Italiam) abundè factum non putabat, fuit occasio deducendi Draguinianum vsque nobileis consanguineos, qui ad Doctoratus accesserant pompam. Visere autem imprimis voluit opus Romano nomine dignum, interciſam scilicet Rupem, seu excauatum amplum canalem in decliui quadam montis facie, quà Cyanei fluuij scaturigo altera forum Iulium, à quinto vsque Prouinciali lapide, per anfractus vallium, siluarúmque fuit perducenda. Quàm multa verò toto progressu obseruârit,

collegerítque, enumerare prolixum foret: adnoto 1604.
solùm ipsum exinde cepisse ansam conscribendi, mittendíque varia ad amicos varios. Cætera inter plurimi fecit Consulare quoddam numisma, quod dicebat insolitum, & neque Goltzio, neque Vrsino, neque aliis memoratum, quódque destinauit ad Pignorium, vt cum Friderico Contareno communicaret. Plurimi etiam inscriptiones quasdam Flaminij, & Dudistij, de quibus supplendis (nam exesæ erant) cum Velsero præsertim egit. Plurimi quædam alia selecta, quæ misit ad Scaligerum, & ex rebus aliis conchas nescio quas, quarum occasione scripsit ad Penam Medicum de Concha anatifera mituli instar conformata. Sed vt de Plantis speciatim dicam, comitem adhibuit Botanicum quendam plantarum quouis tempore internoscendarum peritum, eaproptérque non solùm plantas in suum hortum destinauit, sed plerarumque etiam radices transmisit ad Clusium, ac inter cæteras Tragacanthæ, Aristolochiæ, Asphodeli, Arbuti vtriusque. Significauit autem simul desiderium, quo vellet Clusium aliquantisper Belgenserij detinere, ostensurus illi Styracem, seu arbustum foliis cotoneæ malo, floribus arantiæ non absimilem, & liquoris fragrantiâ nequaquam Syrio posthabendum. Is enim ad vnum milliare iuxta oppidum itanascitur, vt aliàs frustrà requiratur. Ostensurus etiam Lentiscum, quæ non minùs Mastichen sudet, quàm quæ in Chio insula nasci specialis dicitur. Ostensurus & alia quædam vix aliàs vsquam obseruabilia. Cùm rediisset, agere cœpit de

1604. instituendo Eremitarum Camaldulensium cœnobio in egregia illa solitudine, subrupeáque Ecclesia, quæ Diuæ Mariæ de Angelis sacra, æquà propè distantiâ est Massiliam inter, & Aquas-Sextias. Occasioni fuit, quòd Patauij degens eorum institutum valdè probauisset, eruditusque inter ipsos Religiosus nomine Elias, Nouitij cuiusdam caussâ, Aquis-Sextiis tum versaretur. Peireskius itaque illius conuersatione delectatus, ipsum per multos menseis detinuit, in solitudine sustentauit, ac sæpiùs per complureis dies commoraturus inuisit. Procurauit intereà vt ciuium tàm Aquensium, quàm Massilienſium decreto id cœnobium postularetur. Licentiam quoque instituendi à Mimtensi domino, in cuius ditione est locus, obtinuit, ac circumuicinum dominium, seu fundum pretio acquisiuit. Sategit quàm enixè potuit per Patauinum Episcopum, & Cardinalem Pallauicinum, vt Congregationis eius Superiores non Eliam modò illeic loci relinquerent, sed religiosos etiam alios in ampliſſimam messem destinarent. Rogauit, vt aliquos saltem loco visendo committerent, pecuniámque intereà sumptibus faciendis necessariam misit. Et facta quidem plurima spes: sed postremò tamen irriti conatus. Sic votis etiam non respondit redintegratus pro Pacio labor. Siquidem cùm ineunte vere euicisset, vt Aquenses destinarent Pacio primariam Iuris cathedram, præstituto stipendio librarum Turonicarum bis mille, & quadringentarum, proficisci ipse Monspelium cum Assessore vrbis voluit, vt si quidpiam difficultatis obsiste-

ret, amoliretur. Et rediit tamen re infecta ; prætexente quidem Pacio, quòd tria librarum millia, præter occurrentia emolumenta, expeteret ; sed causâ reuerâ ab vxore datâ, quæ Catholicam vrbem exosa, Heidelbergensem præoptaret. Incidit verò statim in morbum, è quo vix initio æstatis conualuit. Importuna præsertim fuit mira cutis teneritudo ; nam quacumque corporis parte tantilla fieret vestium compressio, rubescens tumor cum vehementi prurigine cooriebatur. Casus hic ansam illi præbuit philosophandi de Maculis, quas ab vtero plerique sortiuntur. Quippe cogitatio illum subiit fieri similiter posse, vt qua parte corporis grauidæ mulieres sese attrectauerint, dum expetitæ cuiuspiam rei imaginatione tentantur, in eadem Embryonis parte eiusmodi rei character suboriatur, exprimaturque. Ita non semel retulit, ac non multis speciatim annis ante obitum, cùm vnà philosopharemur de quadam canis imagine intra vrinam hominis à rabido cane demorsi conspecta. Ac difficultas quidem erat, cur ille character non corpori matris, sed Embryonis inureretur : sed assensit tamen Embryonem vtero gestatum vnum corpus cum matre esse, eadémque specie alimenti, iisdémque spiritibus secundùm omneis sui parteis sic enutriri, vegetaríque, vt semine ex omnibus partibus deciduo fuit primùm formatus. Quare & tenue corpusculum iisdem affici casibus, quibus ipsum corpus maternum ; ac posse ipsi tantò faciliùs notam aliquam imprimi, dum, spiritibus speciem conceptam deuehentibus, eo ma- 1604.

1604. tris contactu veluti defigitur, quantò ipsum est mollius, ac tenerius. Memini verò id confirmatum memorabili quodam facto, quod ipsi fando accepimus; Muliere nempe grauida in oppido huius Prouinciæ Cipperiis dicto, ante annos circiter sexaginta, pugione confossa, eductum fuisse ex ea Embryonem cum totidem notis liuescentibus, & ad easdem parteis conspicuis, in quibus mater fuerat percussa. Quòd autem, dum illæ fructuum species, cerasa, fraga, aliáque rubescunt, impressi quoque characteres viuidiore rubore sint, caussam dici posse affectionem aëris secundùm eandem tempestatem similibus spiritibus concitandis idoneam, vt dum vitibus floreſcentibus vinum in doliis commouetur; sed non est quorsùm ea de re vberiùs quidpiam heic proferatur. Repeto potiùs Peireskium balneorum vsu conualuisse (sanguine putà temperato, perspirabilique facto corpore) ac magno fuisse leuamento, quòd iucundissimam interea familiaritatem duplicem parauit. Altera fuit cum nobili Francisco Villanouano Flayosci Barone, & Marchionis Transij germano, qui linguæ Græcæ, omnigenæque historiæ callentissimus, quicquid penè erat in tota Prouincia monumentorum vetustatis perspectum ad vnguem habebat. Altera cum celebri viro Francisco Malherbio, qui deinceps habitus fuit Gallicæ linguæ arbiter, & Poëseos facilè princeps. Inuisebat enim vterque; & cùm priorem quidem ipsi patria communis, ac studium earundem rerum conciliâsset, posteriorem illi quæsiuit commendatio Va-

rij, clarúmque in Prouincia nomen, ex quo tempo- 1604.
re fuerat memorato magno Franciæ Priori à Secretis. Heinc proinde cœpit Peireskius Malherbij poëmata cognoscere, suspicere, apud exteros commendare. Siquidem cùm mense Septembri illa memorabilis Ostendæ obsidio exitum habuisset, pulchráque illa carmina, *Area Parua ducum*, &c. fuissent Gallicis versibus non modò à Vario, sed à Malherbio etiam expressa, misit illicò cùm ad alios, tum ad ipsum Scaligerum, quem Latinorum carminum arbitrabatur esse auctorem. Taceo autem vt Scaliger ad ipsum rescripserit auctorem esse Hugonem Grotium, adolescentem lectissimum; puellas verò ex Helicone se, vt senescentem, pridem auersatas; ex quo etiam se excusauit, quòd versus ab eo pro Pinello expetitos non mitteret. Diuersatus per Autumnum Belgensij, spectauit Rarum illum concursum trium superiorum Planetarum, qui nonnisi anno quoque octingentesimo contingit, & Magna, seu Maxima potiùs, Coniunctio meritò vocatur. Et mirabile quidem fuit nasci in eo conuentu Stellam magnitudine Iouem æmulatam, quæ supra annum in eodem Serpentarij pede sic perseuerauerit, vt perseuerauerat alia in sidere Cassiopeiæ ante annos triginta duos, & alia rursùs ante triennium in constellatione Cycni. Verùm quia tum Peireskio cœlestis globus non aderat, quò fieret certior de siderum non errantium nomenclatura; ideo facilè credidit Nouam illam stellam ex antiquis esse, ac potissimùm videns ipsam non, vt Planetas circumstan-

1604. teis, obtusi esse luminis, sed fixarum instar mirè scintillare. Acceptis post aliquot mensèis à Pignorio literis, didicit Stellam esse recentem, ac obseruari à Galileo; idque cùm iam ex vespertino in matutinum situm transiisset: at quia in morbum incidit,
1605. quo initio veris multùm laborauit, cùm simùl quoque ægrotarent Pater, Frater, Patruus, Nouerca, & domesticorum nonnulli, ideircò sibi à studio eam obseruandi temperauit. Ne memorem, cùm voluit postèà ad illas parteis respicere, stellam sic fuisse iam imminutam, vt fixis circumstantibus, perpetuísque nihilo maior, ac vna earum credita, euanuisse iudicaretur. Posterioribus tamen annis dolere satis non poterat, quòd ad tam rarum spectaculum suis obuium temporibus studiosè magis non attendisset. Per ea tempora cùm Massiliâ Belgensium contenderet, transire Castelleto voluit, vt Parochum loci nomine Iulianum, ob ingenuam curiositatem sibi iam carum, salutaret. Cùm ab ipso aliquantisper extra vicum deduceretur, occurrit illis Mulio floridum ramum ex Myrto gestans, latifolium, & flore pleno, qualem Peireskius neque viderat, neque inaudierat exstare. Itaque raram miratus Plantam, perduci voluit in mediam siluam, vbi enata fuerat, ac transferri ipsam curauit, vt excoleretur, propagaretúrque. Transferri autem noluit in Belgensianum hortum, quoniam non aderat qui illam satis diligenter curaret; sed in hortum potiùs ipsius Iuliani, cuius futurum circa ipsam exquisitum studium confidit. Et excoluit ille sanè, vt par fuit, quoque ex planta

planta manente incolumi, propagatio fieri Belgen- 1605.
ſerij potuit. Id attingere viſum eſt, quia nuſquam in tota Europa Myrtus pleno flore fuerat agnita; ac debetur Peireskio, quòd iam in hortis Regiis, quòd Romæ, quòd in Belgio, quòd alibi gentium viſatur. Prætereo ipſi quoque deberi Fungum Coralloidem dictum, de quo cùm Cluſius reſcriberet, *mentionem*, inquit, *faciam in auctario ad Exoticorum Hiſtoriam, quam ſpero breui publici iuris facere, Fungi cognitionem tibi acceptam relaturus.* Heic nondum dixi Varium tantoperè fuiſſe illius conſuetudine delectatum, vt donec fuit Aquis-Sextiis, continenter penè habere commenſalem voluerit. Quin habere etiam voluit peregrinationes, ruſticationéſque cum illo communeis; & cùm ſub Iulij initium profectus eſt Maſſiliam, vt Carolum Neouillam Alincurium Ex-legatum Regium Roma redeuntem inuiſeret, illum comitem in via facundum conſalutaturum deduxit. Cùm deſtinaret autem pergere Pariſios, inſinuauit ipſi an-non vellet Vrbem, aulámque cognoſcere. Ipſe nihil quidem ſibi eſſe magis in votis profeſſus eſt, & maximè in tanti viri auguſtiſſimo comitatu: at obſtare dixit voluntatem Patrui, qui paratum aliàs negotiorum cauſsâ eò diſcedere, id abnuiſſet, prætuliſſétque Fratrem proximè diſceſſurum. Scilicet in Regis conſilio tum agitabatur negotium circa ſolutionem Talliarum, vt vocant, ad quam Riantienſes contendebant ratione fundorum quorundam Reginaldum Patrem teneri. Enimuerò Varius ſeſe curaturum

1605. recepit, vt ipse potiùs destinaretur, réque ipsa Patruo persuasit tenerum nimis esse affectum, iniuriámque esse, non benevolentiam, arcere tantam indolem à consummatione virtutis. Itaque Patruo, propter viri auctoritatem, consentiente (nam Pater alioquin votis filij numquam apertè repugnauit) dedit sese Peireskius in comitatum Varij, Augusti mensis initio, annóque huius sæculi quinto. Incredibile autem dictu quàm citò Parisiis inclaruerit, partim virtutis propriæ, partim Varij commendatione. Primus, quem gestiit salutare, Augustus ille Thuanus fuit, tum vt ob summam humanitatem, ageret coràm gratias; tum vt ab illo acciperet, si à Scaligero quid haberet. Quantâ verò lætitiâ exceptus ab eo fuerit, exprimi non posse ipsemet narrauit. Aperta nimirùm statim Bibliotheca tum priuata, tum Regia; apertum quicquid monumentorum ad contexendum historiam asseruabat in scriniis; apertum cor, & viscera sinceritatis miræ profusa. Ipse, tum plura edocuit, quæ ille de viris in Italia eruditis expetiit; tum, quia nonnihil desiderabatur ad conscribendum eorum elogia, recepit se per literas ex amicis consequuturum. Cùm iteratò illum inuisit, accersitus illicò fuit Isaacus Casaubonus, cui sub Thuano commissa erat Bibliothecæ Regiæ custodia. Is à primo statim congressu, nescias an magis suspexerit, an amauerit illum magis. Nimirùm tam multa accepit, edoctúsque ab eo fuit, vt nec publicè, nec priuatim per familiareis lite-

ras tacere id potuerit. Nam primùm quidem edens 1605.
Notas ad Epistolam Gregorij Nyssenî, quæ est ad Eustathiam, Ambrosiam, & Basiliſſam, meminit nummi ærei Rogerij Regis Siciliæ, *quem*, inquit, *inter multos Arabicè inſcriptos, cum variis figuris diuerſorum Principum nobis oſtendit Fabricius de Petriſco Senator Aqui-Sextienſis, vir eruditiſſimus.* Deinde, cùm Peireskius illi detexiſſet errores apud Vrſinum, & Goltzium, qui Iacobo Stradæ, potiùs quàm numiſmatibus fidentes, corruperant varia ex gentilitiis nominibus aliquorum Imperatorum, inter triginta Tyrannos ſub Gallieno recenſitorum, ac nominatim MARCI PIAVVONII VICTORINI, ET LVCII ÆLIANI, (ex quibus illi MARCVM AVRELIVM, VICTORINVM, & SPVRIVM SERVILIVM LOLLIANVM, contra fidem numiſmatum, quæ ipſe oſtendit, commenti immeritò fuerant) Caſaubonus gratias ampliſſimas egit, ac pergens, *Oro te*, inquit, *per amicitiam noſtram nuperam, ſed antiquiſſimam, ſi per te licet; oro te, inquam, quæ habes eius generis mihi communices. Omninò quam ingrederis viam illuſtrandi eas tenebras, certiſſima eſt, & vnica. Expectabo magna auiditate quæ ſupra huiuſmodi ἐγχειρήσεις magnus Scaliger obſeruauerit: ſed auguror etiam poſt illius meſſem tuo ſpicilegio fore locum. Eſt enim cuiuſdam fœlicitatis incidiſſe in eos nummos, qui in illa caligine lucem tibi affulſerunt.* Sed ne ſim prolixus, excerpo duntaxat quæ in hæc verba ad illum ſcripſit, vno, alteróve poſt anno. *Deum precor, vt*

1605. *tanto Musarum Patrono omnia læta, ac fausta largiri velit. A te autem peto, vt qui semel tua beneuolentia me dignum iudicasti, etiam porrò eandem mihi impertiaris, hoc est, rogatus facias, quod vltrò cœpisti. Ego me tibi & debere iam multa sentio, & debiturum etiam plura non despero, si tibi dabitur aliqua occasio de studiis nostris benè merendi. Nescio an resciueris missum ad me fuisse à Serenissimo Duce Vrbinati Codicem Polybij, cuius tu mihi index fuisti: itaque tibi cum primis id beneficium debeo*, &c. Notum, ac inter eruditos celebrem virum heic refero, vt ex eo iudicium de cæteris facias. Nam quid memorem Frontonem Ducæum, Papyrium Massonum, & nonnullos alios, quibus salutem per ipsum dici à M. Velsero fuerat expetitum? Quid Nicolaum Fabrum, Iacobum Bongarsium, Scæuolam, & Ludouicum San-Marthanos fratres, Franciscum Pithœum Petri germanum, & alios penè innumeros, quibuscum ex eo tempore familiaritatem contraxit? Dicere præstat nullam fuisse Bibliothecam celebrem, quam euolutam non fecerit, ac præter memoratas quidem, San-Victorianam potissimùm, in qua referebat se, cùm multa alia, tum speciatim vidisse omnia Puellæ Aurelianensis acta, vindiciásque, & effigiem, contexto ex iis magno Codice, iussu Abbatis contemporanei. Sic & complura meminerat, quæ obseruârat in priuatis, ac nominatim Ioannis Iacobi Memmij Roissij, viri indole generosa, & tam virtute propria, quàm genere, & prole illustris, qui etiamnum viuit fœlici

senecta princeps Comitum consistorianorum. Itém- 1605.
que Renati Poterij Episcopi Bellouacensis, quem prædicare solitus erat rarâ doctrinâ spectabilem. Ac rursùs Pauli Petauij Senatoris summè laudati, cuius commendabat quidem supra mille MSS. codices: sed faciebat tamen Cimeliarchium pluris. Cùm ipsum autem videretur esse cumulatissimum; voluit tamen sponte augere variis Regum numismatis tam primæ, quàm secundæ Stirpis. Dedit nempe quædam, in quibus nomina Regum legerentur, v. g. Clotarij coronâ gemmeâ redimiti, (Constantini scilicet more, qui pro laurea gemmeam vsurpauerat) quædam in quibus Comitum, sub quibus numi fuêre cusi, vt FILAPARII Rhemensis, cum inscriptione REMVS FIT. Pari ratione commendabat Franciſci Oliuarij Fontanæi cimelia, ac libros. Ex Cimeliarchio autem Regio, cui Bagarrius iam præerat, æquum sanè fuit nihil ipsum latere. Probauit porrò consilium, quo Franciſci Pererij nobilis Aquensis promptuarium præclaris cimeliis instructissimum transferendum in illud erat: quippe multa adhùc deesse agnouit, vt dignum Regio nomine meritò existimaretur. Quia verò inter cætera Bagarrius illi ostendit Amethystum perelegantem, in qua cælatus Solonis vultus celebris illius Dioscoridis Augusti cælatoris manu; ideò cepit ansam edocendi ipsum quidnam sibi vellent foraminula in Inscriptione, quam ostendit, obseruata hac serie,

1605.

Ediſſeruit enim eſſe forulos, in quos fuiſſent inſerti claui continentes Græcas ex metallo literas, quæ cælatoris illius, ſeu ΔΙΟCΚΟΥΡΙΔΟΥ exprimerent nomen: ſed ordine retrogrado, vt proprium eſt cælaturarum. Id autem manifeſtum fecit, vbi depictis in alba charta, vti mox eſt factum, foraminulis, lineas interduxit, quæ eas literas in hunc modum exprimerent,

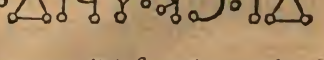

Sic ſe interpretatum dixit foramina quædam, quæ viſebantur Aſſiſij in antiquo neſcio quo Templo. Cùm enim nemo dicere poſſet ecquid illa ſignificarent, diuinauit ipſe inſcriptionem eſſe, ſeu dedicationem factam IOVI OPT. MAX. idque demonſtrauit per lineas foramina ſic connectenteis.

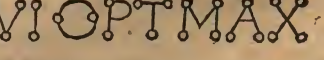

Sic ſperauit ſe interpretaturum ſeriem quandam foraminum Nemauſenſis Baſilicæ, quam Quadratam Domum appellant, vbi ectypum obtinuiſſet. Sed

Parisios vt regrediamur, vix publicum vllum mo- 1605.
numentum fuit, quod in examen non reuocârit, de quo iudicium non tulerit. Quippe altero statim mense, ex quo in eam vrbem accessit, literas dedit ad Flayosceum, quibus scripsit se nondum quidem monumenta priscorum Regum San-Dionysiana inuisisse: sed iam tamen falsi conuicisse Tumulos exstructos tum Clodouæo ad Sanctam Genouefam, tum Chilperico, & quibusdam aliis ad Sanctum Germanum. Et paucis pòst diebus, cùm eos expendisset, qui ad Sanctum Dionysium, Nihil potui comperire, inquit, quod ante Diui Ludouici tempora satisfecerit; existimóque omneis illos antiquissimos tumulos tempore eodem, nec multò ante D. Ludouicum constructos. Qui autem placuit maximè, is est nostratis Margaretæ, sororis nimirùm Beatricis primogenitæ, S. Ludouici vxoris. Denique commendans vetera sigilla, quæ coràm inspexit, ectypisque expressa tulit, ex Archiuis Abbatiarum S. Dionysij, S. Germani, S. Mauri, & cæterarum, vt in quibus continerentur germanæ effigies Karoli Magni, Hludouici Pij, Hlotarij Imperatoris, Pipini Regis Aquitaniæ, Karoli Calui, Karoli Simplicis, aliorúmque Regum ex secunda stirpe, Hæc sanè, inquit, satis refellunt tumulósque, & statuas hisce Principibus confectas ante quadringentos, aut quingentos annos. Nihil non adiiciendum esset circa aliarum rerum studia: quoniam nihil exstare accepit ex mirabilibus seu artis, seu naturæ operibus, quod non studiosè spectauerit, veluti ædificia, opificia, machi-

1605. nas, plantas, animalia, fossilia, omnia denique observatu digna. Hæc inter, varia officia quà propè, quà procul literatis exhibuit; & cùm anxiè requisiuisset ex Paulo Seruita, ex Scaligero, ex Casaubono, ex eruditis aliis ecquid nouissent de Iuuenco Cælio Callano Dalmata, cuius Codicem MS. de Attilæ vita Venetiis absportauerat; is, vt ederetur, animum
1606. applicuit. Anni sequentis ineunte vere, ac breui in Prouinciam redituro Vario, non multo labore obtinuit, vt liceret sibi inuisere Angliam, comitaturo præsertim virum illustrem Antonium Boderium Regium Oratorem illò destinatum. Neque id modò Varius est passus, sed laudato proposito (in quod etiam conspirârunt Thuanus, Memmius, Mericus Vicus, amici alij) recepit sese curaturum, vt Pater, Patruúsque factum comprobarent. Discedentem voluit Peireskius Aureliam vsque deducere; vnde priusquàm regrederetur, spectauit attentiùs tum prisca Ecclesiæ S. Crucis vestigia, quæ vetustatis esse duxit mille, vt minimùm, annorum: tum præter alias statuas, imaginésque tam Karoli Septimi, quàm Ioannæ puellæ, videre eas voluit, quæ in Municipali Curia asseruari perhibebantur; sensítque speciatim effigiem, qua Rex est depictus cum barba, & San-Michaëliano torque, non esse vndequaque fidam. Inibat porrò iam mensis Maius, cùm discedente Boderio, ipse paucis diebus retardatus fuit, coactus veredis postcà subsequi, vt Caleti assequeretur. Cùm soluissent, perpauci fuêre ex vniuerso comitatu, quibus ex nauis agitatione, halitúque maris stomachus non

non fuerit submotus. Peireskius, cùm id præcaueret, cæteris relictis, ad malum consedit, vbi & meliùs habuit. Causâ requisitâ, respondit agitationem minimam illa in parte fieri; quamobrem se eò declinasse, ne nausearet, vt cæteri, qui longè magis, tam ad proram, quàm ad puppim agitarentur. Appulsus in Angliam, ac postquàm præeunte Oratore Iacobum Regem salutauit, carus ipsi habitus est, accersitúsque ab eo non semel. Admissus est etiam in conclaue, sedítque inter primores Comites in solemni quodam Conuentu per ea tempora celebrato. Ad viros doctos quod attinet, quos seu Londini, seu Oxonij, seu aliis in locis conuênit, primus fuit ille de sua Britannia benè meritus Guillelmus Camdenus, apud quem cùm aliquando sermo incidisset de antiquitate Britannicæ linguæ, ad quam Aremorica spectat, & præsente Doctore Tato, post rogatas circa complureis variarum Galliæ regionum voces, requisiisset etiam quid Arelate, quid Tolonum significarent, responsum tulit, Arelatem eâ linguâ dici ciuitatem in vliginoso loco constitutam; & Tolonum citharam, fortè ob vicinum promontorium, cui Citharistes nomen fuit. Accepit & id genus alia, ex quibus penè deductus fuit in Strabonis, Taciti, aliorúmque sententiam, qui scripserunt Gallos, & Britannos eadem primitus lingua vsos. Alter fuit Robertus Cottonus, inter curiosos, optiméque animatos conspicuus. Deinde tam Iacobus Collius, quàm illius socer Matthias Lobellius, regius Botanographus, quem vtrumque deuinctum voluit. Post- 1606.

1606. cà Albericus Gentilis, Henricus Sauilius, Ioannes Nordenus, & plerique alij. Non tacendus verò eruditus tum iuuenis Ioannes Barclaius, quem quanta beneuolentia prosequutus fuerit, intelligetur inferiùs. Dolere autem solebat non agnitos sibi nec Guillelmum Gilbertum auctorem libri de Magnete, nec Thomam Lydiatum celebrem Mathematicum. Non heic memorabo Bibliothecas varias, in quibus rariores libros obseruauit; non Musæa, in quibus vidit, & ex quibus comparauit quicquid pretiosum licuit. Magni verò ducebat præ cæteris gemmam, centum & quinquaginta libris Turonicis emptam, propter cælatum Aëtionem cum Tiara Phrygia, quem Patrem Andromaches Hectoris vxoris argumentabatur. Referam solùm, quia maturiùs, quàm concepta spes, discedere voluit, ideò maximum fuisse factum ipsius desiderium, & in familia Oratoris, & apud eruditos viros, qui cùm posteà variè ipsius meminerint, sufficiet heic excerpere quod memoratus Camdenus habet in descriptione Britanniæ, cùm de numismatibus ad rem suam pertinentibus verba facit. *Cuiusmodi*, inquit, *non alibi effossa hactenus audiui, priusquam nuperrimè nobilissimus, & in re nummorum antiquaria longè doctissimus, & perspicacissimus Nicolaus Faber Petriscius eiusmodi in Gallia reperta mihi ostendit.* Et commoratus quidem fuisset nonnihil ampliùs in Anglia: sed quia treis duntaxat mensèis se abfuturum promiserat, idcircò post mensem discessit in Hollandiam, quam ab vsque initio (sed planè tamen tacitus) constituerat perlustrare. Quo

discessurus tempore fuit, adiungere se illi voluit no- 1606.
bilis turba iuuenum, qui ipsi quoque fuerant ex Gallia Boderium sequuti. Verùm illi quidem ad arma, aliáque studia diuerterunt; ipse perrexit requirere eruditos præsertim viros. Ac salutauit quidem primùm quos Middelburgi, Dordraci, Roterodami, Delphis, Hagæ celebrari acceperat: sed id tamen tum in transcursu solùm, quoniam præcipua illi cura inuisendi Scaligerum Lugduni Batauorum degentem. Constituerat cum ipso primùm quasi ignotus colloqui: quamobrem nomine mutato epistolam commendatitiam, quasi à Peireskio conscriptam, missámque illi obtulit. Scaliger autem eâ perlectâ, ipsum est humanissimè in Peireskij gratiam complexus. Post multos consertos sermones, & productos obiter libros, voluit Peireskius ex nescio quo paucas lineas exscribere: vbi verò ille chartam, calamúmque exhibuit, ac inter dictandum primas lineas characterem vidit, & ἰδιοχείρων agnouit, tùm in amplexus proruens, gratiosissimè conquestus est fraudem. Cùm deinceps variis de rebus colloquerentur suauissimè, Scaliger inter cætera declarauit velle se quidem iteratò procurare editionem Eusebij (nempe non planè arridebat quæ iam tum primùm absoluebatur) itémque paterni in Aristotelem de Animalibus commentarij: sed esse tamen animum redeundi posteà in Galliam, & apponendi ossa sua Iulij parentis ossibus. Cùm excepisset autem Peireskius non esse illum igitur ἐπιεικῶς morituùm, illacrymatus Scaliger verbum ea de re non

1606. adiecit. Interpretatus illi Peireskius numismata varia, ac præsertim Siclos, donatus est, inuitus licet, singulari Semisiclo, cuius ille præ cæteris interpretationem fuerat demiratus. Donauit ipse multa vicissim, &, quod fuit illi iucundissimum, exhibuit, quam detulerat, expectatam ichnographiam, cum inscriptis carminibus sepulcrorum Scaligeranorum. Scilicet eam demùm superiore Martio Veronâ obtinuerat, nec pluribus literis datis habere priùs potuerat, ob varios morbos Nichezolæ, & quòd Syluius Donius, qui illam aggressus primus fuerat, inter perficiendum obiisset. Vnum, de quo Peireskius auebat interrogare Scaligerum, & non est tamen vnquàm ausus, ne rem molestam faceret, fuit opus illud Cyclometricum, seu de Circuli quadratura ante duodecim annos in lucem emissum, ac statim à Francisco Vieta, Adriano Romano (posteà quoque à Christophoro Clauio, hominum Societatis IESV γεωμετρικωτάτῳ) aliisque in eo puluere exercitatissimis erroris conuictum. Nimirùm præmonitus fuit non posse illi eam camarinam sine quadam bile moueri. Quod attinet verò ad Genealogiam, non professus est quidem se subdubitare an reuerâ attineret ad Veronenseis Principes, quorum stirpem ille in se desituram asseuerabat: sed paullò tamen liberiùs, &, quasi vellet quid cæteris responderetur, accipere; proposuit ipsi quæ à Scioppio, Guillandino, aliisque fuêre obiecta. Post Scaligerum cura fuit inuisendi Karolum Clusium, quem octogenario maiorem podagra tum primùm tentabat, vt & primùm Scaligerum exer-

cuerat, ante paucos menſeis. Deprehendit autem 1606.
imprimi curantem in Appendice altera exoticarum plantarum figuram Fungi Coralloidis, quem ad illum ex Prouincia, cum aliis penè innumeris plantarum, radicum, ſeminúmque generibus tranſmiſerat. Commodùm etiam illum admonuit circa Indicas quaſdam plantas, in quibus deſcribendis erraſſet, & quaſdam, de quibus nihil audiiſſet, idque prolatis commentariis iuxta oſtenſos ſibi Pariſiis à Veſpaſiano Robino fructus. Inuiſit quoq; poſt Cluſium præcipua Academiæ lumina, ac ſpeciatim iniit amicitiam cum Bonauentura Vulcanio, qui circa Procopij verſionem tum occupabatur; cum Dominico Baudio, qui ad peritiam hiſtoriæ adiiciebat poëſeos elegantiam, & cum nonnullis aliis. Dolere verò ſolitus fuit, quòd per ea tempora abfuiſſet Lugduno Daniel Heinſius, quem non ſemel audierat à Scaligero commendari. Fuit deinceps Amſterodami; vbi ſatiari vix potuit interrogando, & cognoſcendo tam multa præclara, & rara, quæ ex vtraque India in id emporium conuehuntur. Fuit Enculæ, vt ſpectaret illeic celebre illud Bernardi Paludani Cimeliarchium, in quo non ægrè tuliſſet, tanquam ad Cyaneos ſcopulos conſeneſcere. Redeundo, nonnihil Hagæ commoratus, diſcedere noluit, quin priùs agnouiſſet Hugonem Grotium, quem, tametſi adoleſcentem, eruditio planè matura, ac omnigena commendabat. Diuertit verò Scheuelingam, vt exploraret vectationem, & velocitatem Currus eâ ſolertiâ à paucis annis excogitati, vt paſſis velis in littore

1606. nauigij instar euolaret. Inaudierat nempe Comitem Mauritium post Neoportuensem victoriam experiundi gratiâ illum conscendisse, vnà cum capto in prælio Francisco Mendoza, ac intra duas horas attigisse oppidum Puttenum, quod inter, atque Scheuelingam horaria milliaria quatuordecim intercipiuntur. Quare ipse quoque experiri voluit, commemoraréque solebat stuporem, quo correptus fuerat, cùm vento translatus citatissimo, non persentisceret tamen (nempe tàm citus erat, quàm ventus) cúmque animaduerteret scrobeis occurrenteis præteruolari; restagnantes passim aquas superficie tenus duntaxat attingi; qui antecedebant cursores visos quasi retrorsum niti; quæ distantissima apparebant, momento penè præteruehi; & quædam id genus similia. Delphis iucundè exceptus fuit ab Abrahamo Gorlæo, quem fortè offendit cælari curantem Græca quædam numismata, quorum aliquot miserat Parisiis, oblatis priùs ad vsque mille, quæ ex Italia adduxerat. Satagebat nempe Gorlæus complere illa Paralipomena antiquorum numismatum, quæ promiserat in Dactyliotheca; quare & commisit Peireskio descriptionem breui prælo subiiciendam, vt pro suo candore eam expenderet, &, quà opus foret, duceret lituras: ipse autem morem bona fide gessit, correxítque potissimùm nescio quid scriptum circa Traianum. Quo loco narrare solebat rem memoratu non indignam, nempe Gorlæum, cùm aliàs Latinæ linguæ non studuisset, intellexisse tamen libros omneis circa rem nummariam Latinè conscriptos;

eodem modo, quo Forcatulus omneis circa rem Mathematicam : tantum valet improbus labor ex desiderio quidpiam noscendi vehementissimo profectus. 1606.
Vidit etiam Delphis superstitem adhûc Religiosam quandam ex eo tempore, quo Hollandi à Catholico-Romana religione defecerant ; viso priùs Vltraiecti Canonico in primæua sua professione viuere permisso. Cúmque suspexisset non modò quicquid antiquissimorum ad concluſa illa Rheni ostia monumentorum supereſt ; sed etiam quicquid dominatio Burgundionum Ducum expressum reliquit ; tum miratus maximè est, maximoperéque laudauit temperasse sibi Hollandos ab euersione Templorum, & asseruasse intactos Choros, cum affixis insignibus Equitum aurei velleris à Philippo vsque Bono instituti. Cæterùm redire voluit per Brabantiam, Flandriam, reliquásque Belgij Prouincias, impetratis priùs ab Hollandis, & ab Archiduce liberi commeatus libellis. Accessit autem primùm Antuerpiam circiter finem Iulij, iniítque ibi amicitiam cum Andrea Schotto, & Carolo Scribanio ex Societate IESV viris eruditis : itémque cum Auberto Miræo, Ecclesiæ Decano, rerum Belgicarum, ac totius Historiæ Ecclesiasticæ eximiè perito ; & cum Nicolao Roccoxio rei antiquariæ impensè studioso ; & cum Henrico Sedulio auctore vitæ B. Elziarij. Cùm deinceps Machliniâ peruenisset Louanium, nihil æquè doluit, ac non fuisse ampliùs in viuis Iustum Lipsium, præclarum illud bonarum literarum lumen ante paucos menseis exstinctum. Sperârat enim sese

1606. illum non minùs, quàm Scaligerum omnibus officiis breui deuincturum. Doluit pariter non adesse per eos dies Adrianum Romanum Mathematicum illum celebrem, quem gestierat summoperè cum Scaligero conciliare. Postquàm inuisit Academiam, doctósque, qui in illa viros, visere voluit apud viduam Medici cuiusdam cornutos duos lepores, qui ex Noruegia dicebantur allati. Et quia reperit mortuum alterum, obtinere quouis pretio & illius cornua, & geminorum iconismum voluit. Bruxellæ amicitiam iniit cum Karolo Bromantio, Comite Brouæo, & quibusdam aliis; at suspexit potissimùm celebrem Pictorem Venceslaum Cobergeum, qui tum habebat præ manibus insigne opus quadripartitum de Architectura, de Pictura, scripturáque antiqua, de Deorum imaginibus, de Numismatis, seu mauis Medaliis, aut metallicis æneis à Iulio Cæsare ad Gallienum vsque. Memorabat porrò varios circa parteis singulas consertos cum illo sermones, maximè autem circa postremam, propter Cobergei opinionem, quòd Medaliæ huiusmodi monetales esse non possent; argumento præcipuo, quòd typus seu forma, qua ferirentur, signarentúrque, elaborari non posset ante duos menseis ab artifice; adeò vt, cùm plures ducentis percuti eodem typo non possent, pretium operæ fuisset longè superaturum monetæ valorem. De colloquio, memini solùm obiecisse Peireskium, vsurpatam fuisse Seruorum industriam, quæ pretio non redimeretur; & excepisse Cobergeum, rem peractam fuisse cùm Serui edicto

edicto prohiberentur non modò quidpiam pingere, 1606.
sed pingendi etiam addiscere artem. Bruxella discessurus, scripsit ad Cottonum epistolam pereruditam, misitque simul ectypos variorum nummorum, ac nominatim Commodi, ob inusitatam scripturam vocis BRITTANIA, per duplex TT, & simplex N. Salutare voluit exinde Gandaui Laurentium Deebrotium, quem in Italia nouerat. Insulis Florentium Nallæum, eruditum Canonicum, antiquitatum Liturgicarum auctorem. Tornaci Dionysium Willerium Canonicum, & Cancellarium, ac Hieronymum Winghemium similiter Canonicum; illum rerum antiquarum instructissimum, istum studiosissimum rariorum Plantarum. Duaci Guillelmum Richardotum Ioannis Præsidis filium, quicum ex vsque Italia colebat amicitiam; & Andream Hoium Professorem Græcum, abs quo memorante accepi quàm iucundè suauissimis Peireskij, ac Richardoti confabulationibus tertius interfuisset. Enim verò præ cæteris referendus hoc loco est eximius Princeps Karolus dux Croius, & Arschotanus, qui ipsum totis decem diebus in celebri domo Bellimontana detinuit, continuò spectantem vt innumera, ita rarissima cimelia, ditissimásque metallothecas, quibus curiosissimus, eruditissimúsque ille exornauerat nobilissimum Musæum. Quin discedentem etiam coëgit absportare omnia, quæ habebat antiquorum Galliæ Regum tam aurea, quàm argentea numismata; itémque ex Græcis ad vsque sexaginta; præter aliquot vascula, ponderáque, & mensuras antiquas;

1606. cùm tamen nihil aliud à Peireskio accipere voluerit, quàm æreum nummum Ioannis illius, qui Theodosij, ac Placidij Valentiniani temporibus arripuit Imperium. Quo loco venit in mentem, aduexisse illum ex Flandria numismata Gallorum Regum, ex prima quidem Stirpe quadraginta aurea, præter varia argentea; & ex secunda quinquaginta argentea, præter vnum aureum Ludouici Pij, quod æstimabat maximi, quoniam non modò rarissimum, sed etiam parùm aberat, quin singulare arbitraretur. Instabat tum tempus, quo perhibebatur celebreis fore cæremonias ad Fontem bellaqueum, in Delphini Principis, hoc est Regis Franciæ Primogeniti, baptismo. Videlicet illius sponsor dicebatur Pontifex Summus, ac nomine Pontificis Maffeus Barberinus Nuncius. Quamobrem sub Augusti finem discessit ex Belgio, ac satis tempori adueniens solemni pompæ interfuit, quæ peracta est die mensis sequentis vigesima quarta. Renuntiatum intereà est obiisse domi Nouercam, expectaríque eius reditum variis rebus componendis. Quocircà amicis quà coram, quà per literas salutatis, regressus in Prouinciam est sub initium alterius mensis. Domi exceptus non abnuit consilium, quod Pater, Fratérque potissimùm sumpserant (nam Patruus nonnihil repugnârat) coëmendi ipsam Riantij Baroniam, cuius quia Valauesum erat subclientelare prædium, idcircò fuerat litigiorum benè multorum seminarium. Heinc ipsemet curam assumpsit paciscendi, contrahendíque cum Ludouico Grollæo Medullioneo Marchione Brissiaci, eámque ob caus-

sam in Delphinatum versus illum profectus est, re- 1607.
diitque confecta re, sub initium sequentis anni, qui fuit salutis millesimus sexcentesimus septimus. Cùm rediit, multis quidem rebus præclaris incubuit, sed nulli iucundiùs, quàm procurandæ multiplici vestigiorum vrbis, portúsque Carthaginiensis descriptioni. Nimirùm non alia ratione summos Auctores intelligi, conciliaríque posse putauit; cogitauitque ea re gratificari Casaubono, quicum de Portus præsertim situ, formáque disserüerat, neque illius tamen dubiis nouerat esse factum satis. Scripsit præterea copiosè ad Alardum Compendiensem Canonicum circa rem monetariam, ac inter cætera, de vsu Aurei Solidi in Gallia ad tertiæ vsque Stirpis initium, ostendendo viginti duos huiuscemodi solidos pependisse integram libram (tametsi quam vocant monetalem libram ex viginti solùm constaret) ac demonstrando Solidum non semper pro duodecim tantum denariis argenteis oblocatum fuisse, sed nonnunquam pro pluribus, etiam ad vsque quadraginta. Inuasit illum interea morbus oculorum molestissimus, à quo medio vere vix fuit liberatus. Cœpit tunc illum Patruus vehementer exstimulare, vt se ad adipiscendum destinatam pridem Senatoriam dignitatem compararet. Ingraueſcebat enim valetudo, infestabántque maximè articulorum dolores, quibus leniendis statuerat ad balnea nostra Diniensia ante æstatem accedere: sed timens ne quid fortè sibi humanitùs contingeret, constituerat simùl ex vrbe non antè decedere, quàm Nepotem coopta-

1607. tum inter Senatores vidisset. Et nectebat is quidem semper quàm gratiosè poterat, moras; sed ipsum die quadam, tacito consilio, deduxit ad Varium, vt iuberetur illius ore sese necessario examini subiicere, Senatuíque aggregare. Tum ratus Peireskius nihil ampliùs cunctandum, postulauit solùm octiduum, vt rem maturiùs aggrederetur. Medius erat Iunius, imminebátque anniuersarium, trimestréque Curiæ Parlamenti iustitium: quocirca festinandum fuit, cùm examinari, approbaríque, nisi pro Comitiis curiatis, non posset. Itaque paratus accessit, seséque probauit conuocatis Classibus ad VI. Kalendas Quintileis. Proposita ipsi Lex fuerat ex sexto libro Codicis, qua Gordianus sanxit ab eo, qui neque legatum, neque fidei-commissum, neque hæreditatem, vel mortis caussâ donationem accepit, nihil posse per fideicommissum relinqui. Eam porrò cùm exponeret, oblitus non fuit, quod à Valerio, & Sallustio de Scipionis Æmiliani facinore proditum est, qui à Masinissa Numidiæ Rege sibi coniunctissimo totius Regni hæres testamento nuncupatus, enixéque rogatus, vt ipsum inter quinquaginta quatuor superstites filios æqualiter herciscerétur, egregiè adeò id præstitit, vt ne minimam quidem rem sibi retinendam putárit. Non item oblitus quod Aristoteles in Politicis detestatus est tam Carthaginiensium, quàm Locrensium instituta, quorum alij patrimonia æqualia habebant, alij quæ habebant, vendere non poterant, vt antiquæ hæreditates penes familias diutiùs starent; quoniam,

præter incommoda cætera, heinc efficeretur, vt ci- 1607.
ues inertes tam in expectandis, quàm in possidendis patrimoniis forent. Cætera mitto, vt attingam qua præsertim re admirationem sui creârit. Nempe tametsi quod ad theoriam, quæstionésque Iuris spectaret, existimatus fuerat paratissimus adfuturus; quod attinebat tamen ad vsum, iudiciorúmque formulas, creditus non fuerat perinde instructus. Sed nimirùm neque Parisiis, neque Aquis-Sextiis, occasionem vllam prætermiserat scisciandi pragmaticos, cognitorésque, & structores litium, ac reducendi in commentarios quicquid aut ex ipsorum ore, aut ex inspectis instrumentis, saccularibúsque copiis didicisset. Profecerat etiam consilio, exemplóque optimi, consultissimíque Senatoris Antonij Thoronij, dictionem nullam in toto formulario iure intactam relinquens, cuius notationem, caussámque non nosset, vt vsum meliùs eliceret, animóque infigeret. Vt paucis expediam, mirus fuit applausus, mirúmque elogium, quo fuit denique Patribus conscriptus. Inardescebat deinde Patruus desiderio veniendi Diniam, sed obstitit increscens morbus, inualescénsque Solis feruor: proxima quippe erat tempestas dierum Canicularium, per quos ab vsurpandis balneis, thermísque mos est abstinere. Aucbat etiam Peireskius vnà cum Patruo accedere; tum vt obsequio continentem gratitudinem testaretur, tum vt hanc partem Prouinciæ nondum sibi visam lustraret; tum vt Baronem Flayosceum interuiseret, qui ducta in vxòrem filia vnica Guillelmi Falconij Di-

1607. nicnſis Proſeneſcalli, apud ſocerum morabatur. Abnuit tamen id Patruus, ſeu ne abſiſteret à iure dicundo in Claſſe per ferias ſtatiuas delecta; ſeu ne diſcederet à Vario, qui illum abs ſe abeſſe ægrè patiebatur: ſeu ne curam dimitteret, qua rogatus fuerat præeſſe Cayero pictori in obducendis laquearæ Auditorij Palatini contabulationi Gallorum Regum Iconibus. Ipſe nimirùm ſolus par fuit ſuppeditare maximam quandam germanarum iconum ſeriem, quam ex numiſmatis, ſigillis, ſepulcris, vitris, aliiſque huiuſmodi monumentis deduxerat: meminíque, cùm veram faciem Hugonis Capeti diù deſideraſſet, dixiſſe non ſemel habere ſe gratiam optimo viro Auguſto Galandio, quòd illam ab eo obtinuiſſet, ectypo ſigilli expreſſam. Diſceſſit ergo Patruus ſine eo, poſt Caniculareis exactos. Enimuerò Varius rem gratam vtrique facturus, conſtituit per Septembrim menſem vnà aduenire, adducereque Peireſkium, vt vnà Patruum inuiſerent, vnáque regionem ſpectarent. Et nonnulla quidem obſeruanda illis occurrerunt antiquiratis veſtigia: ſed nihil mirabilius viſum noſtratibus Thermis, in crypra ſubrupea, quam aquæ calenris prætercurrens alueolus ſic feruefacit, vt leniſſimè ſudorem educens, mirè conferat pituitoſis, frigidíſque humoribus; idque præſertim vbi illi diſpoſiti priùs ad exſolurionem fuerint Balneo quodam, Virrurum dicto, ob ſingularem energiam, mirabileíſque, & deſperatas aliis remediis curationes. Optabant porrò illi quidem prætereà ſpectare Serpentes, ex obuerſa Auſtro, ac præcelſa rupe, ad

cuius radicem sunt Thermæ, Balneáque deciduos, 1607.
& maximè quidem quia innoxij, expertésque veneni sunt: verùm illi non decidunt, nisi Maio, ac Iunio, & ferè quidem copulati, dum prurientes variè discurrunt, éque rimis in rimas subeuntes ad præcipitium non attendunt. Faciam heic fortè rem non ingratam hominibus nostris, si duo quædam commemorâro, quæ edisserentem Peireskium audierunt. Vnum apud Petrum Trichaudum, San-Martinium Inquisitoriæ classis Præsidem, qui solitus Diniæ per æstatem degere, illum cum Vario domo excepit. Cùm enim caussa exquireretur caloris aquarum Thermalium, & Guillelmus Alamandius doctus Medicus esse diceret non actu, sed potentiâ ignem; excepit ipse debere potiùs esse ignem actu ardentem in cauernis illis subterraneis, quæ exinde incalescentes aquam præterfluentem feruefacerent; neque enim seu bitumen, seu sulphur, seu aliam materiam potentiâ solùm calidam excalefacere aquam seu traiectam, seu infusam, etiam vitriolo, halinitro, aliisque huiusmodi mineralibus turgescentem. Adiecit fumos, seu vapores ex aquis thermarum in fissuras rupium subeunteis ita Serpenteis afficere, vt veneni generationem seu impediant, seu corrigant; eadem ratione, qua in Ponto idem facit vsus absinthij, ex Plinio. Qui Plinius quidem, cùm aliunde non improbet venenum serpentum in felle esse, & serpentes congressuri dicantur fel euomere; mirum non videri, si quo tempore Serpentes isti coëunt, decidúntque, veneno careant. Alterum,

1607. apud Antonium de Bononia Episcopum, qui sequenti die vtrumque, ac etiam Trichaudum conuiuio excepit. Cùm enim ex ostensis sibi à Flayosceo in duobus Sacellis maioris Ecclesiæ tam Porcelletanis, quàm Villanouanis insignibus, edisseruisset tempora, quibus Prælatos optimos ex iis familiis habuimus; incidit sermo de tempore, déque titulis, quibus Auenio, Comitatúsque Venascinus ad Pontificem Maximum peruênit. Cúmque alij nihil scirent aliud, quàm factam à Ioanna Regina Clementi sexto venditionem, anno supra millesimum trecentesimo quadragesimo octauo, ac die nona Iunij, pretio Florenorum octogies mille; retexuit ipse totam historiam ab anno vsque ducentesimo nono, quo Raymondus tertius Tolosatum Comes hæreseos Albigensium fautor, & Legati interfecti auctor creditus, fuit ab Innocentio tertio iterùm excommunicatus. Inde enim cœpit ditione spoliari, ac post annos nouem-decim transactio Parisiis sic fuit inita, vt Alfonso illius filio sola vrbs Tolosa, cum paucis adiacentibus cesserit; cætera vltra Rhodanum loca ad Regem attinuerint; quæ citrà verò possidebantur, ad Pontificem spectârint. Cùm homines autem eiusce regionis non satis lubentes id ferrent, quòd Romam passim prouocarentur, ac ideò Alfonsi partibus fauerent, Bonifacius quidem octauus prouocationes illas remisit, Clemens verò quintus, vt ampliùs demereretur animos, etiam sedere illeic voluit; & cùm, post Ioannem vigesimum secundum, Clemens Sextus Pontifex foret, facta

facta est venditio eorum iurium, quæ Comitis Pro- 1607.
uinciæ erant, à partitione vsque facta inter Raymondum Berengarium Comitem Prouinciæ, & Alphonsum Comitem Tolosæ, anno supra millesimum centesimo vigesimo quinto. Et hæc ille quidem, pluráque disseruit, ac denuò comitatus est Varium triduo pòst redeuntem. Patruus postèà, vt restitutam valetudinem tueretur, & vt tranquilliùs degeret quicquid æui supererat, non Aquas-Sextias, sed Belgensem, dum regrederetur, contendit. Occurrerat illi Peireskius, ac non modò deduxerat, sed lateri etiam eius adhærere, neque à præstandis obsequiis recedere statuerat: verùm non tulit Patruus, voluítque vt potiùs rediret Aquas-Sextias propter Remigalia, quibus fit Curiæ instauratio. Rediit ergo Peireskius, ac tantò minùs pœnituit, quantò audire licuit Varium sua illa oris suauitate de Lite, & concordia, déque amore Iustitiæ, Magistratuúmque perorantem. Deinceps verò ita cœpit suo defungi officio, vt desiderari nihil posset. Tametsi enim Variùs, cùm pensa curialia distribueret, nollet initio inspectorem multarum litium designare; quarum tamen paucarum curam illi commissam voluit, eas ipse ita solitus fuit otiosè, acutéque, & per omneis numeros, ac momenta iuris perpendere, vt confectis instrumentorum enucleatissimis breuiariis, explanatissimè deinde, & summa cum fide ad Curiam referret. Cùm verò alio expositore ferenda erat sententia, mirè lætabatur, si tempus ad deliberandum daretur, aut controuersiæ commentarios præhabe-

1607. ret à partibus ; pudebat enim , nisi foret communiendo suffragio instructissimus, calculum conferre. Rursùs autem, quoniam persæpe ob litium anfractus animo pendebat, conuenire solitus erat memoratum Thoronium, qui scrupulos eximeret, nec dubitabat etiam Vario grauiores causſas proponere , qui ob eximiam grauissimi , saniſſimique iudicij perspicuitatem eas illustraret. Agebat verò id præsertim in vespertino colloquio : iam tum enim Varius singulis noctibus aduocabat illum in frugalem cœnam , vt sermones conserere, sepositis arbitris, posset. Cæterùm, quia nescius erat tempus frustrà conterere, idcircò satis superat, vt bonas artes excoleret, & cum doctis viris tueretur commercium. Inter cætera, procurauit exquisitam fieri anatomiam magnæ cuiusdam Testudinis (longitudine nempe cubitali) quam è Martigio mari eductam piscibus nutrierat, à mensibus circiter tribus. Cùm singularia verò multa in ea dissectione obseruata fuerint, tum illa non postrema , Quòd omoplatæ anteriorem , non posteriorem habuerint situm. Quòd arteria aspera fuerit longitudinis semicubitalis , diuisáque in treis ramos , tribus à pulmone procùl digitis , ac ramulos quosdam ad renes, & vesicam vsque producens. Quòd eadem annulos habuerit omninò , siue vndequaque (etiam versus œsophagum) perfectos, & cartilagineos , larinxque epiglottide destituta constiterit. Quòd non ex sola vena porta venarum distributio in interanea fuerit, sed plurimæ etiam ex reliqua caua hepatis parte prodierint ; ex eadémque parte

cholidochus porus processerit geminus in dodeca- 1607.
dactylon intestinum. Quòd nulla distinctio gracilium, crassorúmque intestinorum, nulla cæci dicti appendicula, nullus item lien, nullus adeps circumuestiens cor (tametsi id aquæ pericardio concluſæ innatauerit) & id genus nonnulla alia. Detexit aliunde non longè ab vrbe insignem quandam copiam non humanorum modo ossium naturæ factorum lapideæ, sed variorum etiam animalculorum, itémque stirpium, foliorum, florum, similiúmque huiusmodi: quam confestim distribuit per vniuersam penè Europam. Adiecit autem tessellas quasdam, seu lapides Rhomboidaleis, tum rubeos, tum crystallinos (videlicet ipsius talchi, seu specularis lapidis specie) ex Riantiensi agro effossos, cáque in re mirabileis, quòd dum exsoluuntur in minutiores particulas, particulæ quæque tuentur rhomboidalem illam figuram. Quin-etiam mittens Parisios, adiectam voluit congeriem diuersissimam conchyliorum, & piscium, qui monstrosâ formâ in mari Mediterraneo visuntur: itémque pellem felis marini, & innumera alia, quæ destinauit præsertim, ad pictorem celebrem Danielem Monsterium, à quo expectabat icones Varij, Thuani, Casauboni, atque Malherbij. In Italiam cùm mitteret, nominatim verò ad Gualdum, accepit magno suo dolore obiisse Baronium, déque lamentabili casu ad Flayoscum, & alios scripsit. Cùm verò in Belgium, condoluit Villerio ob iacturam ab ipso factam Hadrianei numismatis, in cuius auersa parte ex Villerij quidem

1607. sententia fuerat Phœnix exhibitus, ex ipsius verò Peireskij interpretatione, Ciconia. Argumentatus autem id fuit, ex proceritate crurúmque, & colli, cùm Phœnix soleat potiùs Aquilæ instar repræsentari: prætereáque ex serpente ipsi ad pedes appositio, & ex inscriptione PATRI, qua designata fuerat Hadriani erga Traianum pietas: denique ex quibusdam aliis satis luculentis indiciis, quibus consolari adnixus est virum, monstrando rem deperditam non fuisse adeò, atque ille existimauerat, raram. Sic consolatus etiam est circa iacturam Iaspidis Argæum montem referentis; idque egens ipse tum quoque consolatione aliqua, quòd famulus quidam suffuratus fuisset numismata aurea primorum Imperatorum, & onychas, gemmásque alias elaboratissimæ cælaturæ. Incidit interea Claudius Patruus in morbum lethalem non longè à Regalibus sequentis an-
1608. ni millesimi sexcentesimi octaui. Inuiserat illum Peireskius per festa Natalitia; & quia valentem reliquerat, ideò mira consternatione renuntiatum excepit casum, qui septimo die à decubitu carissimum abstulit caput. Constituerat optimus Senex cor, & intestina Belgensferij condi, reliquum verò corpus Aquas-Sextias in maiorum suorum sepulcrum transferri. Id itaque parentatione, magnáque pompa præstitum est, inuitatâ Curiâ actione (vt tum moris erat) panegyrica per Ioannem Petrum Oliuarium Senatorem optimum, & assensu facto per Varium oratione alia eximia, quæ inter funebreis habetur, inque editione posthuma est numero decima sexta. Ad

eius calcem videre licet quanti Peireskium fecerit, 1608.
cùm tantoperè commendauit studium, quo Patruus
talem delegerat, parauerátque successorem. Nescio
an dici debeat, quod demirata tota vrbs est, fidissi-
mum defuncti canem assectatione perpetua circum-
stitisse feretrum, non potuisse per plureis dies amo-
ueri à tumulo, & postquàm domum reductus fuit,
coram icone diù constitisse. Peireskius, sedato non-
nihil dolore, sese, vt priùs, ad functionem Senato-
riam composuit; paríque modo non destitit bonas
horas succidere in gratiam liberalium & studiorum,
& studiosorum. Nam primùm quidem varias ad va-
rios amicos literas perscripsit; sed prolixiores tamen
nullas, quàm ad Lælium Paschalinum, circa Vrsini
lapsus, circa Francorum Regum icones, sigilla, nu-
mismata, titulos (conuictis specialiter iis, qui Karo-
lum Pipini filium vsurpasse Magni cognomentum
arbitrarentur) circa statuas thymelicas, circa suum
Aëtionem, quem cùm Velserus opinaretur pictorem
esse, cuius Lucianus in Herodoto meminit, persti-
tit ipse in sententia, propter tiaram Phrygiam, seu in-
signe regium, quod ad Patrem Andromaches duce-
ret potiùs referendum; circa columnas Herculeas,
portum Ostiensem, & cætera curiositatis inexhaustæ.
Ita egit cum Fontanæo de re nummaria; & cum
Strada specialiter de numismatibus antiquis: cum
Claudio Frereo libellorum supplicum Magistro, &
Gratianopolitani Senatus postèa Principe, de histo-
ria Francica: cum San-Marthanis Fratribus de Ge-
nealogistica; cum Pignorio de Purpura; cum Nico-

1608. lao Fabro, cúmque aliis de rebus sexcentis. Deinde innumera fuêre, quæ obseruauit circa genera piscium reiectanea, quibus Martigij, alibíque condiendis curam demandârat; quæ circa conchylia, circa plantas, circa lapides, circa cætera (quæ rursùs variè distribuit) maximéque cùm per Aprilem diuersatus est Belgenserij, vnà cum Vario; vbi de prolatis compluribus rebus, quas ille nondum viderat, est suauissimè collocutus. Etenim sermo habitus est de Lapide cæruleo, in agro Olbiensi reperto, è quo eiusdem cognominis color extrahitur, vti etiam ex marmore lapidem lazulum imitante; de lapide item Coralloide stellato, de Coralloide punctato; de Lepadite, seu Lepadi conchæ vniualui non absimili; qui omnes fuerant eruti ex agro Castelletano. Rursùs de Conchite striato, quem ex agro Antipolitano, ac Fossensi habuerat; de Gagate, & Succino flauo, eruto ad turrim Beuontiam. Huius occasione edisseruit Succinum rem fossilem esse. Quippe in Sicilia quoque effodi, & torrentium impetu detegi, deferríque ad mare vsque, & repellente maris aqua, in littoribus sæpè inueniri. Probabile proinde esse, vt quod expiscantur ad Balthicum mare, vi aquarum erutum, translatúmque eò fuerit (maximè verò cùm eodem modo plerumque contineat conclusas muscas, cæteráque id genus animalcula.) Quare & fabulosum esse, quod aliqui narrant, arbores prægrandeis esse in Noruegia, ex quibus id Succinum, quasi gummi quoddam decidat, concrescat, atque induretur. Enimuerò toto hoc anno nihil magis placuit, quàm quod ob-

seruauit, ac philosophatus est circa pluuiam Sanguineam, quam decidisse rumor percrebuit sub Iulij mensis initium; conspicuis nempe maximis guttis, tam in ipsa vrbe, ad parietes cæmiterij maioris Ecclesiæ, quod est prope muros; quàm ad muros ipsos; ac rursùs, ad parietes villarum, pagorum, oppidorúmque, ad aliquot milliaria circumuicinorum. Nam primùm quidem accessit ipse ad inspectandum guttas illas, quibus lapides rubescebant; nihilque non egit, vt alloqui posset quos agricolas memorabant vltra Lambiscum sic fuisse perculsos ex decidente pluuia, vt derelictis operis in vicinas ædeis citi aufugissent. Deinde, cùm fabulam esse, quod de viris huiusmodi proditum fuerat, comperisset, non placuit illi quod Physici referrent huiusmodi pluuiam ad vapores è rubra terra sublimè euectos, & post concretionem deciduos; quippe vi caloris eductum vaporem absque colore sursum ferri; vt vel constare potest ex eo, qui eductus ex rosis rubeis in limpidam aquam concrescit. Minùs etiam placuit, quod vulgus, ac nonnulli Theologi opinarentur facinus esse Dæmonum, Strigúmve, à quibus fuissent interfecti innocentes infantuli; scilicet hoc esse meram coniecturam, fortassisque etiam Dei bonitati, prouidentiæque iniurium. Succurrit porrò intereà casus, ex quo sibimet visus est germanam caussam detexisse. Quippe ante aliquot mensis concluserat pyxide inuentam quandam Chrysalin, magnitudine, formáque insignem. Eius cùm ampliùs non meminisset, excitari bombum inaudiit intra pyxidem, cáque ad- 1608.

1608. aperta, deprehendit chrysalin, depositò spolio, factam ex eruca papilionem pulcherrimum, qui statim auolauerit, reliquerítque in fundo guttam rubeam, amplitudine Solidi vulgaris. Quoniam verò id contigit circiter idem mensis initium, ac per idem tempus obseruata est Papilionum confertim per aërem transuolantium incredibilis multitudo: idcircò opinatus est papiliones huiusmodi interquiescenteis parietibus diffudisse illeic, quasi excrementum, guttas simileis, magnitudine videlicet pareis. Quare iteratò accessit, comprobauítque guttas illas non supra ædificia, non in deuexis lapidum superficiebus exstare, vti debuerat contingere, si è cœlo sanguine pluisset; sed in subcauis potiùs, ac in foraminibus, vbi animalcula potuerant quasi nidulari. Accessit, quòd parietes iis tingebantur, non qui in mediis oppidis, sed qui agrorum vicini erant, neque secundum parteis elatiores, sed ad mediocrem solùm altitudinem, quantam volitare papiliones solent. Hac ratione proinde est interpretatus, quod Gregorius Turonensis refert de pluuia sanguinea Childeberti tempore conspecta Parisiis, in diuersis partibus; & in domo quadam territorij Syluanectensis. Itémque quod memoratur temporibus Regis Roberti sanguine pluisse, circiter finem Iunij; adeò vt sanguis qui cecidisset super carnem, vestem, lapidémque non posset aquâ elui, posset verò qui super lignum. Quippe idem fuit papilionum tempus, & recentes quoque has guttas eluì non posse vllâ aquâ è lapidibus comprobatum est. Hæc, & similia cùm apud Varium magnâ

magnâ coronâ edisseruisset, placuit simul rem ex- 1608.
plorare, contigítque vt cùm variè per agros incederent, guttas quoque multas deprehenderint in lapidibus, rupibúsque: sed ad cauas tamen, subuexálve, non verò cœlo obuersas parteis. Accepit deinde ex Italia, & transmisit statim ad Thuanum elogia doctorum quorundam virorum, vt Hieronymi Columnæ, Gabrielis Faerni, Cruceij, & similium, quorum ille volüerat in sua Historia meminisse. Rogârat aliunde ipsum Scaliger, vt instauraret commercium, quod per P. Ostagerium hospitem olim Massiliæ suum instituerat in Oriente, coëmendis Samaritanis, Ægyptiacis, Arabicis libris; dolens quòd à quindecim annis, quibus degeret in Hollandia, nihil prorsùs inaudiisset de Pentateucho Samaritano, cuius sibi procurandi Ostagerius fuerat pollicitus studium. Peireskius ergo, cùm priùs quidem aliquid ea in re tentasset, tum tamen incumbendo acriùs, eiusmodi librum inter plureis alios in Ægypto coëmi, afferríque ad se mandauit. Verùm nauis, qua vehebatur, à piratis direpta est, recuperaríque is liber non potuit. Ita priuatus Scaliger fuit exoptatissimo Codice, vt etiam nunquam est assequutus expectatissimum responsum, quod Peireskio ab eius morte venit fœliciter in manus. Scripserat nempe Scaliger ad Samaritanos Ægypti, itémque ad magnum eorum Sacerdotem Eleazarum in ciuitate Sichemo morantem, quæsierátque ex ipsis varia circa obseruationem Sabbathi, aliorúmque festorum; circa Messiam, ciúsque apud ipsos nomen; & ad extre-

1608 mum, exemplum Legis, Pentateuchive popoſcerat. Ac ipſi quidem geminis Epiſtolis reſponderant; ſed quòd illæ in Genebrardi, aliorúmque manus incidiſſent, detentæ ſunt, donec, Scaligero mortuo, Peireskius & obtinuit, & per virum impensè doctum Ioannem Morinum è Congregatione Oratorij, latinas fieri nuper curauit. Curam quoque eo tempore euocandi Pacium reſumpſit, & quod eſt ampliùs, efficiendi ne diutiùs in Religione heterodoxa perſeueraret: at nimis multa interuenerunt, quæ ſollicitudinem variam, varióſque conatus fecere rursùm irritos. Aberat per ea tempora Valaueſius frater Pariſiis, ob Riantienſia negotia: & quia ipſi aliquot menſium intercedebant induciæ; ideò rogauit illum Peireskius, vt, vel ſui cauſsâ, inuiſeret Angliam, Belgiúmque, & amicos illeic ſuos ſalutaret, quæ donaria miſit, offerret, rara quædam nanciſceretur. Orauit etiam quam-maximè Aquis-granum contenderet, vt quicquid illeic monumentorum Caroli Magni ſupereſſet, attentiſſimè inſpectaret, inſcriptiones exſcriberet, icones quaſque in Eccleſiaſticis ſeu libris, ſeu vitris, ſeu veſtibus, ſeu lapidibus, ſeu quibuſuis aliis rebus impreſſas exprimi curaret; locorum, ornamentorúmque ichnographiam non negligeret, diplomatum apographa, ſigillorum ectypa, prece, pretióve obtineret. Adiecit ſe ſic pœnitere, quòd in Hollandia cùm verſaretur, Aquis-granum non diuertiſſet, vt niſi Fratri confideret, paratus eſſet definitè, neque alio nomine eò ſuſcipere profectionem. Fecit porrò Frater abundè, & ſatis, mira ſollicitudi-

ne, ſedulitate, fide; cùm ipſe intereà poſt initum an- 1609.
num eſt digreſſus Monſpelium, ob illa eadem negotia: ſcilicet Marchio Oreſonius Breſſiaco litem intenderat, ob diuenditum Riantij ius plenum. Redierat medio circiter vere, dolorem dentium infandum perpeſſus, cùm non longè poſt incidente patre in periculoſiſſimum morbum, contraxit ipſe quoque febrim, quæ diuturna admodùm fuit, ceſſánſque ſic languidum fecit, vt vix denique per autumnum penitùs conualüerit. Quo loco referendum eſt, quod retulit ipſe non ſemel. Cùm ciborum non appetens, faſtidioſúſque, tabeſceret, rogaſſe Iacobum Fontanum clarum medicum, eiúſque affinem, annon aliquid demùm eſſet, cuius eſum appeteret. Annuente ipſo aliquid eſſe, ſed quod ſe non impetraturum, haberet compertiſſimum; inſtitiſſe illum, id modò, quodcumque foret, ſignificaret. Cùm dixiſſet autem, Pepones: tum excepiſſe medicum, macte, bonóque animo eſto; neque enim permitto modò, ſed adhortor etiam, ac præcipio, addóque, vt nonnihil meri præaſſumas, poſtaſſumáſque, & abſque pane, aliáve re ad initium paſtus, in ſtomachum mittas. Obſequutum igitur fuiſſe, adeóque benè inde habuiſſe, vt deinceps, ac donec vixit innoxiè ſemper eadem ratione pepones eſitauerit. Conualeſcens variis officiis ſtudioſos varios adiutauit, veluti Ioannem Taxilem Arelatenſem Medicum, neſcio quid de ea noua ſtella, quæ per memoratam magnam coniunctionem apparuerat, meditantem; Gaſparem Bricium in eadem ciuitate parochum; virum bonum,

1609. induſtrium, & cæleſtium obſeruatorem. Ioannem Baptiſtam Hanſenium, quem nouerat Romæ in erudita familia Cardinalis Baronij, cuíque procurârat, vt toto triennio foret Gymnaſiarcha Aquenſis. Atque iſtos quidem, alióſque demeritus eſt, valetudine adhûc dubia, remiſſioréque ſolùm morbo; cui contrahendo, producendóque non contulit parùm iactura trium amicorum inſignium, qui in Hollandia elati ſunt. Eorum primus fuit Scaliger, qui manum iam admouerat commentationi de Hebræis numiſmatibus, cùm laborare hydrope cœpit, ex intemperie iocinoris, quæ quarto demùm, aut quinto menſe, ipſum, die Ianuarij vigeſima prima, oppreſſit. Alter fuit Cluſius, qui non tam podagra recenti, quàm debilitate naturæ, die quarta Aprilis interiit. Poſthuma huius opera, ſiue Poſteriores curas edidit curator teſtamento datus Franciſcus Raphelengius, mentione ſæpè facta Peireskij, cuiuſmodi illud, *Allata eſt ex Guinea in Galliam Spica non diſſimilis præcedenti, nuculæ Indicæ fructibus conſtans, cuius iconem nobiliſſimus, & ampliſſimus vir Nicolaus Fabricius dominus de Peireſc, Aquis-Sextiis in Galliæ Prouincia Senator ad Cluſium miſerat.* Et poſteà, *Sequens Tragacanthæ icon, quæ nobis tranſmiſſa eſt ex Galliæ Prouincia, nempe Aquis-Sextiis, ab ampliſſimo, & nobiliſſimo viro Nicolao Fabricio, Domino de Peireſc, Conſiliario Regio in ſupremo Senatu Aquenſi, cum literis ad clariſſimum Cluſium.* Tertius fuit Abrahamus Gorlæus, à quo non potuit cœptum opus Paralipomenon abſolui. Parùm porrò abfuit quin hiſce amicis Varius quartus

acceſſerit. Is per iuſtitium Septembri menſe conceſ- 1609.
ſerat Antipolim, vt poſſeſſionem eius loci regio acquiſiti patrimonio, Regis nomine adipiſceretur. Cùm inuiſiſſet verò Fratrem, Petrum nempe Varium Vintienſem Epiſcopum, incidit in febrim periculoſiſſimam, ac menſe penè diuturniorem. Hanc Peireskius cùm accepiſſet, teneri vix potuit, quin, laborans licèt, laboranti accurreret. Cùm non poſſet tamen, mira ſollicitudine, vel potiùs anxietate fuit, vt quocumque modo operam præſtaret. Cætera inter, ſcripſit Maſſiliam, ac exſtimulauit Carolum Caſſaneum clarum Medicum, appararíque illi curauit & rhedam, & lembum, vt ſeu terra mallet, ſeu mari, eò expeditè aduolaret. Miſſitauit penè in ſingulos dies, qui exquiſita quædam ſeu remedia, ſeu edulia ferrent, & quis foret ſtatus morbi renunciarent. Cúmque primùm facta eſt ſpes melioris valetudinis, ſellam miſit geſtatoriam, quam domi habebat commodiſſimam; tametſi ille non potuit, niſi vectorio lecto reduci. Dum vterque deinceps reſidua autumno conualeſcerent, diéſque totos in colloquiis familiaribus ducerent, putáſ-ne illorum ſermones nihil habuiſſe eruditionis? Vnum prætcrire non poſſum, qui fuit poſtmodùm aliquoties à Peireskio commemoratus, cuiúſque occaſione, etiam poſt eius obitum, ſuperfuit quidpiam peragendum. Anſam fecêre Conuentus varij, qui toto Regno Principis iuſſu habiti recens fuerant, vt de condendis perpetuis circa Monetarum valorem, vſúmque Statutis deliberaretur. Cùm enim ante ſeptem annos ſtatuiſſet publico edi-

1609. cto, vt aureus Solatus anteà oblocatus sexaginta solidis, valeret exinde sexaginta quinque; euenerat iam, vt pro septuaginta, & pluribus commutaretur. Itaque Vario sententiam poscente, respondit Peireskius vix esse sperandum, vt proserpens malum sisti vnquam posset. Caussam enim esse commercium cum vicinis nationibus, apud quas aurum cariùs, quàm apud nos redimeretur. Nam tum quidem aurum nobis esse in proportione ad argentum non omninò duodecupla; apud Hispanos verò, exempli caussâ, in plusquam tredecupla esse, ídque edicto recentissimo, quo Rex Hispaniæ auri valorem decima parte adauxerat, intacto valore argenti. Qua in re sanè non fuerat Principem nostrum imitatus, qui maiore solidorum numero aurum æstimans, maiore quoque æstimauit argentum, ne proportio illa euariata censeretur. Subiunxit, tametsi non modò Rex noster, sed etiam Rex Angliæ, cæteríque Principes nouis edictis eam proportionem euariarent, promoueréntque; euenturum tamen, vt singulis æmulatione quadam vel aurum pluris facientibus, vel ipsius pondus, aut certè internum argenti valorem, imminuentibus, res definiri nunquam posset. Scilicet nunquam defuturas, vel bellorum occasiones, quibus, exhaustis æraríis, ad id remedium prouocaretur; vel nationes satis consultas, quæ puriores auri, argentíque species penes se seruare, aliundéve allicere hoc artificio procurarent. Et exemplo quidem esse posse Romanos, apud quos As æreus, Denarius argenteus, & Solidus aureus ita paullatim

fuêre imminuti, vt postremò facti extra vsum fue- 1609.
rint; & Solidus ipse nominatim, qui cùm potuisset initio duobus Solatis exæquari; commutari demum debuerit in speciem argenteam, quæ ipsa quoque sic degenerauerit, vt existimari possit in Solidum nostrum vsualem abiisse. Verùm ne tam procùl quæreret exemplum, sufficere, si spectaretur vel vnius Solati valor, qui intra centum postremos annos ita increuisset, vt decrescente simùl interna bonitate solidi, duplo solidorum numero iam æstimaretur. Non esse verò probabile, vt deinceps consisteret, sed futurum haud dubiè, vt intra paucos annos triplò, quadruplóque incrementum acciperet, Solidúsque intereà non imminueretur modò pondere, sed euaderet etiam planè æreus, tunc pondere quoque suo decessurus. Nec verò vana fuit coniectura: quandò iam Solatus à nuperis annis taxatus est solidis centum quatuor; idque Edicto publico, cuius occasione ipse, cùm foret adhuc superstes, adnotauit auri ad argentum proportionem proximè quindecuplam esse. Sed ad colloquium vt redeam, cùm retulisset obiter Assem initio pependisse libram integram, seu duodecim vncias; ac diminutum deinceps fuisse ad vsque duas, ad vnam, ad minus: Denarium, cùm tempore Regum pependisset trientem vnciæ; sub antiqua tamen Republica pependisse solùm sextantem, sub recentiore partem septimam, sub primis Cæsaribus octauam, seu drachmam (Atticæ nempe drachmæ æqualem:) Solidum denique principio fuisse partem libræ trigesimam octauam,

1609. posteà quadragesimam, quadragesimam quintam, quinquagesimam, & ita deinceps: tum requisiuit Varius, quî illæ Libræ, seu Vnciæ à nostratibus different? Excepit Peireskius, sibi ea in re nondum penitùs factum satis. Nam habere se quidem pondera antiqua librarum triginta, decem, trium, singularum, quæ cum libra Parisiensi senûm denûm vnciarum zygostatica comparasset; sed comperisse tamen solùm vncias Romanas duodecim, decem circiter vnciis Parisiensibus exæquari. Circiter, inquam; nam nunc excessum, nunc defectum excurrere ad treis, quatuor, & quinque drachmas. Tametsi verò doctus Budæus proportionem præscripsisset proximè sesqui-alteram, quòd putaret libram Romanam semunciâ superadditâ libræ Marcæ, seu octo vnciis Parisiensibus æquam esse; attamen se varios Denarios antiquiores, integrioresque, quàm Budæo fuissent ad manum, ad eandem libram exegisse, deprehendissèque libram Romanam cum semuncia decem Parisiensibus vnciis, vt minimùm, æquipollere. Non audere tamen adhuc rem decernere; quòd illi quoque denarij passi fuissent intertrimentum, expectaréque donec Româ impetrauisset modulum Congij, qui à Vespasiani vsque tempore in Capitolio consecratus, exstaret, adseruaretúrque in Farnesiano Palatio, ac decem librarum vini, aut aquæ pondus continens, prodere posset quotnam libris, vnciísque Parisiensibus tale pondus exæquaretur. Probauit ille, rogauítque ecquam putaret Congij ad nostrates liquidorum mensuras esse analogiam? Peireskius verò

verò dixit id quoque determinandum ex modulo; 1609.
interea verò putare se continere Congium tres circiter Potus (sic enim in Prouincia vocantur, quæ Parisiis Pintæ, cùm hæ illis minores sint) liceréque etiam id explorare, si constiterit quæ proportio inter Romanum Pedem antiquum, & nostrum quem dicimus Pannum, seu mauis Palmum, intercedat. Romani nempe, vt Amphoram Congij octuplam definierunt magnitudine pedis cubici; ita Congij capacitatem dimidio pedis cubico definitam esse voluerunt. Heinc non vnum quidem duntaxat, sed duos quoque modulos Congij temporis progressu obtinuit: verùm nunquam satis vacauit rem pro voto expendere, & postquàm posteriorem obtinuit, citò nimis interiit, rem certo certiùs exploraturus. Cæterùm quia nos, quantum licuit, illius curam suppleuimus, nescio an, si dixerimus, nimia sit futura digressio. Tenemur certè gratificari hominibus nostris, qui non modò pondera, mensuráque illas inter se, sed cum nostratibus etiam à Peireskio comparatum iri sperârunt. Vt paucis ergo res dicatur, cautiones adhibuimus eadem, quas Lucas Pætus, & Villalpandus; dum vas ipsum ad summum collum puteali aqua oppleuimus, expendimus, vasis pondus subduximus. Deprehendimus autem aquam, quæ Romano pondere esse debuit decem librarum, seu vnciarum centum viginti, esse pondere Parisiensi (quale nempe Parisiis exploratum, missúmque est) librarum septem, minus vnciæ quadrante; seu vnciarum centum vndecim, & quadrantum vnciæ trium. Deinde

1609. ex hac proportione collegimus vnciam Romanam continere grana quingenta, & triginta sex, qualium quingenta septuaginta sex in Parisiensi continentur; vnde & illis in drachmas collectis, obuenêre cuilibet drachmæ grana sexaginta septem: idque proinde censuimus pondus Denarij Cæsarei, quem dictum est fuisse drachmalem. Adhæc difficile non fuit valorem huiusce Denarij, & cæterorum consequenter, ac monetæ cuiuslibet, monetâ nostrâ exprimere, & à recentiore præsertim Edicto, anni nempe M. IOC. XXXVI. Cùm ex præscripto enim argenti valore, atque pondere colligamus argenti vnciam æstimari solidis Turonicis sexaginta quatuor: idcircò Denarius Romanus valebit septem solidis, ac denariis turonicis quinque, cum triente eiusdem turonici denarij (sicque parùm prorsùs excedet valorem Regalis Hispanici) & tale fuisse intelligetur non modò apud Romanos, sed etiam apud Græcos, ob parem Denarij, Drachmæque valorem, militum stipendium in singulos dies. Quinarius proinde, siue Victoriatus valebit tribus solidis, cum denariis turonicis octo, ac denarij besse; Sestertius vno solido, cum denariis decem, ac triente denarij. Et quia, verbi caussâ, Siclus Hebræorum fuit, ex Iosepho, Tetradrachmalis, seu denariorum Romanorum quatuor; idcircò valuit solidis similibus viginti nouem, cum denariis turonicis nouem, ac triente. Vnde & quia triginta vocati Denarij, quibus Christus Seruator à proditore Iuda diuenditus legitur, triginta Sicli fuisse videntur; ideò Pre-

tium colligitur librarum turonicarum quadraginta quatuor, ac ſolidorum tredecim, cum denariis quatuor. Quod ſpectat ad comparationem cum Prouinciali pondere, obſeruauimus illam eandem aquam, ſiue Romanas libras decem pendere libras Prouincialeis nouem, cum vnciæ triente; ſeu vncias centum quadraginta quatuor, & trientem vnciæ. Obſeruauimus aliunde libram Pariſienſem cum prototypica Noſtrate collatam continere ipſam ſemel, cum quatuor vnciis, & vnciæ beſſe. Sed notandum Zygoſtatam Stateras ita temperare, vt verſus numerum centenarium, ſingularum librarum pondus ſingulis vnciis adaugeat, propter detrimentum earum mercium, quæ cumulatim emptæ, minutatim venduntur: adeò vt quæ centum libræ Pariſienſes æquiponderarent noſtratibus centum viginti nouem, cum triente, exæquentur ſolùm centum viginti duabus, quatuordecimque vnciis, cum beſſe. Cùm liceat verò menſuram Romanam tam cum Pariſienſi, quàm cum Prouinciali ex ponderibus comparare; addo duntaxat nos comperiſſe quatuordecim Pintas Pariſienſeis adæquari Potibus noſtratibus vndecim; & liquidorum Modium, qui Pariſiis continet Pintas ducentas octoginta, continere noſtrates Mellereolas quatuor, cum potibus viginti octo: continente Mellereola Potus duodequinquaginta, quorum quilibet pendit Prouincialeis libras treis, cum quadrante. Ex quibus elicies Congium continere Potus noſtrates duos, cum ſextis ferè quinque; ſeu Pariſienſeis Pintas treis, cum ſemiſſe proximè: intelligéſque, 1609.

1609. exempli gratiâ, quantum biberit, qui treis vini Congios vno hauſtu ſiccaſſe coram Tiberio legitur; vnde & Tricongij cognomentum tulit. Habebis rursùs quantum menſurarum noſtrarum contineat Vrna Congij quadrupla, Amphora octupla: quantum Sextarius ſexta pars Congij, & Semi-ſextarius pars duodecima, aliàs Hemina, ſeu Cotyle dicta. Vbi notabis, ſi lubeat, videri Pariſienſeis appellare quartam Pintæ partem Semi-ſextarium, quod illa ad Semiſextarium Romanum proximè accedat. Dixi porrò obiter liquidorum Modium: nam alioquin Modius aridorum conſtans ex centum quadraginta quatuor Buxeis, ex quibus quatuordecim deprehenſi ſunt id ſtatuere Onus, quod nos ex quinque Heminis, Pannalibúſve decem conſtituimus; talis inquam Modius æquiualet noſtris Oneribus decem, pannalibúſque proximè tribus. Atque hæc ſunt quidem, quæ homines noſtros ſcire præſertim attineat; niſi adhûc adiiciam diuiſiſſe nos Pedem Pariſienſem ex prototypo deſumptum in mille particulas, obſeruaſſéque Palmum noſtratem, qui octaua Cannæ pars eſt, continere ſolùm ex iis partibus ſeptingentas ſexaginta treis: Pedem verò Romanum antiquum nongentas & ſex; ne memorem Anglicanum continere nongentas triginta treis; Hollandum nongentas ſexaginta ſex; Lugdunenſem, & Gratianopolitanum mille, & quinquaginta duas; Bracchium Florentinum mille octingentas, & duas; verùm de his nimis iam multa. Ad Peireskium redeo, qui ſtatim inſequente anno milleſimo ſexcenteſimo deci-

mo est rursùs profectus Monspelium. Cùm rebus au- 1610.
tem prosperè gestis, ineunte iam Maio rediret, in-
somnium illi contigit, quod aliquoties mihi enar-
rans solitus fuit præmittere se, si ab alio fuisset enar-
ratum, non creditурum. Erat in eius comitatu Ia-
cobus Raynerius Aquensis ciuis, qui in eodem cu-
biculo indormire solitus, indormiit speciatim intra
id hospitium, quod vocitant Album, Monspelium,
ac Nemausum inter. Somniauit autem Peireskius,
ac nescio quid insolitum obmurmurare visus est:
quare excitatus Raynerius, ipsum, ecquidnam no-
ui esset rogitando, expergefecit. Tum ille, proh,
inquit, quàm gratum, bellúmque excussisti som-
nium! Quærente Raynerio, quid-nam rei foret,
somniabam, inquit, me esse Nemausi, oblatúmque
mihi fuisse ab Aurifice numisma aureum Iulij Cæsa-
ris, pretio scutatorum quatuor; iámque eram illi,
ad ipsum habendum, numeraturus pecuniam, cùm
exçitante te importunè, & ex oculis Aurifex, & ex
manibus Numisma euanuit. Exinde, somnium ni-
hil moratus, discessit Nemausum, & cùm prandium
appararetur, per ciuitatem digressus est. Casu autem
planè stupendo in Aurificem ecce incidit, ex quo
dum requireret, si quidpiam fortè rarum haberet,
habere se ille respondit Iulium Cæsarem aureum.
Rogauit quanti eum venderet; responsum, pretio
scutatorum quatuor. Itaque id pretium statim nume-
rauit, acceptóque Iulio, suum somnium fœlicitate
mira compleuit. Mira, inquam; nam facilè quidem
cogitare Nemausum potuit, quò sequente luce erat

1610. acceſſurus : potuit illud Iulij numiſma , quod vigilans ſæpiùs exoptauerat : potuit id repertum in ea ciuitate , in qua tot Romanæ antiquitatis veſtigia : potuit apud Aurificem , ad quod genus hominum vulgò referunt qui talia effodiunt : potuit valorem mediocrem , quo aurifices potiùs , quàm Antiquarij iſta pendunt ; potuit ſcutatorum quatuor , quo moderato pretio aurifex poſſet eſſe contentus : denique potuit Aurifex , & Nemauſi quidem , ac eo pretio habere nummum : verùm hæc omnia concurriſſe , & euentum ſomnio ita reſpondiſſe admirabile prorsùs eſt. Non is autem erat Peireskius , qui propterea ſomnij cauſſam præternaturalem putaret , vt fortè feciſſet , ſi ſæpiùs contigiſſent ſimilia : ſed cùm noſſet fortunæ luſus , habebat duntaxat hunc caſum inter eos , qui ſua raritate ſtuporem apud vulgus creant , cuiuſmodi etiam memorantur de Eudemo Ariſtotelis familiari ad Pheras ; de duobus Arcadibus ad Megaram , & de nonnullis ſimilibus ; quanquam hiſtoriarum huiuſmodi omnium penes auctores fides eſto. Commoratus eſt deinde Peireskius aliquot diebus Arelate , vt præter aliàs obſeruitata , exploraret curioſiùs monumenta quædam inſignia ad monaſterium Montis-maioris. Cùm inde autem diſceſſiſſet , & iam Salonem accederet , attigit eum Curſor ab Archiepiſcopo , qui renuntiaret mox inauditam Henrici Regis luctuoſam mortem. Conſternatus mirè , feſtinauit tamen , vt conſolaretur Varium : dolorem quippè præſentiens , quo nouerat perculſum iri. Et ſanè illius acceſſus leuamen ad-

hibuit non mediocre magno Viro, qui iam factum 1610.
resciuerat, hominibúsque, & literis missis dare operam cœperat, vt vniuersa Prouincia in officio contineretur. Memorabile porrò est ab anni vsque initio, & priusquàm Peireskius Monspelium discederet, allatum ipsi fuisse ex Hispania Prognosticon annuum, siue Almanach ab Hieronymo Ollerio Beneficiato Barcinonensi compositum, & Nouembri superiore Valentiæ impressum, in quo non obscurè prædictus lamentabilis casus foret. Sic ille nempe designârat & natiuitatis circumstantias, & euenta quædam præcipua, vt denotari alius Rex, quàm Magnus Henricus non posset. Illud Vario cùm ostendisset, communicassétque præterea cum Iosepho Galterio Priore, & Domino Valletæ, viro totius quidem Matheseos, sed Astronomicæ præsertim peritissimo, digna omnino visa est res, quæ, licèt Astrologicis prædictionibus non esset fidendum, non negligeretur tamen, tanquam sacrum attinens Caput, pro cuius incolumitate nulla cautio posset censeri superflua. Itaque Varius ex eo tempore ipsummet exemplum transmisit ad Regem. Ac prætereo quidem vt magnus, veréque generosus Princeps laudato Varij affectu contempserit prognosticon: sed quia euentus comprobauit, ipséque Ollerius aliud posteà edens in sequentem annum, est propterea mirè gloriatus; idcircò taceri non potest, quod saltem dubium faciat ex ipsis-ne Astris, an potiùs aliunde rem euenturam coniecerit. Nam de Astrologica quidem vanitate non est quòd hic loci

1610. quidquam memorem, & maximè cùm euulgata ante treis annos Themata, nisi post annos præterea quatuor, nihil ominarentur infaustum. Non is etiam sum, qui subdubitem habuisse Vatem cum prauo Genio, qui id præsagierit, reuelauerítque commercium: dico solùm potuisse ipsum aliqua ratione esse conscium machinationis illius, qua infandum adeò parricidium comminssum est. Ea certè neque in Hispania, neque in Italia celari planè potuerat; nam etiam Regij Oratores, ac nominatim Venetiis agens ille virorum optimus Ioannes Bochartus Campinius, Regem iam illius præmonüerant. Comprobatum aliunde est Massilienseis nautas, quotquot ex Hispania ante duos menseis aduentârant, retulisse rumorem fuisse in Hispania disseminatum, quòd Rex Francorum nunc occisus, nunc occidendus gladio foret. Narrauit etiam Peireskius, scripsítque ad Malherbium, quod in hunc locum inseri possit. Memorabat nempe die Sabbathi, ac triduo post mortem Regis renunciatam, transiisse Aquis-Sextiis illustrissimum Venetum ex Priulorum familia, qui fuerat Orator Parisiis, ac tum pergebat Orator Madritum. Cùm inuisisset autem Varium, sibi aliunde cognitum, enarrasse ipsi inter cætera, se Mediolano iter facientem salutasse illic Comitem Fontanum; & cùm Regiarum copiarum vim inter colloquendum exaggerauisset, tum excepisse Comitem, nihil sibi ex iis metuendum, quòd vnius hominis mors esset breui eas euersura. Sed temperandum ab istis est. Accepit subinde Peireskius scriptas à Pignorio tertia

eius

cius mensis die literas, quibus admonitus est detexisse Galileum inuento recens Telescopio magna quædam, admirandáque circa stellas spectacula, ac potissimùm quatuor nouos Ioui circumductos Planetas, quos Mediceos nuncupauisset. Scilicet ab ineunte vsque superiore anno sexcentesimo nono Iacobus Metius Alcmarienſis, dum varia vitra componeret, vt effecta experiretur, inciderat casu in eam conuexi, concauíque comparationem, ex qua, interiecto potissimùm tubo, viderentur intuenti res paruæ grandescere, & sepositæ admoueri, (vnde & illi prima defertur Telescopij inuentio; tametsi Ioannes Baptista à Porta tale quidpiam iam euulgârat) Galileus verò ex solo rumore inuentionis ad se perducto, cœperat ipse excogitare tum causſam effectuum Telescopij, tum conficiendi artificium; adeò vt post molimina, ac tentamenta varia, peruenisset tandem ad vnius exactissimi constructionem. Ipsum fuit, quo per primos duos anni decimi memorati mensis obseruationes illas peregit, quas titulo Siderei Nuntij mense Martio typis vulgauit. Peireskius ergo re cognita, magno cum ardore sategit, vt & librum, & Telescopium quam-primùm posset, nanciscereturr. Enimuerò cùm librum habuisset, exquisitum tamen Telescopium sortitus illicò non est, quantumuis nonnulla impetrauerit tam ex Italia, quàm ex Hollandia, ac etiam Parisiis, ex quo primùm tempore elaborari illeic cœperunt. Heinc est, cur Iouis Satellites ante Nouembrim detegere, obseruaréque nequiuerit; certè vt integram Choream 1610.

1610. cenſeri poſſet deprehendiſſe. Ex quo verò deprehendit, mirum quantâ lætitiâ id ſpectaculum fuerit contemplatus. Nam ſtatim quidem rem demonſtrauit Vario, aliíſque amicis; ſed & ne tempus fruſtrà abiret, apparauit obſeruatorium, inuitauítque, ac ſæpiùs per complureis dies detinuit memoratum Galterium, cúmque eo in obſeruando biennium penè totum conſumpſit. Erat adhûc frater Pariſiis: quare illum ſollicitare, variéque vrgere nunquam deſtitit, donec vitra Teleſcopica confici curauit, miſitque ad vſque quadraginta. Videlicet ſpes erat fore, vt conſequeretur tandem optima, & cuiuſmodi fuerant à Galileo vſurpata. Intereà tamen aliquot reuolutiones ſpeculatus, cepit cum Galterio conſilium de Motuum hypotheſibus, tabulíſque concinnandis. Quamobrem Galterius eam Spartam aggreſſus, ſic breui perfecit, vt exquiſitè, quantum licuit, determinârit tempora, quibus ſinguli Medicei circumuolutiones proximè abſoluunt, Extimus nempe diebus ſexdecim, cum ſexdecim horis: Sequens ſeptem diebus, cum horis tribus, & ſemiſſe horæ: Tertius diebus tribus, cum tredecim horis, ac ſemiſſe itidem: Intimus die vnica, cum horis octodecim, ac ſimul ſemiſſe. Minutias non recenſeo; quandoquidem licèt ad vſque ſecundas, vt Aſtronomi loquuntur, ſupputatæ fuerint; nihilominùs dies docuit addendum quidpiam, demendúmque: vt etiamnum quoque reſtat aliquid, quod obſeruatio, ac diligentia temporum ſequentium valeat emendare. Hæc ſolùm attingo, vt innuam, quàm vehementer Peireskius in id

incubuerit, vt res adhûc nascens in suo exortu perficeretur. Quippe delegit præterea virum industrium Ioannem Lombardum, qui obseruando operam conferret; ac eruditos adolescentes Petrum Robertum Medicinæ, & Ioannem Baptistam Morinum Philosophiæ candidatos, qui se Galterio addicerent, vt quia nimis molestum erat numeros omneis retexere, calculis præscriptis, ipsum subleuarent. Obtinuit etiam obseruationes, quas præter Galileum, Ioannes Kepplerus clarissimus ille Cæsaris Mathematicus, aliíque iam peregerant; vt ex illarum collatione perfici hypotheses possent. Curauit quoque elaborari Theoricen mechanicam, Peurbachianæ vulgaris instar; vt suppositis radicibus motuum, Mediceorum loca possent colligi in annos, menseis, dies, & horas. Nomina præterea impositit, quibus discerni singuli possent. Nam cùm Galileus vniuersè Mediceos indigitasset, noluit ipse nuncupationem vlla ratione immutare; sed principes tamen delegit ex Medicea familia, quorum nomina inderentur. Quia debebat verò præsertim seruato familiæ honore Reginas duas inclytas, quas illa nostræ Galliæ dedisset, sideribus adscribere; ideò extimo planetarum Catharinæ nomen fecit proprium; alteri, qui præ cæteris eximiè resplendet, Mariæ; tum sequenti Cosmi maioris, & intimo Cosmi minoris. Cogitauit deinde tam Obseruationes euulgare, quàm Tabulas; sed quia accepit Galileum curis continentibus in id negotium incumbere; ideò ne videretur palmam illi debitam præreptarus, sese ab incœpto con- 1610.

1610. tinuit. Denique venit illi in mentem adiutare Geographos in tradenda methodo Longitudinis inueniendæ. Quippe quia horum Planetarum sunt motus citatissimi, configurationésque per singulas nocteis variæ; ideò cogitauit, si illæ, quibus contingunt momentis, in diuersis locis ad ortum, occasumque obseruarentur, posse, pro temporum varietatibus, exquisitè designari intercapedines locorum: posséque adeò Tabulas, chartásque Geographicas sic emendari, ac perfici, vt exinde vsus rei Nauticæ consummationem nanciscereturr. Heinc ea de re Amsterodamum ad Iodocum Hondium dedit literas, quibus etiam rogauit illum, vt indicaret nomen, & patriam Inuentoris primi Telescopij; scilicet ignorabat adhûc eum fuisse, quem iam diximus. Scripsit & Parisios copiosè ad Fratrem, postulans ab eo varia Telescopia, quæ obseruationibus faciendis in variis locis destinasset, ac potissimùm in oriente, & in nouo Orbe, quò nonnulli amicorum erant breui discessuri. Et postmodùm quidem obtinuit obseruationes aliquas, ac potissimùm à mox antè nominato Ioanne Lombardo, qui profectus Alepum vsque, versus orientem, fuerat; sed neque illæ fecerunt satis; neque peruidit, omnibus etiam horum Planetarum configurationibus in Ephemeridas relatis, fore propterea inuentionem adeò generalem, ac animo conceperat. Agnouit enim non posse Nautas ad illos attendere, neque interdiù, neque cœlo nubiloso, neque Ioue Soli coniuncto, aut noctu sub terras delato; neque toto sexennio ad alterum

polum, cùm Iupiter esset versus alterum; & id genus similia. Quamobrem eam curam depositit; ratus aliunde Galileum, Kepplerúmve in eam curam incubituros, & pro sua solertia rem perfectiùs exequuturos. Certè non parùm gauisus est, cùm non ita pridem accepit venisse Galileo in mentem, vt methodum perficeret, & cum Hollandis communicaret, à quibus arcanum Longitudinum est tantoperè expetitum. Porrò cùm Peireskius foret circa ista summopere sollicitus; non destitit tamen interea pluribus curis distineri. Annus sæculi vndecimus erat, quo nescio an dicere debeam apparuisse primùm in Prouincia, ac in eo hortulo, quem Peireskius intra ædeis Aquis-Sextienseis habuit, flores calyceos Tulipas dictos. In eo scilicet ab autumno superiore defoderat missas Tornaco à Winghemio bulbosas illorum radices. Referebat autem, cum eo tempore nonnihil terræ in hortulo excolendo aggestum fuisset, Caniculam quandam nomine Marphisam conquisiisse catulos, quos abiici præceperat, sepeliisséque sub aggere, & aliquot diebus ita incubuisse, vt neminem accedere, etiam prærextu edulij submministrandi, pateretur. Non memini porrò an hæc, an dicta ipsi Sultana fuerit, cuius obitum cùm ægrè tulisset, lætatus tamen fuit ob factum circa illam experimentum. Ea educabat treis catellos, qui vnà cum matre eodem morbo laborauerunt. Vno demortuo, proiectóque, ipsa quoque mater interiit. Nemine caussam agnoscente, Anatomicum euocauit, incidíque iussit, vt interanea dispiceret. Ec- 1610. 1611.

1611. ce autem secundum totam intestinorum prolixitatem series aliquot cohærentium candidarum molecularum, cuiusmodi cucurbitæ, aut cucumeris grana sunt; vnde videtur fuisse vnus ex iis latis lumbricis, quos Cucurbitaleis nonnulli appellant. Erant verò infernè quidem maiusculæ, duriusculæque; supernè verò ita paullatim in minutulas, molliusculásque desinebant, vt in summo tandem nihil, nisi confusus albor appareret. Peireskius ergo, cùm non placeret quicquid curando illi morbo proferebatur tam à Chirurgis, quàm à quibusdam Medicis; iussit, nescio quo ductus genio, afferri sibi theriacam, è qua cùm materiæ illi adhibuisset, obseruauit magno suo, circumstantiúmque stupore ipsam statim liquescere, effluereque in decliue. Quapropter iussit catellis duobus qui supererant, exhiberi theriacam, alexipharmacum esse ratus. Ac alter quidem animam iam agens inter exhibendum extinctus est; alter verò adhûc robustior remedio assumpto omninò conualuit. Contigit illo eodem anno decantatissima historia de Ludouico Gaufrido cacomagiæ infamato, déque Magdalena Paludana illius præstigiis correpta à Dæmone. Ea res verò vt totam Curiam, sic præsertim ipsum Peireskium admodùm sollicitum habuit, qui vniuersam penè historiam literis prolixis descripsit. Ac pro tempore quidem ipso in eadem cum vulgo opinione fuit, mouebántque præsertim ipsum Stigmata illa insensilia corpori vtriusque inusta, & Cacomagiæ credita indicia: at dubitare postmodùm cœpit, num in toto negotio impostura

quædam, aut ſtupor animi latuiſſet. Placitum tamen 1611.
ſemper defendit, quo Curia Magum cremari iuſſit: quippe qui aliàs ſacro-ſancta Religionis myſteria libidinoſus peſſumdediſſet. Aiebat quoque tametſi Magi non tantum habeant cum Dæmone, quantum putatur, commercium; nihilominùs pœna afficiendos ob prauum affectum, quo deſciſcunt à Numine, & Cacodæmonem implorant. Sic, licet factis vnctionibus non transferantur reuerâ in eas Synagogas, in quibus nihil non patrent nefandum; puniendam tamen voluntatem, qua id appetunt, ſeſéque operi accingunt. Quod permouit autem ipſum, impoſtura fuit, qua non multò pòſt Maſſilienſis quidam Sacerdos accuſatus Magiæ fuit, prodente quodam Dæmone, quem Gaufridus dicebatur in mulierculam intruſiſſe. Is quippe iudicio abſolutus eſt, ſed corpore tamen toto interpunctus, vt deſignata à Dæmone conquirerentur ſtigmata, quæ deprehendi nulla potuerunt. Tantò verò magis Peireskius rem vocauit in dubium, quantò poſt treis proximè annos accepit à Winghemio ſimilem hiſtoriam contigiſſe in Flandria, hoc eſt interpunctum toto corpore Canonicum quendam, qui fuit denique habitus innoxius. Documentum ſanè inſigne, ne facilè adeò fides adhibeatur ſiue Dæmoni, quem Sacra Scriptura appellat Patrem mendacij; ſiue mulierculæ, quæ partim natiua imbecillitate, partim vehementia vaporum cerebrum exturbantium, partim malitia, aut odio, partim concepta, innutrita, defixa altum opinione, imponere facilè poteſt. Quod ad

1611. Stigmata illa spectat, hæsit Peireskius num reuerâ non essent notæ Cacomagiæ ; idque præsertim ex quo agnouit rem vocatam in controuersiam à Martino Delrio, aliisque viris impensè doctis. Fortè enim esse posse à natura, pertineréque ad singularem Elephantiaseos speciem ; aut saltem posse ipsos Magos eas sibi, quasi cauteria inurere, ac perturbatæ menti defigere, inustionem illam perinde referendam ad Dæmonem, ac referre solent vnguenta, quæ ipsimet parant, & inter se communicant, confisi se ipsorum vi ad maligna illa concilia transferri. Habuit Peireskius toto eo anno valetudinem vacillantem. Fuit autem dubia potissimùm circiter ætatis initium ; tametsi propterea nihil fuit graue passus, neque interquieuit à solitis studiis. Quinetiam visus sibi est pro votis satis confirmatus, vt adesset Vario grauissima febre totos quadraginta dies in villa Massilienſis agri, Florida ab ipso indigitata, laboranti. Non refero quanta se illi assiduitate deuouerit : hoc vnum non est prætereundum. Conualescebat ægrè Varius, quod teneretur anorexiâ, miróque ciborum fastidio. Cùm venaretur autem Peireskius occasionem addiscendi ecquid posset gustum mouere, & datâ plerumque operâ sermones interfereret de rebus gustatu iucundis ; contigit aliquando Varium obiter innuere Truttas lacus Geneuensis non iniucundi esse saporis. Ille ergo id subnotans, tantâ obtinuit diligentiâ insignem ex eo Lacu Truttam, opere pistorio conditam ; vt, nomine licèt alieno oblatam, Varius tamen diuinauerit Peireskij facinus esse.

esse. Sic excitare gustatum voluit, cùm fartum illi obtulit ex linguis Phœnicopterorum; tametsi id per hiemem, quoniam ea sola tempestate aues illæ maritimæ ad Arelatenseis paludes capiuntur. Parùm aberat, quin eæ linguæ exæquarentur hædinis: & quia tamen esca videbatur suauior, nihil pronunciauit Varius, neque diuinauit, quousque Peireskius illud Martialis extulit, 1611.

Dat mihi penna rubens nomen, sed lingua gulosis
Nostra sapit.

Rogatus subinde fuit de sapore carnis Phœnicopteri: excepit autem mirari se, cur illam Apicius apud Plinium, & Imperatores Caligula, ac Vitellius apud Suetonium, Heliogabalus apud Lampridium, & nonnulli alij tantis in deliciis habuissent. Esse enim eam iniucundam, aut saporis certè non exquisiti, aquaticarum aliarum instar, cùm etiam piscem oleat; vnde à Prouincialibus vt plurimùm abiicitur, exuuiæque solùm sunt vsui, in fastuosis conuiuiis, carnibus aliarum auium obtegendis.

1612.

DE VITA PEIRESKII

LIBER TERTIVS.

INSEQVENTE anno Parisios iteratò profectus est. Aduocârat enim illum Valauesius, quo tempore existimabat illa de Riantio negotia extremo iudicio definitum iri. Et contigit quidem, vt cùm moras aliquo-vsque traheret, iudicium interuenerit, literísque in itinere acceptis id rescierit; verùm quia non tam negotiorum causâ, quàm amicorum conuisendorum desiderio discesserat; idcircò noluït regredi; sed ardentiùs viæ insistens accessit Parisios, quo tempore frater erat excessurus. Is verò bono suo fato in vrbe adhûc constitit: incidit enim statim in morbum, quo fuit per integrum mensem eâ exagitatus vehementiâ, vt nisi caput carissimum aduenisset, adstitissétque, vix ab illo emergere, conualescerèque potuisset. Cùm à mense autem Iunio restitutus fuisset valetudini pristinæ, discedere tamen absque Fratre noluït, qui in

menſem vſque Nouembtim dilatum voluit reditum. 1612.
Prætextus fuit illud nuperum iudicium, quod litigiorum Riantienſium non fuit penitus decretorium: nam ad cognoſcendum quo iure vteretur Prouincia, audiendis Ordinum comitiis locum interpoſitum fecit. Vnde quia comitia non poterant cogi abſque Prorege Guiſio, ipſéque Prorex ante id tempus non erat aulâ exceſſurus, ideò Peireskius hanc ſibi metam, redeundíque anſam præfixit. Heic nihil neceſſe memorare quanta cum lætitia, virtutíſque æſtimatione exceperint illum Thuanus, Campinius, Roiſſius, Faber, aliíque amici, & inſignes viri, quorum iam antè meminimus, quíque illum facie, vel famâ iam nôrant. Nihil recenſere officia, quibus literatos pleroſque deuinxit, non modò qui erant in vrbe, cuiuſmodi fuêre, præter ſuperiùs memoratos, Ioannes Sauaro, Carolus Labbeus, & alij; ſed etiam qui alibi gentium, vt in cæteris Galliæ ciuitatibus, in Italia, Anglia, ac Belgio. Attexere præſtat, cùm nullum intermiſerit ſtudium promouendi arteis ingenuas, ſpectabilem præſertim fuiſſe quam curam continentem geſſit obſeruandi cœleſtia, déque iis coràm ediſſerendi cum viris Mathematicis, bonarúmque rerum ſtudioſis. Factum eſt quippe, vt nemo meliùs Phænomena noua calleret, quòd nemo ardentiùs, & conſtantiùs in iis cognoſcendis operam poſuiſſet. Heinc habitum propè miraculo fuit, quòd diſtractus tot aliis curis, conſequi potuiſſet notitiam adeò exquiſitam huiuſmodi rerum. Quippe non de ipſis Phænomenis ſolùm, ſed de

1612. confectione etiam, vsúque Telescopij multa declarauit; eáque occasione plerumque ducere secum solitus est, qui tam fabricæ Organi, quàm rationis vtendi inspectores forent. Heic referendum, cùm operam circa Mediceos Planetas nauaret, adnotasse eum aliquid, quod, quibus ista curæ sunt, non fuerit fortassis ingratum. Attendit videlicet Iouem transiisse Cordi leonis ad Boream, non multùm ante vesperam diei Iunij trigesimæ, & Venerem corniculatam transiisse adhûc magis ad Boream, inter eam vesperam, & consequentem primæ Iulij; qua etiam nonnihil coniunctionem cum Ioue prætergressa fuit: cùm & Luna tunc, omnibus borealior, ipsi eidem Cordi leonis instaret proximè coniuncta. Sic Eclipseis duas obseruauit, alteram Lunæ, alteram Solis. Et de Lunari quidem, quæ contigit die Maij decimaquarta, retulit in schedas obstitisse nubeis, ne adnotaret aliud, quàm Eclipsin cœptam, & ad quadrantem propè diametri promotam, cùm vrbana horologia variè pulsarent horam nonam, ipséque in automato haberet nonam, ac semissem; promotam verò vltra trientem, & ad semidiametrum penè, dum ex vrbanis haberetur nona, cum semisse, ex proprio verò decima. At paullò exquisitiùs circa Solarem, quæ eiusdem mensis die trigesima accidit, scripsit se obseruasse Solem fuisse iam factum, qualis est Luna ad dichotomiam proximè accedens, cùm iuxta vrbana horologia foret hora nona (matutina nempe) ac triens. Deinceps quoque horâ decimâ cum triente, semisse, ac besse, visam increuisse Eclipsin; at

horâ vndecimâ iam imminui cœptam, & ad cen- 1612.
trum Solis reductam. Horâ vndecimâ cum beſſe, vix ſuperfuiſſe digitum: denique horâ duodecimâ, minùs ſexta parte, Eclipſin deſiiſſe. Quæ commemoro, vt intelligas diligentiam ſaltem in eo non potuiſſe deſiderari. Et expetiiſſet quidem poſteà obſeruata fuiſſe omnia ſcrupuloſiùs: ſed ſatis tamen peractum duxit, vt ſumma cum lætitia obſeruationem compararet cum Romana quadam Lunaris Eclipſeos, quam Ioannes Remus Quietanus clarus Medicus, & Mathematicus retulit; & cum Hafnienſi duplici, ſeu vtriuſque Eclipſeos, quam celebris vir Chriſtianus Seuerinus Longomontanus, Tychonis Brahei quondam adiutor, deſcripſit. Prodiit per hæc tempora liber Italicè ſcriptus', titulo Squitinij, quo libertas Veneta ab ipſis Reipublicæ fundamentis fuit diſcuſſa. Is, quia viſus eſt continere eximiam quandam Imperij, Gotthorúmque Regum Hiſtoriæ notitiam, idcircò ſtatim creditus fuit (quæ etiamnum eſt multorum perſuaſio) Peireskium habere auctorem. Enimuerò teſtari licet nihil tale ipſi veniſſe in mentem. Quin potiùs ſic ſemper reueritus fuit Reipublicæ maieſtatem, quóſque in illa amicos habuit, vt ad præſtandum obſequium potiùs, quàm ad contumeliam fuerit comparatus. Ac non diſquiro quidem an auctor huiuſce libri fuerit Antonius Albizius, nobilis ille Florentinus, qui Chriſtianorum Principum Stemmata ediderat ante duos annos, vt nonnullis perſuaſum eſt; an, vt videtur veroſimiliu, inſignis ille Marcus Velſerus, cuius ſæ-

1612. piùs meminimus, ob consummatam eruditionem, propensionémque singularem erga domum Austriacam. Addo duntaxat, immeritò videri quosdam suspicatos tam Gualdum, quàm Pignorium, aut contulisse operas in eo opere conscribendo, aut communicasse cum Peireskio quos digereret commentarios. Ii fuêre enim magis ingenui, patriæque suæ magis amantes, quàm vt ea impietatis labe commaculari voluerint. Vtcumque sit, Peireskius certè nihil simile vnquam cogitauit. Parisiis porrò discessurus, ac vale iam amicis dicens, recepit, inter cætera, se ad Mericum Vicum, hieme ingruente, transmissurum par Phœnicopterorum. Subierat quippe earum auium enutriendarum desiderium, non ob pulchritudinem modò alarum rubore flammantium, (vnde nostrates *Flammantem* vocant) óbque proceritatem crurum, & colli, cuius caussâ à Iuuenale Phœnicopterus Ingens dicitur; sed præsertim ob speciem victus, quo Peireskius quasdam apud Varium educatas commemorabat. Referebat enim illas noctu potiùs, quàm interdiù capere cibum (qui ferè illis parabatur ex pane aqua madefacto:) præsentire frigus aduentans, ac tum ad ignem accedere, pedibúsque etiam interdum cremari; dolente pedum altero, illius vice vti rostro, ipsóque, & altero pede alternando incedere: dormire erectas in alterum pedem, reliquo in ventrem, plumásque subducto; parci esse somni, aliáque similia. In ipso discessu summoperè doluit eripi sibi extremo morbo amantissimum sui Nicolaum Fabrum, qui non mul-

tos ante dies commendârat apud Regem egregium virum Thomam Billonum operosissima illa sua, ac fœlicitatis miræ Anagrammata oblaturum. In itinere diuexatus est magna vrinæ difficultate. Postquàm rediit nulla res æquè eum affecit, ac iniuria Vario à Senatorum vno illata, tum ante Natalitia, tum initio alterius anni; cuius proinde toto decursu vix à latere ipsius discessit, nisi quo octiduo graui morbo laborauit sub finem Aprilis. Rediit interea Frater Parisios, ipséque per illum varia munera ad amicos dedit. Misit quoque multa in Italiam ad Paschalinum, Benedictum, alios, quibuscum varia edisseruit, & ex quibus aliqua pro amicis aliis vicissim expetiit. Hos inter fuit Casaubonus, itémque Henricus Polanius Monetalis Ex-præfectus, qui postulârat tum varios libros operâ ipsius in Italia inuestigandos, tum pondera antiqua varia, aut institutam certè ipsorum cum Parisiensi comparationem. Scribens aliunde Parisios, nihil æquè sategit, ac Hannibalem Fabrotum Iuris professione clarum, & meliorum literarum studio cumprimis insignem, facere tam apud Thuanum, quàm apud cæteros amicos, quibus illius eruditio iam innotuerat, commendatum. Ad eruditos alios quod spectat, Edens non multò pòst Sirmondus in Sidonium Apollinarem Notas, constitutionem retulit, quam Cusanus esse Constantini Magni, Scaliger Constantini Tyranni opinati fuerant; Peireskius verò docuit, ex Codice Arelatensi, fuisse potiùs Honorij, & Theodosij Augustorum, scriptam scilicet ad Agricolam Præfectum Galliarum

1612.

1613.

1613. de agendo singulis annis Arelate septem Prouinciarum conuentu. Deinde Iacobus Fontanus nuncupans illi Commentarios in Aphorismos Hippocratis, hisce verbis inscriptos voluit, *Hunc vero, quem in hoc opusculo condendo insumpsi laborem, tuo fauore tectum in lucem prodire exopto, qui virtutum, & scientiarum omnium cumulo coruscans, fugabis omnia omnium obtrectatorum conuitia, efficiéque vt hoc opus medicinæ studiosis vtile, sit omnibus futurum iucundum*; cùm ita his non tantùm placeas, sed etiam reliquis omnibus, qui literarum studiis incumbunt, vt nullam sibi ipsis propriam virtutem esse putent, nisi tibi testatam, & acceptam intelligant. Dicatum quoque, editúmque eodem tempore fuit opus à memorato suprà Taxillo, continens Iudicium de ea noua Stella, quæ colluxerat ante nouem annos. Verùm Peireskius neque consilium, neque iudicium probare potuit; quòd ille aduersus meliores auctores, etiam à se communicatos, argumentaretur Stellam sublunarem, ac suprema aëris regione non superiorem. Nimirùm ferre non poterat, vt obseruationibus, demonstrationibúsque refragantibus, quærerentur argutiæ, quibus opiniones in scholis inueteratæ stabilirentur; tanquam docere nihil dies posset, neque experimenta forent ratiociniis vmbratilibus præferenda. Quocircà eodem tempore collaudauit Tacij candorem, qui rogatus sententiam ferre de Solaribus Maculis Telescopio iam obseruatis, ad deliberandum tempus petiit, conturbatum se asserens, & ex obseruationibus nouis hypotheseis nouas constituendas sentiens. Sub idem tempus

tempus rumor percrebuit de Giganteis ossibus, quæ 1613.
in Delphinatu reperta Rex imperauit ad se transmitti. Ferebant enim detectum fuisse in sabuloso quodam loco, non longè ab ipso confluente Rhodanum inter, & Isaram, sepulcrum lateritium, triginta longum pedibus, latum duodecim, altum octo, cum superposito lapide, in quo hæc inscriptio, THEVTOBOCHVS REX. Addebant, sepulchro aperto, apparuisse intùs Skeleton humanum, longum pedes viginti quinque, cum semisse; latum ad humeros, seu scapulas decem; profundum ad thoracem quinque. Cranium obseruatum fuisse quinque pedum secundum longitudinem; secundum verò ambitum, decem. Spectato prodigio per integrum diem, cætera quidem ossa abiisse in cineres; at superfuisse, quæ translata nemo non vidisset Parisiis, partem maxillæ inferioris, vertebras duas, portiones costæ, humeri, femoris, alterum femur, tibiam, astragalum, calcaneum; præter non transmissa aliquot fragmenta, ac nominatim femoris, itémque duos dentes. Memorabant etiam reperta argentea numismata, numero circiter quinquaginta, cum effigie Marij, & in auersa parte literis M A, nominis ipsius initialibus; vnde & confirmatum volebant sepultum illeic Theutobochum Theutonum Regem à Mario deuictum, virum tantæ proceritatis, vt Auctores meminerint fuisse trophæis eminentiorem, & quaternos, senósque equos transilire solitum, aliáque id genus. Porrò vt Peireskius rem vertit in dubium; ita expendit quidnam potuisset fabulæ locum facere, idque præ-

1613. sertim, ex quo libellum à Nicolao Habigoto Parisiensi Chirurgo ea de re conscriptum pellegit. Ac non hæsit quidem, quin ossa in ea regione detecta fuissent: concessit posse alicuius vetustioris Gigantis esse; at cuius esse perhibebantur, in animum nunquam induxit. Nam primùm quidem, neque Theutobochus, neque illius subditi latinam linguam vsurpârunt, vt excitato tumulo inscriberetur Latina vox; neque Romani, si pro sua illa hostili pietate monumentum condidissent, illud extruxissent ex lateribus (signinum certè opus non fuisset, quale ad sepulchra tunc vsui non erat) sed potiùs, nisi ex marmore, saltem ex alio lapide, in quo & suæ victoriæ, & pietatis aduersum hosteis insculptæ notæ relinquerentur: cùm aliunde locum delecturi fuissent, nisi sublimem, aut saxeum; saltem non ita arenosum, atque lubricum, cuiusmodi is fuerat; ne facilè obrui, aut subuerti posset. Mirabatur etiam neque asseruatum, ostensumque fuisse inscriptum illum Lapidem, qui Parisios sanè fuerat transferendus; neque sepulcrum relictum fuisse vel intemeratum, vel cum insignibus vestigiis; vt Dominus illius loci propagandæ ossium Giganteorum famæ curiosus, videbatur cordi habere debuisse. Suspicionem adaugebat, quòd acceptæ Cranij dimensiones perhiberentur, cùm id nimirùm solidum, nec cinereum exsisteret; & tam citò tamen, aliis ossibus superstitibus, exsolutum fuisset. Videbantur enim fabulæ auctores subueriti fuisse, ne ex accurata eius inspectione comparatione-néque cum humano cranio posset veritas fœliciùs

exquiri. Ad Numiſmata quod ſpectaret, dicebat illas literas deſignaſſe non MArium, cuius prænomen C. non fuiſſet omiſſum, neque integrum nomen MARIVS Romanorum more exprimi neglectum ; ſed potiùs MAſſiliam, tum Rempublicam, cuius, vt ciuitatis Græcæ, ea numiſmatum argenteorum forma erat propria, non ipſorum Romanorum. Quoniam verò à paucis annis, neque longè ab eo loco reperta complura huiuſmodi numiſmata fuerant, ipſeque nonnulla ab illuſtri Frereo, cuius eſt ſuperiùs facta mentio, habuerat ; eam ob cauſſam ſubdubitauit, num callidè, vt tempora, ita loca forent confuſa. Quòd Theutobochus verò legatur fuiſſe Trophæis procerior, arguere id quidem, fuiſſe illum altitudinis decem, duodecimve pedum noſtrorum vulgarium, cuiuſmodi erant trophæa, quæ in ouationibus, ac triumphis geſtabantur (ídque computata geſtantium, brachiorúmque elatorum altitudine) cuiuſque modi etiam Heroum exhibebatur ſtatura (ad humanam nempe communem ſeſqui altera) non verò pedum viginti quinque. Sed neque id, quod legitur de Equis quaternis, ſeníſque, ita eſſe intelligendum, quaſi diſtentis cruribus ipſos vnà complecteretur: ſed potiùs, quòd moris haberet ex vno tranſire in alium; hoc eſt, mutare ſæpius equum, tamquam breui ſpatio pondere laſſatum. Argumento eſſe, quòd Florus (à quo id ſcriptum) prodidit illum quaternos, ſenóſque equos tranſilire ſolitum, vix vnum, cùm fugeret aſcendiſſe; quaſi indicetur non vnà deductam equorum multitudinem, vti deduci 1613.

1613. moris erat. Denique plura ediſſerebat & de loco victoriæ, & de triumpho, cuius pars, ſeu ſpectaculum Theutobochus fuit, & de nonnullis aliis rebus, quibus euulgato rumori habita fides eleuaretur. Obtinuit etiam poſtremis annis aliquot fragmenta huiuſmodi oſſium: ſed ex illorum inſpectione confirmatus magis in ſententia fuit, ratus tum demum grandia oſſa, quæ effoſſis ſæpe ſepulcris miramur, eſſe Elephantina; quaſi belluarum Domini illa cara habuerint, aut fortè etiam poſteritati illudere voluerint ex ea ſepeliendorum cura. Opinatus eſt etiam, commonſtrari interdum oſſa, quæ effoſſa fuerint ex arenis, aliiſve locis, vbi caſu quodam fuerint obruta; cùm reperire vix liceat virum aliquem fide dignum, qui ſepulcra fabrefacta oculis ſuis conſpexerit, fidéſque penes illos ſit, qui diuendunt, monſtrant, aut ſe inueniſſe, eruiſſéque profitentur. Heinc optauit ſæpiùs virum aliquem tam falli, quàm fallere neſcium, in Siciliam nauigare, exploraréque quæ effoſſa non procùl Panormo Gigantum oſſa perhibentur, ac ſpecialiter Crania. Sperauit enim fieri poſſe, vt is vteretur ingenua illa voce Suetonij, eſſe Capreis immanium belluarum, ferarúmque membra prægrandia, quæ dicuntur Gigantum oſſa. Sed hæc
1614. iam nimis. Sequutus annus feralis fuit amicorum illuſtrium morte. Accepit enim ex literis Aprili menſe à Gualdo ſcriptis, obiiſſe & Contarenum Procuratorem Venetiis, & Lælium Paſchalinum Romæ, & Veronæ Nichezolam. Accepit etiam poſtmodùm obiiſſe Auguſtæ optimum Velſerum, die Iunij vige-

sima quarta ; quo etiam proximè tempore Casaubo- 1614.
nus mortuus in Anglia. Quin ipse quoque literis ad Natalitium Benedictum mense Maio scriptis meminit Ducis Arschotani, tanquam antè demortui. Meminit aliàs, vt vita functi Heidelbergæ, Marquardi Freheri Iurisconsulti, & Historici, cuius amicitiam Velserus parârat. Nescio an alij fuerint; sed numerare solebat annum ab alio ferali quintum, ereptorum nempe sibi capitum cariſſimorum iacturâ, numeróque infaustissimum. Addebat sibi solatio fuisse, quòd inire interea amicitiam licuerit cum aliis viris oppidò magnis. Vnus fuit Ioannes Franciscus Vidius à Balneo, Patracensis Archiepiscopus, & per ea tempora Auenionensis Vicelegatus. Singularis enim deinceps necessitudo interceſſit, seu donec ille Auenione degit ; seu cùm est versatus perillustris Nuncius tam apud Principes Belgarum, quàm apud Regem Christianissimum ; seu postquàm factus est Cardinalis raræ, & spectatæ virtutis. Alius fuit Franciscus Sauarius Breuius, qui diu fuerat Orator Regius ad portam Ottomanicam, quique tum Roma rediens, vere nouo fuit Aquis-Sextiis ; ac secum habuit Gabrielem Sionitam ex Maronitis Libani montis, linguarum Orientalium interpretatione iam clarum, quicum etiam Peireskius amicitiam contrahere, porróque excolere suauissimum habuit. Alius rursùm fuit Guillelmus Catellus, eximium Senatus Tolosani lumen, quicum multa communicauit, seu ad specialem Comitum Tolosanorum historiam, seu vniuersè ad Occitaniæ commentarios spectantia; quod

1614. ipse etiam testatus alicubi est, Peireskium *virum doctissimum*, *curiosissimúmque* appellans. Infœlicitas alia, quæ illum eodem anno exercuit, morbus fuit grauissimus, qui totos duos menseis sic Patrem afflixit, vt ipse, pro amore feruentissimo, vix vnquam ab illius lecto, cubiculóve recesserit. Alleuamento interea fuit, quòd rara nonnulla accepit ex Belgio, ac speciatim iconem Iacobi Metij Telescopiorum inuentoris, quam procurauit Winghemius; quòd obtinuit etiam Arelate expressam è marmore nouem Musarum effigiem; & Monspelio aliam duarum Musarum cum Homero in medio, & inscriptione O M H P... & aliqua alia, quæ statim cum variis numismatibus ad Natalitium Benedictum misit. Succidit etiam aliquas horas, quas lectioni cùm destinasset, insumere præsertim voluit pellegendæ, expendendæque Prouinciali Historiæ, quam tum edidit Cæsar Nostradamus. Vt verbum autem adiiciam de illius examine, non prorsùs quidem probauit stylum magna parte poëticum: non etiam fidem habitam commentariis nescio quibus, aduersus quos authentica quædam monumenta exstarent: non aliquos metachronismos, & annorum initia Kalendis Ianuarij constanter tributa, cùm potiùs ad Incarnationis Dominicæ diem spectarent: non antiquam nobilitatem nouis hominibus quæsitam, antiquis verò familiis ereptam, aut præteritam; non aliqua id genus alia. Verùm cùm ista excusaret, quòd Author omnia peruidere non potis, fidei alienæ stetisset; commendauit pium consilium, laborémque sanè

ingentem; & candorem plurimi fecit, quo ille maluit Comitum Prouinciæ seriem à Gilberto incipere, de quo indubia fide constat; quàm à Bosone illo, de quo, ciúsque ad Gibertum vsque successoribus adeò sunt variantes sententiæ. Prætereo autem vt Peireskius etiam ipsi caligini ex ipsa fide instrumentorum, actorúmve authenticorum adferre lucem studuerit. Adnotauit enim Rothboldo, qui ante annum millesimum fuit, successisse non modò Bosonem (de cuius progenie nihil, præter Rothboldum filium, comperit) sed alium etiam filium nomine Willelmum, qui ipse filium cognominem, & vnà cum Gauzfredo fratre Comitem reliquerit. Successisse illi Bertramnum, qui partim cum Gauzfredo patruo, partim cum patruele Willelmo regnârit. Bertramno natum alium Willelmum, aliúmque Gauzfredum, qui Comes etiam fuerit. Et probabile quidem esse fuisse Gilbertum Willelmi filium; sed ad id statuendum non suppetere instrumenta, cùm etiam Franciscus Claperius Odonem interiiciat. Quanquam de isto Odone hæsit, quem ille regnasse scribit ab anno supra millesimum trigesimo nono, ad vsque nonagesimum: cùm annis intermediis, vt quadragesimo secundo, sexagesimo tertio, & aliis regnasse Willelmum, Gauzfredúmque comperisset; & anno etiam nonagesimo præter Gilbertum, fuisse vnà Comitem Prouinciæ Raymundum Sancti Ægidij, qui fuerit fortè filius Gauzfredi. Prætereo quoque, vt deinceps plurima obseruauerit, in quibus tam Claperius, quàm Nostradamus sint hal- 1614.

1614. lucinati. Illi enim, exempli gratiâ, fecere Gilberti, & Tiburgidis filiam, non modo Dulciam, quæ Raymundo Barcinonis Comiti nupsit: verùm etiam Phaïtidem, quæ Ildefonso Comiti Tolosæ; vt hac ratione Prouincia inter Raymundum, & Ildefonsum fuerit diuisa, anno, vt suprà attigimus, centesimo vigesimo quinto; cùm tamen Phaïtis fuerit potiùs filia Raymundi Sancti Ægidij, Comitissæque Aluiræ; adeò vt diuisione illa idcircò minor pars Prouinciæ Phaïtidi obuenerit, quòd compensatio fuerit facta cum Ruthenensi, ac Giualdensi Comitatibus, quos Dulcia ex Matre Tiburgide tulerat. Fecere illi rursùs ex Dulcia progenitum alium Gilbertum, & ex hoc Gilberto Stephanitidem, quæ nupsit Raymundo Baulcio; cùm is tamen Gilbertus secundus nullus fuerit, & Stephanitis fuerit non ipsius filia, sed Gilberti illius primi, atque vnici, ac soror proinde, & non neptis Dulciæ, licèt non ex Tiburgide, sed ex vxore alia, seu Geriberga, seu Franciscа. Plura memorare importunum foret: cùm hæc attigisse sufficiat, ad designandum studium, quod Peireskius interposuit tum amicorum casibus, tum paternæ infirmitati. Parùm porrò abest, quin ad eundem annum referendus sit sæuissimus morbus, quo conflictatus ipsemet fuit. Videlicet mense Nouembri Rocca-brunam profectus est, oppidum prope Forum Iulij, vnum ex eorum numero, quæ soluendo æri alieno imparia, ipsum fundis redimebant, instituta speciali Classe Disceptatorum, & Iudicum, quibus Peireskius erat conscriptus. Et quoniam

niam constituerat non priùs in vrbem redire, quàm 1614.
perfecta essent præscripta negotia; ideò postulauit licentiam perseuerandi à Vario, qui literis variis amore plenissimis se illius absentiam ferre grauiter testabatur. Postulauit etiam à Patre, qui inuitârat illum ad nuptias Susannæ sororis, à memorato Seguitanno in vxorem ductæ, sequente Ianuario. Ac in- 1615.
terfuisset quidem lubens, absente præsertim Valauesio, quem Nobilis Prouinciæ ordo ad generalia Franciæ Comitia, Rege iam maiore quatuordecim annis, Parisios destinauerat: sed valetudini consulens abstinendum duxit ab itinere, illa præsertim tempestate. Ad morbum autem vt veniam, regrediebatur sub vesperam Kalendarum Februarij ex peruetustis nescio quibus monumentis interuisendis, cùm animaduertit atram nubem ex hiemali ortu sensim procedentem; monitúsque vt maturaret, vix maturè satis peruenit ad oppidum. Exhalabat illa fœtorem propè intolerabilem; adeò vt coniecerit exortam fuisse ex Strongyle, cæteríque Vulcaniis, quarum fuissent igne commota, perturbatáque interanea. Eadem paullò pòst, & nocte sequente eam effudit grandinis copiam, quæ die altera libertatem incedendi præcluserit, nisi quà priùs egereretur. Die tertia supercidit nix, quæ totam Prouinciam ita occupauit, vt meminerim me tum ex hac vrbe pergentem Aquas-Sextias, fuisse treis dies totos ad Vallemsolam detentum; tantâ scilicet eius copiâ itinera obruta erant. Cæterùm Peireskius ex eo tempore infandis fuit doloribus vniuerso propè corpore cor-

1615. reptus; sed ad dorsum potissimùm, secundum seriem vertebrarum. Heinc neque lecto decumbere, neque sedere ad cathedram, neque pedibus consistere potuit. Durabat solùm aliquantisper, cùm duo famuli sese heinc indè supponerent, sustentantésque humeris, ad incedendum adiutarent. Non postremus verò ex vigiliis penè continentibus labor; adeò in somnum erat procliuis, adeò, quocunque statu esset, doloribus excitabatur. Translatus Aquas-Sextias, vix quidquam melius habuit reliquo anni decursu toto. Caput illi totum nudatum, eóque casu effectum est, vt pro capillis densis, rigidísque, quos eò vsque habuerat (sentiebat nempè inter mirandum, hæresendúmque ipsos attolli, ac pileum etiam subuehere) rariores simùl, ac molliores, & suborti fuerint, & deinceps perseuerârint. Et iam quidem accedente
1616. vere anni millesimi sexcentesimi decimi sexti conualescere videbatur, cùm superuenêre hæmorrhoides, quibus fuit acerbè vexatus. Non morbus tamen sic discruciauit, ac obstaculum propemodùm factum, ne exhiberet Vario, quod destinauerat obsequium. Quippe Varius iam aliquoties à Rege vocatus, vt Nomophylaciæ, sacróque Sigillo præesset, tum demùm in Aulam discessurus erat; ac iam tota Prouincia, vt abeuntem velut parentem prosequeretur lacrymis, Aquas-Sextias conuenerat, cùm morbus ille visus est solum Peireskium remoraturus. Laborabat porrò decimum iam diem, cùm Varius illum inuisens, & valere iussit, & clauim, curámque librorum, ac cimeliorum concredidit. Ipse autem lecto

consurgens, & aliquo vsque comitari lectica volens, tentauit primùm, si vel tantillùm equitationis patiens foret. Rem semel expertus, eam sibi paullatim virium accessionem sensit fieri, vt vix pauca milliaria cogitare initio ausus, totum denique iter confícere par fuerit. Nihil hîc opus commemorare quanto cum applausu à Rege, ac Regina Matre, & à viris Principibus, magnatibus, omnibúsque bonis exceptus fuerit Varius; quàm generosè protestatus, sacramentum præstiterit Regij Sigilli dispensandi; quà deinceps constantia, integritatéque defunctus fuerit eo munere. Consentaneum solùm dicere Peireskium fuisse ipsi semper summas inter curas magnum lenimentum; & quemadmodum cætera, sic specialiter adnotasse, descripsisséque quicquid illi memorabile accidit. Proximum proinde delegit hospitium, vt (quod solebat Aquis-Sextiis) posset cum ipso singulis diebus & leuiore illa cœna comessari, & supremis illis horis, quibus ferè solis vacabat, congredi familiariter. Consentaneum quoque referre Peireskium eam sibi legem edixisse, vt nullam vnquam Vario commendaret caussam, nisi virorum literatorum. Id etiam in Prouincia perquàm rigidè obseruârat, veritus semper ne foret viro, sui licèt amantissimo, importunus. Exceptos autem semper voluit benè merenteis de literis, ingenuísque artibus viros; tum quia sibi temperare illorum ergò non poterat; tum quia nôrat Varij genium, qui vt erat æqui seruantissimus, ita non ferebat cultores Musarum anfractibus illis forensium contestationum distineri. 1616.

1616. Heinc patens, magnúmque asylum literatis omnibus fuit; quandò ad ipsum concurrerunt quotquot in Aula, ac præsertim referenda ad Varium habuêre negotia; nemóque vnquam abiit, cuius patrocinium non fuerit ab eo cum alacritate susceptum. Qui primus est statim initio sollicitudinem illius expertus, fuit memoratus Ioannes Barclaius, qui post editum de summo Pontifice opus, nec iam solitâ apud Regem, suósque pollens gratiâ; quam primùm accepit Peireskium accessisse Parisios, subduxit sese ex Anglia, & in amici sinum prorepsit. Ipse verò non modò illum excepit perhumaniter; sed egit etiam vt Varius complecteretur, tueretúrque. Discessuro Romam, literis præiuit ad amicos omnes in itinere, effecítque vt varia exhiberentur officia; ac Massiliæ præsertim, à sibi affine Balthasare Viassio, inter Latinos Poëtas huiusce æui celebri, qui illum per aliquot dies detinuit, ac fouit, & apparato nauigio rebus necessariis instructum dimisit. Prætereo fuisse Peireskio sollicitudinem non minorem circa Barclaij vxorem, filium, & Io. Ludouicum Debonærum vxoris germanum, cùm quarto pòst anno profecti Romam ad illum sunt. Quod etiam statim in bonarum literarum gratiam peregit, fuit editio Inscriptionis, quâ Romæ effossâ ad portam Capenam, continebatur elogium Lucij Scipionis Barbati filij, ob Corsicanam expeditionem. Quippe non priùs ab Aleandro, & Pignorio exemplum habuit, quàm laborauit non leuiter, vt quantum posset, illustraretur. Existimauit enim vix vllam an-

tiquiorem ostendi posse, aut aliam formâ characte- 1616.
rum vetustiorem exsistere; constructionem Grammaticam à vulgari quidem abhorrere, at sæcula tamen prisca sapere; denique edoceri res, ignotas alioquin mansuras; vt quò referri deberet illud ex Ouidio inexploratum,

Te quoque, Tempestas, meritam delubra fatemur,
Cùm penè est Corsis obruta classis aquis.

Inscriptio enim sic habuit, HONC. OINO. PLOIRVME. COSENTIONT. R. DVONORO. OPTVMO. FVISE VIRO. LVCIOM. SCIPIONE. FILIOS BARBATI. CONSOL. CENSOR. AIDILIS. HIC FVET. A. HEC CEPIT. CORSICA. ALERIAQVE. VRBE. DEDET. TEMPESTATEBVS. AIDE. MERETO. Itaque cùm ipsi maximè placuisset illa Sirmondi interpretatio, qua probatum est Inscriptionem hanc esse anni ab vrbe condita CCCC. XCIIII. Sícque anno solùm posteriorem inscriptione Duilliana, siue columnæ Rostratæ, habita hûc vsque pro omnium vetustissima; ídque præter explanationem orthographiæ, phraseos, rerumque in ea contentarum; ita nimirùm legendum censuit, HVNC VNVM PLVRIMI CONSENTIVNT ROMÆ BONORVM, OPTIMVM FVISSE VIRVM, LVCIVM SCIPIONEM. FILIVS BARBATI, CONSVL, CENSOR, ÆDILIS HIC FVIT. HIC CEPIT CORSICAM, ALERIAMQVE VRBEM; DEDIT TEMPESTATIBVS ÆDEM MERITO: ideò ipsam quoque edi procurauit, sed tacito tamen nomine Sirmondi, quòd ille,

1616. præ modestia, referre eam laudem noluisset. Enimuerò illius nomen Peireskius non reticuit; cùm missitatis quoquouersum exemplaribus, literas ad amicos dedit. Heinc mentionem fecit ipsius Seldenus erudito illo de DIs Syris opere; inscriptionem secum communicatam dicens à Cottono, cùm is habuisset, *è Galliis*, inquit, *à Nicolao Fabricio Peiriscio, viro & genere, & eruditione clarissimo.* Itémque mox antè nominatus Aleander, qui editione Romæ iterata, & additamento facto, respondit ad difficultates deinceps obiectas. Cùm porrò, inter cætera, mirum videretur mentionem nullam eius triumphi, quem Scipio egit, fieri; subditum ab Aleandro est, *Vir sanè perspicacissimus, ac literatorum non minùs, quàm literarum amans Nicolaus Fabricius Peireschi Dominus, desiderari meritò suspicatur alteram L. Scipionis Inscriptionem huic nostræ geminam. Grandi enim mole sepulcra apud veteres exædificabantur; neque existimare absurdum est, ab vno quidem latere hoc elogium, ab alio marmor itidem fuisse aliud, in quo triumphus memoraretur, ætásque, & dies obitus, &c.* Hæc, & id genus alia moliebatur Peireskius, cùm à Vario, Nouembri mense, Sigillum repetitum est, perillustríque ille vir fuit in priuatam assertus vitam. Peireskius porrò, qui in eo, non tam splendorem muneris, quàm eminentiam virtutis spectabat, noluit vnquam deserere; indignum ducens facinus, si qui perstitisset in prospera, recederet in aduersa fortuna. Quanquam testari de viro solebat, duxisse illum semper hunc casum non infœlicem, infaustúmque, sed fortunatissimum; vt

quo solo posset exoptatam diù tranquillitatem adi- 1616.
pisci. Quare & magna alacritate restituisse depositum ; & redeuntem ex Regia , voluisse paullò vbertiùs vnà cum Malherbio , ipsóque Peireskio (tanquam negotiis nihil iam interturbantibus) cœnare; & secessu facto, placidissimè, iucundissiméque cum libris, amicis, eruditis viris, conuersatum fuisse. Fuêre per id tempus Riantiensia negotia Parisiis Tolosam translata ; fratérque Valauesius sub anni se- 1617.
quentis initium eam in vrbem profectus est. Tametsi verò ipse quoque illeic desiderabatur, plurimúmque suâ præsentiâ expectabatur profuturus : attamen adduci non potuit, vt, quantumcumque negotia periclitarentur, dimitteret virum. Nec verò putes illum propterea rei literariæ dimisisse curam. Siquidem innumeram propè librorum multitudinem ad eruditos partim vltrò , partim requisitus quoquouersum misit ; vti in Italiam , ad Pignorium , Aleandrúmque , & ad Scipionem Cobellutium , tum primum purpurâ donatum, renuntiatúmve Cardinalem, titulo Sanctæ Susannæ ; cui est quoque non multò pòst Vaticanæ Bibliothecæ gratulatus custodiam. In Angliam verò ad Camdenum , Seldenúmque , & alios, qui ipsum seriò interpellârunt , ne literatæ hominum nationi inuideret diutiùs eruditas suas in Nummos antiquos , & in Galliam Narbonensem obseruationes. In Hollandiam autem , cùm ad cæteros , tum potissimùm ad Thomam Erpenium , Arabicæ linguæ Professorem celebrem ; adiecit verò libris , literísque Arabicos nummos , in quorum interpreta-

1617. tione minùs comperta adiutaretur. Prætereo vt viciſſim multa expetita acceperit; vti ab Alcandro, modulum Congij Farneſiani, cum literis, quibus ille ſcripſit reuocaſſe ſe ad examen aquam Tiberinam, fontanam, & alias; ac poſt multiplicem comparationem, diſcrepantiam in pondere reperire nullam potuiſſe. A Nicolao Alemanno Vaticanæ Bibliothecæ ante annum præfecto, notitiam Poëtarum Prouincialium. Ab Andrea Bruggioto, ſupplementum Indicis MSS. Græcorum, qui in eadem adſeruantur. A Pignorio, breuiarium vitæ, ac tempus, quo obierat Ludouicus ille Cornarus, qui ſibi ſua ſobrietate adeò longæuam, viuidámque ſenectutem effecerat: ſcripſit enim ſepultum Paduæ; poſtridie Nonas Maias, anno ſupra milleſimum quingenteſimo ſexageſimo ſexto. A Iacobo Colio, librum, cum excuſatione, quòd non alia illuſtratione ipſius nomen expreſſiſſet, quàm appellando *Nobiliſſimum Gallum*. A Sandero, elogia; à Ioanne Meurſio, varios eius fœtus; à Willerio, genealogica: à Winghemio, botanica, & ab aliis alia. Cœpit etiam ex hoc tempore apparare Notas in Kalendarium Conſtantinianum, quod poſt annos ſeptemdecim Ægidius Bucherus Societatis IESV tranſtulit totum in commentarium Canonis Paſchalis Victoriani, à pagina nempe ducenteſima trigeſima ſexta, ad vſque ducenteſimam octogeſimam octauam. Et non requiro quidem modum, quo obtentæ ſchedæ, & cum viro eximiè bono, eruditóque communicatæ: hoc ſolùm moneo, illas aliunde non fuiſſe exſcriptas,

ptas, quàm ex perraro Codice, qui Peireskij fuit, 1617.
ac etiamnum in illius Bibliotheca asseruatur. Egit autem multis de eo tam cum Aleandro, quàm cum aliis plerisque eruditis viris, qui ipsius euulgationem summoperè desiderârant; quonium thesaurus visus est ingens, corrigendis fastis, emendandæque tam sacræ, quàm prophanæ Chronologiæ. Exempli enim gratiâ, obseruare in eo licet Consulatum Probi, & Paterni, non fuisse in fastis illis prætermissum; qui prætermissus ab Onuphrio, illum in errorem vnius anni induxit; neque etiam antecedentem, qui simùl omissus à Baronio, errorem fecit duorum annorum circa Christianam Epochen, vti est à Scaligero, & Setho Caluisio notatum. Sed ne consecter id genus alia, obiter exinde perspicies, quid sibi eruditus vir Iacobus Godofredus voluerit, cùm post annos vndecim Geographum Anonymum edens, neque Peireskium nominare ausus, ob non impetratam licentiam circa editionem Kalendarij, commutatam ea de re in præfatione Periodum huiusmodi verbis concluſit. *Si quid intra vnius, aut alterius pagellæ angustiam concluditur, non eò minùs est maximi momenti; cuiusmodi etiam veteres Notitias, & Consularia propediem expectamus.* Hæc inter, dolor infandus fuit, quo mortem excepit amicissimi capitis, Iacobi Augusti Thuani. Vix certè vnquam sine suspiriis meminisse illius potuit, vix vnquam sine elogio; quippe continuò illum dicens, quem & auitæ nobilitatis decus, & singularis erga Deum, Patriam, Principem suum pietas, & doctrina eximia, summúsque erga litera-

1617. tos, ac probos omneis viros amor, & inexhausta bonitas, moréſque candidiſſimi, verè Σεβασμὸν reddidiſſent. Solatio fuit primùm nobilis Progenies, in qua iam manifeſta erant virtutis paternæ, auitæque ſemina; & maximè quidem in Franciſco Auguſto natu primo, qui vix ingreſſus adoleſcentiam, præ ſe iam ferebat animum Senatorium; & quantum Parens calamo ex toto orbe deſcripſerat, tantundem ipſe oculis haurire coràm deſtinabat. Deinde commiſſa Bibliothecæ cura nobilibus illis, atque eruditis Petro, & Iacobo Puteanis Claudij Senatoris Pariſini filiis proxima cognatione cum ipſo coniunctis; qui, vt literatis omnibus ſemper affulſerunt, & gratificati ſunt, ita ſemper Peireskio coniunctiſſimi exſtiterunt. Sperauit nempe, id, quod euenit, ipſis eam animantibus, Thuani genium ſuperfuturum; & nobilem Muſarum ſedem, ex ingeniorum lectiſſimorum conſeſſu, & frequentia, quam ipſorum candor, & antiqua fides conciliaret, agnitam fore. Contigit ea mors ſub initium Maij. Cùm Varius autem ineunte Iunio reſtitutus fuiſſet, ingenti applauſu, ſuo Muneri; perſeuerauit Peireskius, neque ab eo abfuit, etiam in Comitiis virorum Notabilium, qui è tota Gallia conuocati, conſedêre Rhotomagi, ſub Nouembris finem. Procurationem in iis egit communis ſui Senatus cauſſæ (ac potiſſimùm circa ius, vt appellant, annuum, ſeu penſionem, qua Magiſtratuum munera fiunt hæreditaria) vnà cum viro bono, & collega amico Honorato Agutio, qui ad eadem conceſſerat. Non modò verò adnotauit quicquid in eiſdem con-

sultum, decretum, peractúmque est; verùm etiam, 1617.
quia ex vniuersa Gallia selecti viri conuenerant; ideò
non commisit, vt quisquam rediret in suam Prouin-
ciam, quin illum aliquo officio demereri adnixus
fuisset, & repetitis colloquiis plurima (nisi potiùs
omnia) in eius regione singularia addidicisset. Vnum,
quod permoleste tulit, fuit mors Nicolai Neouillæ
Villaregij, inclyti illius à Secretis Maiestatis prima-
rij, à quo vnicè amabatur, quíque etiam apud Va-
rium, atque omneis bonos desiderium sui maxi-
mum reliquit. Habuerat ille magno in pretio virum
eximiæ probitatis, prudentiæque Eliam Deoda-
tum, quem sanè ipse quoque Peireskius non po-
tuit ex eo tempore non suspicere plurimùm, non
impensè diligere: siquidem, præter cæteras doteis,
commune illi cum ipso fuit, nullum non virum do-
ctrina conspicuum totâ Europâ demereri. Cùm re- 1618.
diret posteà, sequente Ianuario, transire voluit Le-
xouiis, vt suâ industriâ temperaret quædam Capitu-
li iura aduersus Episcopum; ídque in gratiam Varij,
Episcopatu recens donati. Parisios reuersus, nihil
potius habuit, quàm Regium stemma vindicare à
technis cuiusdam Theodorici Piespordij, Archidu-
cibus, seu Principibus Belgij à Secretis, qui, imitatus
Iacobum Valdesium, Hispanum consiliarium, co-
natus est Austriacam familiam mascula serie à Pha-
ramundo Francorum Rege deducere, atque idcircò
Franciæ Regnum Catholico, seu Hispano Regi ipso
successionis iure vindicare. Videlicèt ab anno vsque
superiore ediderat stemma Habsburgi-Austriacorum

1618. Principum, seu Genealogiam Austriacam, per nobilissimos Habsburgi Comites ex prima Regum stirpe deductam; illiúsque exemplum ante Natalitia missum à Winghemio ad Peireskium fuerat, misso priùs alio, ac Regi oblato per Archiducum Oratorem; quod Peireskius non poterat, tanquam indignum facinus, non iniquo animo ferre. Ad refellendum autem impostura, facilè detexit imprimis nullam Chartam authenticam, nullúmque Authorem citari centum, & viginti annis superiorem; ante id videlicet tempus, quo Trithemius, & alij Maximiliano Imperatori assentantes, prolixam illam Auorum seriem, non consentientes licèt inter se, pertexere non erubuissent. Deinde, cùm Sigebertus Austrasius, vnus ex filiis Clotarij Regis à Pharamundo septimi, delectus fuerit, à quo familia Austriaca deduceretur; nulla ratione ostendi potuit integra illius successio ad Habsburgicos vsque Principes; quos aliunde Piespordius perabsurdè, ac perperàm ante annum Christi septingentesimum vigesimum sic nominaret; cùm Habsburgum conditum solùm anno supra millesimum vigesimo septimo constet. Argumentabatur etiam Peireskius, quamobrem illi Principes, qui ex Sigeberto orti fingerentur, quique vixissent tum Pipini, tum Capeti temporibus, conquesti nullo modo fuissent iniuriam sibi fieri, tanquam ex Pharamundi stirpe superstitibus, & successione legitima ad Francorum sceptrum vocatis? Verùm quia tametsi Comites Habsburgici secundùm lineam masculinam ex Regum nostratum stirpe descendissent,

nouerat tamen Peireskius ex actis Murensis in Hel- 1618.
uetia monasterij nuperrimè editis perspicuè probari Principes Austriacos serie duntaxat fœminea ad Habsburgicam familiam spectare, masculâ verò pertinere ad Tiersteinicam, cuius Piespordium, & alios suppudere non debuisset ; idcircò magna contentione, & repetitis literis curauit, vt amicus sibi, & nominatus iam antè Vicus tum legatione Regia ad eas parteis fungens, dextrè obtineret authenticâ formâ Actorum Exemplum, quod posset inferri in Chartophylacium Regium (adeò verebatur ne Autographo sinistri quidpiam contingeret) ac præsertim antiqua illa, quæ præfixa Actis erat Principum Monasterij fundatorum Genealogia. Re iam in tuto collocata, procurauit sollicitè iteratam editionem tum Actorum omnium, tum maximè eius Genealogiæ, quam, ne vnâ quidem syllabâ additâ, vel demptâ redegit in perspicuum schema. Exeo autem statim patescit Wernerum Comitem Habsburgi, qui obiit anno millesimo nonagesimo sexto, filiam habuisse nomine ITAM de Tiersteín, siue Homberg, hoc est, more loquendi Genealogistæ, Rudolpho Tiersteinico, siue Hombergico nuptam, quæ Wernerum genuerit, Patrem Alberti, Auum Rudolphi, Proauum Alberti alterius, Abauúmque alterius Rudolphi, qui fuit eius nominis, & familiæ Austriacæ Imperator primus. Et mira sanè est industria, qua tam Franciscus Guillimannus, quàm ipse Piespordius, Wernerum Itæ filium sic dissimulant, quasi ille fuerit non ipsius Itæ, sed fratris eius filius; de

1618. cuius tamen progenie nulla vsquam mentio: vt neque Adelberti alterius fratris, ex quo successio Habsburgica ad familiam Tiersteinicam, seu Hombergicam transiit. Sed nempe aduersari fidei manifestæ non puduit, & ita variè comminiſci, vt Guillimannus quidem fecerit Itam Ottonis sororem, nurum, neptem; & Piespordius sororem, vxorem, nurum, & sororis neptem ex Wernero Tiersteinico. Et sic quidem Peireskius lætabatur se præsecuisse ansam adulatoribus illis Genealogisticis; ac tantò magis, quantò Guillimannus magnam se fidem habere dixit Actis illis Murensibus, ipsúmque Guillimannum duobus annis pòst delegit Gaspar Scioppius, quem in ea parte stemmatum Austriacæ domus sequeretur. Non memini porrò, an hæc, an alia ipsi causa fuerit inuisendi Rhemis Capitulare Archiuum, Canonicis diplomate iussis aperta ipsi facere acta, & tabularia omnia; ac exhibere duo quædam Instrumenta præcipua, magni momenti res continentia. Id memini, habitum ipsum penitioris historiæ Gallicanæ scientissimum, ac editum fuisse ab eo specimen, cuius, præter ipsum, alios habui enarratores. Cùm enim mense Martio contigisset illa memorabilis Basilicæ Curiæ conflagratio, ad cuius spectaculum vnà cum Iacobo Gilloto Senatore optimo intempesta nocte accurrit, deduxit eò deinceps quotquot penè erant in vrbe eruditos viros, vt considerarent Regias statuas, quæ truncæ supererant, cæteris in calcem conuersis. Et cùm nemo dicere posset, cuiusnam esset Statua, quæ etiam ante incendium

præfecto vultu fuerat visa; ipse ex superante vno lo- 1618.
culamentorum, ediſſeruit eam fuiſſe Henrici Angli, quam Carolus ſeptimus mutilare contentus fuiſſet, neque omninò deiecisſet, tanquam locum deſtinans ſuæ alium à loco, quem ſtatua vſurpatoris occupauiſſet. Nec modò verò ſpecialem illam aduerſus Pieſpordium, & alios nauatam voluit operam; ſed quo affectu proſequebatur, & ſacræ Regiæ Maieſtatis, & Francici nominis gloriam, meditatus eſt ex eo tempore editionem Auctorum omnium, coætaneorúmque præſertim, qui Francorum originem, Hiſtoriámque ſcriptis mandârunt. Tum quia nôrat plurimos adhuc in variis Eccleſiis, Monaſteriis, ac Bibliothecis priuatorum aſſeruari ineditos; conquirendi curam aſſumpſit; & (quoniam ipſi non vacaret) communicandi cum Andrea Ducheſnio Hiſtoriographorum diligentiſſimo, ipſo quoque ex eo tempore ad id animato. Is apparabat editionem Hiſtoricorum Normaniæ: Peireskius verò, vt ſuam illi ſagacitatem, & diligentiam argumento quodam probaret, quæſiuit, ac obtinuit à Roberto Cottono Anglo tum Anonymum, de geſtis Emmæ Reginæ Anglorum; tum Guillelmum Pictauinum, quos ipſe breui pòſt adiunxit, teſtatúſque eſt, Camdeni interuentu tranſmiſſos, *Ad virum*, inquit, *Ill. & de literis benè meritum, D. Nicolaum Fabricium de Petriſco Regium in Aqui-Sextienſi Prouinciæ Curia Senatorem, mihi ſummo amicitiæ vinculo cariſſimum.* Quoniam verò Fronto Ducæus parabat eodem tempore editionem Codicis Græci; literis maiuſculis ſcripti, ma-

1618. gnamque Bibliorum partem continentis, & ea quidem antiquitate, vt diceretur correctus manu propria Origenis, atteſtantis cum Tetraplis mage vetuſtis fuiſſe collatum : ideò cùm Peireskius probè meminiſſet exſtare apud eundem Cottonum MS. Græcum pretioſiſſimum, ab vſque Theodoſij temporibus, charactere etiam maiuſculo exaratum, & à Rege Iacobo mille aureis coemptum; ideò, inquam, vt ea editio ex collatione fieret completior, ſcripſit, miſitque in Angliam, & fide, ſponſionéque data, Codicem obtinuit, cúmque Frontone communicauit. Autumnus porrò fuit eius anni, cùm nominatus eſt à Rege in Abbatem Sanctæ Mariæ Aquiſtrienſis in Aquitania. Quam operam eius occaſione præſtari Romæ oportuit, contulere vltrò Cardinales varij, vt Cobellutius, Vrſinius, & (qui poſteà fuit) Marquemontius ; ſed nullus tamen ſtudioſiùs, quàm Maffæus Barberinus, qui deinceps fuit, ac etiamnum viuit ſummus Pontifex. Nempè ex eo iam tempore neceſſitudo interceſſit, excultáque eſt literis, vltrò, citróque ſæpiùs datis. Occaſionem fecit perelegans Ode à Cardinali in Beatam Magdalenam compoſita, cuius initium, *Innixa pennis verſicoloribus*. Cùm enim Peireskius illius exemplum ab Aleandro accepiſſet, mirificéque ea delectatus, applauſum etiam ab omnibus, quibuſcum eam communicârat, eruditis viris tuliſſet ; impetrauit, eodem Aleandro intercedente, licentiam, vt typis mandata ampliùs vulgaretur Diſtractis exemplaribus, placuit iteratò poëma edere, ſed grandiore forma, vt poſſet & ad Sanctam

ctam Balmam (rupem , ac Eremum pœnitentiâ B. Magdalenæ insignem) & per Ecclesias , sacelláque reliquæ Prouinciæ appendi. Quinetiam rursùs edere visum, postquàm procurauit ab eodem in gratiam S. Ludouici Franciæ Regis Oden contexi , cuius est initium, *Obiectu gemini maris*; & post conditas etiam alias, quas obtinere licuit Alcandro quasi suffurante. Sub anni finem celebris in cœlo Cometes effulsit, ad quem obseruandum adhortatus est quotquot nouit industrios viros. Ipse destitutus organis idoneis, & cùm se multùm credere cœlo, ob inualetudinem, non auderet, alia ratione non attendit, quàm Telescopio capitis formam, & diuersitatem à cauda discernens, caudámque ipsam comparans cum Solaribus radiis per feneſtellam traiectis. Lætatus autem postmodùm est, cùm accepit potuisse nos versanteis Aquis-Sextiis paullò diligentiùs omnia obseruare. Vt pauca ex iis seligam, in illorum gratiam, qui scire hæc volent, Apparuit Cometes à Nouembris fine in medium Ianuarium ; & quia emersio fuit matutina, idcircò cauda sursum nitens aliquot diebus visa est, priusquàm caput conspiceretur. Caput fuit subpallida stella , quantæ sunt fixæ primi honoris (sed non illarum instar scintillans) rotunda , quà Solem spectabat; crispata, quà erat auersa. Cauda, seu Crines, radiatio fuit tenuïor, & paullò candidior, longa initio octantem cœli, & lata ad extremum, (quà etiam nonnihil primis diebus versus austrum deflectebatur) sextantem propè prolixitatis. Apparitio Capitis prima , quà Scorpius bracchia contrahit, fuit ; desi- 1618.

1618. tio, quà Draco Vrſas dirimens, poſtremo loco explicat caudam. Scilicet præter motum diurnum, quo Cometes Siderum inſtar oriebatur, occidebátque, progreſſus eſt etiam motu proprio à meridie in boream; ſed ita tamen, ac ſi cœpiſſet à medio Scorpione, ſecuiſſétve ibi Solis orbitam, cum inclinatione ad occaſum graduum proximè ſexaginta trium. Cùm initio verò is motus eſſet dietim duorum graduum cum beſſe, factus eſt ſub nonas Decembris velocior gradu integro; deincépſque ita decreuit, vt tandem elanguerit: vti etiam cauda, quæ fuit illis initiis adeò prolixa, ita ſenſim contracta eſt, vt euanuerit denique vnà cum capite confuſa. Peireskius, hac re intellecta, parùm abfuit, quin Keplero aſſenſerit, exiſtimanti illum motum traiectionem fuiſſe rectilineam, quæ facta fuerit proxima nobis, cùm velociſſima apparuit; neque diurna reuolutione impediri potuerit, quaſi ea foret ipſi affícta ex reuolutione Telluris: aliunde tamen, vt agnouit non eſſe Cometam halitum terreſtrem, ſic perſuadere ſibi non potuit vel eructatum fuiſſe à Sole, vel concreuiſſe ex aura ætheria. Conceſſiſſet lubentiùs in eam Senecæ opinionem, quæ ſtatuit Cometas non minùs perpetuos, quàm ſidera perpetuò viſa; adeò vt iſte, cùm eſt conſpectus, non recens fuerit genitus, ſed recens apparuerit; nec interierit exſolutus, ſed ob immenſam longinquitatem videri tandem deſierit. Res tamen ipſi viſa eſt dura, finitum eſſe mundum perſuaſo; faciléque ſolùm admiſit, quòd ex obſeruatis demonſtratum eſt, traiectio-

nem Cometæ fuisse non modò superiorem Luna, 1613
sed vix etiam Sole ipso inferiorem. De directione caudæ Cometæ in plagam Soli oppositam, non est cur aliquid addamus; cùm præsertim locus non ferat, vt edisseratur, quamobrem ab exquisita oppositione, & nunc quidem ad dextram, nunc verò ad lævam, cum inæquabili quadam deflexione recesserit. Non est etiam cur de præsagiis; cùm non postremum sit argumentum imbecillitatis humanæ, ad ista expaueſcere, quibuscum res nostræ commercij nihil habent. Mirum, cur saltem Deo non credatur, dum à signis cœli nihil metuendum iubet; scilicet ipse signa non faciens, ex quibus non expositis, quid futurum sit, caueri non possit. Nisi autem Deus Cometam calamitatum signum constituat; vnde-nam esse in Cometa potest aut futurorum notitia, aut affectus significandi? Annon ille suam pergit viam, vt naturalia cætera; parúmque eius interest, quid humanæ gentes inter se moliantur? Ac iste quidem dictus est portendisse cladeis postmodùm sequutas: sed nempe antè non fuerant bella, pestes, ac Reges mortui? nullæ iam viginti pòst annis excitantur tragœdiæ? Referunt adhuc ad Cometam: verùm erit cur pari iure exorituras referant turbas, quousque nouus Cometes sit, qui obliuionem istius creet, tametsi ante centum annos apparituras non fuerit. Attamen digredimur nimis. Nihil non deinceps egit Peireskius, vt tam specialis, quàm generalis Orbis descriptio perageretur. Nam primò, vt studiosè fouit, sic non leuiter animauit,

1619. Petrum Bertium, tum ex Hollandia primum aduentantem, vt Geographicas illas suas molitiones in lucem daret. Deinde, quia tum prodiit illa orbis Terræ descriptio secundum septem climata, & Nubiensis Geographia à Gabriele Sionita (qui textum Arabicum est interpretatus Latinè) inscripta; curauit statim Peireskius, exemplo ad Cluuerium misso, condi ab ipso Tabulam, qua locorum situs iuxta hanc Geographiam expressi intelligerentur. Ad hæc, quia perhibebatur Ioannem Mærium, nauarchum Hollandum, detecto spatioso, & tranquillo freto ad ortum Magellanici, obseruatísque nouis rebus, regionibus, ac populis, circumnauigasse fœliciter orbem, nec velle tamen, certo consilio, obseruatorum narrationem publici iuris facere; idcircò tantùm aduigilauit, vt à Gulielmo Schuttenio, nauclero præcipuo, Nauigationis totius diarium obtinuerit, quod latinitate donatum edi illicò procurauit. Quia verò Mærius propterea cum Schuttenio litem instituit; ideò de litis æstimatione dependenda securum voluit. Neque id porrò obstitit, quò minùs quidpiam simile circa profectionem aliam attentaret. Nimirùm fama percrebuit rediisse Hollandorum nauim ex mari Hyperboreo, quæ septem gradus proximè accessisset ad ipsum polum; sed nullo tamen modo potuit velificationis seriem obtinere. Commendauit autem interea Nauarchum, quòd quamuis potuisset se polo, minore cum difficultate, quàm credatur, supponere; non feciſſet tamen, quoniam aliàs incertissimus plagarum Mundi effectus fuisset; nullo

quippe iam exsistente Septentrione, aut meridie; 1619.
nullo exortu, vel occasu; nullo magnetis ad ventos vsu; nulla methodo, qua in vnam partem, potiùs quàm in aliam discedendum nosset. Rursùs, quia nôrat Vincentium Blancum ciuem Arelatensem longè, latéque peregrinatum, congessisse quamplurimas rerum visarum obseruationes; idcirco illas quæsitum misit, vt (liceret modò per ipsum) dari in lucem procuraret. Obtinuit ergo: verùm attendens omnia ratiociniis infecta, ac ea præsertim opinione, quòd Terræ superficies non globosa, sed plana sit; eapropter totum negotium erudito viro Nicolao Bergerono commissum voluit, mandauítque seligeret, ac suo modo diceret quæ essent merè historica, narrationísque haberent fidem. Suadere deinde conatus est Blanco, vt id probaret consilium; præstitum idem in historiis, siue relationibus Pirardi, Moqueti, aliorum; permittendum Philosophis, vt eas quæstiones disputent, neque esse recitatoris dogmaticum agere, præsertim contra communem fidem: posse quidem sententiam de terræ planitie attingi; sed tamen tanquam à Barbaris creditam, non ab eo defensam; fore, vt si institerit, literatis ludibrio sit, narrationíque aliunde suæ, tametsi veræ deroget fidem; integram, & sinceram laudem ex nuda peregrinationum historia illi superfuturam; curaturum sese, vt opus dedicetur Regi, aut alij, qui gratè accipiat, cæteráque huiusmodi; quæ virum tamen ab instituto dimouere nunquam potuerunt. Prætereà curauit incidi, excudíque denuò Tabulam

1619. Chorographicam, seu delineationem Prouinciæ à Petro Ioanne Bompario ante annos triginta confectam. Cùm forma, elegantior licèt, nihilominùs non placeret, effecit, vt Iodocus Hondius eandem biennio pòst iteratò sculpserit; qui adhûc non modò in eo displicuit, quòd reticuerit Bomparij nomen: sed in eo etiam maximè, quòd editiones alias imitari maluerit, in quibus gradus latitudinis præter verum designantur. Nam Aquis-Sextiis, exempli gratiâ, adscribitur gradus quadragesimus secundus cum besse, cui debetur quadragesimus tertius cum semisse, & vno, alteróve minuto prætereà. Heinc fuit illi semper in votis Tabulam nouam constituere, quæ adhibitis nouis obseruatis, dimensionibúsque magis exquisitis, exhiberet singula loca, tam cum cœlo, quàm inter se ad amussim consonantia: verùm instituto fata obstiterunt. Postremò, quia mirè illum delectauit, quod Ioannes Baptista Morinus, cuius iam antè meminimus, quíque deinceps inter professores Regios Mathematicos meritò inclaruit, de sua illa in Hungaricas fodinas peregrinatione aliquoties commemorabat; ideo auctor fuit, vt eam Relationem scriptis mandaret, ac ederet. Id autem ille præstitit; sed præmissa Mundi sublunaris Anatomia, qua euincere est conatus, vti aër in treis regiones distribuitur, ex quibus suprema semper calida, media semper frigida, infima nunc calida, nunc frigida est; ita terram in treis discerni, quarum infima semper frigida, media semper calida, suprema, aëri contigua nunc illo calescente fri-

geat, nunc frigescente caleat. Non fuêre illi hæc 1619.
studia satis; sed variis prætereà officiis commendatos virtute viros demereri conatus est. Quid memorem enim, quòd Pacium ex hoc tempore pro ipsius votis Catholicum factum, ac iam exoptantem redire in Patriam, donari curauit professione Iuris primaria in Academia Patauina; vt etiam cùm idem Valentiam repetere post biennium voluit, accersiri ipsum procurauit per literas à Delphinatus Prorege ac Præside primo, iussu Regis scriptas? Quòd cùm Philippus Iacobus Mausacus magnum Senatus Tolosani ornamentum nactus fuisset iam memoratos Iulij Scaligeri in Aristotelis historiam de Animalibus Commentarios, ipsum non parùm animauit, vt eos cum Notis ederet; neque segnis fuit, vt iam editos ad omneis viros per Europam eruditos transmitteret, vti ad Aleandrum, Pignorium, & alios? Quòd Barclaij operâ vsus, exscripta habuit ex Vaticano codice Erotica varia, in gratiam Gilberti Gaulminij, insignis bonarum literarum luminis: cùm accepisset ea deesse in Theodoro Prodromo, tum breui edendo ex Salmasiano Codice; vt ille quoque testatus est in præfatione ad lectorem? Quòd exemit variis varios scrupulos, vt Pompeio Paschalino de Patrui defuncti Cameis; vt Thomæ Erpenio de Saracenica historia, ac huiusmodi alia multa. Inardescebant tum studia inter memoratum aliquoties pereruditum Iacobum Sirmondum, & Claudium Salmasium, illud aliud humanioris literaturæ decus eximium, circa quæstionem celebrem, cui ab vno

1619. anno locum dederat Iacobus Gothofredus duabus dissertationibus de Suburbicariis regionibus, & Ecclesiis; seu de Præfecturæ, & Episcopi vrbis Romæ Diœcesi, coniecturâ. Et quousque quidem ea controuersia processerit; quàm multi vtrimque eruditi viri symbola sua contulerint, referre haud est huius loci. Dico solùm Peireskium omni cura allaborasse, vt, quod eruditos decebat, res leniter perageretur. Certè cùm ipse quoque Aleander se interposuisset, missérque Româ ea de re tractatum, qui ederetur Parisiis, vix id probare Peireskius potuit: & cùm vrgeretur, editionem procurauit quidem; sed temperatis priùs quæ ille de Conciliorum, Pontificúmque auctoritate attigerat, quæque aduersus sententiam improbatam respersérat paullò acerbiùs. Eadem libertate, vt aliud attingam, vsus est aduersus Barclaium, qui Argenidi intexuerat nescio quem Dialogum paullò liberiorem. Accepit nempe sub idem tempus magnam operis eius partem, quam mandari typis curaret. Et Barclaius quidem in illo, tam ipsi, quàm Vario certam destinauit personam; at Peireskius, laudato affectu, maioris longè duxit, gratiorémque habuit, quam se illi debere dixit, Virginij Cæsarini, bonis literis, artibúsque excultissimi viri amicitiam, acceptis eius literis, elegantissimísque elegiis. Sed Barclaius nempe laudandus, qui quocumque potuit modo est gratitudinem testatus; veluti rursùs, cùm exceptâ per id tempus Romæ familiâ, Elegiam texuit nomine vxoris, in qua hæc, præter cætera,

Vera

Vera loquor, multum, diuine Viaſſie, iuuit, 1619
Quò fugerem luctus, tunc meminiſſe tui,
Ingentiſque viri, ſeruent quem Numina Gallis
Peiæſij; nihil, hoc ſoſpite, triſte dabunt.
Ingenium ſpectes, credas de Pallade natum:
Virginis hæc quàm ſic ponere nomen amet!
Quicquid erant Muſæ, quicquid Prudentia quondam;
Hunc vnum Gallis ſcilicet eſſe putes.
Viuat, amétque meum, rata ſint ea pacta, maritum:
Viuat, & in laudes creſcat ad vſque ſuas.

Atque hæc quidem anno iam ſexcenteſimo, ac vi- 1620
geſimo; cuius ineunte, ac ruente vere, ſtranguriâ, aliiſque morbis ita laborauit, vt non ſine magno animi dolore præpeditus fuerit, ne ſequeretur Varium, cùm Rex æſtatis initio ad ſedandum Normaniæ, Prouinciarúmque aliarum turbas; ac poſteà etiam in Aquitaniam, Bearniámque diſcederet. Conualeſcens, accepit Genuâ à Pio Mutio literas, quibus certior effectus eſt, nonnullas adhûc Pinellianæ Bibliothecæ reliquias exſtare. Scripſit enim ille reperiſſe ſe quinquaginta duas orationes Themiſtij, quæ ſeruatæ ex illa fuiſſent, quæque editæ non reperirentur, etiam inter euulgatas ante duos annos à Dionyſio Petauio, viro, quo neſcio an habeat erudita IESV Societas doctiorem. Id ad ipſum retulit ſtatim; & cùm offendiſſet meditantem iam opus illud ingens de Doctrina temporum, quod paucis pòſt annis in lucem emiſit, non parua, eius occaſione, in gratiam Scaligeri, amici quondam ſui, diſſeruit. Circiter id tempus, ſpectauit curioſiùs Sacelli Baſili-

1620. cæ, seu, vt vulgò indigitant, Sanctæ Capellæ Gazophylacium. In rarissima autem illa, pretiosissimáque supellectile, Cimelium detexit omni pretio maius, Cameum videlicet, siue Achatem Orientalem, Sardonychémve Arabicam, amplitudine Parisiensi, seu Regio pedi exæquatam; in qua sculptæ viserentur miro artificio viginti quinque figuræ, omnes candore eminentes, & in nigro æquore flauedine quadam subobscura interstinctæ. Exornata illa circùm fuerat Christianis figuris, & epigraphis à Græco quodam Imperatore: adeò vt cùm Balduinus eam oppigneraſſet D. Ludouico, ac postmodùm tandem veniſſet in manus Caroli Regis, nomine quinti, & crederetur sacram quandam continere historiam; in eum Thesaurum, quasi Donarium religiosum, fuerit illata. Peireskius porrò, cùm rem spectasset, & ad figurarum conditionem attendisset, cognouit potiùs prophanam quandam repræsentari historiam; & quantum coniecturis potuit assequi, credidit esse Apotheosin defuncti Augusti. Eam nuper Ioannes Tristanus Santamantius, rerum antiquarum eximiè peritus, ære inciso exhibitam in suos inseruit Commentarios. Testatus est autem se primam illius notitiam hausisse ex Peireskio; præfatus *virum raræ adeò, exquisitæque eruditionis, vt omnem suam commendationem inferiorem censeat ea claritate nominis, qua totâ Europâ euasit illustris.* Scribit deinceps se prima vice in comitatu Peireskii spectasse hoc rarum antiquitatis monumentum, occepisséque coniicere, ecquid rei repræsentaret. Quandoquidem verò temporis pro-

greſſu circa nonnulla capita à Peireskij mente deflexit, contigítque, vt aliquoties diſſerentem ea de re τὸν μαχειτην audierim; ideò rem ingratam fortaſſis non faciam, ſi præcipua quædam interpretationis diſcrimina heic attigero, in illorum gratiam, qui rem totam ſtudioſiùs examinaturi Achatem ipſum, aut ectypum, memoratúmve habuerint librum. Ergo, quem Santamantius interpretatur eſſe Iouem, ſuccedente Ænea; Peireskius eſſe cenſuit Auguſtum, Deæ Romæ ope elatum in cœlum; & quem ille vult eſſe Auguſtum; ipſe interpretatus eſt Marcellum equorum amantem, quem fata terris ſolùm oſtendêre, innuente Roma, quod ab illo recuſabatur Orbis imperium, tradere ſeſe Tiberio proximè ſuppoſito. Et certè, ſi attendas ad prototypum, adoleſcentis potiùs, quàm ſeneſcentis vultum agnoſces. Sic quem Peireskius ſub Marcello exiſtimauit eſſe Druſum Tiberij filium, manu verſus Iouem extenta, tanquam poſtulando, poſt patrem, imperium; autumat Santamantius eſſe Numerium Atticum, contemplantem, atteſtantémque fuiſſe Auguſtum raptum in cœlum: Et quam aſſidentem Druſo Liuillam vxorem ille cenſuit; cenſet hic eſſe poſſe Iuliam Auguſti filiam in exilium actam; vt credidit illum ad dextram Iouis eſſe Druſum Tiberij fratrem; quem potiùs Iulium Cæſarem Peireskius eſſe exiſtimauit. De Germanico, Agrippina, Caligula, diſcrimen nullum; imo nec de Tiberio; niſi quòd Peireskius veſtem Imperialem ſerpentibus circumdatam eſſe dixit Ægidem Iouis; appellauítque lanceam ſine ferro, 1620.

1620. sceptrum prælongum. Sic censuit Antoniam Germanici matrem, quam Santamantius Liuiam; & contra Liuiam esse putauit, quam Santamantius Antoniam. Sed hæc obiter. Cæterùm Peireskius ita exsultauit, ob præclarum adeò Cimelium repertum, vt non modò ad intuendum & Santamantium, & cæteros, quotquot erant Parisiis, curiosos viros inuitârit; sed etiam de eo literas ad amicos in Angliam, in Germaniam, in Italiam, per totam Galliam dederit. Scripsit autem de eo præsertim ad Petrum Paulum Rubenium Antuerpiensem, pictorem celeberrimum, & totius antiquitatis, sed Cameorum imprimis studiosissimum, peritissimúmque, qui dicto citiùs exsiliit, vt rem spectaret cominùs, & exprimeret coloribus viuis. Tulit autem Peireskius, Cimeliíque vice nobilem habuit effigiem, præter ectypos varios sulphureos, gypseos, chartaceos, quos ex Achate ipso expressit. Adiiciendum verò, quòd præterea, non sine quodam numine, ectypum sulphureum obtinuit Camei alterius, in ipso Imperatoris Cimeliarchio asseruati. Achates est similiter, sed superiore nonnihil minor, quem Philippus Pulcher Pissiaci monialibus legauerat (cùm habuisset ipse ab Hierosolymitanis Equitibus, illum in Palæstina nactis) quémque per bella ciuilia furto sublatum, Mercatores quidam detulerunt in Germaniam, ac diuendiderunt Rudolpho secundo duodecim millibus aureorum. Expressus autem fuerat, adseruatúsque ectypus, quem nescio qua sorte Peireskius fuerit assequutus. Neque verò ectypum modò, sed ger-

manam etiam picturam consequutus est, elaboratam 1620.
iampridem celebris illius Nicolai pictoris manu, cuius egregia opera in Fontis-bellaquei xysto inspectantur. Prætereo autem eius figuras ita esse interpretatum, vt opinatus fuerit illis designari Apotheosin viuentis Augusti. Quippe, vti apud Iosephum legitur factus ab Herode Cæsaris Colossus, forma, ac magnitudine Iouem Olympium referens, itémque alius Romano par, referens Iunonem Argiuam: ita videtur in his figuris repræsentari Augustus habitu Iouis Olympij, vnà cum Dea Roma habitu Iunonis Argiuæ: apparéntque aliunde Iupiter, & Iuno abeuntes, locum cedere; itémque signum Scorpij contrahere brachia, cæteráque huiusmodi. Laborauit quoque deinceps infestissimo oculorum morbo. Sed vt prosequamur quàm multa propterea non destiterit per hæc interualla morborum moliri, curauit ecce æri incidi elegantissimas figuras, quibus illustraret librum à Rege Renato Comite Prouinciæ de Torneamentis conscriptum, ac editioni destinatum; ídque postquàm obtinuit à Ioanne Iacobo Chiffletio Vesuntino, medico claro, aliud de Torneamentis volumen. Meminit huius curæ Andreas Fauinus in libro Theatri honoris, ordinúmque Equestrium tertio. Resumpsit & curam memorati suprà Constantiniani Kalendarij, de quo proinde scripsit ad Schilderum Cameracensem Canonicum, à quo illum habuerat; simúlque ad Franciscum Carondeletium, eiusdem Ecclesiæ Decanum, qui eximia rerum bonarum curiositate tenebatur. Sollici-

1620. tus fuit de variis rebus, quæ asseruabantur in Musæis Ducis Arschotani, & nominati mox Rubenij: ea verò in re fecit illi satis Ioannes Gaspar Geuartius, celebris, &, si quispiam alius, germanus Musarum alumnus, quicum amicitia non leuis fuerat Parisiis iam inita. Prætereà singularia quæque cum Ramberuillerio Vici commorante numismata communicauit; ne vicissim commemorem ipsum Ramberuillerium nihil prorsùs habuisse in pretiosis lo-
1621. culis, quod non fecerit cum ipso commune. Anni insequentis primo statim vere ampliùs, quàm mense decubuit: adeò vt neque discessurum iteratò cum Rege Varium comitari potuerit; neque Hugoni Grotio, tum primùm in Galliam appulso, quàm multa, magnáque officia destinauerat, exhibere: scilicet tanti illum ducebat, vt in vicem Scaligeri assertum Galliæ diceret. Prætereo autem, cùm Grotius deinceps sese ad scribendum historiam suorum temporum compararet, communicasse cum illo Peireskium tum monumenta varia, tam priuata, quàm publica, quæ fuêre sibi præ manibus; tum complura, quæ ex Italia repetita obtinuit, nominatim verò ab Antonio Querengo docto, & magni nominis viro, ad quem multa fuerant ex Gallia transmissa, conscripturum Ducis Parmensis, seu Alexandri Farnesij gesta. Transiit sub id tempus Parisiis memoratus suprà Vicelegatus à Balneo, Pontificis Nuncius destinatus in Flandriam; qui cùm vellet singularia quæque in vrbe spectare, sed tamen quasi incognitus, commodùm profectò conualuit Peireskius, qui

ipsum variè deduceret ad eruditos, ad Musæa, ad opera omnia rariora; ac insigni alacritate præstaret vnus officia, vix à pluribus simùl expectanda. Atque id quidem mense Iulio: sequutus est verò Augustus, quo luctuosiorem non habuit. Eo nempe mortuus est Varius, cui per octiduum laboranti non potuisse suprema quæque exhibere obsequia, molestissimum sanè fuit. Obiit autem vir ille magnus Tonini Nitiobrigum, in obsidione Cleracensi, tertia dicti iam mensis die, ingenti Galliæ totius luctu. Quàm verò speciatim perculsus eo casu fuerit Peireskius, nihil est necesse commemorare: quippe perspecta iam indoles, vehemensque amor, & diuturnus cultus, quo prosequutus virum fuerat, vel me tacente, satis insinüant. Meritò sanè quotquot penè de Varij morte condidêre carmina, nuncupauêre Peireskio: nemo enim fuit vt afflictior, ita consolatione dignior. Fuêre in iis Hugo Grotius, qui sic illum affatus est, 1621.

Quòd tu, qui nuper Regni moderantibus omne
Arbitrium curis dulce leuamen eras,
Morte super cunctos fasceis exstantis amici
Attonitus, tanquam propria damna, doles,
Optime Peiresi, tanto indignissime casu,
Inuidet hunc luctum Gallia tota tibi;
Atque in communi Mundi, Patriæque dolore,
Præcipuas partes vnius esse vetat. &c.

Itémque Petrus Bertius, cuius hoc inter cætera,

Si, Peiresce, tamen sic placuit Deo,
Quid mœsti querimur! quin potiùs modum

1621. *Lesso figimus, & nos quoque, cùm vocat*
Sors nostra, has patimur vices?

Alios vt mittam; dico solùm, cùm Peireskius in eo incubuit, vt honores Viri virtuti, dignitatíque debiti, & decernerentur, & exhiberentur; egisse id illum, & quòd foret vnus ex tribus supremorum mandatorum Curatoribus (legatis simùl Cimeliis, quæ fuêre maxima ex parte numismata Gotthica) & quòd non posset satis pro votis erga eius Manes testari affectum. Casum istum fuit consequutus alius, quem etiam ægerrimè tulit. Obiit enim Romæ Barclaius, eodem penè tempore, quò in Castris Varius: adeò vt illum Peireskius tum elatum acceperit, cùm ab eo consolatoriam, epicediúmque exspectaret. Vrgebat tum fortè Peireskius, vt editioni Argenidis extrema manus imponeretur: quare, inter cætera, doluit visam absolutam Auctori non fuisse. Consolationi alicui fuit, quòd præhabuisset illius elegantissimam iconem: subscribi autem ipsi voluit carmine elogium, ex eiusdem Grotij vena diuite, quod ad ipsum quoque Debonerum misit. Non fuêre casus isti satis; sed superuenit breui mors alia, quam ægerrimè etiam tulit. Ea fuit Henrici Lotharingij, Meduanij Ducis, qui die Septembris decima sexta Montalbani occisus est. Amor illius erga Peireskium fuerat vehemens, & candoris plenus; vnde volüerat, suamet sponte, Abbatiam Aquistrienſem sartam, tectámque facere; in seséque recipere & fundorum, & hominum, per ea bella, protectionem. Cùm renunciata hæc mors fuit, laborabat Peireskius

kius octauum iam diem dolore renum, ac stranguria; sub cuius initium non potuit id Prodigium perspicere, quòd non in ipsis modò castris, sed Parisiis etiam, & per totam Galliam, alibíque visum, stuporem creauit. Claritas nempe insignis fuit, quæ nocte sequente diem duodecimam, borealem cœli faciem ita occupauit, vt auroram clarissimam per multas horas fuerit mentita. Id sanè mirum, silente Luna; sed mirabilius visum est, vaporem ea regione fusum, & ad polum vsque euectum, sic fuisse distinctum in quasdam veluti columnas albescenteis, & subobscuras, alternatim sitas; vt cùm horizonti ad amussim forent, promouerentur lentissimè ab oriente in occidentem. Denique miraculo fuit, ex albescentibus attolli, breui spatio, ad verticem vsque pyramides quasdam, siue obeliscos valdè candidos; ipsísque consistentibus, traiectos vapores, vt tenuissimos, ita candidissimos, motione adeò celeri, vt fulgetra imitarentur. Hæc attingo, quia Peireskius lætatus est, rem fuisse nobis obseruatam; factúsque exinde est certior, nihil aliud fuisse, quàm naturæ lusum, quem Apparatum bellicum, aut Ideam exercitus multi fuerant interpretati. Addiderant sanè nonnulli visas sibi instructas acies, incedentibus peditum, equitúmque ordinibus; ac postremò visum conflictum, cum explosione globulorum è tormentariis fistulis. Mirum, quòd non simùl clangorem tubarum, clamorémque virûm auditum depredicauissent; quandò eadem credulitas, infirmitásque humana est, quæ his figmentis locum facit. Credibile 1621.

1621. profectò est, nisi omnia, at benè multa, quæ in historiis similia exstant, ex eadem esse origine, neque ampliorem fidem mereri. Ad lugubreis illos euentus vt redeam, nihil est quòd memorem de morte Cardinalis Bellarmini, quæ sub idem tempus Romæ contigit. Quippe licèt eâ inauditâ Peireskius nonnihil conturbatus fuerit, consolationem tamen cepit ex opinione præhabita, & subsequuta statim fama admirabilis sanctitatis. Attexenda est potiùs, quæ virum eximiè constantem exanimare penè potuit, nunciata Pauli Gualdi mors, quæ contigit mense Octobri. Ea nimirùm fuit æstimanda ex habita vsque apud Pinellum consuetudine, & ex officiis variis, literísque suauissimis supra vicennium communicatis. Miserat ad illum Peireskius mox antè, cùm varia Telescopia, tum vitra Microscopica, non ita pridem adinuenta à Cornelio Drebelsio, ipso quoque Alcmarienſi, & Regi Britanniæ à Mechanicis. Quia porrò Gualdum ipsum tandiù, tantoperéque amauerat; carissimos propterea habuit illius ex fratre nepotes, Iosephum Archipresbyterum, & Ioannem Baptistam Equitem; húncque imprimis, qui sede Romæ delecta, vt rerum bonarum fuit studiosissimus, ita illarum promptuarium cumulatissimum apparauit. An heic adiiciam non proprium quidem, sed lamentabilem tamen casum, cui interesse eum contigit? Is fuit incendium memorabile publicij illius, ac gemini Pontis, superexstructarúmque ædium, quibuscum opes argentariorum, sericeorúmque Mercatorum aut exustæ sunt, aut submersæ. Ille cer-

tè & promptus accurrit, & magno dolore spectauit, 1621.
& sollicitè descripsit quicquid infandâ illâ ignis vehementiâ patratum est. Dicere autem solitus fuit, se quouis pretio redempturum pictam tabulam, in qua illæ eructationes, molésque flammarum exhibitæ forent. Siquidem nihil æquè horrendum fuisse à Nerone spectatum; quòd tota penè materies ardens heic esset mera lignorum strues: cùm succensa illa spectante Nerone ædificia lapidea fuissent, neque fluctus, aut gurgites adeò immensi suppositi. Posthæc, subiit illum quidem cogitatio redeundi domum; sed sensim tamen procrastinauit in vnum, alterúmque annum. Commissam tulere per ea tempo- 1622.
ra Sigilli sacri custodiam tum non postremus amicorum dictus sæpè Mericus Vicus, tum Ludouicus Faber Caumartinius, quorum vterque eius affectus, quo Varius illum prosequebatur, videri hæres voluit. Perseuerauit quoque gratus, carúsque ærarij Præfectis, eóque maximè nomine, quòd sibi nihil postulans, intercessorem solum egit virorum benè meritorum. Deinde finem nunquam fecit mittendi quoquo versum libros. Quamobrem Camdenus præ aliis, *Par est*, inquit, *tibi de tua munificentia, & optimorum librorum tanta supellectile gratias agere cumulatas.* Ad Seldenum cùm mitteret, rogauit ipsum aliquando, vt, vel sui causâ, obseruaret situm Ecclesiarum Angliæ, an nempe ingredientibus constitutæ forent versus ortum, & respectarent-ne Æquinoctium, an Solstitiorum alterum. Rem videlicet dignam iudicârat, quæ exploraretur; ad examinandum, vt puto,

1622. num maiores noſtri direxiſſent potiùs ad ortum hiemalem, quàm ad alium; quòd iuxta antiquam Eccleſiæ obſeruationem, traditionémque, Chriſtus Dominus, qui dicitur Oriens, natus fuerit Sole verſante in hiberno Tropico. Res profectò ipſi non malè Pariſiis iam ſucceſſerat, cùm exploratione facta per Iacobum Allealmum celebrem Mathematicum, deprehendiſſet omneis veteres Eccleſias ab Æquinoctiali exortu verſus hiemalem deflectere, exceptâ ſolâ San-victorina, quæ deflecteret in æſtiuum; & nulla habita ratione San-benedictinæ, quam Biſtornatam hærebat dici, quòd fuiſſet ſeu bis, ſeu malè conuerſa. Procurauit ad-hæc complura viris eruditis Manuſcriptorum exempla; ac nominatim ex Bibliothecis Eſcuriali, & Vaticana: ex quibus habuit, præcæteris, exemplum Syncelli, cuius copiâ adiutauit virum eruditum Ioannem Baptiſtam Altinum, qui tum operis interpretationem, editionémque molieba-tur. Cúmque ea occaſione miſiſſet ad Alemannum ichnographiam exquiſitam porticus Sanctæ Genouefæ, pluriúmque aliorum locorum, accepit rursùs pro eodem Altino exemplum αἰκδότων Procopij, eo animo, vt ederentur. Obtinuit etiam tum ex Vaticana, tum ex Ambroſiana Mediolanenſi exempla quædam Africani, aliorúmque Tacticorum, in gratiam Ludouici Machalti viri ſtrenui, auctorúmque Militarium, & Mathematicorum ſtudioſi. Is eſt, cui Peireskius pulchro quodam diagrammate demonſtrauit modum multiplicandi ſpecies vnius, eiuſdémque rei, inter duo ſpecula à ſe inuicem lateralites

declinantia. Rursùs, cùm Nicolaus Bergerus Rhe- 1622.
mensis scriberet gallicè historiam publicarum Romani imperij viarum, quas βασιλικὰς Græci vocant, testatus est in præfatione *indicatam sibi à Peireskio itinerariam Tabulam operi suo perneccessariam.* Ea verò est, quam M. Velserus ex Pentingerorum Bibliotheca eruit (editis priùs, & commentario illustratis schedulis duabus, fœlici quadam sorte repertis) quámque Abrahamus Ortelius post desideria longa obtinuit, & Ioanni Moreto euulgandam primùm reliquit, Petrúsque Bertius, non sine Peireskij consilio, Ptolemæo suo apposuit. Insuper varia fuêre officia, quæ plerisque exhibuit. Veluti Ioanni Mocenico, cui cimelia rariſſima fuerant Venetiis furto sublata: Claudio Menetrio Vesuntino, rei antiquariæ studioso, & à Chiffletio literas habenti: Kufflero cuidam Drebelsij affini, & Microscopicæ fabricæ perito, pergenti in Italiam: & aliis oppidò quam-multis. Inie- 1623.
rat iam annus alius, erátque Februarij dies duodecima, cùm Cancellarium Sillerium inuisens, coronámque virorum illustrium, eruditorúmque offendens, admonuit Niuem decidere, quæ sexangula, seu stellata foret. Re obseruata, omnibúsque quasi prodigium habentibus, edisseruit rem esse magis, quàm crederetur, familiarem. Scilicet aliquoties per singulas hiemes ningere similibus stellis: sed neminem aduertere, tum quòd plerumque eæ stellulæ in floccolos quosdam inconcinnos abeunt; tum quòd decidentes solitariæ, vel humescentes citò euanescunt, vel commistæ citò confunduntur. Ac mirabilem

1613. quidem esse contexturam illam ex virgulis tribus sese intersecantibus, adeò vt apparcant sex radij ex vno quasi centro prodeuntes: sed mirabile minùs non videri, radios illos nunc esse nudos, nunc quasi foliatos, arboreſcenteísque, nunc quasi insertos in modiolum, aliáque id genus, quæ ab amico acceperat. Illum fuisse aliàs conatum causſam reddere, tum candoris Niuis, ex bullulis lucem reflectentibus; tum formæ stellatæ, ex sex triangulis æquilateris, in quos circularia sponte naturæ conformantur: sibi verò nihil visum probabilius, quàm creari, formaríque Niuem ex seminibus propriis; vt lapidum quoque varia genera eodem semper modo, non secùs, ac plantæ, animaliáque figurantur. Requisiuit tunc aliquis, num fortassis hæc semina fertilitatis anni essent causſa, testantibus agricolis vberiorem esse agrorum prouentum, vbi nix diutiùs incubuerit. Ipse excepit, alia Niuis, alia plantarum semina esse; nec prouenire ista vberiùs, quòd nix sua pinguedine, vt vulgò putant, agros fœcundet; sed quòd prodeunteis ex imò terræ pingueis halitus reprimat, & in alimentum satorum conuertat. Id intelligi, quòd eisdem exsistentibus calidis, nix infernè sic soluitur, vt locum faciat succreſcentibus plantis, incruſtetur, fornicetúrque, &, succedente veris tepore, per latera montium in ingenteis moleis disrupta excedat, prouectámque herbam interim relinquat. Facta exinde est occasio differendi de vi aquarum in quas niues resoluuntur; adeò vt iam Nili exundatio germanam hanc causſam agnoscat; & cùm ipse dixisset non to-

tam hanc aquam in torrenteis effluere, sed quadam ex parte etiam imbibi, scaturiginibus fontium adaugendis; quippe & Fontem Vallis-clausæ non vberiorem modò tunc erumpere, sed aliquantulùm etiam conturbari; pergratum fuit toti coronæ audire illum paullò copiosiùs de origine Fontium differentem. Tum verò sententiam exponens, qua constantiorem non habuit, declarauit sibi nunquam visum originem Fontium ex mari, aut ex aëris in aquam conuersione esse; sed deberi prorsùs aquis pluuiis (adde & quidpiam niualibus) quæ longè, latéque decidentes ita combibantur, vt in terram penetrent, quousque incurrant in varia receptacula, quorum sit fundus ex lapide, argilla, aut alia materia aquæ continendæ idonea; quæque infernè desinant in eas meatuum anguſtias, vt collecta aqua sensim effluat, suppetereque adeò possit in dies, in menseis, in annos. Argumento esse, quòd insignes quæque scaturigines sint ad radices montium; in quibus, quòd sint rupei, pleraque interiùs exsistant eius generis receptacula, in vnum tandem concurrentia: & quæ in locis planis visuntur, ex montium procùl positorum receptaculis per subterraneos ductus deriuentur. Posse quoque eadem ratione scaturire aquas non longè à verticibus inferiorum quorundam montium, quòd nisi illis sufficiant receptacula propria, possint per simileis meatus ex receptaculis editiorum montium deduci; cùm aqua tantundem refluere sursùm, quantum effluere deorsùm valeat. Vnde & ratiocinabatur, neque in continente, 1623.

1613. neque in insulis; quæ haud dubiè superficie maris elariores sunt, scaturigines exstituras, si ex mari deducerentur; quòd aqua non altiùs emergat, quàm demersa fuerit. Nam aquas quidem in summis ipsis summorum montium verticibus, quod vulgò dicunt, scaturire, idipsum fide planè carere; nullis nimirùm testibus exsistentibus oculatis. Caussam proinde quare æstate, & per siccitates præsertim diuturnas Fontes inaresçant, aut valdè minuantur, non aliam posse assignari, quàm quòd aquæ iam memoratis receptaculis contentæ, vel omninò effluant, vel paucæ supersint. Inde esse, cur redeuntibus pluuiis Fontes rursus scaturiant; quasi oppletis denuò receptaculis, non per leueis quidem, aut raras; sed per insigneis, continenteis, & complurium dierum, atque mensium pluuias. Verum autem esse, quod Scriptura refert Originem fluminum, atque adeò fontium ad mare; sed nempè quatenùs ex mari partim aperto, partim subingresso in specus, ductúsque subterraneos, euehuntur vapores, qui in pluuias versi, originem fontibus, ac fluminibus expositam faciant. Sensit deinde necessitatem discedendi incumbere; quocirca edi demùm concessit, cum facta sibi à Pignorio nuncupatione, Opusculum illud de Magnæ Deûm Matris, Attidísque initiis. Id quia continebat interpretationem Symbolorum eminentium in manu quadam ærea Tornaci inuenta, & à Dionysio Villerio cum Peireskio communicata; institerat à tribus iam annis, vt mutatam dedicationem ad Villerium ipsum Pignorius referret. Impetrare

trare cùm non potuiſſet, differri diutius editionem 1623.
noluit, agente cum ipſo Pignorio his verbis. *Tibi vt inſcribam, multa faciunt; ſed imprimis humanitas tua ſingularis, quæ me totum penè quotidianis beneficiis ita deuinctum habet, vt mihi non ſuperſit ampliùs, quod meum iure poſſim appellare. Deinde vis omnigenæ eruditionis tuæ, quæ antiquitatem omnem, & quicquid vſpiam præclari eſt, animo, & ſtudio es mirificè complexus.* Imprimi etiam procurauit Georgij Raguſæi Epiſtolarum mathematicarum, ſeu aduerſus arteis diuinatrices libros duos, quos à Paulo Gualdo acceperat, quóſque cariſſimo ſibi Hannibali Fabroto, memorato ſuperiùs Anteceſſori Aquenſi, Pariſiíſque per id tempus agenti, reliquit. Sic ſollicitè animum intendit, vt opera Varij adauctiſſima ederentur: quod quia non potuit ante diſceſſum, vt optauerat, perfici, ideò abſoluendæ editionis curam vniuerſam Ducheſnio commiſit. Sic repetitam, adauctámque editionem poëmatum Cardinalis Barberini ſemiperfectam relinquens, totam penes Viaſſium, tum agentem Pariſiis, operámque vltrò pollicitum, ſollicitudinem depoſuit. Quod illum porrò ita adegit ad maturandum reditum, fuit ætas, ac morbus ingraueſcens Patris. Et expectaſſet tamen autumnum, niſi ex quadam deſtinatione, ac neceſſitate tranſituro per Aquitaniam, vt Abbatiam inuiſeret, præoccupandum fuiſſet tempus. Diſceſſit ergo menſe Auguſto, hoc eſt poſt menſeis aliquot ſupra ſeptennium Pariſiis exactos. Aureliæ cùm foret, accepit Româ à Debonæro literas, renuncianteis electionem Car-

1623. dinalis Barberini in Pontificem Maximum, nomine Vrbanum octauum. Ea re gauisus, scripsit illicò ad Pontificem epistolam gratulatoriam, quam illi fuisse incundissimam neque ipse Debonærus, neque Aleander reticuerunt. Minimè verò etiam reticuit Pontificis Nepos Franciscus, qui Cardinalis Barberini cognomentum deinceps tulit; quíque incumbit continuò artibus bonis promouendis, eruditorum fautor eximius, ipséque captus omnium studiorum ingenuorum illecebris. Ille ex eo tempore vsque, vt à Peireskio crebras accepit, ita & dedit literas, non eruditionis minùs, quàm humanitatis, & amoris plenas. Aureliâ discedens habuit inter alios ex suo comitatu memoratum Ioannem Lombardum, cui à septem annis impetrauerat, & ne cogitanti quidem miserat diploma antigraphiæ, cognitionísque Regiorum, & publicorum per Prouinciam ædificiorum. Destinârat illum Reginaldus parens, qui sollicitaret discessum; Peireskio verò iucundum fuit socium habere itineris, quòd illius industriam vtilem fore existimârit. Hinc præstò habere semper debuit calamum, chartam, regulam, circinum, ceram, sulphur, & id genus alia, ad delineandum, conscribendum, adumbrandum, exprimendúmque ectypis, & apographis, quicquid viseretur adnotatu dignum. Et apud Andeis quidem exprimi potissimum voluit icones Principum Andegauensis stirpis, quales obtineri potuerunt ex vitris, Ecclesiísque tam S. Mauritij, quàm Franciscanorum. Turonis diutiùs moratus est, quòd præ-

ter alia quamplurima, detentus fuerit potissimùm 1623.
S. Martini Tabulariis, in quibus diplomata Regum, aliáque acta perantiqua. Circa Abbatiam, totus fuit in suadenda reformatione, destinandáque instauratione ruinarum insignium, quas Monasterium fuerat per bella ciuilia perpessum. Nimius sanè forem, si enumerarem quæ innumera obseruauit itinere deinceps toto, quæque est consequutus honoris, ac beneuolentiæ testimonia Burdegalis, Toloſæ, cæteris in locis, in quibus nemo fuit dignitate, aut eruditione conspicuus, qui non illius frui conspectu, colloquióque desiderârit.

1623.

DE VITA PEIRESKII

LIBER QVARTVS.

OCTOBER iam erat, cùm domum accessit; plurimis quidem exspectatus, sed Patri potissimùm, per id tempus meliùs habenti. Non longè autem à reditu Diploma Curiæ exhibuit, quo à Rege permittebatur perseuerare in functione dignitatis pristinæ, seu exercere sæculare, laïcúmque, vt vocant, Officium; tametsi factus Abbas induisset Ecclesiasticam personam. Ipsa verò Curia non modò assensit, sed vnanimi etiam Senatusconsulto decreuit, vt iam admissus in primam Classem, in ea perpetuò consisteret: neque, vt fieri per vices solet, ad minus Auditorium, quod appellant Turriculam, & in quo de criminibus ferè cognoscitur, rediret. Ac obtinuit quidem prætereà Rescriptum à summo Pontifice, quo capitalium facinorum interesse iudiciis licuit (nempe in maiore quoque Auditorio selectiora quædam diiudicari mos est) attamen illo

nunquam est vsus; sed semper, quotiescumque ventum ad disquisitionem fuit, & duo, vel tres calculi in capitalem ierunt pœnam, solitus est pedem efferre, neque conferre symbolum. Musæum quamprimùm aperuït, consternatione maxima fuit, vbi capsam non reperit, in quam coniecta reliquerat omnia ex Cimeliis rariora. Subducta nempe vnà fuerant aurea antiqua numismata pondo coronatorum mille; ex cælatis gemmis mille, ac ducentæ, prætereáque nonnulla alia. Desiderauit autem præsertim inter nummos quidem, Talentum Ægyptium, seu Arsinoën Philadelphi, pondo coronatorum decem; & Solidum aureum Ludouici Pij, quem, vt iam antè diximus, singularem opinabatur: ex lapidibus verò cælatis Prasinum quendam, cum capite, epigraphéque Seruij Sulpitij; & Onychem iam aliquoties memoratam, cum capite Aëtionis Regis Ciliciæ, & tiaræ Phrygiæ ornamento. Dolorem adauxit, quòd non ausus fuit in illum inquirere, quem furti reum suspicabatur. Id scilicet non poterat, quin iactura Patri innotesceret, qui bona fide vni ciuium familiari, domesticóque putandæ è fenestra vineæ crediderat Musæi clauim: verebatur autem ne Patri indicata perfidia morbum illius exacerbaret. Cauit proinde sollicitè, ne quid perueniret in eius notitiam; imò requisitus ab ipso, num se omnia probè haberent, probè se habere respondit. Non destitit tamen aliunde sagacitate singulari subolfacere distractarum rerum vestigia. Heinc, ne recenseam quo studio, quo silentio, qua cautione 1623.

1623 adhibita, missitauerit quoquouersùm literas, & amicos fidos; ea demùm fuit fœlicitate, vt rerum, quæ erant cordi maximè, recuperarit præcipuam partem. Gemmas certè obtinuit, ac in iis Aëtionem, & Seruium Sulpitium: sorti autem bonæ tribuebat, quòd neutram auro, circumornasset; alioquin enim simùl periissent cum aliquibus aliis, quibus aurum fuerat loco lenocinij. Sic longo pòst tempore habuit Talentum Ægyptium, seu Thebaïcum, cuius caussâ ipse ab initio concesserat frustrà Massiliam. De Solido autem Ludouici Pij, quòd recuperauerit, nunquam memorauit. Tenuit diu iactura illa renuntiata amicos anxios; ex quibus fuêre, qui condolentes, congratulàti aliunde fuerint, quòd reuixisse videretur. Nempe rumor de eius morte dissèminatus fuerat; & primùm quidem Parisiis, per nebulonem nescio quid rei inde consequi meditantem. Ipse verò quamprimùm potuit, repertorum securos iussit; se quod attineret, optare tàm benè optimo Camdeno, quàm sibi foret vita superstes. Postquam nonnihil ab hisce curis interquiescere licuit, ad suum genium reuersus est. Testis esto vel vnus Grotius,
1624. qui, nouo statim anno incunte, *Non otior*, inquit ad illum scribens, *sed in illo de Iure Gentium opere pergo, quod si tale futurum est, vt lectores demereri possit, habebit quod tibi debeat posteritas, qui me ad hunc laborem & auxilio, & hortatu tuo excitasti.* Et statim, *Pergis autem tu obligare me, cùm incommodis meis nunc quoque & tam bona fide tangi ostendis, & qui præsens præsidio solebas esse, nunc absens es solatio. Ego verò, vel*

per te vnum ita ſum Galliæ obſtrictus, vt ad vltimas humanæ potentiæ metas trudi malim, quàm ſedem hanc deſerere. Ac rurſus, *Literas dedi nihil quidem continentes illas, quod te ſcire attineat; ſed teſteis tamen eius, quod tibi debeo, ſempérque debebo gratiæ, pro tot ſummis in me adiuuando, ornandóque beneficiis.* Id porrò Opus de Iure Gentium, cuius Grotius heic meminit, non videtur aliud à præclaro illo, quod de Iure belli, ac pacis, anno pòſt in lucem emiſit. Cùm Peireskium certè exemplo donaret, literas adiecit, ex quibus hæc non pigebit excerpere. *Accipe iuſſis Carmina cœpta tuis, ait, Poëta. Ego verò, Peireſi ampliſſime, non carmen, ſed librum tibi mitto, tuo hortatu, tuíſque auſpiciis cœptum. Adderem, quòd ipſa hæc mea in Gallia habitatio non parùm tibi debet, quo conciliante in virorum maximorum notitiam perueni: ita vt hoc quoque titulo, ſi quid inde fructus naſcitur, id à te poſſit vindicari. Si dicam magno mihi dolori eſſe, quòd tuo conſpectu, tuíſque colloquiis frui non licet, dicam quod veriſſimum eſt; ſed huic damno ſolatium aliquod adhibet V. N. frater tuus, frater ſanè, non naturâ tantùm, ſed morum humanitate, qui, &c.* Prætereo autem ſtudium, quo ipſius Grotij iconem Duvriſij manu habere expetiit; & fœlicitatem, cui vertit, habere ſimùl Claudij Salmaſij, Petri Puteani, Hieronymi Bignoni, (magni bonarum literarum, & arcis legum, ac iuſtitiæ apud Senatum luminis) aliorúmque amicorum. Miſerat ipſe priùs ad Puteanos earum exempla, quas habebat, Vincentij Pinelli, & Iul. Cæſ. Scaligeri; miſſurus quoque Paſchalini, Portæi, Pacij, Camdeni, Lo- 1624.

1624. bellij, Barclaij, Marani, cæterorum plurium. Quoniam Iconum incidit mentio, addere sanè illas licet, quas per idem tempus obtinuit tam Pontificis Maximi, quàm Cobellutij, & Barberini Cardinalium. Effigiem simul Virginij Cæsarini optauerat; verùm præuenit pictorem mors, ac tum quidem penè, cùm Peireskius ageret gratias, ob missum exemplum Sagiatoris, hoc est Libripendis Galileani, operis nempe de Cometis, quod aduersus libram Astronomicam Lotharij Sarsij (seu, ob literas permutatas, Horatij Grassij) Galileus condiderat, inscripserátque ipsi Virginio. Adhæc, non est sanè oblitus factæ pridem Pontifici, circa habendas aliquas B. Magdalenæ Reliquias, pollicitationis. Quippe quòd paucis antè annis populus San-Maximitanus seditione facta obstitisset, ipse tunc & Regis imperio, & Senatus auctoritate, & Præsidis primi præsentiâ, & Latrunculatoris, ac satellitum stipatione vsus, obtinuit tandem, quod Pontifex pro sua pietate expetebat. Heinc habitæ sunt nomine illius à Cardinali ingentes gratiæ; testante aliunde quàm gratam habuisset commendationem ab ipso factam, cùm aliorum Gallorum nobilium, tum maximè Thuani illius, cuius suprà meminimus, quíque post lustratas regiones occiduas, etiam orientaleis inuisere meditabatur. Plurimus adhæc etiam fuit in procurandis negotiis Regiensis Episcopatus, quo eximius Cardinalis Guido Bentiuolus pro Regis voto fuerat donatus. Fecit verò pro amicitia, quam insignem cum illo fouit, ex quo aduenit Nuncius in Galliam,

&

& Roberto Cardinali Vbaldino, qui Peíreskium 1624.
quoque maximoperè amârat, ſucceſſit. Non tacendum verò quòd intereà Cardinalis Bentiuolus ardentiſſimè interceſſit, vt ex prædiuite Scipionis Cardinalis Burgheſij Cimeliarchio obtinerentur,& ad Peireskium tranſmitterentur moduli varij ponderum, menſurarum, aliarum rerum. Erat Romæ id temporis Claudius Menetrius iam nominatus: ipſe autem miſit, ſimúlque adiecit pondera pleraque antiqua, cum modulis, ac ectypis; neque deinceps deſiit mittere & numiſmata, & quæcunque alia vetuſtatis monumenta quouis pretio eruere, & acquirere Romæ potuit. Totus prætereà penè fuit in exhibendis officiis laboranti grauiter Patri. Cùm dolores verò illius nonnihil ſedati per æſtatem viderentur, diuertit Belgenſerium, vnde priuſquàm regrederetur, concedere Tolonum voluit ad Corallij expiſcationem. Id nempe raris quidem locis in noſtro mari naſcitur; ſed anguſto præſertim ſpatio, quod à Citharíſte promontorio non ampliùs, quàm duobus Prouincialibus milliaribus diſtat. Et quoniam accepit tempeſtatem eſſe illi eruendo opportunam; ideò nauiculam conduxit, viróſque delegit idoneos, à quibus deduci ſeſe obſeruauit, quouſque cerris quibuſdam montium, colliúmque cacuminibus in eandem lineam coire viſis, ſubindicatus locus fuit. Tum demiſſa per funem cratis, ſeu mauis, crux lignea, cum appenſis retibus, quamprimùm hæreſcere fundo deprehenſa eſt, variè toto tractu detorta, diducta, deuoluta eſt, vt plantæ Corallinæ retibus

1614. implicarentur. Vbi id actitarum satis, machina sursùm educta est, animaduersúmque retia disrupisse, auexisséque plantas Corallij non paucas, vnà cum plerisque fragminibus siccis, putridis, cariosis; vt putà quæ aliàs euulsa, aut relicta fuissent, aut inter abducendum retia, decidissent. Quæ plantæ porrò tunc auulsæ, eductæque fuerant, neque rubescebant, neque tersæ erant, nisi detracto cortice; molles aliunde, tactuíque cedentes ad ipsa cacumina, quæ rupta, pressíque, emittebant lac, ficuum instar, & compressione desinente; apparebant interpunctæ tenuibus foraminulis, seu quasi vacuis venulis, quibus lac illud fuerat emissum. Id quoniam admonitus est esse admodùm causticum, idcircò sollicitè cauit, ne cutis ipso attingeretur. Et quia rogando didicit id esse instar seminis, adeò vt contingens quidpiam solidum veluti concham, lapidem, aliud, cohærentem illi plantam generet; ideò coniecit quemadmodùm Pisano illi Cranio supercreatum corallium fuisset. Fuêre, prætet Corallij plantas, aliæ quoque multæ, & quam multa etiam animalcula implexa, ac speciatim Limax sine cochlea, siue testaceo cortice. Eam verò totam congeriem translatam Belgenserium immisit in furnum, vt exsiccaretur, asseruaretúque. Deprehendit autem Limacem effusam in liquorem purpureum, & quicquid erat contiguum, tinxisse colore purpuræ perfectissimo: quamobrem ansa illi est facta subdubitandi, num ea fortè esset vera Purpura, ísque liquor germanum Ostrum, quo, seu Murice Tyrio, tinctæ olim vestes leguntur. Re-

liquo, & sequente anno qui fuit sæculi vigesimus 1615.
quintus, discedere prorsùs à Patre non potuit, nisi quantum necessitas ad exhibendum Legato exegit. Eo nempe anno Pontifex, propter Reipublicæ Christianæ negotia, destinauit Cardinalem Barberinum in Galliam, isque sub veris initium allapsus est Prouinciæ oris. Appulsurus erat Massiliam; verùm tempestate cogente Tolonensem subiit portum, indéque pergens Auenionem Aquis-Sextiis fuit transiturus. Occurrit verò Peireskius ad tertium, aut quartum milliare, nihilque non egit, vt decretis ipsi pro dignitate honoribus ciuitatem ingrederetur: at ille certo consilio prætergrediendum censuit, diuerteréque Lambisci maluit. Inde sequente die profectus Auenionem cùm accessisset, consequutus illum Peireskius non est: sed quarto demùm die adfuit, deducto Alexandro vetere amico, quem oppiparè exceptum detinuerat interea domi. Alexander nimirùm adscitus in Cardinalis familiam, è comitatu ipsius erat, vnà cum nobili Equite Cassiano à Puteo, qui profectò quantus vir siet, eruditi, boníque omnes ipsi deuincti, Romæ loquuntur: itémque cum illo aliquoties memorato Debonæro, quem cùm ob propria merita, tum ob Barclaij memoriam satis complecti nunquam potuit: ac rursùs cum Ioanne Baptista Donio, eruditionis profundæ viro, quem Cardinalis habere voluit à Latinis Epistolis: & cum viro omninò bono Ludouico Aubrio Menilio Parisino, cuius fuerat varia officia tam Parisiis, quàm Romæ expertus. Ac fuêre quidem alij plerique; sed

1625. ſpecialeis tantùm Peireskij amicos heic commemoro. Fuiſſet deinde Peireskius Cardinalem lubens ſectatus; ſtatuerat enim nec Pariſiis, nec totâ Galliâ dimittere: ſed repugnauit pietas, quæ Parentem deſerere acerbiſſimè vexatum prohibuit. Cùm eſſet verò Frater Pariſiis, dedit ad illum literas, hortatúſque eſt vt obſequium, quod ipſe non poterat, cumulatiſſimè exhiberet. Dedit & ad varios amicos, ac nominatim ad Rubenium, pergulam Luxemburgicam Palatij noui Reginæ Matris pictis Tabulis adornantem: quòd noſſet illum pro ingenij fœlicitate, ſuauitatéque, & pro rerum exquiſitarum vberrima copia mirè placiturum. Ipſi, vt à Patre rursùm non abeſſet, non poſtrema cauſſa fuit, quòd duo illi Medici, quibus ſaluis benè ſemper ſperare erat ſolitus, ſuperſtites ampliùs non forent. Siquidem Iacobus Fontanus, cùm ipſe eſſet adhuc Pariſiis, extremum diem obierat: Antonius verò Merindolus à ſuperioribus proximè Natalitiis conceſſerat fatis. Quo loco obiter dicendum, vix quicquam potuiſſe ad dolorem accedere, quem ex huius morte Peireskius concepit. Quippe & rara eruditio, & lenitas morum eximia, & diuturna conſuetudo, & humaniſſima officia, iampridem amicitiam conciliauerant non vulgarem. Non addo verò quid ad illam contuliſſet Peireskius: id enim potiùs intelligendum ex teſtamento Merindoli, quod eſt in Operum ipſius nuncupatione expreſſum. Scilicet illeic declarauit velle. ſe quidem opera ſua ſub Regis Chriſtianiſſimi præſidio mittere in lucem: *Veruntamen*, inquit, *ſepoſi-*

tum velim Tractatum de Febribus, eo quidem nomine, 1625.
vt nomen mihi cariſſimum in fronte præferat, videlicet D. Nicolai Fabricij de Peireſc, in ſupremo Aquenſi Senatu Conſiliarij Regij, & Abbatis Guiſtrenſis, omnibus florentiſſimæ fortunæ, & abſolutiſſimæ doctrinæ virtutum comitatu ſtipatæ ſubſidiis, atque ornamentis inſtructiſſimi. Hunc enim virum, in quo veteris veſtigia recti, & mores video ductos meliore lapillo, ſemper inter ingenij mei patronos habui; proindéque huius libelli conſecratione, tanquam obligatoria ſyngrapha omnibus teſtatum cupio quot, quantiſque nominibus ipſi me deuinctum eſſe confitear.
Ad Patris morbum vt redeam, ſeſqui-annus erat, ex quo præter veſicæ, ac renum dolores, conflictabatur cum Podagra pertinaciter hæreſcente. Tum verò ab vno, aut altero menſe eò morbus euaſerat, vt ex pedum articulis extraherentur lapilli, ac tantâ quidem copiâ, vt aſſeruati per octo menſeis potuiſſent molem conficere ipſis pedibus non minorem: & quoniam vix vnquam poterant auelli, quin neruorum, ac tendinum extremæ partes diſcerperentur, euenit, vt intra id tempus, gangræna quinquies inuaſerit. Peireskius porrò continuò adfuit non remedia modò, ac regimen victus conſultans, præſcribénſque cum chirurgis, ac medicis; ſed ſimùl etiam omnia apparans, tractánſque, & quicquid Pater ore ſumebat, manu propria ſemper miniſtrans. Id videlicet cauerat, Patérque ita ſuaue habebat, vt non lenimen doloribus efficacius experiretur. Cùm ſic autem foret aſſiduus, adeò vt, niſi vrgentibus in Senatu negotiis, à latere Patris non diſcederet, mirum

1625. non fuit, si ipse, præter frequentem stranguriam, hæmorrhoidas ita irritârit, vt ad eam partem subnatus fuerit importunissimus tumor. Eo laborabat iam grauiter sub Octobris initium, cùm imminentem reditum Cardinalis Legati accepit. Dilatis ergo remediis, præscripsit primùm quo Pater foret continendus regimine, ac Legatum deinde Auenionem conuenit. Cùm Pater verò præscriptas metas aliquantulùm excessisset, incidit statim in catarrhum, de quo Medici desperantes reuocandum mox Peireskium censuerunt. Nuncio accepto, is rediit, sed Patrem ita collapsum inuenit, vt continere spiritum duos duntaxat dies potuerit. Obiit ergo bonus ille, magno optimi filij luctu; sed testari luctum diu non permisit accessus Legati, quem Laribus suis excepturus fuit. Quippe efferebatur funus, cùm ecce renunciatum est propè iam Legatum adesse. Quare pompâ domum reductâ, excessit confestim, & vix ad milliaris dimidium aduenienti Legato occurrit. Is cæremoniis in Ecclesia ritè, & ex more peractis, ingressus est Peireskij domum; cuius stupendum fuit totam faciem ita momento immutatam, vt quæ aulæorum atrore, ob excessum Patris-familias, mox antè præferebat luctum; illicò aliorum rubore, propter accessum hospitis, demonstrauerit effusam lætitiam. Confestim etiam, post salutè ab vniuerso Senatu, omnibúsq; aliis ciuitatis ordinibus dictam, mensæ ita fuêre instructæ, vt excogitari non potuerit apparatus magnificentior. Octo profectò cœnaculis tempore eodem, & absque vlla confusione est ministratum: su-

spiciendúsque admodùm fuit excelsus viri animus, 1625.
cuius prouidentia non potuerit consternatione exturbari. Mensis remotis, voluit Legatus etiam Musæum inuisere, & suauis horas ducere familiari colloquio, singularibúsque rebus inspectandis. Hûc spectat illûd Viasij in Panegyri ad Vrbanum octauum.

——— sic vidimus illum
Post reditum à Francis, Peiresi ad vota receptum,
Illustrisque domos, quas virtus, priscáque laudum
Nobilitas, Musæque fouent, & quicquid Athenæ,
Romáque, post veteres potuit seruare ruinas,
Intus adest; meritúmque illeic se subtrahit æuo.

Abscedentem cùm deduxisset, contendendum fuit Riantium, vbi prætextu paternæ mortis moliri res nouas audierat. His vtcumque compositis, ventóque aduerso. Legatum interea ad Toloni portum detinente, iterum illûc ipsum conuenit, obtulítque duas Capellas auribus promissis, adeóque oblongis, vt capite vel leniter depresso, contingerent terram. Hac-ce Legatione functus Cardinalis occepit statim 1626.
aliam ab ineunte sequente anno. Scilicet profectus in Hispaniam est; sed vi tempestatis aliquoties in oris Prouinciæ retentus. Hæsit verò, commoratúsque præsertim est ad Turtim Buquiam, quæ prostat in ingressu plagæ Martigiæ; seu Coloniæ Maritimæ; adeò vt Peireskius reliæ, conueniréque ipsum potuerit. Et certè grande illi solatium; quando præter aliquot dierum iucundissimam consuetudinem, libri etiam allati sunt, quorum lectione tædium le-

1616. uaret. Cætera inter, fuêre nonnullæ marini æstus obseruationes, quas Peireskius non ita pridem fieri procurârat per Antonium Natalem, Prouincialem medicum in Aremorica versantem. Cùm eæ Legato mirè placuissent, pollicitus est operam, vt fierent similes complures. Vltrò etiam promisit se, quicquid in ea Legatione singulare occurreret, cum ipso communicaturum, ac nominatim effecturum, quod ille maximè expetiit, vt exscriberentur Epitaphia, & fierent icones Barcinonensium Comitum, præcipuéque Alphonsi Casti. Rediit porrò Peireskius domum rheumate insigni laborans; idque præter renum dolores, incommodáque alia à morbo vsque Patris contracta, quæ noctéis insomneis deinceps creârunt, & ne in ipso quidem lecto permiserunt conquiescere. Inter cætera leuamenta, non postremum duxit ex libris, quos amici varios miserunt, & inter quos fuêre nonnulli mentionem ipsius facientes; veluti Glossarium Archæologicum, continens voces Latino-barbaras, auctore Henrico Spelmano Anglo, qui in operis præfatione, *Si ad exteros*, inquit, *abeam, non me leuiter incitârunt nobilissimus apud Gallos Nic. Fabricius Peireskius, Regiæ Maiestatis à Consiliis in Senatu Aquensi, Hieronymus Bignonus, &c.* Vbi notandum est Bignonum, & quos præterea ille citat, excitatos fuisse à Peireskio, vt Spelmanum ad operis editionem sollicitarent. Itémque Notæ Pignorij in Vincentij Cartari librum de Deorum imaginibus; ac rursùs eiusdem Epistolæ Symbolicæ, in quarum vigesima nona Pignorius recitat Peireskio Epistolam

lam Marsilij Ficini de caussa amicitiæ inter se, & 1626.
Bembum, eodem die natos, ex Codice, qui fuerat in Bibliotheca Pinelliana, *quam tu, & ego*, inquit, *florentem olim vidimus.* Non postremum etiam quæsiuit ex variis antiquitatis monumentis, quæ Aquas-Sextias transferri voluit. In iis præcipuum fuit Lectisternium, seu tumulus marmoreus elegantissimæ structuræ, cui prope Brinoniam eruto, & ad se conuehendo tum specialem currum, tum viginti industrios, lectósque viros destinauit. Hoc certè opus tanti fecit, vt Rubenium posteà discedentem in Hispaniam, non potiore vllo ad se lenocinio, quàm illius inspectione inuitandum censuerit; & cùm in eo figuras quasdam seu vetustate, seu iniuriâ malè affectas obseruasset, habere Roma voluerit ectypum gypseum alterius, in quo visas sibi figuras consimileis notauerat, vt illarum instar curaret restitui. Alleuamento quoque fuit Barbleus quidam Colonienſis, iuuenis industrius, & Medicinæ etiam peritus, qui ipsi fabricatus est chartaceas sphæras omnimodas, hoc est iuxta hypotheseis Ptolemæi, Copernici, Tychonis, aliorum. Non omittendum, fuisse quoque magnopere exhilaratum consuetudine perhumana Iacobi Lorini è Societate IESV, Psalmorum Commentatoris, qui cùm priùs Româ rediisset, Auenione ad ipsum venit, & autographo quodam Bellarmini donauit. Tandem, vt mentem diuerteret, legit per id tempus quod tum è prælo primùm prodibat, Arelatense Pontificium, auctore Petro Saxio eius Ecclesiæ Canonico. Plurimùm verò fuit indi-

1626. gnatus, quòd ille, ſtudio neſcio quo, affectaſſet eleuare Principum noſtrorum iura, & non modò non repoſuiſſet quæ opponi potuerant, ſed interdum etiam tentaſſet præter fas illa eneruare. Quamobrem non interquieuit, donec placito Curiæ libri euulgatio prohibita fuit. Paullò iam meliùs Peireskio erat, cùm poſt literas varias & à Cardinali Legato, & à Puteano Equite, & ab aliis Madrito acceptas, admonitus denique eſt Cardinalem rediturum, tranſiturúmque Maſſiliâ initio Septembris. Itaque, ſanitate licèt parùm firma, illûc acceſſit, Cardinalíſque appulſum aliquot diebus exſpectauit. Fruſtra id tamen; quoniam ille vento fruens ſecundo præteruectus eſt, ſubſtitítque ſolùm nonnihil Toloni; vndè rariora quædam ex iis, quæ ex Hiſpania aduehebat, cum excuſatione Aquas-Sextias miſit. Ea Peireskius cùm accepiſſet, gratias egit per literas, quibus aliunde Chriſtophorum Puteanum profeſſione Carthuſienſem (quem aliunde & eruditio, & morum innocentia poterat ſatis arguere Pariſienſium illorum fratrem) ſtudioſiſſimè commendauit. Non refero autem quàm gratam huiuſmodi commendationem Cardinalis habuerit: nam & ipſe Puteanus ſcripſit imparem ſe eſſe, qui exprimeret quam propterea beneuolentiam, comitatémque fuerat expertus. Subiungo potiùs ipſum Puteanum haudquaquam degeneraſſe à neceſſitudine fraterna cum Peireskio arctiſſima; quandò nullum officij genus præſtare vnquam potis fuit, quod non vltrò præſtiterit. Memorari verò heic debet commendatum ſub idem

tempus Ioſephum Mariam Suareſium Auenionen- 1626.
ſem, pereruditum iuuenem, eúmque propterea in familiam Cardinalis adſcitum fuiſſe. Nec reticendus Lucas Holſtenius Hamburgenſis, eruditorum ocellus, qui eſt etiam non longè pòſt in eandem adſcriptus familiam, cùm illius virtus Puteanis commendantibus innotuiſſet Peireskio, & commendante Peireskio ipſi Cardinali Pariſiis Legato. Vterque ſanè eſt deinceps teſtatus gratitudinem, literíſque frequentibus, atque eruditis beneuolentiam demeruit: Peireskius verò nullam vnquam, quin gratificaretur vtrique, occaſionem prætermiſit. Vexauit rursùs per hiemem rheumatiſmus, & renum dolor; nec deſiit tamen propterea literas varias conſcribere, ſed ad Puteanos potiſſimùm, quorum operâ prædicabat ſe cominùs conſpicere, quæ gererentur in mundo, vt Teleſcopiorum ſubſidio ea, quæ in cœlo procùl latent. Inter alia verò cauſſam ediſſeruit, cur conſtituti pridem Cenſus deminuti iam tantopere forent. Cùm enim, inquit, proaui, maioréſque noſtri illos florenis exprimerent, qui tum temporis erant aurei, ſolatíſque nummis valore præſtabant; effectum eſt, vt quia floreni tunc elocabantur duodecim ſolidis argenteis, cenſus iam vnius floreni non redimatur pluribus, quàm duodecim ſolidis; cùm tamen hi noſtri ab antiquis illis ſic degenerauerint, vt ſextuplò aucti iis non æquipolleant. Dicendum nunc octuplò foret, ac breui etiam decuplò: vt edoceantur, qui volunt cenſus temporis lapſu non imminuendos conſtituere, ne aut libris Turonicis, aut

1626. vulgari pecunia ; sed frumento, aut alio simili prouentu illos æstiment, persoluendósque stipulentur. Nam cùm semper sit eadem propè seu feracitas, seu sterilitas eiusdem telluris ; debet quoque caritas frugum constare eadem circiter : at pecuniæ vsualis valor non pari ratione idem perseuerat ; sed decrescit continuò, vt superiùs est declaratum. Interea porrò Valauesius est reuersus Parisiis, negotiáque illa Riantiensia post insuperabileis tam multorum annorum liteis Transactione decisa sunt. Inibat tum
1627. sæculi annus vigesimus septimus, cùm ab eiusmodi negotiorum sollicitudine respirans, constituit proximo iustitio perlustrare Prouinciam, ad congerendum inscriptiones tum nondum habitas, tum manu non satis vel fida, vel erudita descriptas ; ídque vt gratificaretur nominato iam Donio, qui paratum editioni habens ingens volumen Inscriptionum apud Gruterum non exstantium, optârat collectas ab ipso Prouincialeis intexere. Et non est quidem nactus otium perficiendi quod destinârat : non destitit tamen propterea sollicitare Donium, vt eam congeriem emitteret, sperans interea fasciculum Prouincialium contextum iri ; ac præferens ipsas ad calcem continua serie subiici (Hispanicarum scilicet instar in Gruteri volumine) quàm confusè interiici, vt in cæteris factitatum. Cœpit porrò exinde agere cum Donio non de inscriptionibus modò, sed, vt ille est reuerâ multiscius, de eius Onomastico, de opere Musico, de Conuialibus, de monetis Hetruscis, de Iustinianeis quibusdam numismatibus,

de generibus armorum Antiquis, & id genus com- 1617.
pluribus. Egit quoque sub idem tempus cum Nicolao Rigaltio Bibliothecario Regio, eruditionéque perrara conspicuo de solutione illorum Virgilianorum ænigmatum, circa eas Terras, in quibus inscripti nomina Regum nascuntur flores; & eas, in quibus cœli spatium non ampliùs, quàm treis vlnas patet. Cùm verò circa illud prius, retulisset præclara quædam de variegatis floribus, tum circa posterius, quod solent interpretari de Puteo, meminit inter alia effossum Riantij fuisse puteum, è quo profectò oportuerit exiguum videri cœli spatium, cùm stellæ interdiù conspicuæ ex eius fundo fuerint; oculis nimirùm ob profunditatem in tenebras quasi nocturnas immersis, pupillísque ob dilatationem (vt in obscuro fieri solet) admittentibus rerum etiam minutissimarum vberiores species. Aderat tum recens Archiepiscoparui Aquensi Alphonsus Plesseus Richelius, præsul insigni eruditione, raráque pietate assumptus ex Carthusia; cùm Peireskius sese ab illo eximiè adamari sentiens, nulla non assiduitate, testationéque officij dignum se ipsius affectu probauit. Inuisenti Massiliam comitem se illi addixit, eáque occasione illeic salutauit Gabrielem Albaspinæum Aurelianensium Episcopum, qui tum eò secesserat, ac meditabatur opus, quod & post modùm edidit, de Eucharistiæ mysterio. Meminit in eo aliquoties communicatorum à Peireskio Codicum, ipsum appellando delicium, amoremque literarum, & ornamentum Prouinciæ. Fuit etiam Archiepiscopo non

1627. multò post adiutor strenuus, vt institueretur Cursor publicus, qui fasciculos literarum in singulas hebdomadas veredis deferens Lugdunum, paríque ratione inde afferens, etiam cum Parisiensibus hebdomadicum faceret commercium. Et diù quidem id exoptârat, aliquotiésque tentauerat, vt rem publicè vtilem, & amicis gratam futuram: sed nemo ante eum Præsulem satis animatus ad id fuerat, neque comitia Prouinciæ, vt impensas decernerent, potuerant vnquam persuaderi. Mira porrò fuit exinde lætitia, cùm eruditorum omnium, qui crebras à Peireskio expetebant literas; tum Puteanorum maximè, qui ea ratione potuerunt sæpiùs, faciliúsque communicare quicquid aut recens cusum fuit, aut rerum nouarum occurrit, vt ipse viciſſim ad eos mittere quicquid ex Italia, Africa, Oriente toto impetrauit. Quippe abheinc quoque commercium vberius, quàm antè, instituit cum Consulibus, Mercatoribúsque illeic vbivis agentibus, vt illorum operâ vsus Græcos, Hebræos, Arabicos, cæterarum exoticarum linguarum libros nanciscereturr. Heinc statim aliquos obtinuit, ac nominatim ex Cypro præclarum volumen περὶ ἀρετῆς, καὶ κακίας, Constantini Porphyrogenetæ, continens excerpta ex Polybio, Diodoro, Nicolao Damasceno, aliísque historicis, ex quibus possent variæ auctorum nobiliſſimorum suppleri lacunæ. Incredibile autem dictu, quàm pro nihilo duxerit ducentas Turonicas libras numeratas in pretium, vel ex eo quòd est coniectatus ipsiſſimum esse exemplum, quod Imperator sibi habuerat, ob cha-

racterum formam, nitoremque, ob compactionis 1627.
elegantiam, ob præclara carmina in illius laudem præfixa. Obtinuit quoque diù requisitas, & ex Vaticana etiam descriptas aliquot Assisias (sic appellant Comitia Christianorum Procerum à Palæstina recuperata) persuasus dudum, aliquod demùm in illis regionibus earum exemplum repertum iri. Eodem circiter tempore scripsit quoquouersùm ad adiutandum Holstenium, meditantem nobilem manum Geographorum veterum nondum editorum proferre in lucem. Desiderabatur præsertim ab illo Διάπλους Thracij Bosphori, auctore Dionysio Byzantio, quo Petrus Gyllius vsus est; sed Latinè solùm, ac per particulas, in eo Bosphoro describendo. Et quia congruum existimauit, vt textus Græcus reperiretur inter Codices Bibliothecæ Cardinalis Armeniaci, è cuius familia Gyllius fuerat; idcircò Peireskius dedit operam, vt Episcopus Rutenensis totam Bibliothecam versaret, catalogúmque demùm mitteret, quo faceret fidem huiusmodi librum irrito conatu perquisitum fuisse. Quas putas proinde literas non dedit ad Apostolicos Nuncios, ad Oratores Regios, ad quoscumque nouit eruditos viros (quos inter profectò speciatim dicendus eximius ille Tolosatum Antistes Carolus Monchalius, è cuius penu diuite tot rari Codices educti) vt quomodocumque tandem certus fieret, ille-ne vspiam gentium exstaret. Et credibile sanè est vix exstare alicubi: quandò tantam viri sagacitatem effugit. Meritò quippe idem Holstenius, cùm ad illum scriberet, *Neque enim*,

1627. inquit, *quemquam mihi mortalium hactenus videre contigit, qui te antiquitatis cognitione superet, vel peruestigandi diligentia, & felicitate æquet.* His dum vacaret, accepit librum à memorato superiùs Ioanne Iacobo Chiffletio, iam tum Isabellæ infantis cubiculario Medico, de Portu Iccio Morinorum, è quo Iulius Cæsar in Britanniam soluit. Et facilè quidem discessit ab ea sententia, qua ratum habuerat eiusmodi portum esse Caletum, seu Calitium; sed optauit tamen præclarum eum virum explorare vberiùs totam illam oram, vt quamuis acutè probasset portum illum Mardicum esse, videret tamen, ne oræ nobis superstiti foret vindicandus. Quem legimus certè vlteriorem Portum, interpretandum videri non interiorem, vt designetur interior plaga sub Audomaropoli stagnantibus aquis interstincta, sed magis occiduum, vt indicetur vicinior, vndéque traiectus in Britanniam breuior. Cæterùm nihil gratius habuit, quàm quod simùl legit exstare ad lacunam illam Audomaropolitanam Insulas Natanteis, quæ veterina, & homines ferant, & quibus alni, salicésque lætis frondibus innascantur. Voluit proinde vt biennio pòst, cùm illâc iter facerem, spectarem illas curiosiùs, referrémque quicquid id esset. Præstiti autem, ac interim ramulum transmisi, quem decerpseram ex non humili salice, suo cum fundo simul natante. Sollicitus etiam tunc fuit de obseruatione illius articuli, quo clandestina connubia à Tridentino Concilio damnata sunt, neque interquieuit, donec Iudicibus quibusdam ordinis Ecclesiastici

siastici scrupulosioribus fidem fecit, illum non mo- 1627.
dò pro comitiis sanctione Regia confirmatum; sed specialibus etiam Synodorum huiusce Prouinciæ Metropolitanorum decretis. Non addo quanto simùl ardore sollicitauerit Alexandrum, vt seriò se accingeret describendo illi Terræ-motui, quo Apulia concussa fuerat à die Iulij penultima, & quo Septembri tandem mense Archiepiscopatus San-seuerinatium absorptus fuisse perhibebatur. Non addo alia: refero solùm singularem modestiam, qua commutatam voluit nuncupati sibi libri Epistolam dedicatoriam. Complectebatur liber ille spiritualia quædam Sanctorum Diadochi, Nili, & Hesychij opuscula, quæ Alexander Fichetus ex Societate IESV vir pererauditus, cùm Lugduni daret in lucem, nomini eius inscripta voluit. Vsurpârat autem Bibliopolæ nomen, neque se putârat hyperbole vti, dum commendaret Peireskium, cuius virtutem cùm Aquis-Sextiis profiteretur philosophiam, publiceque concionaretur, perspectam iam habuerat. Verùm Peireskius ipse non tulit, sed missurus Romam quædam exemplaria (vt nihil nouum prætermittebat) seponi iussit Epistolam, imprimíque aliam, quæ præfigeretur. En nonnulla ex ea, quam suppressam voluit. *Regia Solis est mens tua, domus tua, bibliotheca tua, omnium ingeniorum orbis stelliser, in quo cælestes imagines, in quo doctrinarum omnium, & doctorum hominum sidera coruscant; ita vt non aurea, non argentea, sed stellata omnia videantur; stellati plutei, librorum stelliser ordo. Tu verò in medio residens complectensque omnia, lumen*

1627. *omnibus fœneraris, decus addis omnibus, omnibus vitam quodammodo, & æternitatem impartiris; vt ad te meritò libri omnes, qui genium habent, quasi quidam ignes sacri bonarum mentium de toto orbe, velut ad cœlum suum reuolare gestiant, ibi victuri, ibi lucem accepturi, redditurique*, &c. Epistola hæc reuocat in mentem, quòd cùm exemplum Cœli Christiani à Ioanne Bayero af-

1628. fecti, & à Iulio Schillerio confecti sequenti anno allatum fuisset, commendauit quidem Peireskius pietatem, qua illi vulgatis Planetarum nominibus substituerunt propria Adami, Mosis, aliorúmque Patriarcharum; indiderúntque duodecim signis Apostolorum vocabula, & Asterismis cæteris aliorum Sanctorum, rerúmve religiosarum nuncupationes; præter figuras recens confictas, conditáque noua de iis carmina: sed institutum non comprobauit peruertendi, confundendique quicquid cœlestis notitiæ à memoria vsque antiquissima respersum est in omneis libros. Quanquam seriò non timuit, ne propterea Astronomi vniuersam illam astrorum nomenclaturam immutarent; quoniam illicò peruiderent nihil se inde adiutari, turbari verò quamplurimùm. Addebat peruetustos illos Schematismos siderum, tametsi prophanos, nihil officere Christianæ pietati; cùm & ipse olim obseruasset Vercellis huiusmodi imagines, à mille & ducentis annis fornici Ecclesiæ impressas. Denique optare, vt quæ solers manus nouas istas cælauerat, Vercellenseis illas sua antiquitate commendabiles expressisset. Longè sanè magis commendauit opus Tabularum Rudol-

phinarum, quod tum à Kepplero euulgatum est. 1628.
Quippe quòd illæ deductæ forent ex noui Atlantis Tychonis Brahei acuratissimis obseruatis, haud malè opinatus est posse ex illis exquisitiorem cœlestium rerum notitiam, quàm ex quibusvis aliis haberi. Heinc quia id opus fuerat à multis annis expectatum; ideò maturè collegerat obseruationes varias ex quibus examinaretur. Non postremos verò rogauit viros eximios Petrum Franciscum Tondutum San-legerium Auenionensem iurisconsultum, & Iacobum Valesium Scotum apud Delphinates generalem thesaurarium, vtrúmque omnis quidem matheseos, sed Astronomiæ cumprimis peritum. Habuit præterea ab vtroque vnde errata varia Typographica emendaret; & cùm posterior significasset institutum à se fuisse Eleazarum Feronceum Ledigueriorum Viziliæ hortorum olitorem oppidò industrium, & quo non alius vnquam est magis opportuna loquutus, qui obseruaret cœlestia; idcircò sategit Peireskius speciatim ab ipso obseruationes obtinere. Mitto quòd meas quoque nonnullas habere, asseruaréque voluerit, priusquàm Parisios discederem (vnde Tabulas ad ipsum transmisi) ac cæteras inter nuperæ Lunaris Eclipseos, cuius Phases præcipuæ Aquis-Sextiis obseruatæ prodiderunt illius medium contigisse eo ipso anno, die Ianuarij vigesima, ac hora nona, cum tribus quintis. Ipsam vero Parisios, Romam, Florentiam, Patauium, Louanium, alio destinauit, vt sicubi fortè peracta obseruatio similis foret, expendi posset intercedens meridianorum dif-

1628. ferentia. Nimirùm cordi semper habuit instauratio-
nem Geographiæ, de qua tum quoque ad Bertium
scripsit ; adhortando illum, vt simùl cum editione
Eusebij, quam pollicitus fuerat Geographiam sacram
maturaret. Ne memorem, quòd auctor fuit illi, vt
Typum orbis ederet pro varietate figurarum, qua
varij τὴν οἰκουμένην, seu habitabilem Terram descri-
bendam olim censuerunt, vt Dionysius, Strabo, Pli-
nius, Ptolemæus, & alij. Circa obseruationes vt
quidpiam adiiciam, exoptauit omnibus votis exoriri
interpretem, qui explicaret figuras, characterésque
conspicuos in fragmento quodam Lateritio, Babylo-
ne non ita pridem eruto, & ad se transmisso. Ipsum
quippe esse rebatur ex illis coctilibus laterculis, qui-
bus Plinius docet, ex Epigene, inscriptas apud Baby-
lonios obseruationes siderum per septingentos vi-
ginti annos. Qua occasione mirè suspexit venisse in
mentem hominibus haud-dubiè bonis inscriptio-
nem lapidi insculpere ad portam Sacelli, supra ru-
pem ad Druentiam prope Mirebellum eminentis,
quam indicatam habuit à viro amico, & eruditionis
paternæ hærede Ioanne Gallaupio Castuellio, Regio
apud magistros rationaleis cognitore. Quippe ea
nihil continet aliud, quàm monimentum Eclipseos
Solis, quæ III. Nonas Iunij, anno M. CC. XXXIX.
contigit ; cuius notitiam iam habuerat ex Necrolo-
giis aliquot, ac nominatim nostræ Ecclesiæ ; in quo
memorata quoque alia, visa anno M. CCCC. XV.
die Veneris septima Iunij, horâ à Solis ortu primâ,
tantæ obscuritatis, vt stellæ clarissimè conspiceren-

tur. Inaudierat paullò antè abiisse è viuis Iacobum Allealmum Mathematicum: quare magnoperè condoluit; veritus iacturam operum quorumdam tum ipsiusmet, tum Franciſci Vietæ laudatiſſimi Geometræ; veluti etiam non longè pòst audita Fontanei morte, iacturam timuit cimeliorum, Manuſcriptorúmque complurium; quos inter, ipsum Alciati autographum de rebus Mediolanenſibus commendare ſolitus fuit. Expetebat verò vt rari, & bonæ notæ MSS. niſi quamprimùm ederentur, aſſeruarentur ſaltem in publicis potiùs, quàm in priuatis Bibliothecis; quòd ea ratione longè minùs malo fato forent obnoxij. Sed & ſimùl expetebat viros non deeſſe, quibus curæ foret, nimis diù latenteis ex illis eruere, eámque ob cauſſam ad Cardinalem Barberinum cùm ſcriberet, enixè contendit, precatúſque eſt, vt, pro ſummo ſuo in bonas literas amore, procuraret typographiam Vaticanam reſtitui, quò tot præclari codices Græci meritam reciperent lucem. Atque huiuſce quidem rei occaſionem ſumpſit, ex eo quòd Michaël Iayus ciuis Pariſinus, generoſo auſu, typographeion inſtituiſſet, quo iam cœpta erat editio Bibliorum, futura locupletior Plantinianâ, & Regiâ dictâ; quódque Romæ eſſet Holſtenius, operam lubens collaturus. An memorabo conſcium fuiſſe meæ cuiuſdam diſſertationis cum Merindolo pridem habitæ, de transfuſione chyli in iecur? Aperüeram ſcilicet iter per porum dictum Cholidochum, mezenterij venis obſtructis. Cùm ſcripſiſſem ergo euulgatum librum, quo Gaſpar Aſellius, 1628.

1618. Anatomicus Ticinensis, referebat se detexisse venas in mezenterio Lacteas, probabilitérque chyli vectatrices (scilicet præter vulgareis rubeas) ipse mira festinatione conquisitum misit libri exemplaria, quæ in medicos amicos distribuit, ac simùl experiri voluit in cane, in oue, in boue, in plerisque omnibus animalium generibus, quod ab Asellio fuerat de singulari inuento scriptum. Cùm simùl monuissem Gulielmum Haruæum, Medicum Anglum, edidisse præclarum librum, de successione sanguinis ex venis in arterias, & ex arteriis rursùs in venas, per imperceptas anastomoseis; inter cætera verò argumenta confirmasse illam ex venarum valuulis, de quibus ipse inaudierat aliquid ab Aquapendente, & quarum inuentorem primum Sarpium Seruitam meminerat; ideò statim voluit & librum habere, & eas valuulas explorare, & alia internoscere; veluti mæandros mediastini cordis, quos Haruæus est inficiatus, & de quibus ipse feceram securum. Ita admonitus de lingua muscarum multicuspide microscopio conspicua; experimentum multiplex peregit in insectis adfinibus, ac in Ape potissimùm, vt ex inde ansam præberet Rigaltio emendandi, illustrandíque Plinianum caput de Apibus. Ita, cùm Grotius significasset insectum quoddam multiceps ex lignis in mare demersis prognatum; non auctores modò omneis, qui simile quidpiam haberent, consuluit; sed requisiuiuit etiam piscatores, curiosósque omneis ad oram maritimam; effectúmque tandem, vt nisi eandem planè rem, saltem piscem compererit, præditum

septem capitibus, mediisque quasi corporibus, longitudine inæqualibus, cuidam quasi vmbilico, seu placentulæ satis densæ, circum-implantatis. Hæc, & similia cogitabat, dum à satis crebris hæmorrhoidum, stranguriæque laboribus conquiescere permitteretur. Cùm Septembri autem mense, relaxandi animi causâ, discessisset Belgenserium, maturè satis rediit, vt die mensis vltima præesset, adhorationéque egregia præiret municipalibus comitiis, quibus Aquenses Consules, iidémque Prouinciæ Procuratores, creari solent. Non longè pòst renunciata est, quam acerbè profectò tulit, amicissimi Malherbij mors. Cùm verò luctum non modò sibi, sed Musis etiam Gallicis indicendum arbitraretur; consolationi tamen fuit, quòd successisse videretur & sui amicus, & Gallicæ linguæ, poëseósque arbiter, singularis vir Ioannes Capellanius; in quo semper eruditionem, cum sapientiæ studio; & morum lenitatem, cum animi candore coniunctam, suspexit. Accepit deinceps exemplum historiæ Genealogicæ Regij Francorum stemmatis, quam San-Marthani ediderunt, & in qua ipsius cum elogio meminerunt, occasione communicati MS. codicis Matthæi Giouanazzij, de Regibus Siculis ex Andegauensi stirpe. Cùm eodem verò tempore vir bonus, doctúsque Dominicus à Iesu-maria Carmelita, scripturus de Sanctis ex Regia stirpe progenitis, monumenta quædam ex ipso quæsiisset; nihil potius habuit, quàm commemorare Carolum secundum Regem Siculum, vnáque Comitem Prouinciæ. Is enim & mor- 1628.

1628. tuus venerationi habetur, integro eius corpore in hunc vsque diem Aquis-Sextiis asseruato; & viuus ea fuit fœlicitate, vt Ludouicum filium, Tolosanorum Præsulem designatum, & cum fama sanctitatis præmortuum, viderit referri in Sanctorum catalogum; atque adeò vota illi vouerit, pecuniámque legauerit, extruendæ ipsi Ecclesiæ Massilienſium Minoritarum. Non parùm posteà laborauit, vt Incile amplum, seu canalis ex Druentia, aut ex Verduno fluuio, qui Druentiâ excipitur, Aquas-Sextias deduceretur. Opinatus est enim tum demùm Ciuitatem fore florentem, atque opulentam, cùm eius canalis beneficio facile rerum necessariarum, tam cum superiore Prouincia, quàm cum ipso mari habuerit commercium. Septuaginta iam anni erant, ex quo Adamus Craponus Salonensis canalem ex Druentia in Campos lapideos, Crautiamve totam deduxerat, Aquensémque illum etiam adumbrârat; & quoniam opus iam erat alio seu designatore, seu directore operarum; ideircò scripsit in Belgium, ad obtinendum vnum ex iis, qui ducendis per eam regionem canalibus fuerant præfecti, recénsque communicationem Scaldis cum Mosa meditabantur. Ac futurum quidem esse videbatur, vt quod generosè proposuerat, fœliciter exsequeretur; verùm quæ in-

1629. sequente anno sexcentesimo vigesimo nono superuenit pestis, & rerum perturbatio, secessúsque factus Belgensium, consilium ipsius planè euerterunt. De huiusmodi autem rebus priusquàm dicamus, attingenda aliqua sunt, quæ interea molitus

est.

est. Imprimis enim occasione cœptæ Bibliorum edi- 1629.
tionis, non contentus indicasse, procurasséque, vt
Româ mitterentur Parisios Biblia Samaritanica,
apud virum eruditum, & de bonis literis benemeritum Petrum Valleum patritium Romanum exstantia; misit ipse in Orientem virum sagacem Theophilum Minutium, ex Minimorum ordine, qui vberiora requireret, obtentâ illi priùs licentiâ tam à Summo Pontifice, quàm à Generali Ordinis, prouisóque, ne vel commeatus, vel necessarium voluminibus coëmendis pretium deesset. Et sua sanè spe frustratus non est; ille enim, optima sorte, comperit statim, acquisiuítque Biblia Samaritanica, cum adiunctis, in Tritaplorum formam, Hebraïcis, Arabicísque (sed eodem tamen, videlicet Samaritanico charactere) ídque præter duo Testamenta Syriaca, Arabicósque Codices complureis. Non est verò reticendum Danielem Dayminium, ex iis Franciscanis, quos Recollectos nominant, seriam nauasse operam, vt tam hi libri, quàm alij, ac varia etiam numismata in Minutij inciderent manus. Mandârat etiam, vt in Cypro perquirerentur Codices, quibuscum fuerat iam memoratus Eclogarum, seu excerptorum Porphyrogenneticorum repertus: at ij sic fuêre exturbati, vt nulla tandem exploratione, quantumlibet sedula, reperiri potuerint. Summoperè verò id doluit, qui ex vno, tanquam ex vngue, magna spe concepta, tulerat iudicium. Quare, ne saltem illius fructu viri studiosi frustrarentur, mittendum censuit Parisios, vt Grotius, Salmasius, eru-

1629. diri alij, pro suo quisque instituto, & peruolutarent, & vtilia deligerent. Adfuit porrò imprimis Grotius, qui eius hortatu se statim accinxit ad describendum, interpretandúmque illustria Nicolai Damasceni fragmenta, quæ etiam, cum nuncupatoria epistola, ad ipsum misit. Dum adesset qui similem operi residuo operam nauaret, procurare intereà voluit iteratam editionem Pharmaceutices Antonij Constantini Prouincialis Medici, qui ante annos circiter triginta in id incubuerat, vt ostenderet nihil esse opus ad plantas exoticas, peregrináque remedia confugere; cùm, benignitate naturæ, idem patrium solum, quod homines gignit, ipsis nutriendis, curandísque consentanea & alimenta, & medicamenta prouideat. Quare quod habuit libri exemplum misit ad Renatum Moreum, magnum medicæ facultatis Parisiensis lumen, cui id curare pergratum fuerat. Per idem tempus accepit aureum eruditi Seldeni librum, de Arundellianis Marmoribus, siue saxis Græcè incisis, quæ perillustris ille Comes transferri ex Asia in Angliam, hortósque suos curauerat. Ac memorare quidem par est, Marmora illa fuisse primùm operâ Peireskij detecta, erutáque, persolutis aureis quinquaginta, per Samsonem quendam ipsius negotia Smyrnæ procurantem; & conuehenda cùm iam essent, nescio qua venditorum arte, Samsonem coniectum in carcerem fuisse, Marmoráque ipsa intereà distracta. Sed & illud addendum est, maximoperè lætatum Peireskium, cùm accepit præclaras illas antiquitatis reliquias in tanti Heroïs incidisse

manus; ac tantò magis, quantò agnouit Seldenum, 1629.
veterem amicum, eas fœliciter illustrasse. Scilicet cui vnicus scopus vtilitas publica fuit, nihil putauit interesse, seu sua esset gloria, seu alterius; dummodò quod esset è reipublicæ literariæ bono prodiret in lucem. Existimauit autem thesaurum incomparabilem contineri in illis præsertim rerum Græcarum Epochis, quæ non modò historicum, sed fabulosum etiam tempus summè illustrant, conciliántque; dum memorabilia omnia, ab annis vsque octingentis ante Olympiadas, ad vsque quingentos quinquaginta post earum initium describunt. Adhæc variè communicauit priorem partem Epitaphij, quod Adrianus Cæsar Borystheni Equo in his, vt par est credere, regionibus mortuo, humatóque inscripsit. Videlicet effossa est ex agro Aptensi Tabula marmorea illam Epitaphij partem continens; cùm residua nondum reperta, necdum eruta fuerit. Curauit deinceps Peireskius transferri in ædeis huiusmodi marmor: interea verò quia Inscriptio, de qua celebres auctores certarunt, potuit ex hoc archetypo nobilissimo corrigi; ideò ad omneis eruditos eiusceмodi versus misit, exscriptos ex eo marmore, cui insculpti sunt elegantissimo charactere.

BORYSTHENES ALANVS
CÆSAREVS VEREDVS
PER ÆQVOR ET PALVDES
ET TVMVLOS ETRVSCOS
VOLARE QVI SOLEBAT
PANNONICOS IN APROS

1629. Nec vllvs inseqventem Den.....

Notum est verò, inter vetera per Petrum Pithœum edita Poëmatia, Epitaphium integrum legi, speciatímque postremos versus ex heic descriptis, in hunc modum, Pannonicos nec vllvs * apros inseqventem dente aper albicanti avsvs fvit nocere, &c. Ille scilicet alio modo restituere ipsos non potuit. Et Casaubonus quidem in illud Lampridij de Adriano scribentis, *Equos, & Canes sic amauit, vt sepulchra constituerit*, retulit quidem inscriptionem; sed supra Pithœum nihil immutauit. Salmasius verò pro sua solertia, medicam manum adhibens, sic legi posse existimauit, Pannonicos nec vllvs apros evm inseqventem: verùm nihil iam coniecturis opus, cùm ipsissima extet tabula. Prætereo autem, vt occasione huius inscriptionis requisitum miserit Augustam, num vspiam reperiretur nummus, cuius Adolphus Occo meminit; cum inscriptione ex vna parte, KAICAR ΣEMNOC AΔRIANOC, & ex aduersa, BOPYΣΘENHΣ, ídque cum columna, seu cippo, cui impositus est Equus: vtque proinde differens de Græcorum adulatione in affectu Imperatoris erga hunc Equum commendando, censuerit nihil esse id mirum; quandò ipsi quoque, (nec soli Ægyptij) euexerunt in cœlum vsque Antonium eius amasium. Communicauit etiam inscriptos Constantini titulos in columna quadam milliari ad Forum Iulium eruta; delineationémque

marmorum aliorum recens effossorum, in quibus 1629.
Bacchi effigies cùm variis Circes incantamentis: ne ea memorem, quæ explicuit circa figuras Thymelicas, appositósque in iis thyrsos, cum vitta, & seu scolymo, seu nuce pinea in apice. Addam-ne, quòd sollicitè elicere voluerit quid ipse sentirem de Parheliis, quæ die Martij vigesima conspecta Romæ fuerant, quorúmque descriptionem, delineationémque cùm Cardinalis Barberinus accepisset à docto, atque laborioso Christophoro Scheinero Societatis IESV Mathematicò, iusserat ad ipsum transmitti. Cùm volüerit sanè meam euulgari sententiam, memorabile solùm est, excepisse illum cum applausu, quod, post naturalem considerationem, visus sum ridere persuasionem vulgi, qua ex hisce phænomenis præsagia ducuntur pro rebus humanis. Nisi id quoque est notandum, cùm Soles quinque visi tum fuerint (seu, præter verum, spurij quatuor) vix priùs vnquam visum fuisse tam magnum Solium numerum; & rem stupendam contigisse, cùm idem Scheinerus decimo post mense, seu die Ianuarij vigesima quarta septem simùl conspicuos eadem in vrbe obseruauit. Addere certè heic licebit, cùm iam mense Iunio versarer in Belgio, quò ad me de Parheliis scripsit, fuisse eum mirè sollicitum, ne ex lue, quæ in hac Vrbe dirè grassari cœperat, supellex mea libraria detrimenti quid pateretur. Cæterùm nondum Aquas-Sextias, cæteráque Prouinciæ inferioris loca prorepserat malum; cùm versante Rege apud Arecomicos (seu in ea parte Occitaniæ, quæ est proximè

1619. vltra Rhodanum) discessere ex aula non pauci, qui Peireskium inuiserent, salutaréntque. In iis fuêre Stephanus Haligræus Cancellarij filius, ex legatione Veneta redux: itémque Henricus Grandis libellorum supplicum magister, & Ludouicus Peletarius thesaurarius; qui apud ipsum diuersantes, cùm accepissent Thuanum ex oriente reducem, appulisse Massiliam, eò, cum Peireskio, statim accurrerunt. Fuêre præterea Drusus Daubrayus libellorum magister, (nec multò pòst inspector Regius, Intendénsve iustitiæ) Philippus Fortinus Hoguetta, & alij. Sequente Iulio, profectus est, cùm Oppedeo Præside primo, salutatum Regem. Ea occasione, vidit complureis ex amicis aulicis; & Nemausi cùm foret, commendauit raram virtutem, eruditionémque Samuelis Petiti quibusdam ex Primoribus, vt Michaëli Marilliaco Procancellario, Antonio Ruzæo Deffiati Marchioni, ærarij Præfecto, & aliis. Erat Petito præ manibus fasciculus Miscellanearum obseruationum in bonos auctores: itaque ipsi auctor fuit, cùm aliorum inserendorum, tum non negligendæ interpretationis in ea, quæ linguâ Punicâ apud Pœnulum Plauti efferuntur. Arelate cùm rediret, reperit ibi, acquisiuítque annulum quendam Pronubum, seu Arrham genialem, de qua plura per literas cum eruditis disseruit, occasione inscriptionis, TECLA VIVAT DEO CVM MARITO SEO. Postquàm rediit, Ciuitas suspicione pestis breui laborauit. Ea innotuit primùm initio Augusti, ex quo vsque tempore constituit Belgenserium secedere, illúcque pro-

inde familiam præmisit. Nimirùm, præter mali per- 1629.
niciem, prouidit insignem futuram perturbationem ordinum, præsensítque sibi nôn fore satis virium, vt contentionem sedandis turbis, arcendísque malis imminentibus sustineret. Et experiri tamen voluit, ne videretur patriæ, communíque saluti deesse; verùm coactus tandem fuit medio Septembri excedere', concluſis domo famulis, qui totam supellectilem, &, quæ ex sua Bibliotheca, atque Cimeliarchio non asportaret, tuerentur. Belgensij dies quadragenos pro more transegit, absque vllo commercio, intra ædeis proprias, hortósque contentus. Consumpsit verò totum id tempus in recuperandæ sanitatis studio (quippe non prorsùs benè habuerat) inque plantis horti, viridariíque amœnissimi excolendis. Excepit deinde partim domo, partim reliquo oppido amicos cum familiis varios à ciuitate exturbatos; ac Bonifacium Borrillium imprimis, virum optimum, & cui est spectatissimum cimeliarchium. Desæuiit autem morbus in vrbe, non modò toto reliquo anno, sed etiam parte millesimi sexcentesimi 1630.
ac trigesimi insequentis. Quo loco recitanda foret insignis tumultuatio, quæ exacto morbo concitata in vrbe est, serpsítque etiam in alia loca, ac potissimùm per autumnum. Verùm renouare dolorem infandum nihil attinet, ac multò minùs commemorare publicas, priuatásve causas, quæ terram cœlo commiscuerunt. Referre sufficiat Peireskij domum à direptione vix abfuisse, cùm attigua direpta est; ipsúmque fuisse repentina consternatione perculsum,

1630. cùm res ita fuit renunciata, vt penetratum in Bibliothecam, Cimeliarchiúmque intellexiſſet; reuixiſſe verò, cùm inaudiit direptores, tametſi viſos impetu magno irruere, nihilominùs ſibi temperaſſe. Inuiſêre illum plerique per ea tempora; ac inter cæteros, commorati aliquandiù ſunt Henricus Gornæus Marchæuillæ Comes iam tum diſceſſum apparans; profecturus nempe Orator Regis nomine ad Imperatorem Turcarum. Philippus quoque Bethunius, qui Regius anteà Romæ Orator, ſeſe in Galliam recipiebat, quíque deinceps literis compluribus teſtatus eſt, quanto teneretur iucundiſſimæ conſuetudinis deſiderio. Philippus item Nunneſius, Emmanuélque Coſtæus, quos diſceſſuros in Indiam, nullis non officiis, muneribúſque deuinxit, datis per ipſos literis, ad Ludouicum Herriardum in Magni Mogoris aula reſidentem; ad Loppeſium Siluanum Goæ verſantem, & ad alios; vt exinde nanciſceretur, tum rara alia quam-plurima, tum matrices rupes variarum gemmarum. Sic commoratus Samuel Petitus, cuius mentio facta iam eſt, quémque tum Pariſios breui diſceſſurum quibus demeruerit officiis, intelligi præſtat ex nuncupatione Eclogarum Chronologicarum, quas non multò pòſt illeic edidit. Nam, *Geſtiebat*, inquit, *iampridem animus, vir illuſtris, votiua hac tabella teſtatum palam facere, quantum te colam, quantum tibi debeam: cùm mortalium nemo viuat hodie, qui tibi magis ſit obnoxius, quàm ego; nemo, cui ego magis ſim obnoxius quàm tibi. Verùm vt appenſa hac tabella tuo nomini, vir ampliſſime, & tuum nomen*

his

his noſtris libellis inſcriptum teſtimonium potiùs dicent ſpei, 1630.
quàm de tuo in nos affectu concepimus. Te enim Patronum aduocamus, qui adſis mihi, meiſque. Tu verò, vir illuſtris, patrocinium ne denega; ita viuas, & valeas; noſtrâ quippe intereſt. Nam ſi hi libelli in tuo nomine apparent, nemo bonus eſt inter eruditos, cui non probentur, tanquam tibi, viro caſtigatiſſimi iudicij, & eruditionis ſummæ, probati, &c. Sic Henricus Dormalius Leodienſis Canonicus, omnibus quidem literis bonis, ſed fœlici tamen Græcorum Poëtarum imitatione præſertim conſpicuus, quem niſi negotia domum reuocaſſent, prolixiùs longè detinuiſſet. Sic Ioannes Iacobus Buccardus Pariſinus, ipſe quoque omni ingenua literatura perpolitus, qui, quò poſſet meliùs excolendis Muſis, boniſque auctoribus quà Græcè, quà Latinè verſandis æuum terere, conſtituerat ſolum patrium cum Romano commutare. Eò ergo pergentem detinuit Peireskius quantum potuit, non dimiſſurus hieme tota, niſi præoptaſſet eius ſtudia quam-primùm inclareſcere in magno illo orbis theatro. Heinc & paterna monita dedit, & literis variis ita commendauit, vt Cardinalis Barberinus illum non modò pro ſolita humanitate exceperit, ſed voluerit etiam inter literatos, quos domi habebat, ſubinde conſcribi. Sic Antonius Natalis, doctus Medicus, qui Hiſpali antè moratus fecerat ipſi occaſionem Americani commercij, & qui tunc res naturæ perraras ex nouo illo orbe aduexit; alteróque pòſt anno, priuſquàm regrederetur Hiſpalim, dicauit ipſi quandam ſuam aduerſus Medicos Apo-

1630. logiam. Sic Franciscus Gallaupius nobilis Aquensis, qui Hebraicè doctus, si quis alius, & peregrinationis orientalis cupidissimus, Marchæuillæum apud Peireskium rediturum, præstolabatur. Is fuit, cui simùl ac Lombardo demandauit præcipuam curam obseruandi Eclipsim Solis, quæ die decima Iunij contigit. Id tamen frustrà; quòd montes occidui deficientem Solem interceperint, obseruatáque solùm fuerit magna aëris obscuratio. Defecit nempe Sol ad occasum; nam & nobis Parisiis, horizontem liberum subiit obductus adhuc digitis duobus; cùm deliquium maximum fuisset digitorum vndecim, ac minutorum triginta duorum; cœpisset verò horâ sextâ, cum quadrante, & sesqui-minuto. In talium igitur virorum conuersatione dies ducebat; interiiciebátque tum crebram lectionem; tum rariorum plantarum cultum; tum studium, ac varia de rebus lapidescentibus ratiocinia. Et circa Plantas quidem, viderentur heic enumerandæ præcipuæ; sed immorandum non est in iis, quæ, tametsi habitæ raræ, in aliis tamen hortis visuntur. Aliquæ solùm attingendæ ex iis, quarum habendarum, & per Europam excolendarum prima laus Peireskio debetur. Eiusmodi censeri potest Gelseminum Indicum, arborescens, semper virens, flore luteo, ac suauissimè odorato. Id scilicet primùm ex Sina aduectum, & Belgenserij excultum, fuit deinceps in hortos Regios, & Barberinos propagatum. De his certè Ioannes Ferrarius, ex Societate Iesv eruditus vir, in iis libris scripsit, quos tribus pòst annis edidit de Florum

cultura. Sed addendum est Cardinalem misisse vicis- 1630.
sim Belgensium Sinensem Rosam, cuius pulchritudo odorem desideratum mirè compensat. Deinde quæ dicitur Lisa, siue cucurbita Mechana, quæ aduecta nempe est Mechâ, dicique potest planta sericea, quòd filamentis turgescat ad opus textorium non absimile sericeo idoneis. Peireskius certè simùl accepit & grana, quæ serenda primùm, curandáque Viassio dedit; & Cucurbitam integram, totam intus filamento sam; & telam, seu pannum ex eiusmodi materia confectum. Tum Papyrus Ægyptia vera, aliáque ab ea, quam Prosper Alpinus descripsit. Peireskius nempe illam obtinuit ex Saïtarum regione, vbi germana creditur nasci; tametsi, quòd sciam, non fuerit expertus, an charta confecta, siue crassior ex cortice, siue tenuïor ex phyliris, satis patiens scriptionis foret. Opinatus certè initio, cùm vidit vmbelliferam, posse pediculos compingi, & ad scribendum vsui esse, in sententia non perstitit. Præterea quæ Nux Indica appellatur Cocos. Non quòd Nuces huiusmodi non fuerint iamdudum in Europa visæ; sed quòd ipse etiam tentârit, num sub hoc cœlo prouenirent. Ac germinanteis quidem vidit; sed vel aëris inclementiâ, vel quòd non satis curatæ fuerint, non adoleuerunt pro votis. Rursùs Zinziber, quod ex India allatum virescere deprehensum est, transmissúmque deinde Parisios ad Vidum Brossæum celebrem Medicum, & Regiorum hortorum instructorem primum, demonstratorémque primarium; à quo aliunde, & ab antè nominato Vespa-

1630. siano Robino subdemonstratore perrara obtinuit. Nihil autem dico de Myrto latifolia, ac flore pleno, de Styrace, de Lentisco, vnde Mastiche, & aliis priùs memoratis. Multò minùs refero Gelseminum Americanum maius, flore phœniceo, Persicum violaceo, Arabicum pleno : Arantia flore rubeo, atque variegato: Mespilum, & Cerasum acidam, sine nucleis; ficum Adameam, cuius fructum Peireskius est interpretatus ex eo genere racemorum, quos exploratores ex terra Chananæorum retulerunt; vites rariores habitas Tuneto, Smyrna, Sidone, Damasco, ex noua Francia, aliisque locis. Minimè omnium denique hæreo circa sollicitudinem, qua opus topiarium curauit; qua arbores in quincuncem dispositi; qua totum solum irriguum fecit; qua cauit, ne per hiemem tenerioribus plantis noceretur: qua accersiuit ad florum copiam peritissimos odorarios; qua, vt paucis dicam, nihil prætermisit, quod existimauerit facere ad amœnitatem. Hoc potiùs insinuo, peregisse illum experimenta varia circa plantarum semina, gemmásque, & surculos variè commiscendos. Placuit autem potissimùm inserere Myrto non Gelseminum modò, sed etiam Apianam (dicunt vulgo Muscatam) vitem; vt experiretur quale esset vinum, Myrtiten antiquitùs dictum. Expertus porrò Lapidem esse, è quo in humente loco erumperent, ac succrescerent fungi; deprehendit denique ipsum nihil aliud esse quàm Tuber insolitæ magnitudinis, instar lapidis induratum. Et cùm Renatus Moreus retulisset ex Mercurio Gallo belgico manum è sugge-

sto enatam, monuit disquirendum num ea fortè 1630.
fuisset ex ramosis fungis, qui non ex iis lapidibus solùm, sed ex lignis etiam putrescentibus exoriuntur: ac num impostura fuisset, aut credulitas, quæ fabulam de digitorum obseruato motu fecisset. Sed hæc de Plantis. De studio rerum lapidescentium paullò vberiùs dicendum est: quandò & copiam, & occasionem de iis disserendi creberrimam habuit; & ad ipsa loca frequenter deduxit hospites similium curiosos; vt comprobatiorem faceret sententiam. Cùm ergo in colle, quem Defensum vocant, occurrissent Pectinitæ, Ostreitæ, Cornu Ammonis, aliique lapides diuersimodè figurati; & in campore, ac nomine longo, intráque cauernam Guerineam reperta fuissent folia ex quercu, alno, ilice, vlmo, nuce, populo, hedera, lauro, aliisque arboribus, ita conuersa in lapides, vt suis tamen neruulis, & denticulationibus suas indicarent species; cœpit exinde recudere, firmaréque antiquam suam de lapidum vniuersorum generatione opinionem. Quippe in ea non fuit sententia, vt existimaret omneis lapides ab initio Mundi formatos; sed voluit temporis progressu plerosque ita fieri, vt singuli originem debeant suæ materiei, propriisque seminibus; configurationem verò partim ad naturam, partim ad casum referant acceptam. Nam cùm omnium materies sit aqua, seu liquor, aut succus; existimauit variis in locis contineri varia rerum semina, ac speciatim lapideum, quod liquori immistum, lactis instar ipsum coagulet, specialémque imprimat formam.

1630. Heinc Cryſtallum, Adamantem, Amethyſtum, ſimileſque lapides fieri, cùm illorum ſemina limpidum liquorem, cuiuſmodi ſolùm perficere poſſunt, nacta fuerint; cæteros verò, cùm ſemina eorum magis turbidum, & obſcurum. Et quoniam liquor tunc contineri, conquieſceréque in cauitate quadam, & quaſi vaſe, ſeu conceptaculo debet; inde effici, vt pretioſi etiam illi lapides fundum habeant craſſum, obſcurúmque, tum quia conceptaculum terreum, immundúmque vt plurimùm eſt; tum quia quicquid eſt in liquore craſſum, ſubſidit, coagulationémque proinde in fundo facit hebetiorem. Cæterùm ipſos, dum coagulantur, diffindi, & multiplicari, vt grana ſpicæ, intra vaginam: ſubire autem Cryſtallum figuram oblongam, hexahedricam; Smaragdum dodecahedricam; Adamantem, & Rubinum octahedricam: & ita de aliis, propter ſpecialia ſemina, iuxta quæ lapides non minùs conſtanter, regularitérque, quàm ſtirpes, atque animalia ſuarum ſunt configurationum. Quod ſpectat verò ad figuras Concharum, Cochlearum, Strombylorum, Oſtreorum, & innumeras alias; id eſſe ex caſu, quo, animalibus demortuis, contingit teſtas, corticéſve conceptacula fieri excipiendo, continendóque lapideſcenti illi humori, qui coagulatus induratúſque, continentis figuram induat; quo etiam modo lapides Stellati ex ſpolio, atque inciſuris quorundam vermium formari poſſunt. Quin-etiam partem humoris ſubtiliorem, penetrare in ipſam teſtam, adeò vt ipſa quoque lapideſcat; licèt cuadat friabi-

lior (vnde in multis non cohæret) & remaneat tamen candidior interiore nucleo; qui aliunde, præter crassiorem humorem, immistam habere corrupti animalis substantiam possit. Mirum eam ob causam non esse, si non modò intra hos nucleos, sed etiam interdum intra Crystallum, & lapides alios transparenteis obseruentur paleæ, muscæ, & id genus similia; has enim res casu repertas, aut in conceptaculo, aut in fluore illo, cùm induruit in lapidem. Folia autem illa plantarum lapidescere, eo modo, quo dictum est testas; scilicet subeunte puriore humore, qui, si impurior fuerit, lapidem crassum circumformet; vti constitit in lapide quodam intra Musæum asseruato, qui diffissus florem contentum, petrificatúmque exhibuit. Sic etiam Osteolitha fieri, seu ossa humana, & alia lapidescere censuit. Et ad generationem quidem illorum lapidum polyhedricorum, argumentabatur ex conformatione salis, aluminisque in suas figuras. Circa alios verò, meminerat primùm, quod primis pubertatis annis obseruasse illum memorauimus, dum ad minorem Rhodani alueum, in quem Sorga fluuiolus sese exonerat, nataret. Nimirùm simùl adnotârat turbatiorem tum fuisse Sorgam, ex terræmotu ad illius scaturiginem excitato; &, propter intumescentem ea tempestate Rhodanum, aliquot diebus restagnasse. Vnde & ratiocinabatur, potuisse ex ea concussione germen lapideum ex ipsis vsque visceribus terræ excerni, & cùm aqua sic deuehi, vt limo ex illa restagnatione subsidenti, sensimque concreto, com- 1630.

1630. mistum, lapides illos efformârit. Deinde, quod ad indurationem; meminerat trium calculorum, quos Ioannes Brunus Chirurgus sibi dederat, recens ex vesica infantis eductos. Si quidem cùm is, qui primò emersérat, esset planè durus, qui secundò mollis, qui tertiò penè fluidus; omnes tamen paucis pòst diebus eiusdem fuêre duritiei. Quod autem morantes diutiùs in vesica calculi ex accedente noua materia pluribus crustis superuestiantur; dicebat id esse, quod in variis cryptis obseruamus fieri, vbi aqua lapidosa supernè distillans tophos, aliósve lapides creat. Et quòd granula sabulosa, quæ intra vesicam, compingantur sæpe à viscido illo, & calculoso humore, qui defluit ex renibus; declarabat id ipsum esse, quod in montibus ac fluminibus plerumque contingit. Siquidem plureis rupeis videmus, quæ ex pluribus minutioribus lapidibus constant, intertexente illos communi materia, quam necesse sit fuisse posteriùs saxeam effectam. Habuit & ipse intra Musæum eductam ex Druentia equinam soleam ferream, quæ ita est circundata lapillis flumatilibus, vt lapidosa alia substantia illos inter se, & cum ferro adglutinet. Idem visitur & in ense, & in circulo ferreo, eductis ex Rhodano; idem in magno clauo æneo, quem eductum ex Sequana Lomenius ad ipsum transmisit. Argumentum inde ducebat, tum de germine lapidifico ex montibus vsque, & aquarum scaturiginibus deraso; & de lapidibus, qui in singulos dies in mediis fluuiorum alueis generantur; qui ipsi quoque suapte natura ad rotundam, vel oualem

oualem figuram accedunt; nisi quòd pro conditione conceptaculi, aut ex volutatione, detritione, confractione, degenerare ab ea possunt. Vt de sabulo autem illo calculoso obseruationem adiiciam, animaduertit ille primus, ipsum à natura ita conformari in figuram rhomboïcam, vt microscopio inspectum, appareat veluti rhomborum lateritiorum congesta moles. Ex quo difficile non est caussam explicare illius doloris, quem sabulum eiusmodi cum vrina egestum creat; nempe singulorum granorum acutiores anguli canalem ita vellicant, vt sui sensum acerrimum faciant. Ex his, rogatus aliquando de flexilitate illius Cotis, quam à Iacobo Hallæo Parisiensi Rationum Magistro communicatam habuit; illam ad Talchum retulit: opinatus nempe fluorem talcho gignendo comparatum sic fuisse commistum arenæ, seu iis granulis, ex quibus cos pertexitur; vt crassitudo coticularis talchi pelluciditati, læuorique obstiterit; & talchica flexilitas obstiterit cotis rigori. Sic rogatus de lapidibus Crautiæ, Herculeorúmve camporum; censuit totam illam planitiem potuisse olim restagnare exundante potissimùm seu Druentia, seu Rhodano, & lapidifico germine simùl deuecto, coagulante. Argumento fuit, quòd in salium concretione obseruamus. Quippe, vt in vase, ex quo aqua sali commista euaporatur, tessellæ maiores in fundo, quàm ad latera relinquuntur; quòd illeic salsedo vberiùs, diutiúsque resideat: sic in medio Crautiæ, quod depressius est, maiores longè lapides, quàm ad oras obseruantur; & ad maritimas, 1630.

1630. quidem, paludosásque præsertim, vbi lapilli vix attingunt nuculæ magnitudinem; cùm in medio lapides sint capiti humano plerumque æquales. Quod difficultatem potissimum fecit, fuit multitudo incredibilis piscium, concharum, aliorúmque marinorum animalium, quæ in summis etiam montibus saxificata visuntur. Attamen, quoniam obseruauit in benè longa montium serie à Belgenserienſibus vsque, quandam quasi zonam exstare, editam quidem, sed libellatam tamen, & horizonti, planóque maris parallelam, quæ eiusmodi animalibus saxeis effectis referta sit: nullus penè dubitauit, quin mare eò vsque pridem occupauerit, & saltem ad diluuij tempus (nisi ad mundi vsque initium, priusquàm aquæ diffluerent) recurri posse existimauit. Nam mare quidem paullatim aliquas deserere oras, inuadere alias, duxit compertissimum; vti Aristoteles comprobauit de Ægyptiaca, Polybius de Euxina, ipse de Arelatensi: quippe Nilo, Danubio, Rhodano, aliisque fluminibus ex terra continuò delata producentibus continentes; adeò vt temporis progressu, & loca humilia euadant excelsa, & littoralia mediterranea. Quam etiam ob caussam scripsit aliquando se credere fore, vt Veneta vrbs continenti adiungeretur; quòd ex tempore nescio quo, promota foret continens passibus mille, & quingentis. Exinde præterea coniecturam duxit de formatione Rupium, quas mundi præsertim initio censuit genitas ex copiosissimo humore vniuersam terram obruente, & semine saxifico eidem terræ interspersо.

Heinc euenire certè potuisse, vt molli adhûc con- 1630.
cretione, quæ flumina tunc erupêre, cœperéque decurrere, rupeis passim perfregerint; neque enim alueos profundissimos, quibus ad vtramque ripam rupes eminent, vniformis contexturæ, atque altitudinis, excauari ita potuisse ex detritione insensili, si durities perpetua fuisset. Fortè etiam inde effectum, vt aqua ab ortu in occasum diffluente, & quà Mediterraneum iam est, locum excauante, pleræque conualles ita apertæ fuerint, vt rupes, atque adeò montes eundem situm ab oriente in occidentem seruauerint; cuiusmodi sunt non præcipui modò, qui in hac Prouincia, sed & Pyrenæi, Appenninus, Rheticæ Alpes in Europa; Taurus in Asia; Atlas in Africa; ac nostratibus etiam plerumque ostentantibus faciem præruptam versum mare. Quòd autem maritimæ Alpes, & minores quædam montium, consequentérque vallium series alium situm obtineant; id esse potuisse ex speciali aquæ defluxu; ad eum modum, quo obseruamus post fluminis exundationem, recurrentem ex ripis aquam limum congestum exarare, seu creare fossulas, atque adeò protuberationes, situ versus alueum fluminis transuerso. Sed de his iam nimis. Solitus est etiam sermones eruditos conferere, de cadauere Giganteo Tuneti effosso, ac immensæ propè magnitudinis, vt Thomas Arcosius, vir profectò multiscius, illa ex ora significauit. Scripsit nempe Cranium continere posse mellereolas Prouincialeis octo, hoc est, Parisiensem liquidorum modium, cum do-

1630. drante. Immanis sanè vastitas; & ob quam Peireskius Arcosium admonuit, spectaret omnia propiùs, expenderétque scrupulosiùs. Posse certè molarem dentem, quem ad se transmiserat, aut prægrandis Elephantis, aut Balænæ cuiuspiam esse. Summam ad hæc lætitiam cepit tum ex Minutij reditu, tum ex inuentione Tripodis cuiusdam. Siquidem ille prospero successu ex Ægypto aduenies, libros adsportauit non paucos, ac potissimùm Copticos, hoc est charactere, & idiomate Ægyptio antiquo conscriptos; idque præter alios, quos cum iam antè memoratis Samaritanis miserat. Aduexit & Mumias duas (cadauera videlicet antiquissimæ illius, & sumptuosissimæ condituræ) quarum altera fuit præcipuè grandis, integra, insignis, &, quantum licuit ex ornamentis coniicere, Principis viri. Attulit & numismata, ex quibus magni æstimauit tetradragmata duo, alterum Atticum, alterum Tyrium; ac numisma Hugonis, Regis Hierosolymorum, & Cypri. Ad Tripodem quod attinet, is ad Iulij Forum fuit erutus; & quia non fuit multùm pedali procerior, existimauit Peireskius fuisse ex votiuis per templa dispositis, instar illius præcipui, cui Phœbas insistens, & ex subiecto antro spiritum ducens, bacchabatur, credebatúrque oracula fundere. Eius occasione deinceps varias literas Parisios, Romam, & aliò dedit, vt prouocaret eruditos ad differendum de incompertis quibusdam Tripodum mysteriis. Baseos illius triquetræ medium foramen est triangulare, ex circularibus lineis: extrema autem Empusas fulciunt sustentan-

teis ſcaphidium : ſed ita, vt cùm omnia ſimplici at- 1630.
tactu cohæreant, motu minimo collabantur. Nimirùm interpretabatur illo ſpiritu agitante, corruere debuiſſe omneis Tripodas, facta aliqua partium concuſſione. Ratiocinatus præterea eſt Cortinam fuiſſe non illud vas (neque enim Pythoniſſam eò conſcendiſſe), ſed hemiſphærium aliud ſuperficiei quaſi ſquaminoſæ (vt imitaretur Pythonis ſerpentis ab Apolline interfecti exuuium) quo memoratum mox foramen immediatè obtegeretur : adeò vt Sacerdos haberet Cortinam ſuppoſitam, & imminens ſcaphium. Laborauit autem ſolùm, vt exprimeret, coniecturíſque approbaret ecquid illo triangulo curui lineo deſignaretur. Quare neminem virum doctum ea de re non conſuluit ; ipſe intereà tam circa id, quàm circa parteis alias eos eruditionis fundens gurgites, vt omnes omninò conceſſerint palmam. Omnium nomine audiatur Holſtenius, *Nam, quæ*, inquit, *hac ſuper re ad reuerendum Patrem Puteanum bene longa συζητήσει ſcripſiſti, ea fruſtrà expectaueris vel à me, vel à quouis alio antiquitatis ſtudioſo : ita tu omnem diligentiam, curámque præuertiſti*, &c. Prætereo autem vt ad habendum pleniorem eius rei notitiam, conquiſierit Tripodas plureis, maximè verò ex Italia : vnde Menetrius aliquot miſit, præter exquiſitam deſcriptionem, delineationémque aliorum, quos obtinere non potuit. Sub initium ſequentis anni, 1631.
perſeuerabant adhûc turbæ, cùm Princeps Condæus in Prouinciam miſſus, eas demùm ſedauit. Vere nouo Cardinalis à Balneo vtraque ſua legatione fun-

1631. ctus, & accepto Parisiis purpurato pileo Romam rediit, ac per Prouinciam iter instituens, inuisere voluit Belgen serij veterem amicum. Inter cætera autem suauissimum habuit & Mumiam illam antedictam conspicere, & Peireskium tam de illo, quàm de cæteris condiendi generibus, edisserentem audire. Quæstione interim suborta, num Ægyptij quoque Naulum ori apponerent; placuit varia linteamina, fasciolásque effringere, & αὐοψία rem explorare. Itaque capite vix tandem ex inuolucris euoluto, studiosè quidem, sed frustrà tamen Naulum in ore perquisitum. Discessurum non erubuit exorare Peireskius, pateretur sarcinas suas nouo onere prægrauari. Quippe transmissurus erat ad Holstenium ad vsque viginti MSS. Codices Græcos, ex Platonicis, Aristoteleísque interpretibus, quos ex Bibliotheca Pacij erutos, & ducentis aureis coëmptos pridem mittere destinârat. Itaque Cardinalis volens, ac pro suo in literas, literatósque affectu, conuehendorum assumpsit curam. Quo loco memorandum est deduxisse tum illum secum Gabrielem Naudæum Parisinum, nominis inter literatos magni, & ex libris iam editis Peireskio cogniti, & cari. Quamobrem Peireskius iucundissimum duxit tum virum complecti, affaríque coràm, tum gratulari Patrono, quòd talem à studiis virum delegisset. Et quantum quidem fuerit illius consuetudine delectatus, retulit profectò non semel, nescius an magis admiraretur animi candorem, atque lenitatem; an inexhaustam eruditionem, notitiámque omnium librorum. Quan-

tùm verò ipſe Naudæus & Peireskium ſuſpexerit, & illius beneficentiâ cumulatus diſceſſerit, teſtatum deinceps fecêre tum priuatæ Epiſtolæ, tum nuncupatio publica Iatrophilologicæ quæſtionis, *An matutina ſtudia veſpertinis ſint ſalubriora.* In hac certè *Mecœnatem literatorum omnium* appellans, veritúſque priſci Mecœnatis ſortem, vouet Panegyricum, & cur dedicet intereà id opus, *in cauſſa fuerunt*, inquit, *admiratio tuæ virtutis, & indignatio, quam dudum in me concepi, quòd ipſa non omnibus eruditorum calamis celebretur, quibus tamen quotidie materiam ſuppeditat de cunctis fermè rebus docte, ſubtilitérque diſſerendi.* Et rurſùs, *Quod equidem vt faciam, induxerunt me primùm propriæ meæ rationes, qui iamdudum in tuo ære viuo, omnémque cultus, & obſeruantiæ ſignificationem tibi exhibere flagrantibus votis aueo, deſideróque ſupra modum. Deinde verò optimi, & eminentiſſimi mei Mœcenatis Ioannis Franciſci Cardinalis à Balneo exemplum, qui cùm aliàs tecum adeò lubenter, ſuauiſſiméque verſaretur, vt cum nullo alio literatorum magis, nunc etiam nihil de antiqua ſua beneuolentia remittit, ſed te, licèt abſentem, amat, ſuſpicitque quam-maximè.* Illa autem omitto, *Qui me iampridem incredibilibus amoris, & beneficentiæ tuæ illecebris deuinctum eſſe voluiſti*, compluráque alia. Deducto Tolonum vſque Cardinali, neque priùs dimiſſo, quàm è portu ſoluiſſet, rediit Belgenſerium. Ex aliquo tempore vſque agebatur de nuptiis, quas Claudius ex fratre nepos in comitatu Venaſcino, ſeu Auenionenſi ambiebat. Tunc itaque aſſenſum præbuit, vt ille exinde in vxorem duceret. 1631.

1631. nobilem puellam Margaretam Alreſiam, donatione facta Riantienſis Baroniæ, & conceſſione dignitatis Senatoriæ, ea ſolùm lege, vt ſibi functio integra per triennium reſeruaretur. Imminebant Paſchalia, cùm corripuit illum inſignis quædam Paralyſis ad dextras omneis corporis parteis. Scilicet extra limen domus, ac in aditu horti conſidebar, reclinatúmque fortè habebat totum corpus in dexrrum femur, cùm ſubitò ſenſit eiuſmodi femur non leuiter obſtupefactum. Conatus loco emouere, niſi adiuuante famulo non potuit; neque deinceps incedere, ob ſimilem cruris, pediſque ſtuporem. Perrepſit continuò in bracchium affectio, adeò vt ſcriptionis fuerit incapax. Serpſit & in linguam, quæ proinde hæſit; ac licèt nonnihil balbutire, murmuraréve videretur, voces tamen diſtinguere, dearticularéque non potuit. Subiit quoque aurem tinnitus, qui, niſi aliis partibus ſimùl ſolutis, non euanuit. Eſt autem facta ſolutio poſt exactam hebdomadam, occaſione hilaritatis, admirationíſque ſubnata. Cùm allatæ nimirùm fuiſſent à Thuano litteræ excuſationem continentes, cur Belgenſerio non rranſiiſſet, lætitia quadam geſtiit; & cùm ſubinde neſcio quis hymnus in Lilij, Roſæque amores ſcitè caneretur, ita captus eſt ſuauitate cantus, & ſtrophes cuiuſdam lepore, vt, quemadmodum Crœſi filius, prorumpere volens in aliqua verba, ac in ea ſpeciatim, Quàm pulchrum eſt hoc! prorsùs in illa proruperit, eóque momento libertas fuerit membris omnibus reſtituta. Deſtinauit porrò deinceps iteratò Minutium, vt venatum

venatum iret libros orientaleis, facto præsertim ani- 1631.
matus præclari viri Iacobi Golij, quem Hollandiæ Ordines, propter insignem Arabismi, Matheseósque peritiam, substituere inclytis duobus Academiæ professoribus, Thomæ Erpenio, de quo antè, & Willebrordo Snellio, quem Kepplerus meritò censuit subtilissimum Mathematicorum. Golius scilicet nomine, impensísque Ordinum bis iam in Orientem profectus, tantum corrogârat & in Academia deposuerat librorum thesaurum, vt viso eorum indice, quem ad me à Golio transmissum, & volentibus benè multis typis euulgatum ad eum miseram, subito studio inarserit, mittendi rursùs in Orientem, qui in id incumberet, vt, quantum liceret per priuatos sumptus, simileis libros Gallia haberet. Dedit autem Minutium in comitatum Marchæuillæi, qui mense tandem Iulio Constantinopolim discessit. Et dare quidem præterea voluerat Holstenium, Buccardum, aliósque eruditos viros, qui freti patrocinio auctoritatéque Regij Oratoris Bibliothecas in monte Atho, aliísque locis explorarent; verùm illi, vtcunque forent ad id peragendum propensi, non potuere tamen esse satis tempori, ad discedendum comparati. Vnicus comparatus fuit nominatus antè Gallaupius, qui non multùm tamen temporis Constantinopoli moratus, discessit in Libanum montem, & cum Maronitis ita constitit, vt etiam num cum illis degat. Post Marchæuillæi discessum, renuntiatum est fuisse Elephantem Tolonum aduectum. Procurauit itaque ipsum adduci Belgensium, vt posset

1631. quædam explorare, de quibus ante annos quatuor ad Puteanos scripserat, cùm animal fuisset deductum Parisios. Aduehebatur tunc ex Italia, idemque fuit, qui ante annum ostensus Romæ fuerat: demiror autem quorsùm possessor dixerit Peireskio annorum esse quatuordecim, cùm Romæ superiore anno feciſſet solùm vndecennem, vt ex ipsius effigie dicata Gualdo Equiti, éxque facta per Bottifangum descriptione, intelligi licet. Peireskius porrò toto biduo, seu rogando, seu experiundo, ita multa addidicit, vt sibi factum putârit satis. Inter cætera, cùm probasset omne genus edulij, iussissétque dulcia præsertim (quòd gratissima forent) ministrari, adeò vt Elephas iam ipsum & agnoscceret, & blanditiis prosequeretur, fiduciam cepit (sed præeunte animalis Gubernatore) ingerendi bracchium in os, exploranditque ipsius denteis. Deprehendit autem hinc inde in vtraque maxilla binos, vt planè octo exsisterent, & non solùm quatuor, vt voluerat Plinius. Neque verò denteis attrectauit modò, sed etiam per Gubernatorem ceram ipsis applicuit, quò illorum simùl magnitudinem, formámque faceret expressam. Exinde autem perspectum habuit, memoratum molarem dentem ex Africa missum ab Arcosio, Elephantis esse, non Gigantis dentem: neque est pliùs demiratus, cur ex Gigante Theutobocho tam pauci fuissent dentes ostensi. Ad hæc depingi Elephantem triplici facie voluit, ac recubantem potissimùm, vt commissuræ meliùs paterent, quæ inter pedem, & tibiam, tibiámque & femur; ad conuin-

cendum errorem, qui auctoritate Strabonis, alio- 1631.
rúmque inualüerat de inflexilitate crurum, fabulíſque ſuperexſtructis. Adiicere autem ſolebat, cùm hæc deinceps memoraret, minimè potuiſſe antiquos articulationem latere, quòd in quibuſdam vulgò vocatis Medallionibus expreſſiſſent Elephantem funambulum; inſigni quadam vtique non mobilitate modò, ſed & flexilitate crurum. Rursùs non modò partium omnium dimenſiones excipi iuſſit, ſed etiam cùm animal foret poſteà deducendum Aquas Sextias, demandauit Fratri, itémque viris induſtriis Ioanni Lombardo, & Ioſepho Sucheto, vt explorarent ipſius pondus. Itaque ipſi rem peregerunt, confecta bilance ex trabe debitè ſuffulta, idoneíſque funibus illigatis & machinæ ligneæ, qua animal ſuſtentabatur, & ligneæ cuppæ, quæ pondera (tormentarios nempe globos) continebat. Hoc proinde modo exploratum eſt, comprobatúmque Elephantem pendere libras Prouinciales quater mille, & quingentas: hoc eſt Pariſienſeis proximè ter mille quingentas: & Romanas duodenûm vnciarum quinquies mille proximè. Accepit deinde magno cum dolore obiiſſe duo cariſſima capita, videlicet Aleandrum Romæ, & Pignorium Patauij; quorum quàm antiqua, & conſtans, quámque variis officiis exculta fuiſſet amicitia, intelligitur ex hactenùs dictis. Cariores porrò exinde habuit, quas iam aſſeruabat illorum icones, ipſáſque, cùm rediit in vrbem, ſic in Muſæo poſuit attiguas, vt ingredienti ſtatim paterent. Conſolationi etiam fuit, quòd ita Aleandro parentatum inauduit,

1631. vt ipsius laudatio pronuntiata publicè fuisset per disertum virum Gasparem Simeonium in concione percelebri Academicorum Romanorum; & Pignorij memoriam ita fuisse caram laudatissimo illius, literatorúmque aliorum fautori Dominico Molino, Sancti Marci Procuratori, vt & tumulus excitatus, & epitaphium positum ab ipsomet exstitisset: quod Philippus etiam Tomasinus, ille de sua patria, conciuibusque eruditis adeò benè meritus, ad calcem eorum, quæ de Pignorij Bibliotheca, Musæóque scripsit, memorauit. Prætereo autem, neque Simeonium, neque Tomasinum silere potuisse amicitiam, quæ inter μαγειΐας illos, ipsúmque interceserat. Hoc anno, ac mense Nouembri memorabile illud contigit, quod Planeta Mercurius fuit primùm sub Sole, seu in disco Solis conspectus. Admonüerat antè Kepplerus publico scripto Astronomos, rerúmque cœlestium studiosos admirandi spectaculi: quamobrem ipse quoque Peireskius suarum partium esse putauit ad illud attendere, ac tantò magis, quantò priùs persuasus visam in Sole Mercurij stellam Caroli Magni temporibus (ex Adelmo, Ademaróve in serie Annalium Aimonij) dissuasus iam fuerat, ratúmque habuerat visam solùm fuisse Maculam insignem, ex iis, quæ peruulgatæ iam sunt; quòd per octo dies apparuisset, cùm Mercurius sub Solis disco aliquot solùm horas insumat. Apparauit itaque scenam, in quam Solis radij telescopio transmitterentur, vt exhibita Solis specie proderetur Mercurij vmbra. Atque aduigilauit quidem, quantum licuit, aut memi-

nit (ſiquidem Kepplerus calculo diffiſus attendi vo- 1631.
luerat toto triduo ante, & poſt diem ſeptimam, ab exacto cuius meridie apparitionem mediam celebrandam deduxerat) Verùm cùm apparitio antemeridiano tempore deſierit, obſeruandi memoriam toto illo manè ademit hoſpitum quorundam præſentia, quibus & ad ſacrum audiendum ducendis, & mensâ lautiſſimâ excipiendis ſeſe addixit. Inſigneis proinde fudit querimonias, cùm tempus accepit celebrati ſpectaculi, ac mirè aliunde gratulatus eſt, quòd mihi primo, ac fortè ſoli, cùm verſarer Pariſiis, id obſeruare conceſſum fuiſſet. Obſeruaui nempe Mercurium à medio ferè Solis diſco in limbum vſque excurrentem (ac tanta quidem exilitate, vt trientem minuti non exceſſerit) excedentem autem à limbo horâ matutinâ decimâ, ac minutis viginti octo, cum boreali latitudine minutorum ſex, & trientis. Heinc lætabundus obſeruationem quoquouerſum deſtinauit, neque ipſam modò; ſed quos de ea etiam edidere commentarios, tum Willelmus Schickardus, optimus ille, doctiſſimúſque apud Tubingenſeis profeſſor, tum Martinus Hortenſius, laudatus Hollandiæ Mathematicus, & Philippo Landſbergio in condendis Tabulis Aſtronomicis adiutor. Hieme ingruente laborare cœpit ſolitis hæmorrhoidum, calculíque doloribus; adeò vt cùm Prorex Mareſcallus Vitrius in Prouinciam miſſus, adeſſet Toloni, illum quidem inuiſerit, ſed ſellâ geſtatoriâ vectus. Quin-etiam inter colloquendum affectus eſt diſcruciatúſque ſumma vrinæ difficultate. Apud amicum

1631. cùm diuertiſſet, neſcio quis admonuit in Zembiorum inſula paucis milliaribus diſtante ſcaturire aquam huiuſmodi doloribus ſedandis mirè conducentem, ac, cæteros inter, Andream Dauoriam ſic fuiſſe illius vtilitatem expertum, vt & Genuâ vſque quæſitum ex ea mitteret, & Præfectus triremibus, eò ſæpe deflecteret, vt ex ipſo biberet fonte. Itaque Peireskius confeſtim in inſulam miſit, aquam vſurpauit, ipſámque non vtilem modò ciendæ vrinæ, ſed immutando etiam toti corporis habitui inuenit; adeò vt relatus Belgenſerium viſus fuerit breui prorsùs conualuiſſe. Verùm non diù conſtitit huiuſcemodi valetudo: ſiquidem ſtatim tempore verno in-

1632. ſequentis anni ſexenteſimi, ac trigeſimi ſecundi ſic variè diuexatus fuit, vt actum de eo ſæpiùs videretur. Quippe ad hæmorrhoidum, vrinæque difficultatem acceſſit febris continua, quæ remitti quidem nonnihil eſt viſa ſub decimum quartum diem, cùm Mareſcallus ipſum inuiſit; verùm inarſit magis deinceps ad diem vſque quadrageſimum ſecundum, quo quotidiana illi ſucceſſit dierum quindecim, aut viginti. Nec verò cum iis ſolùm morbis conflictandum ipſi fuit; ſed & cum inſigni tumore ad regionem abdominis, ſuperiorémque femorum partem; itémque cum inflammatione, tumoréque ingenti in altero bracchio. Ac parùm fortè hæc omnia: grauiſſimum fuit, quòd clyſtere non ſatis cautè adminiſtrato, ea facta fuit hæmorrhoidum læſio, vt gangræna ad eas parteis ſubnata breui fuerit. Et ſtatim quidem Caſſanei imploratum auxilium; verùm ipſe

quoque detentus inualetudine adire non potuit. 1632.
Misit tamen ad ipsum Sebastianum Richardum, qui medicinam Diniæ primùm, ac deinde Massiliæ magna cum laude exercuit; quique eâ solertiâ serpenti iam morbo iuit obuiam, vt illum planè restinxerit, Peireskiúmque non multò pòst reliquerit conualescentem. Vt omninò porrò conualesceret, non contulit parùm insignis lætitia, qua perfusus est, cum à Ludouico Meynerio Lirinensi Religioso, viro erudito, ac imitatione Antonij fratris optimi studioso mathematices, duo habuit pocula argentea ex Vallaurien si ăgro, dum in vineam effoderetur, defossa. Nempe, quòd vnum intra aliud appositè contineretur, ratus est ea esse ex iis, quæ & συνδυο, & Symbibæ appellarentur; &, quòd ad oram interioris corona aurea viseretur, perspicuum fieri censuit, quid esset antiquis, *Vina coronare*. Quin ex punctatis etiam ad oram exterioris literis OVENIKOIMEΔOY, iudicauit eadem esse ex iis poculis, quæ γραμματικὰ, seu Literata dicerentur (quandò præsertim capacitas deprehensa est tredecim continere cyathos, iuxta numerum earum literarum) cuiusmodi fuerunt & illa, quibus olim inscribebantur voces CAIVS, IVLIVS, PROCVLVS, vnde carmina

NAEVIA sex cyathis, septem IVSTINA bibatur, &c. Ad-hæc deduxit originem, cur geminata ebiberentur, ex antiqua vsque barbarie; qua in craniis hostium interfectorum bibebatur, & quò quis plureis occidisset, cò in pluribus agglutinatis biberet. Nempe homines mansuefactos id tandem moris

1632. exhorruisse, & substituisse tamen vasa, quæ cranij formam retinerent (vt quodammodo ista retinent) &, propter materiam, nihilominùs parem horrorem non crearent. Denique occasione nata tum ex hisce poculis; tum ex hemina, seu semisextario æneo antiquo, quem Nemausi repertum, visúmque (nescio an apud Paludanum, an apud Tornerium, ante annos treis) Petitus deinde ad illum detulerat: tum ex alabastro per ætatem accepto ex reliquiis naufragij, quod perpessa est triremis Pontificis Nuncium Ceuam in Galliam vehens, postquàm effractum instaurauit, vsúsque est iucundissima per aliquot hebdomadas consuetudine Menetrij; tum ex modulo Congij per Aleandrum habito, ac deprehenso continere ex Aqua Gapelli libras Prouincialeis nouem, & duas vncias, per ectypica pondera; tum ex pluribus aliis vasis, quæ aut illeic habuit, aut quæsitum misit; occasione, inquam, ex iis nata, cœpit varia cum Salmasio, alíisque viris eruditis circa mensuras, pondera, vasáque ipsa differere. Scilicet opinatus est, fuisse antiquos adeò solerteis, vt nullum vas conficerent, quod non & præscriptam mensuram, & certum pondus contineret. Confirmatus autem per id tempus est, cùm pilam ponderum antiquam ab Aleandro ad se allatam, cùm veniret in Galliam, explorauit, & comperit vascula eius singula videlicet libræ, semissis, trientis, quadrantis, sextantis, vnciæ; continere ordine eodem acetabulum, cyathum, mystrum, concham, chemen, & cochlear: idque præter incithegam, seu situlam vasa conti-

continentem, quæ & pondere est dupondium, & 1632.
mensurâ quartarius; sed ausulis nempe ad oram depressis. Prætereo verò, vt eius rei factus deinceps fuerit certior, cùm postquàm in vrbem, ac musæum rediit, quoddam reperit vasculum, in quo circulis variis, & vnciæ, & cochlearis partes minutiores interstinguntur; ac rursùs omnimoda vasa domi relicta obseruauit. Sed vt insistamus in iis, quæ Belgensferij peregit, miram quoque cepit lætitiam, ex communicata secum egregia quadam demonstratione, qua antè memoratus Iosephus Galterius perfecit Ptolemaicam, circa obtinendam distantiam, magnitudinémque Globorum cœlestium. Ac ille rem quidem pro sua solertia meditatus fuerat ante plureis annos; sed eam retexendi occasionem sumpsit ex edita nuper Landsbergij Vranometria, in qua cùm senex optimus quid Ptolemæus, Albategnius, Copernicus, Tycho, & alij summi artifices peccassent, adnixus fuisset ostendere; ipse deinde visus est paullò segniùs sese habuisse. Quippe lineas ductas ex centris tam Solis, quàm Terræ, in contingentem ab angulo vsque terrenæ vmbræ directam, distinctas non habuit à veris, apparentibúsque semidiametri, vt in exquisito negotio oportuit; veluti etiam oportuerat apparentem Solis semidiametrum, non ex centro terræ attendere, sed ex superficie, vnde ea spectatur. Cùm itaque Galterius & rationem omnium habuisset, & diagrammate exornato demonstrationem construxisset, misissétque omnia ad Peireskium; ipse summoperè lætatus, congratulatúsque

1632. est, ac procuratis quam-pluribus demonstrationis exemplis, ipsam cum viris, quos harum rerum Parisiis, Romæ, & alibi, studiosos nouit, communem fecit. Sic cùm obtinuisset exemplum eorum Galilæi Dialogorum, in quibus ex motu Telluris in eadem parte superficiei bis quoque die retardato, acceleratóque, ob compositionem motus diurni, & annui, declaratam peruidit caussam geminatæ in singulos dies reciprocationis, seu æstus marini, eatenus incognitam; dici non potest quantâ lætitiâ sese perfusum senserit: & cùm non sine approbatione opus editum obseruassset, quanta cum exsultatione exclamauerit, fœlix esse hoc sæculum, quo viri sagaces ex positione motus Telluris exposuerunt caussas tum proprietatum Magnetis, tum æstus Oceani, habitas præcipuè admirabileis, atque incompertas; alteram quidem G. Gilbertus in opere illo suo de Magnete, alteram verò Galilæus, in libro hoc Systematum. Recreârunt etiam illum edita in lucem à Chifflietio Insignia gentilitia Equitum aurei velleris, Fecialium verbis enunciata; acceptis simùl literis, quibus Petrus Hoserius (quo nemo fuit vnquam nobilium Galliæ familiarum notitiâ instructior) significauit se quoque insignia Ordinis sancti Spiritus, tanquam iam affecta, breui editurum. Sic edita quoque Historia Romanorum Pontificum, qui è Gallia oriundi in ea sederunt, opera Francisci Bosqueti Narbonensis Iurisconsulti, viri commendatissimi, & totam Historiam Ecclesiæ Gallicanæ tum meditantis. Sic missa à Naudæo germana Ariminensis Pontis inscriptio,

qua certior est factus contineri Consulatum Augusti XIII, & Tribunitiam potestatem XXXVII; cùm subdubitasset non benè apud Gruterum legi XIIII, & XXXVIII Misit verò etiam Naudæus relationem suam de Vesuuiano incendio, quod à Decembri vsque superiore cœptum, nondum prorsùs desierat; eámque, præter complureis alias, quas ex variis corrogauit. Tandem, cùm in vrbem redire sequente autumno statuisset, apparatos priùs voluit Samaritanos Codices, vt libertate viarum facta, mitteret Parisios vnâ operâ, permoleste ferens, quòd illeic fuissent tandiù desiderati. Videlicet, vt compleretur magnorum Bibliorum editio, perdoctus ille Ioannes Morinus, ex Congregatione Oratoria, curabat Pentateuchum Samaritanum, & ab anno vsque superiore Exercitationes in ipsum præmittens, publicam mentionem ita fecerat eiuscemodi Codicum, vt Peireskius deinceps mirâ fuerit eos transmittendi impatientiâ. Ille siquidem præloquutus de Samaritanico exemplo, quod procurante Peireskio Petrus à Valle communicârat, verba ista subiecerat, *Præter Codicem istum, duos alios Hebræo-Samaritanos quotidie exspectamus, vt eorum cum isto comparatione editio nostra omnibus suis numeris absoluta prodeat. Hos paucos ante menseis è Palæstina accersiri curauit vir amplissimus, literarum decus, déque literis benè semper merens D. Peresius, in suprema Prouinciæ Curia Senator integerrimus. Codicum istorum alter tricolumnatus est, & trilinguis, vnaquaque dialecto per columnas exposita*, &c. Persensit ergo Peireskius vellicatam sibi ea ratione au- 1632.

1632. rem : quare ad tutam, opportunámque occasionem solùm attendens, non alij voluit commissos, quàm Dionysio Guillemino, viro eximiæ comitatis, domesticóque ab ineunte vsque ætate habito; vnde & pridem Romollarum, & nunc etiam Belgenserij Prioratum, vt vocant, obtinuit. Et dimittebat quidem illum ad Abbatiam in Aquitaniam: sed præfixit tamen, vt via compendiosiore relicta, Parisiis iter faceret, Codicésque secum transferret. Non memoro autem quàm ingenteis gratias pro iis Morinus habuerit, quas in laudes proruperit; adnoto solùm ipsum tunc transtulisse, remisissèque Samaritanas Epistolas, quas dictum superiùs est fuisse ad Scaligerum iampridem conscriptas.

DE VITA PEIRESKII

LIBER QVINTVS.

TRIENNIO Belgenſerij exacto, rediit in vrbem menſe Septembri. Aduenerat iam Helias Laïnæus Marguerius, quem Rex poſt Oppedæi mortem Principem Senatus creârat: & quia illius integritatem cum eximia iuris notitia coniunctam Peireskius probè nouerat; idcircò partim dignitatis, partim virtutis reuerentiâ, domus ſuæ limen reuiſere noluit, quin virum priùs ſalutaſſet. Inclinante poſteà Octobri cogitare cœpit de Nepote in Senatum admittendo; illum quippe ſibi, vt iam dictum eſt, deſtinauerat ſucceſſorem. Itaque, dum Nepos Senatores omneis, vt moris eſt, præſalutaret, deducere ipſe ad limina omnium, commendaréque voluit, alacritatem ſummam teſtatus. Euenit tamen ex eo labore, vt dolorem renum concitauerit, excito inde calculo, quem poſt quartum, quintúmve diem ſatis fœliciter emiſit. Quam-pri-

1632. mùm conualuit, non destitit munia Senatoria repetere, reseruata quippe, quod & diximus, libera per triennium functione. Id voluerat autem, non sanè vanitatis, aut lucri gratiâ; sed vt non deesset occasio exercendæ beneficentiæ, ac potissimùm erga literatos, religiosos, aliósque viros benè merenteis; solitus eorum iura tueri, patrociniúmque suscipere. Recreauere porrò illum, qui libri fuêre à Minutio ex Oriente missi, cum numismatibus variis, ac Basilidianis præsertim; itémque cum bulbosis plantis, aliísque huiusmodi rebus. Inter cæteros, vt minimum mole, ita pretio maximum habuit quoddam volumen, (quod ita dici à voluendo reuerâ potuit) repertum intra capsulam ad Mumiæ cuiusdam pedes. Id vniuersè conscriptum erat hieroglyphicis literis, constans ex germana papyro, ac facilè sua vetustate superans bis millia annorum. Alia posteà vice accepit magnam Græcorum codicum copiam (quantam scilicet capere poterant duæ capsæ peramplæ) at fœlicitas par non fuit, seu quod ad integritatem, seu quod ad subiectam materiam attinuit. Nam præter Biblia Arabica, Arabicè, Persicè, Chaldaïcè, cum Rabbi Salomonis commentariis scripta, & alia item Arabica cum initiis capitulorum Samaritanis; cæteri omnes valdè vulgares, aut mutilati admodùm fuêre.

1633. Verùm id quidem sequente anno, quo aliunde plurimus fuit in mensurandis, comparandísque vasis antiquis compluribus, quæ, vt iam dictum, habebat domi. Scilicet præter notitiam omnium omnis generis mensurarum, quam ducebat suauissimam, spe-

rabat quoque se posse tandem ex collatis quamplu- 1633.
rimis conciliare pugnantia multa auctorum de mensuris loca ; vt dum Columella facit cochlear quartam partem cyathi, & Fannius vigesimam quartam: eùm idem Fannius, & Plinius volunt cyathum decem drachmas pendere: Marcellus & alij, duodecim; atque id genus alia, quæ in animo habuit non nudis solùm coniecturis, sed ipsismet quoque mensuris, & ponderibus explanare. Heinc operam dedit, vt etiam quæcunque vbiuis gentium exstare nouit, antiqua vasa mensurarentur. Habendam autem censuit pretiosorum rationem magnam, quòd veteres in iis præsertim soliti fuissent affectare certa genera mensurarum, tum vt ea ratione commendatiora facerent, tum vt destinata sacrificiis, vel asseruata in templis (erant scilicet plerumque donaria) diuturniores moduli mensurarum efficerentur. Voluit proinde, vt Guilleminus per complureis menseis moraretur Parisiis, ad emetiendum pretiosa vasa, quæ ad S. Dionysium, & in cimeliarchiis præcipuis Ciuitatis asseruarentur. Expertus verò est præcipuè humanitatem Roissij, dum non modò capacitatem, ectypósque vasorum obtinuit ; sed ipsissimum etiam vnum vas acceptum ferre coactus est; vnde à Peireskio literæ conscriptæ, plenissimæ simùl gratitudinis, & inexhaustæ eruditionis, qua elegantissimæ cælaturæ, adhibitique ornatus rationem fusè edisserit. Sic quia Iacobus Gaffarellus vir & Hebræis literis, & aliis dotibus clarus, versabatur Venetiis, mensurari per eum curauit quæ pretiosa vasa aduecta ex Cypro,

1633. & Constantinopoli, in S. Marci Thesauro habentur; idque cùm illustris dynastes Eques Valletanus intercessisset, qui decretum à Senatu, exorante Peireskio, vt id liceret, impetrauit. Sic per Naudæum quoque egit de Rauennatibus impetrandis; pérque Suaresium, de magno illo, qui apud Genuenses, catino Smaragdino, Scela ipsis nominitato; & per Menetrium, de pluribus, quæ nôrat Romæ asseruari. Quo loco taceri non debet accepisse illum dono Tryblium minus, siue cochlearium ex crystallo, à generosa, & supra sexum erudita fœmina Fœlice Zacchia Rondenina, adiectis ad alias mariti Alexandri Rondenini literis, quibus laudatissima heroina pereleganter testata est quanti faceret Peireskij virtutem. Est autem mirabile visum, quòd sub idem tempus Carolus Tabaretius Cadafalcius Dinienſis prosenescallus miserit ad ipsum, cochlearium, siue Tryblium maius, vnà cum trecentis numismatibus Gallieni sæculo cusis, quibuscum id fuerat repertum. Alia vt attingam, ver erat, cùm Petro Seguierio per-illustri Præside in Sigilli Regij custodiam assumpto, Peireskius tum est gratulatus, tum literas ab eo accepit, quibus vir magnus testatus est nullas posse sibi gratiores, quàm à Peireskio obtingere, tum vt affine, tum vt viro, cuius summa virtus, rerúmque peritia commendatissima foret. Eodem tempore Frater Valaeſius delectus à Rege Massilienſium Vigucrius, in eam ciuitatem concessit: quotannis nempe is magistratus init munus kalendis Maij, perseuerátque toto anno Municipalis curiæ princeps. Aderam ipsi interea

interea, dum accersitum quoque voluit Athanasium 1633.
Kircherum Germanum, virum è Societate IESV eruditionis oppidò magnæ, Auenione tum commorantem. Is perhibebatur eximiè callere Hieroglyphicorum mysteria: quamobrem ipsi adiutando tum varios libros transmiserat, tum Isiacæ mensæ superiùs descriptæ exemplum. Et quoniam eidem præ manibus erat insignis codex MS. hoc est auctor Arabicus, Rabbi Barachias Nephi, à quo dicebatur tradi ratio Hieroglyphicorum interpretandorum: idcircò illum exorauit, vt ad se accedens tum codicem ipsum, tum specimen quoddam interpretationis, notarúmque suarum adferret. Cùm fecisset, dici non potest, quàm ardenter illum animauerit, vt cœptum opus perficeret, editionémque maturaret. Fuit deinceps vir Romam euocatus, vt succederet in locum insignis Mathematici Christophori Scheineri, quem Imperator penes se habere exoptauerat: satisfecit autem Peireskius non modò apud Mutium Vitelleschum Societatis IESV Generalem, sed etiam apud Cardinalem Barberinum, vt & stimulos adderent, & satis otij facerent, quò id opus breui prodiret. Accersiuit quoque eodem tempore Salomonem Azubium Carpentoractensem Rabbinum, nihilo sanè doctrinæ specie antiquis illis inferiorem. Is, quas habebat, detulit Astronomicas Tabulas, à quodam Iudæo ante annos trecentos Tarascone conditas, & ad longitudinem, latitudinémque eius loci accommodatas. Quia verò nôrat quos labores nominatus antè Schickardus in restituenda Astro-

1633. nomia, Geographiáque exantlabat; ideò procurauit, vt Azubius exemplum earum Tabularum Hebraicè describeret, quod ad Schickardum mitteretur. Misit autem postèà, simúlque adiunxit interpretationem Azubij, nonnulláque Arabica, quibus ipsum iri delectatum, ex peregregia opera circa Historiam Tarichi de Persidis Regibus nauata, perspectum habebat. Quin etiam, quia eius responsum ad Epistolas de Mercurio, prodebat illum neque vidisse opus perantiquum Aristarchi Samij, de Solis, ac Lunæ magnitudine, neque certum esse, an liber vsquam gentium reperiretur: ideò, cùm ipse meminisset librum Græcè adhûc exstare in Bibliotheca Regia, interpretationémque eiusdem Latinam, vnà cum commentariis per Federicum Commandinum in Italia editam fuisse: ideò, inquam, & procurauit habere exemplum è codice Græco, & nullum non lapidem mouit, donec per Naudæum exemplum Latinum detexit, ac obtinuit; & vtrumque, vnà cum variis circa cœlestia obseruatis congessit in fasciculum; quem tandem nihil tale expectans, & ne cogitans quidem, Schickardus accepit. Pari ratione sese gessit circa memoratum Hortensium, à quo cùm nosset expeti exemplum Dialogorum Galileanorum, vt ea quæ ille de stellarum exilitate conscripserat, conferre posset cum iis, quæ ipse de simili argumento propter obseruatam Mercurij exilitatem disseruerat: illicò exemplum conquisitum misit, vtróque ad virum nihil tale suspicantem destinauit. Pari erga nescio quem alium, à quo cùm accepisset Alcorani exemplum totis votis

desiderari; impetrauit statim Gratianopoli, intercedente Dauide Lagneo, viro bono, ac erudito, & studiosorum planè studioso, quod ad virum, à quo nihil fuerat tale rogatus, mitteret. Pari etiam erga Claudium Gasparem Bachetum Meziriacum, qui post Diophantum editum, aliáque opera eximia, Gallicam operum Plutarchi interpretationem instaurare, castigationémque notis illustrare magno animo moliebatur. Cùm is enim significasset vitam Homeri per Plutarchum nunquam sibi Græcè conspectam, idque ad Peireskij aures peruenisset, dedit illicò operam, vt ea vita exscriberetur è codice Græco, quem se vidisse meminerat in Bibliotheca Regia, & cùm re penè iam peracta illam editam accepisset ab Henrico Stephano, ac præmissam volumini Poëtarum Heroïcorum, coëmptú statim misit volumen, cuius ac sumùl desiderati Scaligerani Eusebij, & recuperatæ nuper ex oriente Homericæ Iliados, cum notis quibusdam Porphyrij, aliarúmque rerum non expectatarum Bachetum participem fecit. Sed possent adferri sexcenta similia. Addo quòd exscribi curauit ex Bibliotheca Augustana, opera quædam B. Cyrilli, docto viro Ioanni Auberto, ad complendum editionem sacri auctoris, necessaria: ob quam etiam caussam, euolui curauit Bibliothecas varias tam Hispanas, quàm Siculas; ac præ omnibus Vaticanam, è qua nonnulla adeptus est, quæ vt Holstenius perlegeret, corrigerétque lubentius, procurauit vt Aubertus Parisiis vicissim censeret, & corrigeret aliquot Græcos Astronomos, quos expetitos Hol- 1633.

1633. ſtenio ipſe Peireskius ex Bibliotheca optimi Archiepiſcopi Toloſani curârat exſcribi. Addo quoque, cùm iam Ducheſnius admoueret ſeriò manum edendis Auctoribus, qui de Francorum Hiſtoria, & rebus Francicis ſcripſerunt, obtinuiſſe illi Peireskium, præter non paucos ſanè alios, tum Petrum, dictum Bibliothecarium, quem Naudæi ſagacitate, diligentia, fœlicitate eſt adſequutus; tum Chronologica fragmenta Abbatiæ Sublacenſis, quæ vt adipiſceretur, Cardinalis Barberini auctoritatem, & Buccardi manum implorauit. Addo complureis etiam alios, eiuſdem implorantis gratiâ, imperaſſe multos codices exſcribi. In iis fuit Henricus Memmius, ille adeò illuſtris Præſes, qui animi nobilitate genus ſuperans, gentilitiam de literis, literatiſque benè merendi ſollicitudinem nitrè fouet. Fuit etiam Comes Marchæuilla, à quo accepit Librum de variis Muhammedanorum Sectis; & ad quem præſcripſit cuius notæ eſſe deberent cælaturæ, camei, numiſmata, & id genus cætera, ex oriente expetita. Fuit memorata Fœlix Zacchia, à qua monumenta aliquot Genuenſium familiarum obtinuit. Fuit, ea occaſione, Iulius Pallauicinus; ipſe Genuenſis, à quo volumen integrum de eiſdem familiis habuit; præter quæſita alia ex Petro Maria Boëro, quicum illi fuit perpetuum commercium; fuêre alij, ex quibus quæſiit antiquitates Hadriæ, Piſæ, aliarum inſigniorum Vrbium; ſed memorare omnes moleſtum. Non eſt verò heic prætereundum, quòd cùm iam antè agitaſſet curam inducendæ, propagandæque per Europam

Copticæ linguæ, ac iam Salmasius, Petitúsque ex 1633.
paucis libris communicatis in ea plurimùm profeciſſent; adiecit volumina plura, ac mirè ſategit, vt Petrus Valleus commodaret Vocabularium, quod ex oriente aduexerat, vt illius interpretationem, editionémque per Salmaſium ad id paratum procuraret. Cùm non obtinuiſſet, adhortatus eſt, vt ſaltem Kirchero illius copiam faceret, qui & Romæ præſens, & linguæ iam gnarus, incumbere in eam rem poſſet. Cæterùm magnam concepit ſpem tum Copticorum, tum aliorum præclarorum voluminum ex oriente obtinendorum, cùm accepit exemplum prodeuntis tum primùm in lucem Epiſtolæ B. Clementis ad Corinthios ſcriptæ, & nuper ex Ægypto, Conſtantinopoliſque in Angliam allatæ; cúmque ſub ipſummet tempus vir omninò bonus Ægidius Lochienſis, è Capucinorum familia, ex Ægypto rediit, vbi toto ſeptennio linguis Orientalibus operam nauârat. Is nempe magna exultatione exceptus à Peireskio, à quo non parùm ſubſidij in ea regione acceperat, indicauit codices raros in Cœnobiis variis exſtanteis. Memorabile autem eſt, viſam ipſi Bibliothecam octies mille voluminum, quorum pars non exigua præ ſe ferret æui Antoniani notas. Quandoquidem verò inter cætera animaduertiſſe ſe dixit Mazhapha Einok, ſeu prophetiam Enochi, declarantem ea, quæ ad finem vſque ſæculi euentura ſunt, Librum Europæ pridem inuiſum, illeic autem charactere, ac idiomate Æthiopico, ſeu Abyſſinorum, apud quos is fuerat ſeruatus, conſcriptum: ideò Peireskius ſic fuit

1633. accensus eius, quoquo pretio, comparandi studio, vt nullis parcens sumptibus, ipsum denique sui fecerit iuris. Cùm porrò idem optimus vir mentionem obiter feciſſet insignis incendij, quod in Semo Æthiopum monte eodem tempore contigit, quo Vesuuianum in Italia; idcircò varia ediſſeruit de canalibus subterraneis, quibus communicare possint non modò aquæ, sed etiam ignes, atque adeò Vesuus cum Æthna, hic cum Syria, hæc cum Arabia fœlice, ista cum regione Erythræo vicina, in qua Semus mons: idque seu series quædam rupium incuruatarum canales faciant, seu ipsi ignes in rimas subeuntes vias sibi aperiant, & canaleis creent, bituminosáque suffumigatione incrustationem obtendant, quæ aquam marinam superpositam arceat. Igneis autem subterraneos aperire sibi vias, indicio esse montem Puteolanum tempore Pauli tertij, alióque aliis temporibus eruptione ignium creatos. Incrustationem verò illam interdum abrumpi, ita vt aqua subeat, indicio esse, quòd tempore Vesuuiani incendij littus Neapolitanum aliquantisper resiccatum fuit, reuomente interim monte absorptas hiatibus aquas, verùm admista materia combustibili, igneſcenteis. Sic postmodùm etiam est interpretatus Torrentem illum igneum, qui ex monte Æthna defluxit anno integro, decurrens summo cum ardore vltrà duo, triáve milliaria, latitudine passuum quingentorum, misto fluore ex sulphure, sale, plumbo, ferro, terra. Desinente anno suauissimum habuit detinere domi per aliquot dies celebrem Poë-

tam Santamantium, cum Duce Crequio Roma re- 1633.
deuntem. Cùm fuerit verò mirificè illius lepore, ac venustissimorum poëmatum recitatione delectatus; lætitiam tamen præcipuè duxit ex recitatis præclaris rebus, quas partim ipse, partim frater in suis in Indiam, aliásque regiones peregrinationibus obseruassent. Retulit, inter cætera, fuisse sibi visa in Iaua maiore animalia quædam, quæ forent naturæ, homines inter, & Simias mediæ. Id cùm plerisque non videretur, protulit Peireskius quæ ex Africa potissimùm acceperat. Significârat nempe Natalis, medicus antè memoratus, esse in Guinea Simias, barbâ procerâ, canáque, & pexâ propemodùm venerabileis; incedere ipsos lentè, ac videri sibi præ cæteris sapere: qui maximi sunt, & Barris dicuntur, pollere maximè iudicio; semel duntaxat quidpiam docendos; veste indutos, illicò bipedes incedere; scitè ludere fistulâ, citharâ, aliísque id genus (nam quòd euerrant domum, conuertant veru, pinsant in mortario, aliáque ratione famulatum præstent, haud reputari admodùm) fœminas denique in iis pati menstrua, & mares mulierum esse appetentissimos. Arcosius verò (qui hisce annis nuncupauit ipsi libros varios, vt Memoriale principum, Commentarios politicos, Relationem de Africa) literis quibusdam exposuerat quidnam Ferrariensi cuipiam contigisset, cùm in regione Marmaricæ, Angela dicta, versaretur. Incidit nempe quadam die in Nigritam canibus venantem homines, vt visum, silueſtreis. Capto, cæsóque illorum vno, inhumanitatem Nigritæ incre-

1633. puit, qui in ſuum genus ita ſæuiret. Ille verò, falleris, inquit, nam hic non eſt homo, ſed bellua homini perſimilis. Quippe ſolâ paſcitur herbâ, inteſtinâque ouina habet, quod vt credas meliùs, rem ecce; ſimúlque abdomen aperuit. Sequenti die rursùs venatum, captíque mas, & fœmina. Huic mammæ ad pedis longitudinem: cæterà mulieri ſimillima fuit; niſi quòd inteſtina quoque herbis oppleta, & cuiuſmodi ouis, habuit. Totum vtrique piloſum corpus; ſed pilo breui, ac ſatis leni. Iſta de Africa inſinuant, vt attexam commercium, quod ineunte
1634. proximo anno Peireskius inſtituit huiuſcemodi occaſione. Vermellius quidem Monſpelienſis, initio gemmarius, ſeſe militiæ dederat, opibúſque dilapidatis, ad priorem artem reuerſus erat; cùm monilibus variis corrogatis, diſceſſit naui Maſſilienſi in Ægyptum, & occaſione proxima in interiorem vſque Æthiopiam. Cùm gemmas, totámque pretioſam ſupellectilem eò tranſtuliſſet, etiam Reginæ Abyſſinorum, cui ornamenta Europæa placuerunt, innotuit; & iam in aula celebris, ipſi quoque Regi ignotus non fuit. Contigit interea, vt Rex arma moueret aduerſus quendam Imperij hoſtem, apparantem exercitum militum quinquaginta millium. Vermellius autem, inita quadam cum Rege familiaritate, poposcit ab eo licentiam erudiendi ſolùm breui tempore militum octo millia, pollicitúſque eſt ſe parua ea manu illas inimici copias euerſurum. Rex, animoſum, induſtriúmque ratus, illi annuit; ipſe verò & delegit, & ita exercuit milites conceſſos, methodo

methodo Hollandica iis regionibus incomperta, vt 1631.
tandem vireis illas ingenteis fœliciſſimè fregerit. Reuerſus victor, Præfectus fuit totius Regni militiæ, ac tum ad amicos Maſſiliotas ſcripſit, vt curarent ad ſe tranſmitti libros aliquot, ac militareis præſertim, quaſdamque etiam imagines, tabuláſque pictas, & alia id genus. Id igitur vbi reſciuit Peireskius, certúſque fuit amicos illos nihil ſimile curaturos, apparauit vltrò, misítque ad virum, tum liquores odoratos, & exquiſitiſſima elaboratione eductos ex gelſemino, roſis, arantiis, gariophilatis, munera Reginæ pergrata futura: tum imagines, tabuláſque, & icones varias Regum, Reginarum, virorúmque, & fœminarum illuſtrium; ac magnam librorum congeriem, ſed Mathematicorum præſertim ex architectonica militari, ex vulgari architectura, ex perſpectiua, & cæteris. Nempe indignum eſſe duxit talem fortunam deſerere, ac virum tam procùl conſpicuum pro viribus non adiutare. Cùm confidiſſet autem illum gratiſſimè id accepturum, licere opinatus eſt petere ab eo libros aliquot Æthiopicos, inſcriptioneis obuias, deſcriptionem Amaræ montis, itémque rituum Religionis, vaſorum, & ſimilium, quæ Europæis ſciret ignota. Atque hoc quidem moliebatur, cùm interim diſtraheretur mira ſollicitudine, quòd aliud quidem Senatui, aliud Mareſcallo Vitrio Prorègi placeret. Inter hæc etiam excipiendus fuit, aſſiduitatéque, & officiis demerendus Franciſcus Comes Noallius, qui Regius Orator cùm pergeret Romam, aliquot diebus tum Maſſiliæ, tum Aquis-Sex-

1634. tiis subsitit. Vt taceam, quòd illo secum deducente Iuuenem supra ætatem medicæ doctrinæ, praxeósque peritum, Petrum Michonum Burdelotium, volüerit Peireskius plusquàm obiter eius consuetudine frui, tum ob doteis proprias, tum ob intercedentem cum erudito illius auunculo Ioanne Burdelotio amicitiam. Excepit quoque non multò pòst Pontificis Nuntium Georgium Bolognetum, cùm in Galliam aduenies Aquis-Sextiis faceret iter. Memorabile autem est, quòd, cùm is fortè Peireskium occupatum reperisset circa nescio cuius oculi anatomiam, interesse ipse voluerit, curioséque cognoscere singulareis speculationes. Scilicet ille tenebatur insatiata auiditate noscendi visus organum, germanúmque locum, in quo visio ex impressione, reflexioneque imaginis peragitur: vnde ex auium, piscium, quadrupedúmque generibus vix obtineri vllum potuit, cuius oculi dissecti non fuerint, vt in quo vel congruerent, vel dissiderent, adnotaretur. Non tacendum verò, quòd, vt mihi, quem ea in re adiutorem voluerat, vberiùs gratificaretur, omnia copiosè perscripserit ad Franciscum Luillerium Regiarum rationum Parisiis Magistrum, quem amicum mihi singularem nôrat, cuiúsque eruditionem, candorem, affectúmque in bonas arteis, & in æquitatem, omnémque virtutem, si hoc loco attingerem, non alio sanè facerem fine, quàm ad insinuandum eius amicitiam Peireskio quoque carissimam non immeritò exstitisse. Quia res porrò valdè pererebuit, neque de ea tamen planè constitit; ideò vide-

tur operæpretium quid id fuerit commemorare. In- 1634.
ter antiquiorem ſententiam, quæ ſtatuebat viſionem fieri in humore cryſtallino, & recentiorem, quæ in tunica retina, Peireskius mediam elegerat, in humore vitreo fieri opinatus. Quippe cùm dignum exiſtimaret facultatem viſus ſuo munere fungi circiter medium oculi, ac in eo loco, vnde rei imaginem in ſuo ſitu ſpectare poſſet; idcircò hunc locum deſignauerat intra humorem vitreum, qua parte radij ipſarum rerum traiecti per cryſtallinum, & reflexi ex retina, in vnum quaſi centrum coirent. Ratus enim cryſtallinum ſua conuexitate inuertere imaginem, ſuſpicatus fuerat retinam ſua concauitate eandem reſtituere: quare & debere facultatem in eius concauitatis centro reſidere, vnde imaginem è retina reflexam, reſtitutámque, atque adeò rem in ſuo ſitu naturali contemplaretur. Id animo cùm infixiſſet, ſupereſſe ſolùm cenſebat, vt veritatem eiuſmodi reſtitutionis exploraret. Cùm primùm ergo conceſſum eſt per ferias Paſchaleis nonnihil interquieſcere, exercere cœpit anatomicos in generibus animalium variis. Vniuersè autem apparuit, poſticam illam, interiorémque circumductionem oculi ſpeculum eſſe concauum, propter inuerſam tàm candelæ, quàm aliorum quorumlibet obiectorum reflexionem. Id ſcilicet, ita exemptis anterioribus tunicis, omnibúſque humoribus, vt tota illa capacitas in ſuo ſitu perſeueraret. Tunicæ enim choroidi diuerſimodè coloratæ politura ineſt veluti metallica, quæ ſplendeſcat facillimè, adiutante humore atro, quo

1634. à tergo imbuitur, & conferente nigritie, qua interior circumductus, antrorsùm quasi illinitur, vt lux, aut imago impacta in id speculum, fortiùs, distinctiúsque in illo pingatur. Cùm choroidem verò dico, non excludo Retinam, quæ difficillimè quidem, & in paucis oculis sic illi adiuncta conseruari potest, vt cum humore vitreo exeunte non loco excedat, colligatúrque, & appareat, quod reuerâ est, nerui optici dilatata productio: at vbi tamen choroidi adiuncta tenetur, adeo tenuis, tersa, pellucida est, ac potissimùm quidem humectata, vt vna, eadémque videatur esse superficies, vnum, idémque speculum, in quo imagines rerum imprimantur. Tametsi verò opticus, seu retinæ medium, non respondet è diametro apertæ exteriùs pupillæ (paullò enim inferiùs est) respondet tamen medium postici illius colorati, & metallici splendoris, qui circulo quodam tanquam horizonte dirimitur ab anteriore obscuritate. Cæterùm Peireskius mirè exsultauit, cùm post humores omneis eductos, appensóque deinde crystallino, & in locum penè suum restituto, imago candelæ obseruata est pingi interiùs in retina, non inuerso, sed recto situ; ac rursùs, cùm fundo ita illustrato, vt crystallinus ex eo solo posset lucem accipere, inuersa per retinam imago, deprehensa est in crystallino ipsam excipiente erecta. Planum quippe duxit coniecturam suam vndequaque succesisse; vnde vt illam magis firmaret, conquisiuit vitra, & specula varia tam conuexa, quàm concaua, tam reflectentia, quàm transmittentia; etiámque varias

phialas, in quibus variè comparatis, mirum dictu 1634.
est, quàm multa, quámque repetita perfecerit experimenta. Non facilè porrò dimoueri potuit à memorata sententia; meminíque solùm, cùm obiiceretur facultatem visus intra oculum consistentem non respecturam foràs versus ipsas res, sed introrsus speculum, atque adeò dici non posse verè conspicere res ipsas, præter nonnulla alia, quæ visionem in retina probabiliorem facerent; memini, inquam, eò adductum, vt existimaret posse facultatem, suam functionem exserere non in retina, non in crystallino, non in vitreo solo: sed in tota illa humorum, tunicarúmque capacitate. Sic immutauit etiam nonnihil opinionem de myopum, senúmque perspicillis præconceptam. Cùm obseruasset enim imaginem specillo concauo traiectam ampliari, conuexo verò contrahi; existimârat myopes ideo specillis concauis vti, quòd ampliatione indigeant; senes conuexis, quod contractione. Postquàm verò monitus fuit oculum in loco papyri collocatum, contractum videre obiectum ex concauis, amplificatum ex conuexis (nempe quòd ea speciem ita distrahant, vt paucæ partium obiecti partes incurrant in oculum, vnde id contractum appareat; ista verò sic contrahant, vt eiusdem partis plures partes ineant, vnde dilatatum videatur) tum opinionem sic temperauit, vt opus esse censuerit ampliatione contractioni mista. Ne memorem quòd myopibus humore vitreo abundantibus vitra concaua ideò prosint, vt radiorum decussatio vltra crystallinum facienda pro-

1634. moueatur versus retinam : senibus eodem humore nonnihil consumpto, conuexa ideò conferant, vt eadem decussatio ab eadem retina non-nihil abducatur, quasi visio sit elicienda in moderata ab ipso puncto decussationis distantia, eadem ratione qua in Telescopio debet oculus ab illo non-nihil abesse; quod à Scheinero ostensum est. Sed quæcunque tandem fuerit veritas, aut incertitudo sententiæ, præstat heic referre nonnulla, quæ nescio an prorsùs, an satis obseruata priùs fuerint. Constitit nempe crystallinum non in omnibus animalium generibus agglutinari, cohæreréque cum ciliari circuitu : sed in variis piscibus vitreo veluti innatare ; ac in Thynnis specialiter sustentari solùm duabus ansulis, quarum altera ab optico vsque neruo producatur. Constitit rursùs crystallinum figuræ esse in variis animalibus variæ. Nam tametsi in pluribus quasi lenticularis sit, in piscibus tamen magis accedit ad globosam figuram, in volucribus vero minùs. Quin etiam in Thynno planè sphæricus est posteriore parte ; antrorsùm autem planus esset, nisi, relicto circùm margine, attolleretur in medio portio quædam globi longè amplioris, quàm posterior ; diametris nimirùm exsistentibus in sesquialtera proportione. Cùm idem verò margo visatur in oculis quarundam auium, ac potissimùm Aquilæ ; in quadrupedibus tamen, ac in homine nullus est ; sed cùm pars posterior sit portio minoris globi, quàm anterior, segmenta cohærent eodem ambitu, diametris globorum excedentibus, proportionis, in oue quidem, quasi sesqui-

sextæ, in boue quasi sesqui quartæ, & in aliis alte- 1634.
rius. An verò illæ portiones non globorum sint, sed parabolarum, figurarúmve aliarum, difficile sanè iudicatu est; ac præsertim quia mortuo animali humor flaccescit, collabitúrque, &, seu digitis tractetur, seu suspensus teneatur, seu supra papyrum resideat, vix potest non deflectere à natiua sua figura. Constitit præterea in genere piscium humorem aqueum vel nullum esse, vel certè perexiguum (in Thynno certè, ac Pelamide, Mustella, & quibusdam aliis nullus vnquam inuentus est) vitreum verò copiosum esse. In genere autem tam auium, quàm quadrupedum, nocturna illa animalia veluti Bubones, ac Feleis plurimùm aqueo abundare, pauciſſimùm vitreo. Constitit quoque non pro ratione magnitudinis animalis, magnitudinem esse oculi. Nam cùm aues pro corporum, capitúmque mole maximum possideant, vti Aquila, quantum penè ouis; in piscibus tamen Delphin, qui mille libras pependit, longè minorem oculum habuit, quàm Thynnus, qui trecentas solùm; & species Phocæ, quæ visa est esse prima Rondeletij, cùm pependisset librarum circiter octo millia, non habuit tamen oculum memorato Thynno maiorem. Vt missum faciam, quòd cùm Peireskius nullo non studio procurasset obtinere oculum Balænæ, ex iis, quæ immanes capiuntur in mari Aquitanico, retulit interea religiosus vir Iosephus Antonius Dominicanus Massilienſis, qui non ita pridem vnius capturæ interfuerat, oculos ipsius vix fuisse humanis maiores. Cùm id verò de-

1634. miraremur, mirabilius aliud subiunxit, scilicet, illud animal, cùm os habeat adeò vastum, vt exempta lingua (ex qua sunt libræ olei mille, & sexcentæ expressæ) potuisset eques, haud palatum vertice feriens, ingredi, (nimirùm quasi nauis illa in os Balænæ Lucianicæ) gutturis tamen fuisse adeò angusti, vt vix potuisset capere simul duos ex illis piscículis digito auriculari non maioribus, quos Mellitas vocant, quorúmque magna copia deprehensa in ore est. Nimiùm fortasse heic hæreo; sed cùm nonnulla sint relata ex iis, quæ Peireskius in alienis obseruauit oculis, æquum est sanè subiici quæ in propriis obseruitauit. Animaduertit siquidem oculos suos sic excipere imagines rerum, vt asseruarent illas diutiùs, & maximè quidem cùm à somno humescerent. Sic expertus est millies, cùm respexisset in fenestram clathris ligneis, quadratulísque papyraceis interstinctam, circumferre sese deinceps illius formam in oculis; sed cum eo discrimine, vt si clausos quidem contineret, tum clathros obscuros, & quadratula candida, cuiusmodi conspecta fuerant, videre adhùc videretur: sin autem apertos in parietem non valde clarum conuerteret, tum obscura quadratula; clathros verò eius candoris, cuius paries, contueretur. Idem apparebat discrimen, si in vesteis nigras, sed aliqua tamen luce illustratas, direxisset oculos; videlicet quadratula nigrore vestium erant nigriora. Idem, si in apertum librum; characteres enim clarè discernebat, quà obseruabatur clathrorum, non quà atearum quadratarum species. Ex quo argumentatus

tus est mirum non esse, si splendor lucis, & candor niuis hebetent visum, excæcaréque etiam valeant, vt historiis proditum est; cùm illa non admodùm viuax papyri albedo organum ita vitiet, vt facultati quasi velum non statim arcendum obducat. Existimârat autem, vt lux Solis vnà cum ardore, Bononiensi lapidi imprimitur, ita lucem, candorémve humori vitreo imprimi, & propter corpulentiam vmbram sui quandam creare: sed opinatus est posteà apparentem exteriùs vmbram non à crassitudine lucis, candoríve productam, sed affectam ex vitio, quod contrahi possit, non in vitreo solùm, sed etiam in aqueo, & in crystallino præsertim. Ad-hæc, rei obiectæ species in oculis eius sic geminabantur, vt præter primariam, clarámque, aliam secundariam, atque obscuriorem insinuantem se ad latus prioris videret. Sic libro aperto, aut in pagina; dum aliquid scriberet, ita disertè intuebatur, & marginem album, & linearum initia, vt digito tamen citrà, seu in margine, obscuriora alia initia contueri sibi videretur. Quin aliquando etiam in montem Soli occiduo obuersum spectans, tergeminam eius speciem vidit, vt & multiplicem in filo; quod primam ipsi ansam fecit attendendi ad cætera. Cùm nosset porrò me pridem esse in ea sententia, vt oculorum amborum axes nunquam coëant, sicque angulum in re visa (vti recepta apud omnes fert opinio) non faciant, sed perpetuò paralleliſmo incedant, vnúsque solùm oculus, altero otiante, dirigatur in rem visam (is scilicet natura duce, qui à natura obtigerit melior, 1534.

1634. cùm vt manuum, sic oculorum alter semper valentior sit) adeò proinde, vt visione, quam distinctam vocant, solus videat, licet alius possit eâ videre, quam confusam: cùm id, inquam, nosset, mirè exsultauit, quasi facto aduersus illum paralleliſmum experimento. Quippè oculos aliunde immotos alternatim claudens, & aperiens, animaduertit speciem dextram in sinistrum, & sinistram in dextrum ferri, sícque decussationem fieri paralleliſmo repugnantem. Et monui quidem ipse, vt attenderet dextram, seu distinctam speciem pertinere ad sinistrum, qui fuit illi potior; sinistram, seu confusam ad dextrum, qui imbecillior; dirigi verò vnicum axem, nempe ex oculo sinistro; speciem autem in dextrum non directè, sed obliquè incidere, sicque decussationem creare: quo modo res omnes geminæ videntur, cùm detorquemus oculos, exsistente nempe visione vtriusque oculi confusa, propter obliquum solùm allapsum: verùm non planè conquieuit, imò etiam est opinatus posse inter obseruandum cœlestia discrimen contingere, si vnus pinnacidia dextro oculo dirigat, & alius sinistro: nec sibi factum putauit satis, donec Schickardus ea de re litteris suis securum fecit. Mittamus verò tandem ista, & attingamus alia, quæ per idem tempus multa obseruauit. Eiusmodi fuêre imprimis venæ in mezenterio Lacteæ, quarum iam antè meminimus, quásque rursùs, in quotquot licuit animalibus, requisiuit. Quoniam autem illas discerni nisi in animali viuo, aut palpitante adhûc non posse, tum ex

Asellio inuentore, tum ex factis compluribus dissectionibus nouerat, réſque propterea in homine, quem viuum dissecare nefas, inobseruabilis videbatur; non ideò tamen desperauit, quin, si paucis horis à suffocatione, interanea disquirerentur, vestigia huiusce modi venarum sese proderent. Quamobrem damnatum suspendio procurauit primùm, antequàm iudicium capitale pronunciaretur, securè, & egregiè pasci (vt nempe esset vnde chylus lacteſceret, quo tempore requireretur) ac inde, non nisi horâ cum semisse post suspendium exspectatâ, cadauer deuehi curauit in anatomicum theatrum. Præstitum est verò eâ diligentiâ, vt aperto abdomine venæ albescentes apparuerint, vtque ex nonnullis resectis colligi potuerit liquor lacteus; quod profectò visum est mirum. Hæc præter, sollicitus fuit, vt obseruarentur variæ scaturigines ventorum. Nam primùm quidem opinatus fuit ventos ex Aristotele terrenos esse halitus, qui ex offensu aëris frigidioris repercussi, transuersùm prorumpant, &, pro conditione vallis, aut alterius loci, vnde prodeunt, aut quem offendunt, in boream, aut meridiem, ortum, vel occasum ferantur: verùm tam multas expertus est in ea sententia difficultates, vt ad materiam halituum recurrendum censuerit, examinandúmque, num, exempli gratiâ, vitriolum, halinitrum, bitumen, sulphur, & similia, dum exhalantur, conditiones, varietatésque ventorum subeant. Quamobrem obseruari voluit tam mirabileis quosdam ventos in suis originibus, quàm proprietates ipsas locorum, attendendo ad 1634.

1634. mineralia, foſſiliáque omnia, & plantas congeneas. Heinc deſtinauit Peireſcum verſus eruditum medicum nomine Malianum, qui in Coyero monte obſeruaret antrum, è quo frigidus prodit ventus, tantò minùs ſenſibilis, quantò ad originem acceditur propiùs: cuiuſmodi etiam obſeruatus eſt in hiatu boreo Montis-ventoſi. Vt obſeruaret quoque exſtantem non procul lacum Legnium, è quo dum exoritur fumus, nubes haud-dubiè creanda eſt, quæ ſit breui in tempeſtatem ſæuiſſimam exoneranda; quod memorant etiam de lacu Pilati in Delphinatu, & de alio in Pyrenæis. Vt denique ea occaſione obſeruaret fontem, qui ad Collem-martium ſtatis interuallis effluit, ac ſubſiſtit; nimirùm octies circiter intra ſpatium vnius horæ. Sic per Bulæum virum doctum, obſeruari curauit ventum Ponthiam, ſiue Ponticum dictum, ad occaſum Alpium Cottiarum, oppidúmque dictum Nihontium. Is flat à borea ſecundum fluuium, & neque leucæ quadrantem ſecundum latitudinem excedit, neque ſecundum longitudinem, curſúmve, dimidiam, aut integram leucam: niſi quòd nonnumquam factus vehementior plureis ſuperat, Rhodanúmque etiam attingit. Quotidianus eſt; & dum flat, non intermittitur, aut fluctuat; ſed vniuſmodi eſt tenoris. Oritur hieme ſub mediam noctem, & in nonam vſque decimámve matutinam conſtat; æſtate, ab aurora in octauam; vere, & autumno, à quarta in meridiem. Eſt autem per hiemem præſertim violentus, maximéque reflante auſtro; interdúmque frigidus adeò, vt, ipſo

vigente, aqua in aëre conglaciet. Ventus alioquin 1634.
ſaluberrimus; vt ſunt etiam eiuſdem loci fruges, fructus, nonnulli fontes. Sic per Autelmum Foroiulienſem, virum Sacerdotem, omninóque bonum, obſeruari ventum, qui ad Malignonum montem naſcitur, nec decliuitatem illius excedit; itémque conflictum Vulturni, & Cori, qui ad promontorium Rufum occurrentes, ſeſe ibi mutuò conficiunt. Mirabile id ſanè; ſed non minùs illud, quod Vulturnus illeic ſalubris, & fruges perficiens, inſalubris eſt, frugéſque adurit Aquis-Sextiis; & Corus ex oppoſito: ac rurſus, quòd Cannis obſeruatum eſt à memorato antè Meynerio, nullos planè ventos ex cardinalibus flare, ſed lateraleis ſolummodò; cùm aliis locis ſecus contingat. Sed magnum nimis foret tædium, ſi talia plura congererentur: niſi taceri fortè non debet, quòd qui vtrimque ſubeunt foramen Lanſonium, Pauſilyppæo ſimilem, ventum exeuntem vtrimque ſentiunt; argumento quod extrorsùm effleat, non introrsùm inſiliat. Rursùs, non minùs curioſus fuit, vt attenderetur ad motum maris Mediterranei, quem cùm ad noſtras Europæ oras verſus occaſum eſſe conſtet, exploratum voluit, num ad oras oppoſitæ nobis Africæ verſus ortum foret: ídque obſeruando præſertim regionem, qua in fluminum oſtiis arena aggeritur; cùm ſoleat in eam egeri, in quam maris aqua fluuiatilem trudit. Exemplo ipſi erant arenæ, quas vberes Rhodanus vehit. Mare quippè illas propellit in oram Occitaneam, quæ propterea facta importuoſa eſt; nam vel à ſolo tempore D. Lu-

1634. douici, mare receſſit ab oppido Aquis mortuis, integrâ leucâ. Et quamuis arenæ Argentei fluuij in orientis oram propulſæ videantur, ac Foroiulienſem portum compleuiſſe; ſentiebat tamen ideò factum, quòd ſinus Grimaldicus, ſeu San-torpetianus conſequenter ſitus, copioſiorem aquam alliciat, & interpoſitum promontorium gyrationem efficiat; quæ Argentei aquam, limúmque in auerſam ſeu orientalem plagam, compellat. Eadem occaſione adnotatum voluit marinum æſtum, quiſquis is eſſet, & in mari Hadriatico, & in quibuſdam Africæ oris. Cùm ex diſquiſitis autem variis Mediterranei motibus, circuitibúſque, conſtitiſſet aquam perpetuò ex Ponto Euxino per Boſphorum Thracium, Propontidem, ac Helleſpontum in Ægeum ita influere, vt non modò Smyrnæ, ſed etiam in Creta, imò penè ad Africam illius motus poſſet agnoſci: cùm item conſtitiſſet Oceanum Atlanticum per fretum Gaditanum continuò influere: quippe ſextante ſolum ſpatij intercepti ad ipſa littora, reciprocatio fluctuum eſt: toto verò beſſe intermedio perpetuus eſt Oceani in mediterraneum influxus: cùm de his inquam conſtitiſſet, recurrendum eſſe neceſſariò cenſuit ad canaleis ſubterraneos, quibus mare Mediterraneum cum Oceano communicet, & ad libellam reducatur. Nempe eadem ratione volunt Hyrcanum, ſiue Caſpium mare vndique concluſum, nec tamen exundans tot exceptis fluminibus, communicare cum Euxino per meatum ſubterraneum, quo aquæ ſcaturiant ea parte, qua medius Euxinus dulceſcit, cuí-

que ex Aristotele, nomen est βαθία, seu profunda 1634.
Ponti. Contigit ad hæc per illam æstatem diuersimodè fulminare. Cùm mea autem foret opinio ignem fulmineum, quo terrena feriuntur, non emitti procùl ex alto, sed proximè ex nubis glomo eius materiam continente, transferentéque, erumpere; voluït ipse eam flammulam, tametsi rem fluxam, tantâ extrudi vehementiâ, vt ex regione aëris media, inexstincta perueniat ad terram, vbi vim miram exserat. Adiecit, cùm ante triginta sex annos altare maius Capuccinorum Aquensium ictu fulminis fuit disruptum, versatum se in vrbe fuisse, & pertranseuntem, casu quodam, plateam dictam Prædicatorum habuisse oculos in cœlum, ac in eam regionem conuersos. Quod mirabile verò fuit, obseruasse se in aëre medio, manipulum quendam radiorum igneorum, vtrimque partim directorum, partim vndulantium; eo planè modo, quo antiqui pinxerunt fulmen in manu Iouis. Ac nihil attinet quidem memorare quid repositum fuerit; referendum potiùs, quòd cùm fulmen deiecisset crucem è fastigio turris campanilis D. Ioannis, ferrum infernè lapidi impressum deprehensum fuit habere circum rubiginem, seu crustam ferrugineam vi magnetica maxima pollentem. Ac mirati quidem non sumus de ferro, quod per aliquot sæcula expurgatum, contraxisse vim poterat: at recrementum ipsum ferri tantundem potuisse, fuit stupore dignum. Habuit intereà ex Africa semina, plantásque, & animalia nonnulla. Ex his nullum maius, pulchriúsque Alzarone

1634. nuncupato, quod ſummo ore, caudáque taurum, cæterà ceruum referebat. Cornua illi nigra, erectáque, & futura miræ, vt perhibebatur, altitudinis. Animal velociſſimum, & quod non potuiſſet, niſi ab ipſo vbere, capi. Illud verò diù non detinuit; ſed poſtquàm ſatis obſeruauit, próque votis depictûm habuit, ad Barberinum Cardinalem miſit. Accepit autem non multò pòſt ſimilis animalis ſpolium à Comite Marchæuillæo Conſtantinopoli redeunte, eáque occaſione experiri voluit (& neſcio tamen quid interturbârit) num pelli eius animalis idem contingeret, quod ceruinæ. Conſtabat enim pellem cerui, ſi fuerit à coriariis in fundo cuppæ conſtituta, ſuppoſitáque tam bubularum, quàm aliarum ingenti aceruo, non conquieſcere, ex quo primùm infuſa aqua fuerit, donec ſeſe ſubduxerit, omnibúſque euolutatis, ſe cumulo toto ſuperiorem ſtatuerit. Cùm id miraremur, retulimus cauſſam in ampliorem pilorum cerui, quàm cæterorum cauitatem (ſingulos enim pilos eſſe canaleis, ſiue tubos quoſdam declarant microſcopia) adeò vt, illi aëre oppleti, & intra aquam conſtituti nixum faciant, inſtar ſcilicèt veſicæ inflatæ. Credibile quoque id non parùm ad animalis celeritatem conferre, dum propter calorem ex motu, ea capacitas ſpiritu diffiatur; vt probabile quoque eſt conferre in volucribus eam pennæ partem, quæ caua, ſpiritu impletur, iuuátque, vt aues faciliùs ſuſtententur in aëre. Sed attigiſſe id ſufficiat. An ſubiiciam verò quòd Peireskius voluit ſupra domus ſuæ faſtigium locum idoneum conſtrui, è quo abundè

abundè eminente quicquid foret cœlitùs obſerua- 163
bile notaretur? Quàm multa certè obſeruata ex eo fuerint, non eſt heic referendi locus: verùm reticeri non poteſt inſignis lætitia, quam cepit, cùm inde attendit ad Martem occultantem ſtellam, quæ extrema eſt in Virginis ala. Permouerat ſcilicet illum quod narraueram obſeruatum mihi ſuperiore Decembri Iouem occultantem Geminorum Propoda; adeò vt diebus aliquot manè, veſpereque teleſcopio inſpectus, deprehenſus fuiſſet tranſiuiſſe illi ad auſtrum, non amplius quàm minutis quatuor, die eius menſis decimanona, ac hora vndecima matutina. Et cùm die octaua Iunij ſub veſperam admonuiſſem illum, fore vt Eclipſin non abſimilem per Martem conſpicere poſſet, tum maxima alacritate aduigilare conſtituit, neque diſceſſit, niſi poſt elapſam mediam noctem, cum horæ beſſe; quo tempore Mars fuit ſtellæ coniunctus, præteriítque ad auſtrum non ampliùs, quam ſeſquiminuto. Sed & dici debet lætitia, qua apud ſe habuit Thomam Campanellam, philoſophum celebrem, quo obſeruanda tempore fuit, (nempe ſub Nouembris initium) Mercurij cum Sole coniunctio. Quippe is eſſe teſtis potuit inconſpectum fuiſſe ſub Sole planetam in coniunctione propè centrali; argumento, quòd tum directus ſupra Solem exſtiterit, quemadmodum retrogradus viſus fuerat priùs ſub Sole; quódque proinde motu ſuo ipſi Soli circumducatur, non verò feratur in Epicyclo nos inter, & Solem detento. Simili ſanè obſeruatione id euiceramus Pariſiis, ante duos annos,

1634. cum ſemiſſe, vt pote ſub finem Aprilis. Cæterùm qua humanitate Campanella exceptus fuerit, haud explicari facilè poteſt. Recipiens enim ſeſe in Galliam, non priùs appulit Maſſiliam, curauítque aduentum ſuum renunciari Peireskio, quàm miſsâ lecticâ accerſitus eſt in ipſius ædeis, & curatus egrègiè per aliquot dies, dimiſſúſque Pariſios partim lecticâ, partim curru, non modò ab illo habuit literas, quibus pecuniam Lugduni acciperet; ſed accepit etiam diſcedens quinquaginta aureos, adeò vt tanta beneficentia obrutus, & quaſi ſuffuſus, teſtatus fuerit ſe priùs quidem habuiſſe ſatis conſtantiæ, vt per tormenta ſæuiſſima continere lacrymas poſſet; at non habuiſſe, quando eſt virum adeò munificum expertus. Spectare hûc putes, quod poſteà inſeruit in Tomum ſecundum ſuorum operum, ac ſub Oeconomicorum finem. Nam, *haud negem*, inquit, *amicos ſplendidâ excipiendos eſſe mensâ, ſed frugaliter, & cùm opus habent: cúmque amicum potiùs reputabis, qui tibi pecuniam ſuam, quàm qui vitam ſuam offert: veluti mirificus Fabricius, Dominus de Pereſc, Gallorum decus, & Philoſophorum, & clarorum virorum Mecœnas, & perennis hoſpitalarius, exemplar eſt mundo.* Quibus nempe diebus ille eſt apud Peireskium commoratus, tum alios diuerſanteis vidit, tum generalem apud Auguſtodunenſeis Proprætorem Montagutium, qui loca Prouinciæ ſacra inuiſens, inuiſurus quoque eum fuit. Is porrò detulit ad ipſum cochlearia duo argentea antiqua, & nonnulla alia, quæ Auguſtoduni è ruinis vetuſtatis eruta videre Peireskius optârat. Emn-

sus cochlearia, ac illud præsertim, quod fuit magis integrum, dici non potest quàm exsultârit, cùm duas argenti vncias animaduertit pendere, vt pendit sextans pilæ antiquæ; & continere præcisè drachmas olei duas, seu sextam partem cyathi, vt continet etiam memoratus sextans. Hinc ad Puteanos literas dedit & fusissimas, & plenissimas inexhaustæ eruditionis, occasione præsertim sumpta ex Mercurij effigie in altero cochleari expressa, cùm didrachmalis illa mensura, appellata fuerit cheme, nomine desumpto ex conchylio, cuius cochlear retinet formam, quódque Mercurio sacrum est; adeò vt vafritiei, seu duplicitatis Mercurio tributæ symbolum fieret tum drachmalis, vncialísque duplicitas; tum genus conchylij biualuij, & alia id genus sexcenta. Acceperat non ita pridem à Montagutij affine Venoto Abacum antiquum, Augustòduni quoque effossum, studioséque etiam de eo scripserat; propter discrimen aliquod notarum numeralium, cum iis, quæ ascriptæ sunt in modulo abaci ex musæo Ciaconiano habiti, & in exemplo apud Gruterum delineato iuxta illum, quem Velserus ex Occone euulgârat, ac descripserat. Quo loco adnotari potest non probasse illum quod Velserus existimauit (vt apud Gruterum licet legere) duos illos clauiculos sub semuncia, & sicilico, duas esse duellas; voluit enim potiùs esse sextulas, quæ iunctæ duellam efficiant, quarum vnâ additâ semunciæ efficiantur duellæ duæ, vti ambabus additis efficiuntur sextulæ quinque (nimirùm semuncia æquiualet tribus) 1634.

1634. adeò proinde, vt hac ratione supputari possint omnes vnciæ partes tam duellares, quàm sextulares; quod fieri non posset, si clauiculi duellas solùm designarent. Addo, si eosdem clauiculos pro sextulis habueris, etiam duodenas vnciæ parteis, præter vnitatem, supputari posse. Nam sextula vna valet parteis duas; sicilicus treis; sextula vtraque simùl iuncta quatuor; sicilicus cum vna sextula quinque; semuncia sex; sicilicus cum duabus sextulis septem; semuncia cum vna sextula octo; semuncia cum sicilico nouem; semuncia cum duabus sextulis decem; semuncia cum sicilico, & sextula vna vndecim. Non heic subiicio, vt interim egerit cum Ludouico Sauoto de vsu æris in numismatis, déque armis antiquis, quæ & fuerunt ænea, & in sepulcris solita condi; & cum Ludouico Auberio Menillio de cælaturis suppositiis, quas Chaducus à se confictas non erubescebat pro vetustis euulgare. Non rursùs, vt curauerit exscribi MSS. omneis, & Græcos quidem potissimùm, qui de Ponderibus & mensuris, ex Bibliotheca Vaticana, ex Regia, ex Augustana, & cæteris; præter collectanea Angeli Colotij, tribus voluminibus; & Onuphrij Panuinij volumina duo; prætérque insigne volumen circa theoriam Musices, quod misit primùm ad Donium, ac deinceps, addito volumine Arabico, cum elegantissimis figuris, ad Marinum Mersennum, ex Minimorum ordine, virum eximiè bonum, doctum, curiosum, & in illustranda naturæ Religioníque veritate indefessum. Non denique complura alia: sed subiicio potiùs

modestiam, qua excepit nuncupationem Excerptorum Polybij, Nicolai Damascèni, & aliorum historicorum, factam à verè erudito, nobilísque notæ Henrico Valesio, qui ipsa Græcè edidit, Latinè vertit, notis illustrauit. Is enim, inter alia, affatus ipsum his verbis est. *Quid-ni te parentem appellem, & auctorem huius libri, qui primùm à te repertus, aduectúsque sumptibus tuis ex insula Cypro, & in hanc vrbem est missus?* Et statim, *Nunc verò tandem operâ nostrâ prodit in lucem, non magis Constantini Augusti purpurâ, quàm nominis tui titulo conspicuus. Ac de Constantino quidem alij viderint: Tu quidem & anteà sæpè de literis bene meritus es, & posthâc etiam benè mereberis: feres tamen æquo animo id inter tua de studiis, ac studiosis omnibus merita proprium à me numerari.* Et rursùs, *Quam quidem operam, qualiscumque est, tibi, Nicolae Fabrici, dono, ac nuncupo; vt iam hic liber præfixis titulis tuis ex asse censeatur tuus.* Postcà verò præfatus, ex tribus, atque quinquaginta Excerptorum titulis, vnicum supereſſe, de Legationibus inscriptum, inque libros diuisum duos, partim à Fuluio Vrsino, partim à Dauide Hœschelio editum; meminit etiam huius, *qui*, inquit, *nunc primùm in lucem prodit, beneficio viri clarissimi, doctissimique, & ad iuuandas literas vnicè nati, Nicolai Fabricij Peirescij, titulo περὶ ἀρετῆς, καὶ κακίας.* Peireskius autem planè suffusus, noluisset prorsùs nomen suum cum Imperatoria illa commisceri purpura: rescribénsque ad Valesium, satis futurum fuisse dixit, si, facta alij nuncupatione, memoratum fuisset duntaxat, visum sibi obiter librum, ac 1634.

1634. præ manibus habitum, in angulo quodam obscuro, cùm ex Oriente adueheretur. Consimili mode-
1635. ratione sequente anno vsus est, cùm Philippus Rubeus Romæ edidit, ipsíque dicauit inscriptionem illam antiquissimam Columnæ Rostratæ, C. DVILIOS. M. F. M. N. COS. ADVORSO. CARTACINIENSIS. IN. SICILIAD. REM. CERENS, &c. cuius suprà meminimus; ídque cum appositis supplementis, & illustrationibus per Gaugen Gozzeum. Et tamen id videtur factum, non sine quodam numine; cùm eodem tempore agitaret curam obtinendi eius Inscriptionis non modò apographum, summa fide, & exquisita imitatione confectum; sed etiam gypseum ectypum, vt considerarat ipse omnia, explorarétque iudicia, atque supplementa Ciaconij, Lipsij, & aliorum, qui in eam incubuerant curam. Prætereo autem, vt voluerit simùl habere ectypum alterius illius memoratæ inscriptionis Scipionis Barbati, vnde agnosceret formam antiquissimam Romanorum characterum; quia eiusmodi inscriptio intemerata perseuerauit, secùs ac Duilliana, cuius characteres instauratos fuisse, ex Plinio, intelligimus. Sic, vt formam agnosceret antiquissimam Atticorum characterum, ectypum quoque habere voluit inscriptionis illius, quæ legitur apud Gruterum, ΟΔΕΝΙ ΘΕΜΙΤΟΝ, &c. cuiúsque Scaliger scribens in Eusebium, opinatus fuerat Ionicos esse characteres. Tametsi id egit ex parte, vt Salmasio faceret satis, qui huiusmodi inscriptionem perinde illustrare in animo habuit, ac illustrauerat quasdam alias de con-

secratione Templi, & dedicatione Statuæ. Denique petiit ex Donio accuratum apographum Tabulæ Eugubinæ dictæ, æreæ scilicet illius, Eugubij ante annos centum repertæ, & à Grutero quoque relatæ: ídque ob voces quasdam Thuscas, in quarum interpretatione non desperabat se nonnihil adiutare, ne dicam emendare posse Bernardini Baldi coniecturas. Sub anni porrò initium accepit, non sine dolore, obiisse Valentiæ Iulium Pacium, quem ab ipsis vsque iuris studiis amabat, ac venerabatur. Diuertit intereà ad illum Theodorus Cardinalis Triuultius, qui tum Italiam repetens, recepit sese curaturum, vt ex Ambrosiana Bibliotheca exscriberentur Orbicius, & alij Tactici auctores, quos Salmasio necessarios, Peireskius habere summè laborabat. Diuertit etiam non multò pòst Cardinalis Lugdunensis, qui Romam pergens, commorari aliquot diebus voluit in Archiepiscopatu primæuo. Cùm verò illeic magnâ pompâ, ob beneuolentiam, veneratiónémque pridem quæsitam exciperetur; vbi ipsum quoque Peireskium aliquousque obuiam euntem & vidit, & complexus fuit, tacere omninò non potuit, se pluris paucos illius passus, quàm numerosa milliaria anteuertentium æstimare. Diuertit & Petrus Aloysius Caraffa, dum Coloniâ Agrippinâ, ac Leodio Pontificis summi Legatus rediret. Cùm verò Peireskius super ea regione multa rogitaret tam ipsum, quàm eruditum comitatum, è quo Siluester Petrasancta; accepit, inter cætera, versari Leodij religiosum, ac industrium, è Societate IESV, virum, nomine Linum, 1635.

1635. qui phialam compleuiſſet aqua, eiuſmodi temperationis, vt internataret medius globulus, cum deſcriptis circùm horis viginti quatuor, quæ ad piſciculum, ſeu indicem fixum allabentes ex ordine, horas diei connotarent, tanquam globulo cœli motum exactiſſimè imitante. Confirmatum id ipſi eſt, tum ex Rubenij literis, tum ex relatione Dormalij, qui ruente vere in Italiam rediens, & aliquot diebus detentus Aquis-Sextiis, rem ſibi ipſi viſam deſcripſit. Laudauit proinde Peireskius inuentum admirabile; cœpítque variè requirere, quænam vis naturæ præſtare id poſſet; cùm haberet ipſe aliundè à multis iam annis Drebelſianam machinam, in cuius vitreo, arcuatóque tubulo incluſa aqua bis in dies ſingulos iret, redirétque, ac parùm abeſſet, quin maris inſequi æſtum videretur. Reuocauit autem præcipuè in mentem, quod ante duos annos Kircherus enarrauerat, ſe fragmento ſubereo inſeruiſſe grana cuiuſdam Heliotropij, quæ (floris inſtar) in Solem conuerſa, innatans ſuber conuerterent, indiculóque appoſito notatas in vaſe horas deſignarent. Qua occaſione venit in mentem circumcidere Lapidem natantem, quem à Merſenno acceperat, vt in globi formam tornatus, eſſe poſſet ſuberis loco, faciendis heliotropicis, magneticíſque experimentis. Sperârat ſub veris eiuſdem initium diuertentem excipere Pomponium Belleureum, cùm nomine Regis pergeret legatus ad Principes Italos; ſed itinere aliàs inſtituto ſpe videndi fruſtratus eſt, complectendíque vnà pergentem Franciſcum Vayerum à Motha, cuius

cuius eruditionem, candorémque tum literis, operi- 1635.
búſque, tum amicorum communium ſermonibus cognouerat. Dum exſpectaret porrò ex Italia memoratos Tacticos libros, miſit interea ad Salmaſium delineationes varias enſium, gladiorum, ſecurium, cæterorúmque armorum, quæ apud antiquos fuêre ænea, ac nominatim caſſidum duarum, quarum altera ex Samnitum finibus, ſeu ex Aprutio miſſa fuerat; altera ad ipſummet lacum Thraſymenum fuerat reperta; cum dependentibus vtrimque ſuperſtitibus bucculis Nec verò iſta modò miſit, vt ſuppetias ferret ſcribenti de Romanorum militia; verùm expreſſa quoque varia fibularum genera, ad complendum opus, quod ille de re veſtiaria aggreſſus fuerat, occaſione diſſertationis inſtitutæ de Acia molli, quam non nimis tortam vſurpandam eſſe ad ſuturas, & fibulas glutinandis vulneribus comparatas, Cornelius Celſus ſcriptum reliquit. Nempe Alphonſus Nunneſius, & Iacobus Chiffletius medici celebres contendunt Acię nomine intelligi debere acùm, vel quidpiam aliud metallicum: eruditus verò Franciſcus Rioya, & Franciſcus Figueroa, ipſe quoque medicus clarus, debere potiùs intelligi vel lineum, vel ſericum filum. Exſpectatur autem quid de controuerſia tum Salmaſius definiat, tum alius quoque Peireskij amicus ex Dania, Ioannes Rhodius medicus, qui ſede Patauij delecta, non minùs literis ingenuis, quàm artis præſtantia clareſcit. Quin-etiam miſit inſigne quoddam de animalibus opus, ab Ebembitare Arabicè ſcriptum, nupérque ex Ægy-

1635. pto aduectum, postquàm exemplum aliud magno labore, atque sumptu conquisitum naufragio periit. Misit & codicem alium Arabicum, in quo Canones Conciliorum Niceni, Constantinopolitani, Ephesini, Laodicensis, Cæsariensis, Gangrensis; Canones Apostolorum, & Sancti Clementis; Constitutiones Constantini, Valentiniani, Theodosij, & nescio quæ alia. Misit Ritualia cophtitarum, vt Epistolas, Euangelia, Psalmos, ac præ cæteris codicem continentem treis Liturgias, Basilij, Gregorij, Cyrilli, cum Arabica interpretatione. Misit plura; sed pluris nihil fecit, quàm Volumen quatuor Euangelistarum Elcuphticè, seu Cophticè scriptum, Arabicéque declaratum; & maximè propter appositos annos, quibus singuli Euangelistæ scripserunt. Quippe tametsi initio defuit præfatio in Matthæum, qua annus contineri debuit; & præfatio in Ioannem visa est mendosè habere scriptam historiam anno sexto Imperij TARSOS, & Dominicæ Ascensionis trigesimo: quod tamen spectat ad duas alias, altera in Lucam, planum fecit scriptam ab illo historiam Antiochiæ, anno Claudij duodecimo, & Ascensionis vigesimo; altera verò, quæ in Marcum, scriptum ab ipso Euangelium anno quarto eiusdem Claudij, & duodecimo Ascensionis. Existimauit autem posse quoddam subsidium exinde peti, ad diiudicandum controuersiam de anno Passionis Christi Domini, & fortè etiam de Natali, quem initio vulgaris æræ vetustiorem faciunt duobus annis Iosephus Scaliger, & Sethus Caluisius; pluribus Laurentius Suslyga, Ioannes Kep-

plerus, & alij. Scripſit proinde non modò Romam, 1635.
ſi fortè ſuppleri, atque emendari priores præfationes poſſent; ſed rursùs etiam in Ægyptum, ad obtinendum, ſi fieri poſſet, ſimile volumen completius. Miſit aliunde in Ægyptum ad Capuccinos illeic degenteis, maximè verò ad Agathangelum Vindocinenſem, cùm libros alios plurimos, tum poſtulatos duos quoſdam tomos Baronianorum Annalium, præter donatam priùs totam ſeriem; itémque ad Cœleſtinum à S. Liduina Carmelitam diſcalceatum, Goliſque fratrem, libros varios; ſed præſertim magnum Theſaurum Arabicum Mediolani editum, voluminibus quatuor, qui ter, aut quater iam antè miſſus, ſeu ad ipſum eundem, ſeu ad alios, deperditus fuerat, intercipientibus piratis. Prolixa foret cæterorum conſimilium enumeratio; cùm prætermittendum non ſit, quid intereà curârit domi. Deſiderium nôrat, quo pridem flagrâram habendi phaſeis Lunæ varias, varietatéſque in ſingulis per Teleſcopium apparenteis, viuis ſuis coloribus, proportionibúſque, & ſitu ſeruato, depictas. Hoc ſanè fine exoptâram, ac tandem obtinueram ab eximio Galileo vnum quoddam prolixitate, perfectionéque præcellens; expetebámque ſolùm induſtrium, & patientem ſatis Pictorem. Ille itaque mei cauſsâ, vt magna parte ſuperioris anni, ſic maxima huius detinuit redeuntem Româ egregium Pictorem Claudium Saluatum Aluernatem, qui, me operam dirigente, id muneris exſequeretur. Detinuit verò etiam ſequente per complureis menſeis Claudium Mella-

1635. num Abbauillæum, artificem inter pictores, cælatoréſque eximium, ipſum quoque Roma redeuntem; tum vt nouas phaſeis exquiſito ſuo artificio depingeret, tum vt eaſdem, aut quaſdam certè, ingenioſa manu incideret æri. Peruidit nempe vir optimus, poſſe exinde quandam ſpeciem Selenographiæ inſtitui, inſignémque fore eius vſum tum in Phyſica, tum in Aſtronomia. In Phyſica quidem, ad ratiocinandum circa phænomena perpulcra; & maximè, quandò ex ſerie adſeruatarum phaſeon, probabile fieri videtur globum illum Lunæ tale quidpiam eſſe, qualis eſt globus iſte Telluris. Siquidem, cùm illæ maculæ maiores nullo æuo non cognitæ analogiam habeant cum maribus noſtris, vt proinde poſſint in iis diſcerni Eoum, occiduum, Caſpium, alia, cum deflexibus, ſinubúſque innumeris; videntur cætera nihil eſſe aliud, quàm continentes, cherſoneſi, inſulæ, cum ſuis campis, montibus, vallibus, lacubus, aliíſque id genus. Et maculas quidem illas eſſe quaſi æquora quædam, conuinci videtur ex ſuperficiei æquabilitate; quippe in qua nihil emineat, quod Sole aduerſo obſcuritatem pariat, & per quam vmbræ ſectio traducta planiſſima ſit: cùm cæteræ partes elatæ, depreſſæ, anfractuoſæ ſint; & tranſiens per illas vmbræ ſectio ſit variè diſcerpta, atque interrupta. Quin-etiam partes littorales, cùm ſtant ex aduerſo Soli accedenti, illuſtrantur citiùs, cùm recedenti, tardiùs, quàm ſubiecta maria; proiicientes alioquin vmbram in parteis Soli oppoſitas, tanquàm præcelſæ quædam rupes; adeò vt etiam longæ ſeries

vmbrarum plerumque nigreſcant. Sunt tamen in iis 1635.
maribus quaſi vada, aut breuia quædam, ſeu mauis
ſeries ſcopulorum, in quibus, ſeu aqua ſpumante,
obſeruatur quædam candicantia. De continentibus
id mirum, quòd cùm generatim albeſcant, ſunt ta-
men prorsùs heterogenei, vt ſi varietates terrarum,
ſiluarum, ſtagnorum, & ſimilia diuerſum crearent
alborem. Nam aliunde, conuallium, montium, &
planitierum viciſſitudines vbique occurrunt, ſúnt-
que ſolùm ad medium diſcum areæ quædam ex or-
dine humilioribus collibus obſeptæ. Secus ſanè eſt
de cæteris locis, quæ per plenilunium candidiora
ſunt; profundiores enim ſunt valles, quæ dum Sol
proximè accedit, abſcéditve, apparent obſcuriſſimæ,
Sole nempe non illuſtrante niſi circumpoſita iuga;
adeò vt fiat gemmarum ſpecies; deinde verò ſum-
mè candeſcunt, quòd lucem plenè combibant, &
radiis ex lateribus reuerberatione coactis compleantur.
Quanquam ſunt etiam partes quædam, quæ,
præter lucis coitionem, mirè candicent (vt cuſpis
inſignis verſus orientem, qua illuſtrata, nihil ſtatim
candidius) quaſi illeic forent montes quidam gy-
pſei, aut Riphæorum inſtar niuibus obducti. Veluti,
ex oppoſito, partes quædam ſunt ſuapte natura ita
liueſcentes, vt nulla lucis plenitudine alborem con-
cipiant; quaſi illi eſſent aut lacus, aut tractus terræ
nigricantioris, qualis eſt ad boream, nec longè à
maris magni littore phaſeolus, ſeu ellipſis quædam,
& qualis penè eſt anfractus circundans illum vmbi-
licum, qui eſt ad auſtrum adeò præclarus. Præclarus,

1635. inquam, ob radios longè, latéque circumfusos, quasi ij essent partim conuallium, partim niueorum scopulorum series: quod idem dicendum de radiis alterius, qui est centro vicinior, & quo, dum primùm, vltimúmve illustratur, nulla est species vnionis pulcrior. Enimverò has varietates percurrere immensum foret. Quare illud de ora Lunæ adnotare sufficiat; cùm æquabilissima videatur, id esse tamen ex eo solùm, quòd oculus noster loca ad eas parteis depressa, ob deuexitatem, non videat; iuga verò antecedentia, consequentiáque, & mista componat. Cæterùm enim parem vbique inæqualitatem illud arguit, quòd dum Luna falcata est, apparent vltra cuspides, ac potissimùm inferiorem, lucidi quidam globuli obscuritate intercepti, quasi ij sint editi montes in ipsissimo margine. Argumento sanè, quòd ea pars Lunæ, quæ nunquam nobis obuertitur, eiusdem sit diuersitatis. Posset id verò confirmari, vel ex eo quòd, cùm non semper eædem partes visibilem occupent limbum (videlicet Luna libratione quadam, propter varios situs in Zodiaco, & supra horizontem, ita contorqueri apparet, vt nunc parteis quasdam reuelet ad ortum, occultet ad occasum, nunc contrà; paríque modò ad austrum, ac boream; adeò vt etiam partes intermediæ sint centro², siue medio disci nunc propiore, nunc remotiores) quòd, inquam, re sic se habente, eadem semper varietas in partibus circùm retectis visatur. Nam verbi caussâ, macula illa solitaria, quæ quasi mare quoddam Caspium ad occasum conspicitur, dum

ipſi oræ proxima eſt, nihil, præter tenuem alborem, 1635.
inter ſe, orámque relinquit ; dùm verò remotior, tum in interſtitio duæ longiuſculæ maculæ apparent. Ex quibus, aliiſque id genus videtur quidem conſentaneum, vt in globo Lunæ perinde, ac in globo terræ plurima in ſingulos dies oriantur, & intereant; ſed nullo tamen modo probabile eſſe illa eſſe iſtis ſimilia. Nam, ſi non omnis fert omnia tellus, deprehenſúmque eſt in America animalia, plantas, cętera, naſci à noſtris planè diuerſa ; cùm America tamen, & Europa eiuſdem globi partes ſint : quantò æquius eſt reputare, omnia quæ gignuntur in Luna, orbe planè alio, à terrenis hiſce differre ? Quod dico, ne quis arbitretur poſſe illeic homines eſſe, aut quidpiam aliud ſimile, cuius formam, aut faciem vel coniiciendo aſſequi liceat : vti nunquam coniecciſſemus formas fructuum, animalium, aliarum rerum, quas in nouo orbe nuper vidimus. Quòd illa enim poſſint vnquam vllo Teleſcopio diſcerni, prętер ſpem omnem, fidémque eſt : quantumcumque iam audiamus fabrefactum Neapoli, quod ſpeciem Lunæ amplificet, demonſtrétque omnia, quàm antè, diſtinctiùs ; & quantumcumque Rubenius ante annos aliquot ad Peireskium ſcripſerit, verſari apud ſe egregium, probúmque pictorem, nomine Heymum, narrantem ſibi conſpectum fuiſſe penes Drebelſium Opticum tubum, diametri palmaris, quo liceret in diſco Lunæ diſcernere campos, ſiluas, ædificia, & munimenta locorum noſtratibus non abſimilia. Atque hæc circa Phyſicam ſatis ; niſi fortè addendum

1635. est, si illæ quidem plagæ obscuriores in Luna sunt veluti maria, nihil fortassis mirum fore, si exinde quidpiam humoris in terram trahatur, quod agnoscere liceat ex animalium medullis, ex conchyliis, ex plantis, vniuersèque ex humidis rebus. Dici enim posset Solis radios in humenteis illas regiones impactos, & in terram reflexos imbibere, deucheréque aliquid illius humoris, vt dum ex vitro colorato deradunt, deferuntque aliquid intincti coloris: háncque esse caussam, cur in plenilunio ossa, ostrea, & alia fœcundiore humore polleant, propter copiosiorem radiorum affluxum. Qua sanè ratione posset quoque Lunæ fieri compensatio circa nouilunium, ob repercussionem scilicet radiorum è maribus nostris, tantò vberiorem, quantò lux è terra, corpore maiore, reuibratur in Lunam amplior, vt arguit illa secundaria, & debilior lux, quam Luna, præter falcem argenteam, intra quadraturam ostentat, donec nimirùm vicina Soli reflexionis est particeps. Iam, quod spectat ad Astronomiam, videtur sanè Selenographia non mediocris fore vsus. Imprimis enim ex vero situ, ac delineatione partium præcipuarum, cum inditis nominibus, obseruari potest, atque designari, quando Luna est bisecta in nodis, quà terminentur cuspides, quà exstet medium inter ipsas: adeò vt ad oram connotare liceat cardinalia puncta, boreum, austrinum, eoum, occiduum; è quibus, aliorum circulorum instar, diuisio in gradus possit inchoari. Et quoniam situs cuspidum non modò pro recessu à nodis, sed etiam pro Lunæ ætate est varius,

quatenus

quatenus sese Soli ad boream, austrumve supponit, 1635.
aut subducit; ideò heinc penè pronunciare de eius in orbita loco, déque distantia à Sole licet. Deinde, exsistente Luna in Nodis opposita, seu statim ante, seu post Eclipsin, adnotari potest, atque exprimi, quo situ sint quęlibet partes tum inter se, tum cum ipso centro, ac limbo vicino; vt, cuariato aliàs disco ob memoratam quasi librationem, ille pro germano habeatur. Exinde autem, si stella quæpiam condatur à Luna, designari potest qua parte ineat, qua discedat, & an describat diametrum, an boream, austrinámve chordam, quę ex gradibus circumscriptis, viæ translunaris quantitatem prodat. Quo etiam modo notari potest, si Luna transeat proximè stellam, quando sit cum illa in eadem longitudine, & quanta à limbo distantia; quatenus illa comparatur cum intercapedine duorum intra discum punctorum, seu locorum mensurabilium. Adhæc, internosci, exprimíque potest quadratura quęlibet (quam veteres quidem in arduo diametrorum negotio vsurpare attentauerunt, neque nisi procùl assequuti sunt, ob visus fallaciam citra telescopium) itémque phases cæterę, quę tempore phænomeni alicuius sint describendę, ita sanè variantes, vt nisi post multos annos eædem non redeant. Quippe cùm in horas mutentur, tum memorata libratio, tum recessus à nodis, tum diuersitas temporis efficit, vt quo tempore consimilis phasis speranda videtur, aliqua semper dissimilitudo sese ingerat, quæ nouam picturam depoſcat. Denique quod spectat ad Eclipseis Lunæ,

1635. Iconismi illi mirificè prosunt, ad dignoscendum, declarandúmque quà defectus primùm incipiat, quà vltimùm desinat, quà fiat totalis immersio, quà prima lucis recuperatio; adeò vt propter memoratam circunscriptionem graduum, agnoscatur quantum hæc puncta à cardinalibus, inter se, atque adeò à nodo distent. Prosunt quoque ad designandum ipsos defectus digitos; scilicet subnotatis punctis, partibúsve conspicuis, quę aut attinguntur, aut deseruntur ab arcu vmbræ. Ex quo proinde maximè prosunt ad describendum vmbrę arcum ex tribus insignibus locis per quæ eodem tempore transeat: quo tandem modo diameter vmbrę cum diametro Lunæ potest eximiè comparari. Ea verò re nihil esse potest in toto hoc negotio vtilius; cùm præsertim constet idcircò peccari in describendo tempore, quantitatéque Eclipseon, quòd ea proportio ignoretur, & diameter Lunæ ferè supponatur quinta sui parte maior, quàm oporteat. Quòd si quis requirat rem perneccssariam, germanas nempe, obseruatásque Diametros tam Lunæ, quàm Solis, nouerit eas quoque intra ædeis Peireskij, & ipso spectante sæpiùs habitas ex duobus pinnacidiis, vmbráque vnius decurtata in alio, ad extrema Trabeculæ quatuor propemodùm orgyias, seu Parisiensis Toisas longę. Et loci quidem obscuritatem, cautionésque alias heic non explico: refero solùm in eorum gratiam, quibus res grata futura est, Solem esse diametro, Apogeium quidem, minutorum primorum triginta, secundorum duodecim; Perigeium verò, primorum

triginta vnius, ſecundorum ſex: & Lunam Apogeiam 1635.
primorum viginti ſex, ſecundorum triginta ſex; Perigiam primorum triginta vnius, ſecundorum ſex, quemadmodum Solem. Decurtatio profectò magna, præter communem ſententiam: ſed velim ſolùm attendatur quanta ſit viſus hallucinatio, dum pro variis lucis, tenebrarúmque gradibus, quibus pupilla afficitur, eadem res ſpectatur, atque menſuratur. Eadem certè diameter Lunæ per nocturnam obſcuritatem obſeruata mihi eſt amplior, quàm mediâ aurorâ, & tunc maior quàm oriente Sole, & tunc adhûc maior quàm die ſplendeſcente. Quod moneo, vt tutiorem innuam iſtam obſeruandi methodum per vmbram; quaſi nempe vmbra non ſit tot fallacibus affectionibus, oculi inſtar, obnoxia. Fuit porrò Peireskij mira exſultatio, cùm eiuſmodi rerum vſum experiundo agnouit circa eam Eclipſin, quæ die tertia Martij obſeruata fuit, cuiúſque medium contigit hora octaua, cum minutis quadraginta tribus. Cœpit conſequenter ſeriò cogitare, quod pridem deſtinauerat, de adiutandis Geographis circa obtinendam differentiam longitudinis variorum locorum. Quippè & voluit methodum quandam obſeruandarum Eclipſeon ſcribi; & fategit mirificè, vt defectus Lunæ proximo Auguſto futurus obſeruaretur, tam per Europam, quàm in variis Aſiç, & Africæ locis. Nam præter noſtrates, magíſque occiduos, procurauit, vt inſtigante Cardinali à Balneo, viri docti, ac celebres Andreas Argolus Patauij, & Scipio

1635. C'aromontius Cæsennę obseruationem peragerent; & Barberino intercedente, tum peractam Romæ duplicem obtinuit, tum duplicem Neapoli, vbi exquisita præ cæteris fuit, cui Ioannes Camillus Glorioſus, vir sanę eximius, iuréque laudatus, incubuit. Ita ex vrbe Ægypti Cahiro eam habuit, quam illeic perfecit memoratus suprà Agathangelus Capuccinus, adiutus à Ioanne Molino Dragomano Veneto; & Alepo Syriæ, quam optimus alius Capuccinus Michaël Angelus, vnà cum antè nominato Cæleſtino à Sancta Liduina. Et omnium quidem obseruata commemorari heic non possunt; sed taceri tamen non debet, quod pro votis Peireskij fuit, constitisse exinde Tabulas, Chartásque Geographicas omneis nimis à nobis abducere illa Ægypti, ac Syriæ loca. Quippe cùm tribus propè horis, hoc est gradibus quadraginta quinque, Alepum Massiliâ orientaliorem constituant; prodiderunt obseruationes integram penè horam detrahendam esse, quòd inter hæc loca non plures, quàm triginta gradus fuerint numerati. Heinc cùm non malè res succeſſisset, sollicitè egit, ac per Cardinalem Barberinum, pérque Generaleis ordinum tam Dominicani, quàm Iesuitici obtinuit, vt præscriberent Religioſis in vtraque India, ac vbiuis degentibus obseruandarum Eclipseon, consimiliúmque rerum curam. Nullus quoque deinceps, siue Capuccinus, siue alius studioſus vir, in Orientem, aut aliò pereginaturus, moraturúsve discedens, per Prouinciam transiit, quem non demeruerit variis

humanitatis officiis, cuique simul non demandârit 1635.
obseruationum earundem studium, donando libros, telescopia, & id genus cætera, quorum etiam vsum, si qui ignorarent, curauit vt ante discessum & addiscerent, & experiundo comprobarent. Cùm nosset autem Galileum claborasse methodum, cuius suprà meminimus, definiendæ nempe locorum longitudinis ex Sideribus Mediceis; ideò ab ipso Galileo postulauit in vsum proprium, Telescopium quam optimum, vt explorare ipse, & cum aliis conferre obseruata posset. Id egit verò perscriptis priùs compluribus literis, quibus licere sibi putauit consolari talem amicum, condoleréque ob grauem casum. Quinetiam magna illum tenuit per hoc tempus sollicitudo, qua procurare adnixus est per Cardinalem optimum, vt temperatâ sententiâ, libertas ipsi restitueretur. Id enim sponte cùm ageret, putauit officium à se exigi iure amicitiæ, ac merito viri, cuius memoria foret posteris iucundissima exstitura. Sub Octobris finem grauissimè tulit, non expectasse Curiam, vt sponte sese abdicaret functione Senatoria, quam in Nepotis cooptatione ante triennium reseruârat. Quare, agente Parisiis fratre, obtinuit diplomate Regio restitutionem in integrum, & prorogationem etiam in quinquennium. Verùm id demùm sequente anno, quo rursùs toto non destitit 1636.
fouere literarum curam. Nam primùm quidem suspiciens variam, insignémque eruditionem, qua Leo Allatius vir per-eruditus Romæ degens, tot Græcos auctores hactenùs inuisos, aut inemendatos profert,

1636. castigat, interpretatur, fœlicitate mirabili; fauere illius conatibus voluit, studioséque egit cum Typographis Parisiensibus, vt lucubrationum ipsius editionem aggrederentur. Id egit etiam de quibusdam præclaris operibus Fortunij Liceti, qui Philosophus pridem clarus in Patauina Academia, nunc in Bononiensi Professor primarius, est merito magno celeberrimus. Sic audita morte optimi Schickardi, quem pestis à Nouembri vsque superiore abstulerat, omnem diligentiam adhibuit, vt inedita eius opera seruarentur, lucémque acciperent: id agens præsertim Matthię Berneggeri Argentinensis, viri celebris interuentu. Prætereo autem vt ad ipsum, intercedente, cuius suprà meminimus, Aelio Deodato miserit varia Epicedia, quæ dum euulgarentur, Thomas Lansius Iurisconsultorum decus, & τῦ μακαρίτυ Achates, edi simùl procurauit orationem funebrem, in qua Zaccharias Schæfferus insignis eloquentiæ, & historiarum apud Tubingenseis Professor, tacere non potuit Schickardum fuisse à Peireskio prolixè, splendidéque inuitatum, vt tumultus patriæ declinans, ad ipsum diuerteret, quietem studiis assequuturus. Sic Elichmannum doctum Hollandum sollicitauit ad editionem quarundam virarum Pythagoræ, Empedoclis, aliorúmque Philosophorum, quas ille habebat Arabicè scriptas; itémque Tabulæ Cebetis, in qua legi obseruasset inauditum quendam Herculem Socraticum, aliarúmque rerum similium. Sic cùm Samuel Petitus appararet tum nouam interpretationem, tum eruditas in Iosephum notas,

obtinuit ipſi per Holſtenium variorum locorum 1636.
collationem cum tribus Codicibus Vaticanis MSS.
Sic cùm Buccardus moliretur interpretationem, editionémque Georgij Syncelli, ac Theophanis, exſcribi curauit exemplum, quod & Romam miſit, & rursùs accepit, vt cum M. S. Bibliothecæ Regiæ conferretur; neque interquieuit, quouſque collatio, & quorundam etiam locorum caſtigatio perfecta fuit per Salmaſium, qui tum in Galliam aduenerat. Sic occaſionem præbuit Iſmaëli Bullialdo Matheſeos eximiè perito, vt prolixam primùm de natura Lucis conſcriberet epiſtolam, ac deinde etiam volumen iuſtę magnitudinis ederet; poſtquàm accepit illum de luce beneficio ſpeculi in centrum coëunte, interpretatum id problema, quod à Baptiſta Poiſſonio Regio apud Andeis cognitore fuerat his verbis propoſitum, Vtrum ſit aliqua demonſtratio perfectè logica, perfectè mathematica, perfectè ſenſibilis, qua probetur dari magnitudinem latitudinis non expertem, quæ aliquando, & alicubi ſit in puncto verè mathematico, & cuius puncti nullæ ſint partes, & tamen in eodem ipſa habeat parteis extra parteis. Ad hæc, varia cum variis pererudite ediſſeruit. Quippe ad Anaſtaſium Nannetenſem Capuccinum plurima perſcripſit de lingua Aremorica, in qua conſenſit plurimas antiquarum vocum Latinarum eſſe radices. Nam anteà quidem improbârat Adrianum Scrieckium ideò feciſſe Teutonicam, Belgicámve linguam primam omnium, quòd vna eadémque cùm Hebræa foret, ac proinde matrix re-

1636. liquarum omnium : itémque Goropium Beccanum prætuliſſe Hebræę tanquam imperfectæ, cæteriſque Cimbricam, quaſi continentem radices tam Hebreę, quàm Græcę, quàm Latinæ, quàm cæterarum : ſed aiebat ſe non improbaturum, ſi illi radices, aut voces nonnullas magis conſpicuæ affinitatis venditare contenti fuiſſent, non detorquendo facere vniuerſas eiuſdem iuris. Quòd nonnullæ verò originem eandem primitùs habuerint, haberéve potuerint, declarabat exemplo nuncupationis fluminum, quam ferè ita deducebat, Varus, Guarus, Garumna, Guardonus, Guauardonus, Verdonus, Rhodanus, Eridanus, Duranus, Druna, Druentia, Durius, vel Duerus, Iberus, Hebrus, Tiberis, Tigris, Ligeris, &c. Idque præter vulgareis appellationes, quæ diuerſiſſimę licèt à Latinis, aut aliis antiquioribus, agnoſcuntur tamen ſemper ab eiſdem, vel ex vnica litera retenta, eſſe deriuatæ. Neque id magis mirum eſſe, quàm ex vocibus Petri Iacobi, Ioannis vernaculas fieri Pir, Diego, Iems, aliáſque exorbitantiores. Multa quoque diſſeruit de Vocabulario quodam, & Grammatica linguæ Prouincialis, prout ſe Petrarchæ tempeſtate habuerat (videlicet poſtquàm vtrumque obtinuit ex Bibliotheca Florentina, quæ S. Laurentij dicitur) itémque de Poëtis Prouincialibus, qui Trobadores (quaſi dixeris Inuentores) appellati ſunt, eo videlicet tempore, quo Principes etiam, ac Reges linguam Poëſinque Prouincialem excolebant. Quo in argumento fuit non parùm adiutus indicibus, libríſque miſſis ab erudito Comite Friderico Vbaldino

Vbaldino apud Cardinalem Barberinum commorante. Conciliârat hunc illi amicum Buccardus, ac simùl Vincentium Nogueram Lusitanum nobilem: ne quidpiam dicam de Constantino Caietano, ob peruetustos codices claro; neque de Augustino Mascardo, quicum egit Peireskius de methodo historica, occasione accepti ab illo exempli, quod propter singularem viri eruditionem, atque elegantiam gratissimum habuit. Egit verò tempore eodem cum illustri Marchione Vincentio Iustinianæo de præclaris statuis, quibus ille exornârat celeberrimam pergulam, quarúmque partem æri incisam, & in nobilem codicem compactam, à Cardinali Barberino donatam accepit; ídque cùm ad ipsum mitteret vicissim duo prima volumina scriptorum Francicæ historiæ à Ducheſnio iam concinnata. Ad hæc, non pauca disseruit de Characteribus Planetarum, quos ex characteribus Græcarum vocalium maiusculis deductos probabile censuit, exigua cum immutatione. Non pauca etiam de Ptolemæi Astronomi patria, & quibusdam corporis, animi, vitæque ipsius circumstantiis; occasione codicis Almagesti MS. non multùm inferioris ea ipsa ætate, qua generosus, eruditúsque Imperator Fridericus secundus Latinam interpretationem ex Arabica fieri procurauit. In eo quippe Ptolemæus legitur Pheludiensis, pro Pelusiensi; dicitúrque illum non fuisse ex Regibus; vixisse annos septuaginta octo; statutæ fuisse mediocris; subtilium pedum; barbæ spissæ; & similia, quæ nescio vnde sciri potuerint. Subiiciuntur quoque dicta gra- 1636.

1636. uia, seu morales eius sententiæ; &, quod videtur notabile præsertim esse, additur, *Liber hic præcepto* Maymonis *Regis Arabum, qui regnauit in* Baldach, *ab* Alhazen, *filio Ioſephi, matre Arismetici, &* Sergio, *filio Elbe Christiano in anno* xii. *&* cc. *sectæ Sarracenorum, translatus est.* Adeò proinde, vt Almagestum ex Græco idiomate in Arabicum fuerit versum, anno Æræ Christi vulgaris septingentesimo quadragesimo quarto. Præter hæc, copiosè disseruit de hominum longæuitate, occasione illius Senis, qui superiore Nouembri occubuerat in Anglia, post exactos annos centum & quinquaginta duos; & postquàm aliunde accepit Alepo, ex literis Petri, & Ioannis Constantinorum, hominem esse in Persida, Capuccinis, aliisque viris fide dignis cognitum, annos iam natum quadringentos: ídque ipsis omninò esse exploratum, atque indubium. Itémque de Tritonibus; occasione hominis marini, quem cùm accepisset visum pridem fuisse ad Bellam, sic vocant, Aremoricæ Insulam, rem disquiri, ac scribi ad se procurauit ab Henrico Gondio Duce Radesiano, & Insularum Gubernatore. Prætereo autem constitisse, quicquid ex illo apparuit, humanâ exstitisse formâ, nisi quod pro crassitudine corporis brachia breuiora, & manus grandiores, candidiorésque ad palmam habuit. Capillos densos, candicanteísque; promissos supra humeros; barbámque ad stomachum vsque. Oculos prægrandeis, ac truces; cutim, quantum visu licuit assequi, asperam; & neque candidam, neque pullam. Ferebatur primùm delectatus fuisse,

accedente nauicula, aſpectu virorum, fœminarúmque, & coloribus clarioribus veſtium; adeò vt etiam ſe retibus concludi paſſus fuerit: at ſimul atque vis fuit facta, vt educeretur, & priuſquam conſtare potuiſſet, quanam forma infra vmbilicum foret, tum nullo negotio retia perrupiſſe, tum leui conatu ſubuertiſſe nauiculam. Addebatur, illum deinceps procùl duntaxat apparuiſſe; apricatum ad inacceſſas rupeis, & parte ſui inferiore intra aquam ſemper demerſa; plauſu interdum manibus facto, emiſſóque ſibilo, quem riſum interpretabantur. Atque id quidem, donec quiſpiá tormentario globo impetiit, à quo vſq; (ſeu terrefactus ſeu interfectus fuerit) nuſquam deinceps viſus fuit: tametſi viſa fuiſſe dicatur, quæ credita eſt fœmina (ſcilicet ob barbæ defectum) deſinens infernè in geminam caudam, cuiuſmodi Salmonea eſt. Rurſus de animalium inſitione, plantarum inſtar; occaſione Prunuli in regione thoracis medij, ſiue ad ſternum fruteſcentis, ex quo Paſtor Tarraconenſis in prunulum incidit, ſpináque ad eam partem implantata, ſic per biennium radices egit, vt poſt reſectos ſurculos varios, aliqui tandem prodierint, in quibus flores, & fructus viſi. Non deſtitit porrò inſtare, donec Cardinalis Barberinus curauit fidem fieri per illius loci Archiepiſcopum; & Eques Puteanus non literas modò atteſtanteis, ſed ſurculos etiam accepit, & cum ipſo communicauit. Hæſit verò deinceps minùs, cùm accepit ſimile quidpiam contigiſſe in Thuſcia, circa Gallinæ cuiuſdam collum; & Frontiniaci in Occitania, circa digitum Piſcatoris, 1636.

1636. in quem cùm implantata fuisset spinula Scorpionis marini, res eò euasit, vt Chirurgus exinde eduxerit treis piscículos generis Scorpionum. Quanquam hæc omnia qui viderit, fidem habere tutiorem potest. Attendens deinde Gallorum calcaria in cristarum locum insita ritè vegetari, & succrescere; nullus dubitauit, quin hædorum cornua cornibus agnorum possent inseri, & alia id genus similia non sine successu tentari; quorum proinde mandauit curam viris quibusdam industriis. Præterea etiam de Crocodilo, in quo singularia quædam obseruauit, non modò circa motum maxillæ superioris, sed etiam circa numerum dentium, quos Achilles Tatius dixerat esse plureis trecentis, Ælianus non plures sexaginta: ipse verò in Crocodilo duodecim pedibus Parisiensibus longiore, quem ex Ægypto ad Thuanum transmissum aliquantisper domi habuit, esse deprehendit, in superiore quidem maxilla triginta septem, vt puta sexdecim vtrimque, & quinque anteriùs; in inferiore verò quindecim ad vtrumque latus, antrorsùm autem quatuor; si tamen probè memini. Hoc memini, dentes magnitudine valde inæqualeis, superiorésque exsertos, neque inferioribus occurrenteis, carniuororum terrestrium instar; & alioquin pellucidos. Sed prolixum nimis omnia recensere: nisi quòd vnum præterea tacendum non est, cuius ipse quoque aliqua pars fui. Exoptârat doctus, sagáxque Godefridus Vendelinus tum Condatensis Canonicus, & dum iuuentutem in Prouincia exigeret, Peireskio charus, maximam, siue Solstitialem Solis al-

titudinem obſeruari Maſſiliæ: vt ſuam de Solis obli- 1636.
quitate Diatribam iteratò editurus, poſſet ipſam expendere ex noſtra obſeruatione, comparata cum ea, quam ſub Alexandri magni tempora Pytheas Maſſilienſis peregit. Quandoquidem vero id factum ſuperiore anno volüerat, & literæ tamen ipſius allatæ à Dormalio ſerò nimis fuerant acceptæ: idcircò Peireskius hoc anno maturè prouidit, vt fieret ſatis illius votis. Imprimis quippe veritus, ne ipſo tempore Solſtitij aut nubes occuparent Solem, aut quidpiam nobis contingeret (vt ſe habent res hominum) vnde obſeruatio præpediri poſſet; voluit Maſſiliam per ipſas ferias Pentecoſtes contendere, vt obſeruaretur tam Solis, quàm aliquarum ſtellarum meridiana altitudo, ac proinde Poli eleuatio, vnde ſaltem ex conſequenti res expetita deduceretur. Deinde verò, cùm ſub Solſtitium viderentur negotia quædam ipſum haud-dubiè detentura, perrupit tamen, denuóque conceſſit, vt intereſſet, ac ſi quid foret obſtaculi, amoliretur. Et ſanè, cùm requireretur ædificium altiſſimum, quódque intùs liberum foret, neque, exploratis tota vrbe templis, vllum commodum viſum fuiſſet: ac ſolùm quæ ædes Collegij ad ortum Eccleſiæ recens exſtruebantur, viderentur percommodæ, ob tectum quinquaginta duos regios pedes altum, & tabulatum vnicum media regione tum interceptum; factum eſt illius præſentiâ, vt perforato tecto, & contignatione tabulati præfracta, locus optimè ceſſerit. Et quorsùm quidem, aut quomodo vſurpatus gnomon altitudinis ædium, quíque

1636. potuerit in partium nonaginta millia discerni, non est heic enarrandi locus. Dicere sufficiat, reductione facta ad numeros eosdem, quos vsurpauit Pytheas (qui in parteis plusquam sexcentas diuisum gnomonem non habuit) fuisse, ex nostra obseruatione, Gnomonem ad vmbram, ea proportione, quam habent centum viginti ad quadraginta duo cum tribus quintis; qui fuit iuxta illum ea proportione, quam habent centum viginti ad quadraginta vnum, cum quatuor quintis. Voluit autem Peireskius, vt non modò obseruationem perscriberem, sed quæ etiam argumenta permouerent me, vt probabile ducerem non fuisse propterea Solis obliquitatem priscis illis temporibus, quàm tempestate nostra maiorem. Et quia obiter mentio facta fuerat illius Scaphidij, quo Eratosthenes, aliíque, & verisimiliter etiam Pytheas, vsi; idcircò præproperè scripsit ad obtinendum vel scaphidium, vel modulum saltem illius, quod apud Cardinalem Barberinum accepit exstare. Voluit rursùs, vt quoniam Strabo multa congessit aduersus Pytheam; ipse in gratiam Comprouincialis apologiam conscriberem, purgarémque virum, qui primus Thylen insulam demonstrauit, & quo non habet Occidens totus quem antiquiorem in doctis habeat. Denique voluit exponerem solutionem problematis, quod eò vsque frustrà & Nautas, & Mathematicos torserat. Illud scilicet huiusmodi erat. Quî fiat, vt Nautæ, postquàm superârunt Sardiniam, & Africæ oram, aut saltem vicinas salutârunt insulas, ac potissimùm ex quo

præterierunt Meliten, debeant, vt in Cretam appel- 1636.
lant, non rectæ viæ insistere, sed deflectere ad læ-
uam, siue versus boream, vnâ quartâ, vt vocant,
venti, siue trigesimâ secundâ totius circuitus, prout
pyxide nautica, seu magnetica indicatur; ac duabus
etiam quartis, seu dimidio venti, vt ex Creta vsque
superata perueniant in Cyprum, & ex Cypro tan-
dem Syriæ Alexandriam attingant? Quî etiam fiat,
vt redeundo, non possint in Cyprum, & Cretam de-
duci, nisi venti dimidio, neque in Meliten, nisi
quartâ venti à recta via deflectentes: atque id qui-
dem semper ad læuam, seu iam versus austrum, cùm
oporteret tamen ad dextram, seu versus boream de-
flectere? Cùm peruidit porrò Peireskius, quæ re-
sponderentur omnia, coniectationes meras esse; mi-
ra fuit exsultatio, qua agnouit totam eam praxin
ortum habuisse ex eo errore, quo Tabulæ omnes
hydrographicæ conficiuntur, dum artifices suppo-
nunt eas Orientis parteis distare à nobis longè am-
pliùs, quàm reuera distent, vt ex superiore Eclipsi
subnotauimus: adeò proinde, vt intercapedine in-
ter Meliten, & Cretam credita maiore, quàm sit; &
maiore adhûc exsistente errore inter Cretam, & Cy-
prum, hanc, & Alexandriam; dubia illa omnia fa-
cilè soluantur. Supponamus enim Meliten, sub quo
meridiano, iacet; & fingamus Cretam quinque gra-
dibus orientaliorem, quàm sit, sed sub eodem ta-
men parallelo; constat ventum, seu rectum iter ex
Melite in locum confictum, relicturum Cretam ad
læuam, seu boream: quare & Nautas, ne aberrent,

1636. sequi debere ventum borealiorem ; qui germanus est quidem, sed creditur tamen alius ab eo, qui falsus cùm sit, verus esse existimatur. Ex oppositio supponamus Cretam, in quo meridiano est, & Meliten occidentaliorem quinque itidem gradibus, quàm sit, seruato semper parallelo ; perspicuum est ventum, seu tramitem rectum ex Creta in confictum locum, relicturum Meliten ad læuam rursùs, seu ad austrum : quare & ne nauigando aberretur, sequendum ventum alium, qui verus quidem sit, sed pro quarta tamen à vero habeatur. Quod idem dicendum de distantia inter Cretam, & Cyprum, & porrò vsque Alexandriam ; sed ita tamen, vt geminato distantiæ errore, dimidium iam venti vsurpandum sit. Re ergo constante, Peireskius conuocauit Nautas, confectóque diagrammate, ita problema expositio fuit, vt illi obstupuerint, & interrogati singularcis distantias, non inuiti concesserint ex bis mille, & septingentis milliaribus, quæ vulgò inter Massiliam, & Alexandriam numerantur, saltem quingenta detrahi posse. Vt ista porrò iam mittamus, prætermittendum tamen non est vnum, alterúmve testimonium, quod insigni eius affectui erga eruditos, bonásque arteis redditum fuit. Ac imprimis quidem Kircherus Romæ edens Prodromum Coptum, scripsit inter eos, qui editionem sollicitárunt, Peireskium *non immeritò tenere locum principem ; vt qui armata deprecatione operis huiusmodi aggressionem extorsisset.* Deinde Mersennus ipsi nuncupans libros Harmonicorum quatuor, in hunc modum adfatus est, *Non debuit hoc*

opus

opus μουσικώτατον prodiit in lucem, absque tui nominis 1636.
honore. Licet enim Harmonia Gallica te propediem ampliore conuentura sit apparatu, si publicis negotiis tantisper sepositis, illi benignam aurem accommodes; existimaui Synopsin hanc esse præmittendam, cunctósque mortaleis admonendos, nullum esse literatorum, qui tuam singularem beneuolentiam expertus, tuas, quibus continuò stiparis, virtutes non suspiciat, atque veneretur; neque hos solummodò libros, sed alios quoscumque tibi meritò nuncupandos existimet. Hæc igitur Musarum instrumenta, Hêroum laudibus concinendis adaptata, sequentibúsque libris comprehensa, manibus illis amplectere, quibus admiranda liberalitate nulli dees, &c. Ad Gallicam porrò Harmoniam quod spectat, dicauit eidem Tractatus de Consonantiis, & Dissonantiis; de Modorum generibus; de Musica compositione. Professus est verò *ipsi debitos, quòd illos benefica manu è tenebris eruerit, solitus tantâ munificentiâ, totam cumulare Europam, vt eruditi probique omnes fateantur nullum esse mortalium cui literæ bonæ, earúmque cultores ampliùs debeant.* Enumerauit deinde *varia, quæ pro cuiusque genio, siue ex musæo proferre, siue ex regionibus etiam remotissimis quærere nunquam destitit; tanta præterea humanitate, ac beneficentia vniuersos excipiens, vt res ipsius tam videantur literatorum omnium, quàm sunt aër, & aqua respirantium omnium, communes.* Non hæsit proinde, *quin omnes ad nuncupationem suam plausum facerent, tanquam testatione facta posteris, exstitisse ævo hoc virum, quem in exemplum sibi proponant, quotquot diuinæ bonitatis, quæ incessanter benefacit, imitatione tenebuntur.*

1636. Mentionem prætereo, qua Petrus Lasena Neapolitanus prosequutus est in Cleombroto, seu dissertatione Philosophica de iis, qui in aquis pereunt; cùm prætereundus tamen non sit dolor, quo Peireskius affectus est, cùm accepit præclarum virum, editione nondum perfecta, interiisse per autumnum. Hieme iam ineunte, Arelatem profectus est, vt ad vsque Prouinciæ fineis occurreret viro perillustri Iosepho Bernetio, qui in Senatu Burdigalensi Præses, delectus fuerat Aquensis Princeps; post factam eius Magistratus à Lainæo abdicationem. Nôrat illum videlicet, ex quo tempore in Magno Consilio personam Regij Cognitoris summa cum laude gesserat, adeò vt ipsius virtutem singulari veneratione, affectúque prosequeretur. Ea occasione vidit Salonæ eximium illud Præsulum decus Ioannem Iaubertum Barraltium, Arelatensium Archiepiscopum, cuius eruditionem, candorem, pietatem, prudentiam, satis commendare nunquam potuit; & quia per id tempus habuit literas à vere bono, erudito, celebri, Antonio Godello, quibus significabat se breui ad Grassensem Episcopatum, cui destinatus fuerat, venturum, fœlicem dixit fore Prouinciam, quæ tot iam præclaris Ecclesiæ luminibus illustraretur. Succesferat feralis annus, qui trigesimus septimus supra mil-
1637. lesimum sexcentesimum fuit; cùm iucundissimum habuit excipere, foueréque egregium virum Iacobum Ferrerium Aginnensem medicum, qui ex Lugdunensis Cardinalis comitatu, Romáque, & Lugduno rediens, expetita attulit multa. Cætera inter fait

modulus Farneſiani Congij, cuius ſuprà meminimus. 1637.
Fuit & copia foſſilis ligni, quod ad Aquam-Spartam eſt nuper detectum. Non quòd Peireskius ex ipſo ligno non habuiſſet iam fruſtula; ſed quòd alloqui exoptaret oculatum illius loci, vnde eruitur, inſpectorem. Et didicit ſanè, quod voluerat noſſe, exſtare duntaxat quædam veluti caudicum ſegmenta; nulla verò veſtigia ramorum, nodorum, radicum, quaſi id foret argumentum, ligna eius formæ nata concretáque; non verò ex vulgaribus obruta, & ſaxificata Fuit denique Apographum Græcæ inſcriptionis de laboribus Herculis, quam videre, obtineréque eò vſque non potuerat; marmore intra eaſdem ædeis Farneſianas deliteſcente. Pergratum quoque tum habuit conceſſum ſibi ab Arnaldo Forcalquerienſi Proprætore marmor, quod Reis Apollinaribus (Regium nunc appellant) fuerat eruтum; & in quo exſtat inſcriptio continens votum perſolutum Deo Æſculapio; Signum ſcilicet ſomni æreum, Torquem aureum, cum Dracunculis duobus, pondo ſcrupuli vnius; Enchiridium argenteum, pondo vnciarum quinque, & ſemis (ſic enim notas reſtituit, quæ non benè apud Gruterum) denique Anabolium. Cùm id porrò fuiſſet illatum in ædeis, tacere non potuit ſe illi habendo quadraginta inhiaſſe annis. Nempe inſcriptionis illius apographum habuerat, etiam antequam in Italiam proficiſceretur. Et ſanè Pignorius, vbi in ſymbolicis Epiſtolis loquutus fuit de Dracunculis ſemet reſpicientibus, caudíſque connexis, ſubiunxit. *Et hanc ſpeciem*

1637. *exprimit antiquum marmor, cuius mihi olim copiam fecit vir nobilissimus, idémque in literatos omneis propensissimus Nicolaus Fabricius Peireskius, Regius in Aquisextiensi Curia Senator.* Quoniam verò meminerat vidisse se olim inter Læli Paschalini cimelia, Torquem aureum ex duobus Dracunculis, qualis heic describitur; eamobrem scripsit illicò ad Franciscum Cardinalem Boncompagnum, in cuius nobileis, & curiosas manus cimeliarchium illud peruenit, vt Torquis eiuscemodi ectypum fieri pateretur. Id autem expetiit, in gratiam memorati antè Tomasini, qui de Donariis antiquis scribens, poterat suum opus illius mentione, descriptionéque illustrare. Medio Februario, extremus Chamæleonum octo, quos ab æstate vsque enutrierat, fouerátque, interiit. Siquidem cùm annis superioribus singulareis, binósve solùm obtinuisset ex Africa, iique primis frigoribus obtorpuissent, occidissentque; idcircò magnam demùm copiam impetrare voluerat, vt summo aliunde adhibito studio experiretur, num aliqui superare hiemem possent. Quia enim deprehenderat fœminas abundare ouis: ideò auebat formationem, eruptionémque ex illis; explorando cognoscere, ratus eam fieri tempore verno. Heinc caueam, qua postremi illi concludebantur, pannis operuit, in tepidario collocauit, ad Solem interdum exposuit: verùm, seu quia frigore primo, leuiore licèt, læsi fuerant; seu quia deinceps locus fuit obstructus, & calidus nimis; seu quia à mense vsque Nouembri, nihil cibi ab illis degustatum est; attingere ver nullus potuit. Curâ-

rat illos variè depingi, ac ſuſpenſos potiſſimùm pe- 1637.
dibus, & extrema cauda, quales ferè manent, ac dormiunt, & vermiculos, muſcáſve venantur. Scilicet falſum comprobauit viuere illos ex aëre, vt vulgaris fabula eſt; multáque expertus, deprehendit tandem nulla re æquè delectari, ac vermiculis, qui ex farinaceis mactris colliguntur. Solent autem lingua, vt promuſcide vti, quam, pedalis propè longitudinis, iaculi inſtar euibrant, & tanta quidem celeritate, vt penè viſus aciem effugiat. Id præſtatur verò beneficio officuli, quod bifurcatione quadam implantatur vtrimque ad extremas fauceis, & cæterà teres ſecundum oris longitudinem, deſeruit implicandæ, explicandæque linguæ; cauæ ſcilicet, inteſtini inſtar; niſi quòd in ſummo caruncula eſt, nonnihil viſcida, vt prædam corripiat. Falſum quoque expertus eſt, chamæleones induere rerum obiectarum colores: ſeu virides enim, ſeu cinerei ſint; atrorem ſolùm quemdam ſubeunt, qua parte ad Solem, aut ad ignem obuertuntur; præterea verò nihil immutantur. Id rarum, ac mirabile; non moueri oculos chamæleonis coniugatos; ſed vno aliquorsùm ſpectante, reliquum vel ſtare immotum, vel in aliam partem deflecti. Deflectuntur autem quoquouersùm, propter quatuor trochleolas, nulla oſtentata diſtinctione iridis; ſed ſolâ pupillulâ, ad quam cornea vndique (cùm ſit, vt corpus reliquum, radiata, variegata, granulata) terminatur. Sunt porrò etiam chamæleoni dentes eleganter diſpoſiti; non vt aërem ſanè deterant, ſed vt correptum cibum

1637. mandant. Vnicum exinde inteſtinum eſt, non circumuolutionibus, ſed curuaturis ſolùm productum. Excrementum intus ſatis liquidum, niſi qua parte ad anum accedit. Hepar bifidum, & ex gibba quidem parte ſanguinem in cor auriculatum infundens; at non ſuperſtite aſcendente, deſcendentéve caudice venæ: quippe aliunde non porta modò nuncupata, in inteſtinum; ſed venæ quoque aliæ, ad cæteras partes directè procedunt. Pulmo inflatus abiit in membranam tenuiſſimam, toti animali ambitu æqualem. In imò ventre nullum peritonæum, ſed membrana ſolùm parteis dextras à ſiniſtris dirimens. Non item lien, non veſica, non renes, ſed carunculæ ſolùm obſeruatæ ſunt, quæ genitalia fortè fuerunt. In fœmina vna, fuêre oua intra membranulam ſupra centum, quorum nonnulla exſtitêre magnitudine nuclei oliuæ, in quibus viſum luteum ſolùm, nihil verò albuminis: cùm tamen parua viderentur quandam lactis ſpeciem referre. Quid heic referam continentem illam ſollicitudinem, qua procurauit, vt Valeſius Orationes Libanij cum acceſſione editurus, recuperaret ineditas? Exſcribi iam antè curârat quæ in Bibliotheca Auguſtana exſtant: hoc tempore verò cùm haberet Romæ paratum Dormalium, qui ad exſcriptionem exſtantium in Vaticana ſe accingeret; dedit operam, vt auctoritate Cardinalis Barberini id exſequeretur. Hortatus verò ſimùl eſt Buccardum, vt aggrederetur interpretationem Epigrammatum Anthologiæ, quorum hactenus nulla exſtat: Scripſiſſe enim ſe ad Salmaſium, vt quod habebat illo-

rum exemplum ad ipsum transmitteret. Ad Salma- 1637.
sium ipsum cùm missurus esset MS. Vegetij quadringentorum annorum, conferri priùs voluit cum alio paris ferè antiquitatis, idque manu erudita laudati priùs Fabroti, qui discrimina benè multa tam inter vtrumque, quàm cum factis hactenùs editionibus margini apposuit. Quid dicam rursùs, quàm ardenter sollicitauerit Kircherum, vt discessurus in Siciliam, ac exinde in Meliten cum Darmstadiensi Land-gratio, adniteretur obtinere Polareis altitudines; obseruaret curiosiùs quæ circa Æthnam sunt euulgata: ac reportaret indices præcipuarum Bibliothecarum, & præ cæteris codicum Abbatis Caëtani MSS. Quid demùm, quàm sollicitè exspectauerit ex Oriente libros hexaplos, octaplósque? Fuit in illis Psalterium, sex columnarum ordinibus, totidémque linguis, idiomatibúsve distinctum, quod piraticam expertum iniuriam, nullo non pretio fuit redempturus; etsi non emptum pluris, quàm libris Turonicis viginti quatuor. Heinc nullum lapidem non mouit, donec piratas appulisse Tripolin Africæ accipiens, ad Bassam, seu Gubernatorem illius ciuitatis scripsit, amicis interpositis, illéque spem fecit transmittendi librum. Contigit porrò, vt nonnulli, perspecto eius desiderio, speratáque magna mercede, adnexerint librum optimè curatum, quem prædicabant fuisse sibi in ea vrbe concreditum. Quæ prima fronte fuerit eius lætitia, dici non potest: at cùm inuolucris sepositis, agnouit esse nihil aliud, quàm Arabicum Thomæ Erpenij dictionarium; dici-

1637. quoque non poteſt, quanta fuerit conſternatione perculſus ; neſcius an infortunium , an impoſturam magis culparet. Attexenda heic forent quæ ex Africa aliunde obtinuit ; vt numiſmata , inſcriptiones, & narrationes varias rerum Auſtralium, Borealium, Orientalium , partim recenteis, partim antiquas, ac huiuſmodi cætera : ſed ſatiùs videtur coronidis vice, memorare ſolùm Commentarium pereruditum, quod Iacobus Gothofredus antè memoratus de Imperio maris , ac iure colligendi naufragij , ex Iure Romano conſcripſit , inſcripſítque ipſi Peireskio. Siquidem inter cætera , dum illum affatur , *Te* , inquit, *huiuſce facti mei conſcium , & ſuperſtitem appellare nunc viſum ; cui ſecretiores quæque , melioréſque literæ curæ , cordique adeò ſunt , vt nullis inter hæc impendiis parcere ſolcas , ſiue in iis , quæ eò faciunt, per vtrumque orbem conquirendis , ſiue in protrudendis , qui ſuam iis inſtaurandis operam , vel induſtriam locare valent , quorum multi iam per te , & famam habent , & merentur. Quo facto , quid aut illuſtrius afferri poſſit , quandò gloriam Principibus fermè dicatam in nomen tuum tam fœliciter deriuas ; vel ad æternitatem maius , cui tam multos ipſe commendas , quà rediuiuis veterum monumentis , quà excitatis melioribus huius æui ingeniis ? Fatear ipſe oportet, nunquam ad hæc ſtudia animum meum magis incal:ſcere, quàm cùm eò me prouocare ſoles : adeò non ſuadent , ſed trahunt me ἑλκωτικὰ illa literarum tuarum , quibus publicis immerſum negotiis excitatum venis.* Et paullò poſt, *Ob ſingularem inſuper illum, & eximium candorem tuum, quem pro exemplari candoris ipſius habeo , quémque omnes,*

qui

qui ad scribendum animum appellunt, tueri, atque adeò 1637.
ab omni acerbitate procùl esse iubes. Et rursùs, *vt non possit non hic libellus tibi congruere, qui & dignitati, & studiorum proposito, moribus denique tuis tam apprimè conuenit. Placiturum sane ea quoque re puto, quod in argumento versatur βιωφελὲς, auctorémque habet, qui te amico optimo, & fidelissimo non tantùm vtitur, sed & passim gloriatur.* Inibat iam ver, cùm excepit Cardinalem Bichium, vnáque Suaresium veterem amicum Episcopatu Vasionensi iam antè donatum, qui cum Cardinali Romam discedebat. Recreatus eodem tempore est accessu Francisci Bocharti Campinij libellorum supplicum in Regia Magistri, ac Intendentis iustitiæ titulo in Prouinciam missi. Singulari quippe affectu illum amauit, & coluit, tum ob indolem miræ bonitatis, virtutémque eximiam; tum ob memoriam optimi Patris, quem & Præfectum ærario, & Consistorianorum primum, & Principem summi Senatus in se propensum habuerat. Vnde & Campinius ipsum tanti fecit, ac vicissim coluit, vt altero mense nato sibi filio sponsorem lustralem, nominísque proprij nuncupatorem delegerit. Sequuta est celebris illa Leronensium insularum vindicatio, de qua fuit mirè sollicitus, cuiúsque historiam accuratè descripsit. Nullis non interea officiis prosequutus est tam Præsidem primum, quàm eius vxorem, qui graui morbo per Aprilim, ac Maium mensis laborârunt. Ac vidit quidem conualescentes, vidit insulas expugnatas; sed sua illum interim, eáque

1637. duriora fata manserunt. Quippe sequente statim Iunio in lethalem incidit morbum ; de quo, & morte consequuta priusquàm aliquid dicamus, operæpretium esse videtur paullò specialiùs describere, & corporis habitum, & animi mores, & ingenij studia. Tametsi enim ex vitæ serie, cui immorati hactenus sumus, res videatur intelligi ; innumera tamen supersunt, quæ luculentiorem vitam faciant, quæque eruditis plerisque expetita cùm fuerint, non ingrata sint exstitura.

DE VITA PEIRESKII

LIBER SEXTVS.

ITAQVE, vt inde incipiam, ſtatura illi iuſta fuit, ſeu inter proceram, & humilem congrua. Habitus gracilis, venæque proinde in temporibus, manibúſque conſpicuæ. Conſtitutio vt morbis obnoxia, ita non admodùm robuſta; vnde poſtremis ætatis annis innitendum baculo fuit. Factum ex eadem cauſſa eſt, vt facilè ipſi membra luxarentur; humerus præſertim ſiniſter, quem ter loco emotum habuit. Ampla frons, & quæ facilè inter admirandum, contendendúmque animum, rugis quaſi exararetur; nec tranſuersùm modò, ſed ſursùm quoque, ea regione, quæ inter ſupercilia eſt. Oculi cæſij, ac facilè ſuffuſione laborantes, diſruptâ nempe venulâ, quoties cum conatu nareis expurgaret. Defigebat verò illos ſeu in terram, dum attentè quidpiam narraret, ſeu in auditores, cùm perciperet, quæ recitarentur, placere. Naſus leui adun-

citate à rectitudine deflectens: genæ rubore temperatæ: capillitium flauum; itémque barba, quam solitus est prolixam gestare. Tota facie eximiam quandam præ se comitatem, & affabilitatem tulit: quanquam nullus pictor ita fœlix fuit, vt talem exhibüerit, qualis re-verâ exstitit. Ad corporis cultum quod spectat, munditiem quidem rerum omnium, quas contingeret, comederétve, expetiit; sed nihil vel superfluum, vel pretiosum requisiuit. Certè tametsi id cauerit, vt quas publicè præferebat vesteis nihil dignitati haberent incongruum; sericas tamen nunquam gestauit. Eodem modo reliquam domum pro conditione exornatam, appriméque instructam voluit: at de proprio cubiculo sollicitus vix quicquam fuit. Tapetum loco fuêre icones præcipuorum amicorum, virorúmque illustrium; ac innumeri præterea commentariorum, apographorum, excerptorum, epistolarum, cæterarúmque id genus chartarum fasciculi. Lectus simplicissimus, & tabula chartis, libellis, literis, aliisque rebus semper onusta, occupatáque; vt & omnia circum sedilia, & maxima parte etiam tabulatum. Ita ad mensam quod attinet, operam dare solitus erat, vt splendida reliquis foret; at sibi ipsi pertenuem, vt persalubrem, semper præscripsit. Cœnitabat autem solus intra proprium cubiculum (nisi quòd plerumque me comitem tulit) ne vniuersam familiam expectatione conficeret; & quia nonnunquam cum amicis prandens, aliquid genio mensæ communis, & consuetudini indulgebat; ideò deinceps, vt stomacho laboranti

consuleret, à cœna prorsùs abstinebat. Vsui erat commune vinum, cùm probaret tamen potissimùm album, idque cùm foret acidulum; sic meliùs sedari sitim opinatus. Diluebat autem plurimâ aquâ, nisi quòd tempore peponum, quibus ad initium pastus vtebatur, id seruabat moris, quod à medico præscriptum fuisse iam diximus. Hoc porrò edulij genus deperibat tantopere, vt sibi nullo negotio quibuscuis aliis interdicens, se tamen, quod ipsum spectaret, profiteretur incontinentem. Suauissimum nempe effecerat vsus, ac memoria recuperatæ per ipsum valetudinis, crebráque experientia, qua se peponum temporibus, nec laborare nephritide, nec arenulas gignere, emitteréve obseruârat. Ob eandem caussam solebat vinum temperare aqua thermali, quam aliunde duxit saluberrimam, ex quo pridem, ædiculam prope Balneola ingressus, longæuos in ea obseruauit tam viros, quàm fœminas; & causâ quæsitâ, accepit vti illos thermali puteo, non ad potum modò, sed etiam ad pultem, iusculúmque omne, ad subigendum farinam, pinsendúmve panem, & alia. Cùm foret porrò admodum sobrius, neque in ciborum delectu morosus; eâ quoque fuit continentiâ, quam, prædulce malum, luxuries tota vita nunquam fefellit. Et in promptu quidem caussa esse potuit, quòd desidiosus non fuerit: attamen nisi sobrietas mali fomenta subduxerit, ipsamet sese excitant, &, vel minima animi relaxatione, inardescunt. Quod insinuaui obiter illum tardè cœnare solitum, id de prouectiore duntaxat ætate est intelligendum. Prio-

ribus siquidem annis maturiùs, & pro occasione conuiualium ita cœnabat, vt non multò pòst sese aut lectioni, aut scriptioni dederet, & in seram noctem, ac persæpè etiam in auroram vsque protraheret studia; ex quo somnus illi præparcus, ac matutinus solùm erat. Cùm procedente verò tempore, nocere id sibi animaduertisset; cœpit nullum cœnæ, ac somno interiicere studium; at visus subinde est sibi ad matutina studia obtusior; & cùm aliunde negotia totos penè dies continenter absorberent, sensit nihil sibi temporis, quod impenderetur studiis, supereſſe. Itaque id cepit consilium, vt à quarta, quinta, aut saltem sexta post meridiem hora, qua vulgus de cœna solet cogitare, conclusus cubiculo, à nemine inuiseretur; neque nisi quid maximè interesset, obturbaretur; sícque ad horam vsque nonam, quam cœnæ destinauerat, sibi, Musísque totus vacaret. Quin etiam, statis illis diebus, quibus cursores Parisios, aut Romam discessuri erant, cœnam differre solitus erat in decimam, vndecimam, ac persæpè etiam vltra mediam noctem; vt posset literas & plureis, & vberiores conscribere; qua occasione sæpiùs cursores aut domi continuit, aut iam digressos, vt litteras exspectarent, consistere, prece, ac pretio procurauit. Penè verò statim à cœna ita ad somnum se comparabat, vt apparatum faceret excitabulum tempestiuum. Non sanè quòd pigeret illum quietis necessariæ; sed quòd vltra horas quaternas dormienti, tanta in vesicam vrinæ copia confluueret, vt occluso præ nimia tensione orificio; emit-

tere illam deinceps non posset. Illa proinde occasione interrumpendus somnus erat; & crebriùs quidem, si flaret corus, minimáve aura frigidiuscula; tum quippe grauiùs, frequentiúsque vrina detenta ipsum diuexabat. Erat & alia occasio expergiscendi sæpiùs, sudor; quippe seu integumentorum, seu tempestatis calore ad natiuam imbecillitatem superaddito, semel, iterúmve, aut etiam aliquando tertiùm, in singulas nocteis commutandum indusium erat. Manè exsurgens, id obseruabat, vt caput seu galero, seu alia re superadiecta oneraret, donec illi sudor, calórve ex somno, quietéque conceptus, temperationem admitteret; alioquin enim aër frigidior laxatos poros subiens, obstruénsque, solitus erat rheumatismos, dolorésque dentium creare. Eandem ob caussam legens, scribénsque, à fenestris procùl sedebat; aliàs siquidem nescio quid frigidulum penetrans, capútque, & faciem, aut genam obuersam, ita paullatim afficiebat, vt excitatis fluxionibus dentes quoque malè haberent. Effectum hinc etiam, vt quantum interdiù per officia licuit, à vento, ac Sole abstinuerit; & cùm propterea excusationem aliquando prætexeret, caussatus est, quòd cæterorum robustiora corpora similia essent laminis minimè obnoxiis aëris iniuriis; suum verò corpusculum persimile esset folio papyraceo, cui penetrando vel minima aquæ guttula foret satis. Nunquam proinde deambulatum (quæ ipsi vna corporis exercitatio erat) pergebat, nisi tranquillo aëre, & cœlo obducto, aut saltem Sole debili, & in occasum iam propendente.

Aderat etiam famulus, qui ponè gestaret vmbellam, vt feruorem Solis, si quis supereſſet, vel auram quoque auerteret. Quia verò id poterat ipsi, atque comitatui esse importunum; ideò deligere solebat conualleis, locáque vmbrosa, per quæ liber incederet, oculos aliunde, atque aureis pascens. Nempe ad confabulationem, qua gratius nihil habuit, adhibere solitus erat viros eruditos, ac leneis; vt memoratum aliquoties Galterium, Antonium Arbaudum Bargemonium Aquensis Ecclesiæ Præpositum, & simileis alios; ac sese interèà humanissimè recreari sentiebat plantarum virore, & florum pulchritudine; aquarum item murmure, & cantibus auicularum. Heinc videri mirum non debet, si hortum illum Belgenserianum tanta plantarum varietate exornatum voluerit; si præter insignem canalem, insignem etiam aquæ iactum singulari exsilitione erumpere curauerit; si auiculis hieme ad arbores citreas in xystos formatas conuolantibus, disseminari grana curârit, & ne quispiam interèà aucuparetur, vetuerit. Præhabebat porrò vocibus humanis, instrumentísque harmonicis musicam illam auium; non quòd aliâ quoque non delectaretur: sed quòd ex musica humana, relinqueretur in animo continens quædam, attentionémque, & somnum conturbans agitatio, dum ascensus, exscensus, tenores, ac mutationes illæ sonorum, & consonantiarum éuntque, redeúntque per phantasiam; cùm nihil tale relinqui possit ex modulationibus auium, quæ, quòd non sint perinde à nobis imitabiles, non pos-

sunt

sunt perinde internam facultatem commouere. Voluit eamobrem continuò educari luscinias, similesque auiculas, quas etiam in proprio cubiculo habuit, quarúmque ita curam gessit, vt si quid egerent, aut vellent, ex variis signis agnosceret, & vt fieret satis, statim prouideret: illæ verò, quasi agnitione quadam, benefactori accinerent, & cùm eo absente plerumque silerent, vbi tamen aduentus signum vel voce, vel baculo daret, in cantum statim prorumperent. Quoniam autem incidit mentio affectus erga animalia, nihil oberit adnotare adolescentem, ac iuuenem deperiisse canum genus. Quorundam antè meminimus: amauit verò potissimùm quos singulari aliquo instinctu præditos agnouit. In iis fuit vnus, de quo sæpiùs id memorabile narrauit, quòd cùm fuisset à nescio quo vehemente ictu percussus, ipsum non modò iam in ædeis ingressum subodoraretur; sed ad quinquaginta etiam passus venientem persentisceret; allatransque ex improuiso, mox aduenturum subindicaret. Cæterùm occasione murium, qui libros, chartásque in cubiculo arrodebant, adamauit deinceps feleis, quos exosos habuerat; effectúmque paullatim est, vt paucis primùm educatis necessitatis gratiâ; etiam ob solam delectationem numerosos habuerit. Ex Oriente quippe obtinuit cinereos, rufos, variegatósque, elegantia spectabili; quos propagatos etiam Parisios, & aliò ad amicos misit. Cùm nihil autem non obseruaret, adnotauit feleis vtero gestare hebdomadas præcisè nouem; vltra annum decimum quartum parere; obstetricatione interdum

vti ; etiam cùm non conceperint lactare ; & id genus similia. Sed ad sui curam vt redeam, fuit ea quoque temporibus morborum simplicissima ; ipseque ferè experiundo didicit sui medicum esse. Nam primùm quod spectat ad febrim, curare illam solitus fuit inediâ sibi præstitutâ ; ratiocinatus febris materiam aut non substituto fomite, citò absumi ; aut non facto impedimento, citò subsidere. Deinde, cùm rheuma, tussísve vrgeret, nihil aliud, quàm vsurpabat buccellam crustæ ex pane sicco ; cuius semper frustula quædam, cum tragemate odorato, theculâ argenteâ concluſa gestabat. Sic enim ex ea detrita, saliuáque simùl sensim instillata, opinabatur arteriam incrustatione quadam obduci ; adeò vt humor superfluens illam non exulceraret, neque prouocaret ad tussim. Hæmorrhoidibus leniendis alia nulla re vtebatur, quàm oui luteo, cui interdum aliquid butyri, aut laridi fuisset commistum. Agnouit etiam balnearem aquam in potum assumptam iis mirè prodesse ; & vel calorem suppositum, vel minimum somnum eas remittere. Circa vrinæ retentionem, dictum est de vsu aquarum ; solebat verò, vt eam cieret, linteum, eiúsve angulum dentibus premendo, quasi mandere ; ídque in ipso conatu, quo proinde sæpè vrinam emisit. Nisi id verò sufficeret, vt in maxima vesicæ tensione, tum inter parietem, posticámq; lecti partem interuallo arctissimo sese comprimendum sistebat ; nam post multos saltem conatus, id experiebatur non inutile. Et non ad omnem quidem retentionem consequebatur arenularum, calculorúmve

deiectio : frequentiùs tamen prorumpebant, cùm dolores renum, vreterúmque præceſſerant. Vrinam autem excipere cucurbitulâ, quam ventoſam vocant, ſolebat ; vt in eius fundo ſtatim appareret, ſi parturiiſſet aliquid : videlicet labores illos, eruptionéſque calculorum, parturitiones ſuas dicebat. Denique niſi podagrâ, parentum inſtar, laborauit, cauſſam ipſe cenſuit victus regimen, quod etiam quoties pater ſeruauit, toties conſultum optimè fuit. Non eſt verò heic prætereundum, imbecillam complexionem nihil obſtitiſſe, quò minùs ſe in morbis illis, vehementibúſque doloribus patientiſſimè geſſerit. Nam frequentia quidem, & diuturnitas quendam quaſi callum induxiſſe videbatur; ſed patiendi tamen conſuetudinem eo perfecerat ratiocinio, quòd quicquid pati neceſſum foret, ferendum eſſet leniter. Communis certè eius vox erat, ſe non tam angi propter mala, quibus erat obnoxius; quàm lætari, quòd ea grauiora, vt eſſe poterant, non forent. Non diſſimilis porrò animus erga fortunam aduerſam fuit. Nam iacturâ aliquâ factâ, ac rei caræ potiſſimùm, non potuit quidem non commoueri: verùm moleſtiam temperare ea ratione ſolitus fuit, quòd non tam ſpectaret rem deperditam, quàm cum voluptate poſſeſſam. Sic ſolamen etiam quærebat ex rebus ſuperſtitibus : cenſebat enim non tam dolendum, ob id, quod iniquus caſus abſtuliſſet ; quàm exultandum propter id, quod bona fortuna ſeruaſſet. Heinc non infrequenter dicebat, cuiuis incerta bona paranti conſtitutum eſſe debere, ſe illa non ſibi

magis parare, quàm furibus. Contingebat etiam interdum, vt quæ propoſuerat, pro votis non ſuccederent, conatúſque, & ſumptus omnes efficerentur irriti; at ſolatio erat, quòd nihil tentaſſet non laudabile, neque officio, impenſæve iterandæ impar foret. Eam ob cauſſam non deſiſtebat idem tentare ſæpiuſculè; tanquam non deſperans, quin proſperum quidpiam tandem affulgeret; ac aliunde exiſtimans plureis labores irritos vno ſucceſſu redimi; neque debere piſcatorem idcircò retia abrumpere, quòd iactum interdum ſine fructu faciat. Et ſic quidem ille patientiam, conſtantiámque tuebatur; cùm foret nihilominùs ſuapte natura ſubiracundus. Dicebat verò nihil ſibi vnquam animi regendi perſuaſionem æquè feciſſe, ac ſpectaculum caſu quodam exhibitum in microſcopio. Quippe cùm in eo concluſiſſet pediculum, ac pulicem, obſeruauit pediculum luctâ inſtitutâ ſic commotum fuiſſe, vt ſanguis à capite in caudam, itu, reditúque continenti diſtraheretur. Heinc nempe eſt argumentatus, quanta fieri per iram debeat humorum, ſpirituum, facultatum omnium perturbatio; quantam declinet perniciem, qui illi non fecerit locum. Duo autem quædam capita erant, ob quæ præſertim commoueretur. Vnum, ac præcipuum, iniuria ex ingratitudine profecta. Iniüriam dico; nam ex obliuione ſola beneficij, ne indignationem quidem vllam teſtabatur; qui ipſe potiùs videbatur id oblitus fuiſſe, quod contulerat. Verùm, cùm quis ſibi eam notam animi ingrati inureret; vt præterea nocumento, vel impedimento

sibi, suísve, circa negotia, aut destinationes foret; tunc incalescebat, excandescebátque, & probra etiam effundebat; meminíque, dum statim sese ad sedationem componeret, conquestum, quòd ea occasione philosophiâ defectus fuisset. Alterum, negligentia, prauáque mandatorum exsequutio per famulos. Facilè enim irascebatur, nisi quilibet primùm audiens, exaudiret, accurrerétque; ac nisi iussa faceret tempore, modóque præscriptis. Quippe cùm de industria alicuius diffideret, aut de inuersione, interpolationéve, ex præsumpto ingenio, propemodùm securus esset; tum disertè, articulatim, & ex ordine præcipiebat quemadmodum vellet quidpiam peragi; ac nisi deinceps, vt res fuerat inculcata, perfecta fuisset, vix se poterat continere, quin in querimonias, & conuitia prorumperet. Vnde sæpiùs ad me conuersus, solitus fuit dicere, oportebat ergo te esse infirmitatis meæ testem? Continebat nimirùm sese, neque, nisi coram familiaribus, hasce animo habenas laxabat. Ac ista quidem ferè fuit vna animi eius impotentia: quanquam in sese statim rediens, tranquillitatem repetebat; &, quod spectat ad famulos, sæpè querulus solùm fuit, vt excitaret socordiam, ac imposterùm redderet cautiores. Quin-etiam ita affectus fuit in eos, quos ducebat ingratos, & iniurios, vt nunquam maluerit vlcisci, quàm obliuisci iniuriam; nemóque agnouerit culpam, quem non complexus fuerit, beneficiisque nouis cumulârit. Nunc, cùm in locum de beneficiis inciderimus, ecquis ignorat quantum fuerit ad benefaciendum pro-

pensus ? Nemo certè vnquam alacriùs, liberaliùs, frequentiùs donauit; & cùm proposuisset sibi Deum, ac naturam, omnia dono, nihil mutuò dantem, imitari; dici omninò de illo potest, quòd vota præcucurrerit, quòd spem superauerit, quòd præstare illi fuerit, quàm aliis optare velocius. Millies enim non modò opem, opésque vltrò obtulit; sed non cogitantibus etiam contulit reipsa. Et vide simul industriam. Cùm ad Holstenium mitteret, quos diximus suprà, Aristoteleos, Platonicósque Interpretes, ducentis aureis nummis coëmptos; scripsit quidem epistolam, qua videretur nihil aliud, quàm volumina commodasse; verùm post-scripto epistolio significauit se donasse, donatósque omninò velle; priorem autem epistolam eo duntaxat fine perscriptam, vt obtendere illam posset, si qui fortè molesti essent in deposcendis codicibus, quasi illos mutuò solùm possideret. Quàm putas verò sæpè egit, quod de Arcesila memorant, supponens putà ceruicali dormientis, aut aliàs non aduertentis amici, pecuniam, qua egere eum comperisset, & recusaturum tamen? Sanè cùm sæpè id non posset, & pudorem alienum non ferret; familiaris manu est vsus, vt eum, qui erat acceptorus, confidentiorem faceret. Testari id profectò licet: nam etiam per supremos dies, dari per me voluit viro cuipiam ingenuo, cuius & indigentiam nôrat, & pudorem manifestandi. Neque putes id eum egisse, vt largitionis testem haberet; nam aliunde cùm nôrat minùs in accipiendo difficileis; longè aberat, vt quæreret tertium, cuius pudore afficerentur.

Ipsemet enim exhibebat, neque semouebat modò omneis arbitros; sed ne familiarissimis quidem perspectum deinceps faciebat. Heinc si mihi innotuit (vt exempli gratiâ hoc dicam) largitio illa pecuniaria, qua in Campanellam est vsus; ex Campanella ipso noui, qui & priuatim recitauit, & declarauit publicè; non verò ex ipso Peireskio, tametsi tum ambo apud ipsum diuersaremur. Quamobrem si in alium quoque contulit centum aureos, ducentos in alium, in alium trecentos; id sanè rescire aliunde, quàm ex ipsomet concessum fuit. Scilicet non fuit ex odioso illo genere hominum, officia exprobrantium, quæ cùm meminisse debeat is, in quem collata sunt, non commemorare, qui contulit; nemo esse potuit huius regulæ, quàm ille fuit, obseruantior. Siquidem tantum abfuit, vt deprædicaret quæ præstiterat; quin potiùs semper factam ab aliis mentionem auersatus est, nec sine quodam rubore passus; solitus aliunde ita extenuare quod concesserat, vt penè negaret quicquam concessisse. Non ita verò sese habebat, quidpiam nactus ab aliquo. Quippe celebrare nunquam destitit, ac tametsi parui momenti res foret, aut magno etiam pretio redempta, professus est semper se esse omninò deuinctum; solitus præterea officiis, obsequiisque omnibus gratitudinem facere apertam. Nam si quis numisma, sigillum, membranam, marmor, vasculum, aut quidpiam aliud seu antiquum, seu peregrinum, seu alioquin rarum dedisset; tum præter animum effusum, dispiciebat statim qua ille re delectaretur, & qua ve-

rosimiliter careret; seu nempe libris, seu picturis, seu plantis, seu aliis rebus, quibus (cùm non auderet pecuniâ) rem cum fœnore compensaret. Constat id speciatim de pluribus libris, etiam cariſſimè coëmptis; sed in exemplum hoc satis esto, quòd cùm bonam hominum partem delectari nosset Gallico Mercurio, Historia Romana Coëffetei, Octauio Strada de vitis Imperatorum cum icónibus, aliisque id genus; illorum semper copiam habere comparatam voluerit, vt ingerente se occasione, ad manum esset, quod donaret. Ex quo effectum est, vt plureis eiusmodi libros octies, decies, & pluries non magno interuallo habuerit, & donauerit, ac sæpè etiam cùm spes non foret iteratò recuperandi; cuiusmodi fuêre Eusebius Scaligeranus, Ephemerides Origani, & alij sexcenti. Tenere nempe se nunquam potuit, quin testatum faceret se conferendis potiùs, quàm accipiendis beneficiis natum; &, cùm maiorem voluptatem, quàm ex dono probè collocato non perciperet, perditum diem illum habere, in quo se quauis occasione munificum non exhibuisset. Heinc viri cordati, & Crœsi diuitias, & Arabum gazas illi exoptabant; vt suum illum liberalem, ingentémque animum testatiorem facere posset. Siquidem stupore dignum iudicabant, vnde-nam illi ad tot sumptus, satis abundè suppeteret; qui aliunde & spretas opes, & intacta lucro pectora perspecta habebant. Et fuêre quidem qui improbârint, quòd videretur non satis æquam familiaris rei habere rationem. Visus est enim sumptus superare censum; &

iudicium

iudicium vel ex eo factum, quòd mitteret Romam quotannis tria millia librarum Turonicarum expendenda. Verùm ipse ante salutem ponendos rumores non censuit; magnúmque semper quæstum duxit, opes honestè profundere, quæsito nempe bonis seu viris, seu artibus emolumento. Dici quoque potest, quod Poëta ait, Quæsiuit nomen, quærat auarus opes; nam profectò seu suæ familiæ reditus imminuerit, seu non amplificauerit; at quæsiuit tamen tantam gloriam, quantam immensis opibus, cæteræ tam multæ nunquam consequentur. Hoc est verò, quod viri illi cogitare debuerant; non quæri nempe solùm diuitias, vt fames, vt sitis, vt frigus arceatur; quippe ad hos, aliósque vsus naturaleis pauca sufficiunt; sed maximè, vt cum splendore æuum transigatur, relinquantúrque monumenta propagandæ famæ post interitum. Is est enim tacitus finis, ad quem, dissimulanter licèt, mortales omnes collineant; & quem tamen non assequuntur, qui alioquin ditissimam efficere familiam studeant. Taceo eam fuisse Peireskio mentem, vt pro familia duceret Mundum; ac parentum, fratrum, aut filiorum loco, quibuscum omnia essent communia, omneis & sapienteis, & bonos haberet. Hosce appello; quia tametsi nihil non est vnquam benè merentibus largitus; delectum tamen semper eum habuit, vt in obuios quosque non esset profusus. Cùm enim minùs quis mereretur, liberalitatem temperare nôrat; meminíque poscenti cuipiam, vt decem nummos mutuò daret, responsum ab eo, non se decem, quos

mutuò crederet, habere; sed duos habere, quos gratis donaret. Cùm ille verò accepissет, & ex ipso requireretur, quamobrem ita faceret; satis est, inquit, si præsenti necessitati succurratur; & fiam potiùs parcus donator, quàm molestus creditor; expertus aliunde complureis idcircò auersari me, quòd se meo ære obstrictos putent. Porrò cùm nihil æquè amicos, ac beneficentia, & obsequium pariat; nihil mirum, si toto orbe, tot, tam bonos, támque illustreis, atque constanteis habuerit. Mirum est potiùs, quòd tam multis demerendis suffecerit; cùm omneis ita coluerit, vt singularem non potuisset magis. Quippe in id semper incubuit, vt prouideret qua tandem re cuilibet gratificaretur; & imploratus ita accurrit, vt infœlicem se duceret, nisi amici necessitatem non præsensisset, præueniссétque. Nôrat proinde quodnam esset amatorium poculum verum; sic præsertim amans, vt nunquam ad suam vtilitatem respiceret, occasionem verò consulendi amicis præteriret nullam. Sic nihil sibi vnquàm à Magnatibus, Principibúsque viris petiit; at in amicorum, ac potissimùm literatorum gratiam, quicquid conducere visum est, postulare nunquam erubuit. Seu verò illi precibus suis, seu aliunde quidpiam concessum tulissent, agebat semper gratias; & recipiebat in se tam suo, quàm Musarum, & publicæ rei nomine, gratitudinis testationem. Nec suos verò amicos modò, sed quos præterea illi amârunt, ac speciatim parentes, filios, consanguineos, affines ardenter prosequutus est; illisque consilio, auxilio, perfugio, patrocinio fuit. Ac

parum fortè est dicere sumptibus nullis cum pepercisse, vt amicorum res promoueret; maius est, quòd nullam habuerit neque inualetudinis, neque iniuriarum aëris rationem, quoties quidpiam periculi interuenire deprehendit. Tanto præterea candore fuit; vt nunquam rationem creditarum rerum ab amicis exegerit. Quin-etiam ægerrimè tulit, quòd, depositâ continuò comparandis libris, vsibúsque aliis apud optimos Puteanos pecuniâ, ipsi, contextis indicibus, pretium, summámque subducerent; voluítque planè sibi, cum ipsis non agi adeò scrupulosè. Vt paucis dicam, fuit illi pectus adeò niueum, ac innocens, vt merito iure amicos habuerit, quibus non potuerunt esse amiciores. Ad-hæc autem quantæ putemus consolationi illum fuisse, cùm amicos vel ægrotanteis, vel orbitate, alióve casu fortunæ perculsos inuisit? Nemini quippe aut meliora, aut amabiliora verba; & quia morbis, doloribúsque tolerandis assuetus erat, ideò nemini lenimenta ægritudinum omnium perspectiora; nemini potiùs habita fides, quòd ipse expertus omnia crederetur. Nouimus certè aliquos, quibus de salute propè desperantibus, animos restituerit; adeò fuit solers detegendis, facundusque edisserendis insolitorum ipsis morborum symptomatibus, prognosticis, causlis, &, nisi planè curantibus, saltem lenientibus remediis. Ex his licet intelligi, quàm iucunda esse deberet illius cum sanis conuersatio; quandò tam bene nouerat ecquæ res forent, cuiusque genio, moribúsque accommodatæ. Nimirùm cùm tam mul-

ta nosset, impromptu erat deligere, quæ gratissima cuique enarraret; &, cùm esset semper ad discendum comparatus, percontabatur solùm ea, quæ nouerat collocutorem cum voluptate recitaturum. Ita cùm frequens à peregrinis, curiosísque inuiseretur, subodorabatur imprimis, cuius rei studio tenerentur potissimùm; ac tum ea solùm ostendebat ex libris, cimeliis, cæterísque rebus, quæ videre foret iucundum; neque aliquid obtendebat, quod ipsi nosse non affectarent. Rogitabat deinde ea, quæ ipsi vel in patria, vel iter faciendo rara obseruassent; habebátque semper quidpiam simile, quod vel monstraret, vel aliàs sibi visum, auditúmve referret. Inde effectum est, vt nemo non inuitus discesserit, horáſque, & dies non optauerit prolixiores. Quin longè etiam abfuit, vt crebrò conuersantibus tædium, aut fastidium crearet: exundabat enim semper nouo aliquo eruditionis gurgite; ac vocibus viuis omnia exprimens, ita rapiebat animos; vt metum semper iniiceret, ne citò nimis faceret finem. Et appositè quidem, sed perrarò tamen, iocos interseruit: seriò quippe solitus loqui, eâ oris facundiâ sermones fundebat, qui iis salibus parum indigerent. Porrò, cùm eius consuetudo foret cuique gratissima; ipsi tamen oneri erant, quotquot res duntaxat vulgareis loqui, audiréve iuuabat. Conqueri proinde solebat, quòd tam bonas horas cogeretur perdere, audiendo solùm, assentiendóque, frigus, calorémve vigere; tempestatem esse claram, vel obscuram; auram sanam, vel insalubrem, cæte-

ráque ſimilia. Eandem ob cauſſam auerſabatur mulierum conſuetudinem ; quòd vix liceret quidpiam frugi ex ea conſequi , & de tricis ſolùm , ac nugis verba ſerenda cum ipſis forent. Impatienter etiam ferebat clamoſos , rixoſos , loquaceis ; tametſi iſtos leuiùs ferret , quòd pleriſque verbis inutilibus frugi aliquid interſeri poſſet ; id enim dicebat ſe eruere , vt ex paleæ aceruo granum. Oportebat tamen eos eſſe veraceis , quòd garrulis iſtis parùm conuenit ; nihil enim æquè exoſum , ac virum , quem poſſet mendacij coarguere , habuit. Quare & ſolebat hoc hominum genus ita exercere , varias percontando circumſtantias , vt memores ſanè eſſe oporteret , ſi quid mentirentur , nec ſibi contradicerent. Par iudicium eſto de thraſonibus , quos pari modo non ferebat ; niſi quatenus inter iactationes , ingenioſum quid coruſcabat , quod afficeret animum. Cæterùm enim glorioſos iſtos mirum in modum oderat ; præditus ipſe tanta modeſtia , vt cùm præclara agere , non verò iactare placeret , nihil vnquam ſuperbè de ſe nec ſenſerit , nec dixerit. Heinc potuit ſanè vel ſuo exemplo facere illos admonitos , qui & ſui laudes inuitus audiuit , & titulos omneis ambitioſos delatos reiecit , & virtutes ſuas , alioquin eximias , ita eleuauit , vt ſemper vel infirmitatem , vel ignorantiam prætenderit ; planúmque fecerit nihil eſſe poſſe illa animi moderatione expetibilius. Nihil proinde adiicio de ſumma manſuetudine , ac ſingulari humanitate , qua quoſuis adeunteis , opíſque quidpiam poſtulanteis excipere ſolitus fuit. In confeſſo ſiquidem

est, quàm non puderit illum habere maiorem debito honorem quibusuis, inferioris etiam conditionis hominibus, quos vel genus, vel eruditio, vel dignitas quædam commendaret; quámque se erga obscuriores, rusticiores, pauperiores, affabilem præbuerit; animos addens sese adeundi, assidendi, alloquendi, interrogandi, respondendi; donec quisque sibi ab eo factum satis existimaret. Atque id quidem erga omneis; sed erga illos specialiùs, qui suas in iudiciis commendatas causas optabant. Suauissimum enim habebat parteis ipsasmet priuatim audire; & percontando, instandóq; pleraque puriùs accipere, quàm à cauſidicis inter perorandum, scribendúmve suggererentur. Nempe cùm ipsi elegantes, atque eruditæ actiones placerent: iniquo tamen animo tulit, si quando veritati fucum, æquitati insidias, legibus fraudem, innocentiæ laqueum fieri, tendique obseruauit. Quanquam quo affectu sese comparârit, vt ius suum cuique tribueret, indicatum superiùs est. Addo illum ea industria, ac fœlicitate fuisse, vt aliquorum nobilium liteis, aliàs interminabileis, arbitratu suo composuerit, pacémque inter familias inexpectatam procurârit. Addo & cùm id moris foret, vt quæ partes coram Senatu liteis agitabant, Senatores ipsos in palatium, in templum, domum, aut ad alia loca procedenteis, agmine denso assectarentur; ipsum id nunquam passum fuisse, famulo contentum, aut præterea vno, alteróve ex familiaribus amicis, quibuscum posset colloqui, amandatâ sequentium turbâ. Cùm illa porrò comi-

tate, humanitatéque erga omneis foret, tum speciali quadam obseruantia prosequutus est, quos nouit gradu, genere, virtute quadam eminentes. Quippe vt omneis est veneratus, ita singulis, si quid potuit, præter debitos honores exhibuit. Promotis quoque ad dignitates, reducibus in patriam, seruatis ex morbis, adeptis coniugium, donatis progenie, atque id genus alia fortunæ bona assequutis, congratulari solitus est, seu coràm, seu per literas, voto, reuerentia, & affectu plenas. Nullum non præterea officium, atque obsequium præstitit; munera insuper adiiciens, vel certè communicans quicquid exquisitum variis ex locis obtinuit, prout vnumquemque his, vel illis rebus capi agnouit, aut subolfecit. Et questus quidem persæpè est, exhibendis, excipiendísque honoribus deteri tempus; at cùm ipse delatos sibi, quantum poterat, constantissimè recusaret, nullum tamen, quem crederet aliis debitum, prætermissum voluit. Id aliquando ipsi obiectum; & maximè cùm videretur ob imbecillas corporis vireis excusatione dignissimus; At, debeo-ne, inquit, vt ineptus esse primus desinam, pro ineptissimo haberi? Heic non adiiciam, quanta pietate erga Parentes fuerit; nam id suis locis satis insinuatum. Vnum solùm addam, quod Nouercæ mores planè acerbos deliniit. Non longè erat à doctoratu, cùm illa die quadam confidens ad mensam, bilem effudit aduersus ipsum, quam in Patrem conceperat. Congestis plurimis conuitiis, ac exprobrationibus, quibus contradicturum sperans, detumescere ampliùs contendebat; ipse ni-

hil planè inficiatus, hanc vnicam vocem emisit, Vera sunt quæ dicis, ô mater, imò & longè plura sunt, ob quæ iure conqueri possis. Tum quia verebatur, ne illa aut assensum huiusmodi siniſtrè interpretata simulationem caussaretur, ampliúsque excandesceret; aut pudore quasi suffusa, aliam rixandi quæreret ansam; sese continenter è mensa subduxit. Illa tale nihil exspectans, & ad improuisum casum obstupescens, ita repentè animos fregit, vt sese continuerit, effutierítque deinceps nihil. Priuatim posteà ex eo quæsiuit, cur falsa cùm sciret, quæ obiecta fuerant, nihilominùs admisisset; ille autem, Et admisi, Mater, & admittam in posterùm; auctórque sum, vt quoties pectus efferuescere sensseris, iram potiùs aduersum me, quàm aduersus alium profundas. Nam ego quidem patienter feram; at alij exasperabuntur, vnde tu magis excandescens finem fortasse vix facies, quin graueis exinde contraxeris morbos. Neque porrò id inutile fuit; illa enim sese deinceps longè mitiorem præbuit, ipsúmque adeò amare cœpit, vt de hærede instituendo sæpiùs cogitauerit; ac perfeciſſet, nisi cùm obiit, is in Belgio procul abfuisset. Ad fratrem quod spectat, tanta propensione erga ipsum fuit, tantam vicissim expertus est, vt res in exemplum transire mereatur. Quippe ab æuo vsque ineunte ea fuit, cum mutua, & maxima beneuolentia, consensio; vt in eadem studia semper conspirauerint, &, ne minimo quidem vllo intercedente dissidio, de hereiscunda familia ne cogitauerint quidem. De consanguineis, affinibúsque illud sanè testari

testari licet, quòd omneis habuerit coniunctissimos, excipíque voluerit domo, ceu communi hospitio, cùm in vrbem aduentarent, non patrueleis modò, sed etiam qui ex atauis, tritauísque ducerent ramos. Quin-etiam, cùm omnium patrocinium alacri studio susciperet, solitus erat, si fortè quidpiam inter ipsos interuenisset, componendi auctor, & arbiter fieri. De Præceptoribus dictum suis locis; addo memoratum ab ipso non semel, nihil accidisse sibi iucundius, quàm cùm à Vario nescio quid in Fonuiuij gratiam obtinuit. Quid est quod hoc loco attexam de caritate in Patriam, cùm ex dictis perspicuum sit illum totum fuisse in ea exornanda? Vt mittam enim nullam vnquam occasionem prætermissam, quin maiestatem Principis, Gallici nominis honorem, & iura regia sarta tecta, aduersus Scriptores peregrinos voluerit; attingo solùm circa Prouinciam, curasse illum maximè, vt ea imprimis illustraretur. Eò nempe eius curæ spectârunt, cùm nihil non egit, vt quasi ex cineribus Comitum nostrorum erueret historiam; ac nobilissimas familias suæ luci restitueret, vsus quippe non nuda traditione, non argumentis leuibus, non auctoribus parùm certis; sed scripturis authenticis, vt testamentis, matrimoniis, transactionibus, clientelis, priuilegiis; itémque statuis, tumulis, epigraphis, tabulis pictis, insignibus, numismatibus, sigillis, aliísque id genus rebus, quas vt detegeret, haberétque, nulli pepercit sumptui, nulli labori, nulli industriæ; euoluens ipse, aut procurans, vt euoluerentur acta omnia, quæ in omnibus archi-

uis, tabulariísque, Principis, Præsulum, Abbatum, Capitulorum, Cœnobiorum, Gynæceorum, nobilium, priuatorum quorumlibet; inque Ecclesiarum Statutis, Necrologiis, Kalendariis; ac depingi mandans quicquid peruetusti adumbratum, effigiatum, incisum, expressum per libros, vesteis, vitra, ædificia tam sacra, quàm prophana foret. Quominùs mirum, si nemini ex tota Prouincia maiores sui nobiles perspectiores, quàm ipsi fuerint; quandò & omnium genealogias retexuit, & ex actis expendit, & insignibus, cum ipsorum, propter varias stirpeis, variatione expositi. Sic speciatim labore magno seriem texuit Vicecomitum Massilienſium, deducens illos ab vsque Guillelmo S. Honorati Massilienſis Episcopi fratre, hoc est, ab anno nongentesimo sexagesimo secundo. Quo etiam modo condidit synopseis Episcoporum, Abbatum, omniúmque virorum illustrium; ac plurimus præsertim fuit circa Trobadores, Poëtásve suprà memoratos. Eódem spectauit studium emendandi, & excudendi chorographicam Tabulam, disquirendíque varia, per varias ætates confinia, cum specialibus populis, regionibúsque, & Principibus, qui in illa fuisse leguntur; ne quidpiam dicam de legibus, magistratibus, iudiciorum formis. Fuit autem curæ potissimùm scrupulosa peruestigatio, & ichnographia viæ Aureliæ, quatenus traducta per Prouinciam fuit; Amphitheatri item tam Foroiulienſis, quàm Arelatensis; Arcuum triumphalium tam Arausionis, quàm S. Remigij; trium Turrium superstitum adhûc in Sextiensi Palatio; &, vt paucis

dicam, rerum omnium, quæ saperent antiquitatem. Nam quòd præterea Inscriptiones, marmora, imagines, & alia id genus non neglexerit, manifestum est ex hactenus dictis; vt etiam quod attigimus de Animalibus, fossilibus, plantis, aliísque, vel Prouinciæ propriis, vel ex peregrino orbe translatis. Eódem denique, quòd constanter excitauit ingenia, quæ aut nouit, aut prouidit, condecorandæ patriæ nata; admonens semper, animánsque, & libros, cæteráque omnia, si opus foret, suppeditans. Cùm commendaret verò illos, qui scriptis, inuentísque suis, ac descriptione præsertim regionis, rerúmque gestarum illam celebrassent; tum suspexit maximè studium, quo affectum nouit Polycarpum Riuierium, Carthusiani ordinis decus, cuius immensæ eruditioni accessit notitia eximia rerum omnium Prouinciæ, explicandarum speciali tomo operis Herculei ab illo suscepti. Tum maximi fecit potuisse se demùm hortatu suo inducere Iacobum Morguesium, emeritum, ac sanè magnum Aquensis fori ornamentum, vt se ad Statuta Prouincialia illustranda componeret; quòd foret exinde lux magna omnibus Prouinciæ tribunalibus affulsura. Quàm sæpè verò exoptauit Petrum Decormium generalem aduocatum, profundæ adeò doctrinæ virum, functione demùm ab erudito, dignóque filio subleuari, vt totus fieret concinnandis, communiendísque Senatusconsultis, & quæ præsertim ipse suasisset! Quàm sæpè Scipionem Pererium, cuius nunquam satis mirari ingenium, iudicium, eloquentiam potuit, suas illas forenseis

actiones, adeò eruditas, atque eleganteis, mittere in lucem! Et pauca hæc quidem ex multis de affectu in Patriam; nam quantum aliunde condoluerit, cùm temporibus difficillimis nihil, nisi vota superfuerunt, commemorare parùm est. Supereſſet iam aliquid circa Religionem in diuinum Numen: sed in confesso primùm est, illum semper maiorum fidem, hoc est Catholico-Romanam professionem sic defendisse, vt etiam ad illam quotquot potuit ex heterodoxis, ac potissimùm eruditis, inflectere curauerit. Deinde religiosi cultus fidem vberrimam fecerunt publicæ omnes cæremoniæ, quas rigidè semper, quantum licuit per valetudinem, obseruauit. Quippe & solemnibus sacris, concionibus, processionibúsque, vt vocant, interfuit; & nullum fuit celebre festum, in quo non seipsum Sacerdoti probauerit, mensæque Eucharisticæ factus particeps fuerit. Constans ad-hæc sincera fide, amoréque in Deum fuit, sublimè de tanta Maiestate sentiens, ac summè de eius bonitate sperans. Nihil addo de cultu, quo fuit prosequutus Pontificem summum, Cardinaleis, Legatos, Nuncios: siquidem nullam prætermisit occasionem testandi ipsis reuerentiam, affectum, obsequium; vt minùs sit mirum, si illis nihil vnquam negotij in Prouincia contigerit, cuius ipsi committere procurationem non affectârint. Quo titulo etiam demeruit cæteros Prælatos, Generaleis, Prouincialeis Ordinum, quos recensere prolixum foret; agnitus aliunde patronus Cœnobitarum omnium, maximè verò reformatorum, qui si quid egerent in

curia Romana, in Regia, in Prouincia, ac Senatu ipso; illius continuò implorabant opem. Nunc, vt specialiùs Studia dicantur, præmittendum imprimis est, fuisse Peireskium Ingenio prompto, aut si quid certè defuit, arte, ac labore illud compensasse. Quippe in rebus etiam conceptu difficillimis, inculcatione vix indiguit; & sedula disquisitione, exercitationéque mentis, ipsam ad quiduis facilè intelligendum comparauit. Habuit enim præterea illud ita natum ad omnia, vt nullum fuerit doctrinæ genus, cuius desiderio non inarserit, & de quo non lubens conseruerit cum peritis viris sermones. Moderatus certè quod ad alia spectat, videtur fuisse vnica sciendi cupiditate immodicus; nemóque fuit, qui vehementiùs affectârit perficere celebre illud liberalium disciplinarum coronamentum. Quin ne hoc solùm; sed etiam mechanicarum studiosus fuit; eáque de caussa nullus vnquam artifex præcellens, ac celebris fuit, quem remoratus, aliò tendentem, apud se non detinuerit, ex quo non multa seu opificia, seu artis arcana arripuerit; ipsum domi, victu, stipendiis, variisque muneribus in mensis, ac in annos fouens. Sagacitate quoque mira fuit, adiutante constantia, qua inuestigando nunquam fuit defessus. Euenit proinde non rarò, vt coniecturæ successerint, quòd ex oblatis circumstantiis, cætera adnexa subodoraretur, ac fœliciter diuinaret. Nihil certè ipsi traditum in manus, cuius, quicquid notitiæ poterat haberi, non eruerit; adeò vt non immeritò habitus fuerit toto orbe quasi Arbiter rerum abstrusiorum:

Nempe, si quid vspiam inuentum, cuius nesciretur origo, natura, destinatio, statim ad illum prouocabatur; quasi germana rei notitia citra eius opem haberi non posset. Quid, quòd rerum etiam, quæ non forent, sed esse tamen perhiberentur, rimatus conditionem est; disquisiuitque, num saltem possent in rerum natura exstare? De Solertia iam sæpiùs dictum, ob quam nihil penè, quod humanitùs fieri, haberíve posset, se consequuturum nunquam desperauit; modò iuuaret, interessétve animum eò intendere, explicaréque conatum, ac neruos. Et sanè plurima peregit, ac obtinuit, visa viribus, conditionéque superiora; quoniam facilè prospiciebat quicquid promouendo, obstandóve esse poterat; impiger aliunde, vt illud vrgeret, hoc amoliretur, & omnia misceret, quousque votorum compos fieret. Quin etiam amicos vbique parabat, & officiis variis vltrò obstringebat, vt seu aliquid destinasset, seu deinceps occasio destinationem factura esset, ad obsecundandum forent comparati. Quamobrem, re proposita, quam peragendam arbitraretur, prouidebat primùm pretio-ne, an prece, amore, an metu, iussu, an sponte; & quis, quid, vbi, quomodo, quando, ad præstitutum finem conferret; ac tum, nihil cunctando, manum operi dexterè admouebat. Sic in excogitandis causlis operum tam artis, quàm naturæ admirabilium, peracutus, ac celer fuit: facillimè enim coniiciebat, &, dum tantillùm decoxerat, coniecturas suas ratiociniis omnifariis suffulciebat. Memoriam ad-hæc habuit fœlicem, ac plurimùm firmam. Ta-

metsi enim conquerebatur habere se fluxam, atque imbecillam; explicari tamen non potest, quanta fuerit varietas rerum, quarum ex ineunte æuo meminit, idque non vniuersè modò, sed cum singularibus etiam locorum, actionum, verborum, personarúmque circumstantiis. Ex quo efficiebatur, vt inter loquendum, adstanteis semper mirè recrearet; quòd, quæcunque suborta foret colloquendi occasio, proferre è suo penu posset, quod appositè, lectis verbis, summa cum gratia recitaret. Nempe non fuit rapida quidem volubilitate verborum: at non fuit tamen hæsitans lingua, nec absonus voce, nec sensu confusus. Seu enim partus ingenij, seu thesaurus memoriæ, seu animi motus efferendus foret; adeò non inuita verba occurrebant, vt distinctè, grauiter, copiosè, ornatè omnia diceret; neque, si res fuissent coràm positæ, conspici præclariùs potuissent. Iudicio maturo, ac solido fuit; adiutus præsertim tanta experientia, lectione, & meditatione rerum. Et quamuis nonnullis videatur præcipitanter egisse, quòd nihil cunctatus vnquam fuerit, quoties promouendarum artium, adiutandorúmve virorum eruditorum occasio incurrit: nihilominùs ipsamet res fuit, de qua cùm à primis annis, ac toto decursu ætatis cogitauerit, nihil esse potuit deliberatius. Quin dicebat etiam nihil deliberandum, vbi ageretur de iis adiuuandis, qui essent generi humano sua doctrina, suísve inuentis quomodocunque auxiliaturi. Visus est aliunde non nihil credulitati indulsisse; at cùm nerui, & artus sapientiæ sint, nihil temerè cre-

dere; non postulat aliunde ratio, vt nihil nisi visum, auditum, palpatúmve admittatur. Nam delectus quidem habendus, neque cuiuis fidendum est: sunt tamen boni, doctíque viri, tam falli, quàm fallere nescij, quibus fidem non adhibere ferum, & immane videatur. Atque id præsertim, cùm sit angusti nimis ingenij, persuasum habere nihil esse in naturæ recessibus, præter hæc familiaria, vulgóque obuersantia; & ea, quæ in vna regione, aut ætate visuntur, mensuram fieri, ac typum omnium, quæ esse in cæteris possunt. Id cùm Peireskio perspectum foret, facilè omneis audiit, de quorum seu eruditione, seu probitate non dubitauit; at cùm non pronunciaret statim, quæ narrarentur esse ex iis, quæ fieri, essève non possent: solitus est tamen expendere omnia, & nisi posset aliud, saltem sic rogare omneis circumstantias, vt si quid demùm crederet, id probabile esse oporteret. Quòd si interdùm propriis ratiociniis non diffidit, visúsque est paullò tenacior conceptæ semel sententiæ; caussa illi fuit, quòd existimaret non esse semper vacillandum, neque decedendum de ea opinione, quam aliqua ratio, aut coniectura feciisset firmam; nisi potior occurreret, quæ oppositam firmiùs stabiliret. Et sanè nihil tutius quidem, quàm comparatam habere mentem ad exuendum omne præiudicium, vt rationi, ac veritati sine pertinacia locum præbeat: verùm, quia vix vnquam occurrunt momenta rerum paria, efficitur semper, vt mens in vnam partem propendeat; adeò vt quisque tanto sit excusatione dignior, quantò vel nolens

nolens id sequitur, quod verisimilius videtur. Dicendum rursùs fuisse illum sedulitatis eximiæ, diligentiæque inexpugnatæ. Ea certè fuit maior, quàm pro virium, valetudinisque ratione; quandò vix vnquam ita remisit vehementem illam contentionem animi, vt vllam horam, necdum vllum diem absque linea transegerit; adeò nullo vnquam momento deliciarum suarum obliuisci potuit. Quorsùm verò innuam indefessum studium, seu obseruandum aliquid, seu committendum chartis fuit? Nam quantum quidem præstiterit in obseruando; seu res cœlestes, seu terrestres, seu naturales, seu arte-factæ, seu antiquæ, seu recentes, seu quæcumque tandem visæ sunt cura & attentione dignæ, passim iam insinuauimus: in scribendo verò sic impiger fuit, vt quicquid rerum occurreret, statim faceret adnotatum. Literas prætereo, quas, si quisquam alius, & numerosissimas, & eruditissimas, & plerumque etiam fusissimas scripsit. Refero potiùs, nihil vnquam memorabile accidisse, quod non ipse statim sua manu in commentarios retulerit; cuiusmodi fuêre pompæ panegyricæ, publicæ clades, prospera, aduersaue magnorum virorum euenta, contentiones celebres, habita cum Principibus, & eruditis viris colloquia, atque id genus plurima alia. Admouebat autem incunctanter manum, ne descriptionem differendo interuenirent negotia, quæ exturbarent; ac interim memoria clangueseeret, & rerum multarum singularium minùs tenax efficeretur. Similis erat diligentia, qua, seu quidpiam notatu dignum sibi in men-

rem incideret, seu audiret ab alio, seu ex libris expiscaretur, arripiebat calamum; nec poterat pati, vt quidpiam periret, quod vel sibi, vel aliis arbitraretur vlui futurum. Conscribebat verò, quia existimabat rem tum demùm esse in tuto, nec posse perinde ex charta, ac ex memoria effluere; ídque cùm ipsi, vt Socrates, aut Pythagoras fidere non posset; experiretúrque id, quod scriberet, ipsa scribendi contentione animo profundiùs infigi. Cæterùm quicquid adnotaret, deligebat semper nouas schedas, seu distincta chartarum folia, vt si quid addendum posteà videretur, efficeretur confusum nihil. Præscribebat autem in fronte, aut in summo margine adnotandæ rei argumentum, siue titulum charactere maiusculo (quo etiam ferè interscribebat nomina propria, vocésque alias, quæ poterant ex minutiore, aut non rectè legi, aut non tam citò occurrere) adiiciebátque annum, & diem, &, cùm ab alio acciperet, præmittebat etiam auctorem. Nec modò verò marginem interdum ex vna, sæpiùs ex vtraque parte relinquebat, vt si festinando quidpiam omisisset, posset illud adiicere, potiusquàm interiicere: sed & ipsam frontem faciebat peramplam, vt discerni meliùs posset titulus, & maximè, si fortè ipsum præmittere, præ festinatione, non satis vacaret. Quanquam id rarò; neque enim imperfectum quicquam volens relinquebat; quòd sæpè nimis expertus fuisset res inchoatas, aut concisas futuræ ampliationis spe, nouam manum, aliis curis interuenientibus, haud sensisse. Quapropter sic omnia scri-

bebat, vt si manus extrema foret; indignabatúrque, si quando iussus aliquis, seu dictatum, seu excerptum, seu proprium quid conscribere, non satis capacem relinqueret locum præficiendo titulo; aut marginem non satis congruum, congruámve satis distantiam inter voces, ac lineas, exscriptionis elegantioris, amplioríque expectatione. Censebat enim, id, quod res erat, eam dilationem esse fallacem; &, nisi aliud, nonnullam certè inducere temporis iacturam. Pari ratione ægrè ferebat, si quis procùl absens exspectaret vel reditum, vel occasionem aliam, vt quidpiam vberiùs narraret, vel transmitteret; volebat enim copiosè scribi, & quamprimùm mitti quodcumq; nosse, vel habere intererat; quia non rarò ex simili procrastinatione fuerat rebus pulcherrimis, vtilissimíque frustratus. Non poterat autem qui illum amasset, copiosas nimis literas dare, quòd rerum scriptarum nullas circumstantias non explicitas peroptaret. Quin-etiam sæpiùs querebatur, quòd qui scriberent, non satis cogitarent ea, quæ sibi ipsis essent in luce, ac proinde vt nimis nota, vel non magni facerent, vel scribere negligerent, esse absentibus planè incomperta; atque idcircò nihil ex illis non nouum iri habitum, cóque nomine placiturum. Hinc sicut ipse quid explorans, aut aliquem interrogans, nihil, quod ad rem attineret, omittebat perquirere; ita cùm aliquid ab aliis inuestigari, obseruaríque seu procùl, seu propè iubebat; mandabat semper, vt quibuscumque id posset modis perspiceretur, adeò vt nullæ, si fieri posset, laterent circum-

ſtantiæ, quas proinde ipſe ferè præſcribebat; mirè aliunde oblectatus, ſi quis ſuopte marte, propriáque ſolertiâ, vel ad omneis, vel ad plureis, vel ad aliquas certè attendiſſet. Ad hæc impenſo fuit ſtudio ad librorum copiam, varietatémque comparandam. Nam de MSS. vt nihil dicam, quos niſi habere antiquos potuit, exſcribi certè procurauit (exſcripsítque interdum ipſe) præhabitis indicibus Bibliothecarum celebrium, ac toto orbe præcipuarum; vt ſi quid ſibi, ſtudioſíve neceſſarium occurreret, vnde emi poſſet, in promptu haberet. Vt iſtos, inquam, prætercam, prælo ſubiectos conquiſiuit Roma, Venetiis, Pariſiis, Antuerpia, Amſterodamo, Londino, Lugduno, aliunde; ídque non modò ab exactis Francofurtenſibus nundinis; ſed toto etiam anni decurſu, amicis admonentibus, tranſmittentibúſque qui pro votis eſſent; & ſubminiſtratâ ſeu per nummularios, ſeu per amicos ipſos pecuniâ. Si vſpiam quoque Bibliothecæ diſtraherentur, ſubhaſtarentúrque; coëmi rariores curauit, eóſque nominatim, qui forent elegantioris cuiuſdam, neque habitæ ſibi editionis. Et incredibile quidem dictu, quantam copiam congeſſerit; incredibile etiam, quorsùm non propterea completiſſimam Bibliothecam reliquerit: ſed neutrum videbitur mirum, ſi quis conſideraverit quæſiiſſe eum libros non ſibi ſolùm, ſed etiam quibuſuis opus illis foret. Innumeros verò commodatò dedit, qui reſtituti nunquam ſunt; innumeros quoque donauit, vt ſuperiùs attigimus, quorum exemplaria vix, ac ne vix quidem

speraret posse resarciri. Id nempe cùm ex vsu esset eruditorum virorum : nam ex iis, quorum Bibliopolæ possent exempla sufficere, mira profusione est vsus. Eam ob causam quoties accepit aliquem recens editum, plura illius exempla voluit, quæ partim sibi asseruaret, partim in amicos statim distribueret, prout argumentum placiturum norât. Seu donaret porrò, seu sibi haberet, compingi atque contegi perelegantèr appetiit ; vnde & aluit continuò domi artificem industrium, qui compactionem exquisitè elaboraret, decorarétque. Quin aluit etiam interdum plureis ; neque enim vnus satis vnquam fuit, tot confluentibus vndique voluminibus perficiendis. Contigit etiam sæpenumerò, vt commodatos sibi libros, à suis possessoribus negligenter habitos, compactori suo reficiendos, exornandósque tradiderit ; cùm ij nimirùm vel argumento, vel raritate id mererentur ; adeò vt ex malè curatis comptos faceret, redderétque. Sic curauit etiam quoscunque est nactus peruetustos codices, seu impressos, seu MSS. Neque ipsos integros modò ; sed illorum etiam fragmenta, semesáque folia. Et cùm ex eo quæreretur, cur tam sumptuosus ea in re foret, causam dixit, quòd persæpè libri optimi fata pessima paterentur, cùm in manus ineruditas parùm culti inciderent ; ac se ideò operam dare, vt, vel ex decôre pretium obtinentes, nec scombros metuerent, nec thus. Quos sibi verò compactos habuit, proprio charactere insignitos voluit. Constitit ille ex tribus Græcis maiusculis literis N, K, Φ, eâ elegantiâ in-

ter se commissis, vt geminatæ tam dextrorsùm, quàm siniſtrorsùm legi possent; ipsísque initialibus exhiberentur tres illæ voces Νικολάος Κλαύδιος Φαβρίκιος. Quantum ad Bibliothecæ locum, is fuit sanè nimis angustus, quantumuis præter parietes supellectile pretiosa ornatos, tabulatum quoque medium forulis onerauerit, ex eadémque instruxerit. Heinc libros quoque habuit tam in promusæo, seu quasi Bibliothecæ atrio, quàm per diuersa conclauia, columnatim cumulatos. Et sæpè quidem cogitauit de prolixa quadam pergula exædificanda; sed tam multa mouenda fuerunt, potissimùm verò paterna, atque auita Bibliotheca, in quam aliunde maximam partem cimeliorum coniecerat; tam etiam parùm otij sibi semper fecit, ac habuit; vt rem exsequi non valuerit, ipsáque ædeis, vt ab initio se habuerant, reliquerit. Mitto, quòd idem promusæum, itémque domus atrium, hortulúsque, & alia loca onusta fuerint marmoribus, tum effigiatis, tum insculptis; quódque cùm in vetustiore illa Bibliotheca conclusam haberet congeriem immensam antiquorum numismatum, ponderúmque, saltem leuiorum; in alia verò tam pondera, quàm vasa, quàm arma, quàm statuas, quàm innumera alia; necessum fuerit omnia iacere veluti confusa, ipsíque vni, qui omnia probè nouerat, manere discreta. Longè sanè abfuit ab iis, qui apud Senecam, Corinthia paucorum furore pretiosa, aurea subtilitate concinnant; nam etiam pretiosa, quæ ab initio comparârat numismatibus loculamenta, neglexit; ex quo præsertim furta expertus,

periculo suo cautior factus est, thecásque ex ebeno, aliáve simili materia comparauit duntaxat rebus furto minus obnoxiis, vt tripodi illi, symbibísque vasis, cæterísque eiusmodi. Nec tamen abs re insinuaui quæ videri aliis poterant confusa, non fuisse ipsi indiscreta. Tametsi enim excusationem non infrequenter texeret, quòd apud se omnia forent nihil aliud, quàm moles rudis, ac indigesta; attamen nihil vnquam diù requisiuit in tanta illa congerie; modò ipse solus cimelia, libros, chartas, alia contrectasset; nec iussus quispiam alius conquirere interuertisset. Nam, vt de libris nihil dicam, quos suis titulis insignitos, in suas quantum potuerat classeis sedesque distribuerat, quósque Simeoni Corberano, ingenioso glutinatori, vel leuissimâ circumstantiâ, etiam quà indigesti erant, significare poterat; cætera sic solitus fuit in fasciculos, papyraceo, alióve inuolucro contectos digerere, colligaréque, vt ipse sua manu, maiusculo charactere, præscriberet titulos, quibus quicquid in vnoquoque foret concluſum, admoneretur. Cùm soleret verò speciatim literas acceptas in fasciculos colligare, prout variorum erant virorum, locorúmve, aut temporum; superscribebat antè quis, vnde, quo anno, mense, ac die perscripsisset; subiiciebátque indiculum breuem rerum præcipuarum, quas inter legendum subnotârat lineolâ: exinde nempe adiutabatur tum ad referendum distinctiùs, atque expeditiùs; tum ad inueniendum, si quid aliquando ex literis requireretur. Si quid autem rerum nouarum contineretur in lite-

ris, quod alij sibi notum vellent, tum non promiscuè eas ostentabat; sed exscribi ita curabat, vt lineolis includeret quicquid exscripto excluſum vellet; voculas rescindens hominum, rerum, negotiorum, quæ ignorari interesset; ac, ne quid posset offendere, phrasin commutans, aut leniens. Vt solebat porrò curare perscriptas ad se literas; ita quas ipse conscribebat, amanuensibus exscribendas dabat, asseruatáque earum exempla, pro varietate, conditionéve seu regionum, seu hominum, in quaterniones coniiciebat. Cùm rogatus verò aliquando esset, cur id ageret; respondit, non sanè quòd sua asseruatu digna putaret; sed quòd sæpenumerò interesset, quid pridem, nupérve aut scriptum, aut non scriptum foret, oculis subiicere; ne vel idem, aut eodem modo inculcaret cum tædio; vel omittere pergeret, de quo dubitaret, num antè scripsisset; vel repetere memoria non posset, quæ aliquando conquisiisset, digessisséque impenso studio: vel non haberet vnde posset inficianteis rei cuiuspiam se monitos, conuincere; vel denique, si literæ sinistro quodam casu periissent, in recudendis laboraret. Quod ad librorum lectionem spectat, parùm profectò otij, quod posset illi impendere, postremis vitæ annis superfuit. Siquidem totus penè fuit in conscribendis Epistolis; & cùm libros peruolutaret, fecit maximè, vt aliquid excerperet, quod transferre in illas posset. Quandocumque autem se lectioni dedit, progredi cursim aut transuolare loca difficilia solitus non est; sed lento gradu semper incessit, subsistítque, quoties occurrit

currit, quod remoram iniiceret. Heinc præstò semper calamum habuit, vt subiectâ lineolâ designaret loca obscura, & quicquid notatu videretur dignum. Dicebat se enim inde admoneri, vt libro resumpto, difficilem locum iteratò expenderet; obseruabilem menti inculcaret; vsurpabilem statim inueniret. Quare neque fuit ex illis, qui lautos libros obtinentes commaculare illos verentur similibus lineis, notísve marginalibus: pretiosissimos enim potiùs habuit, in quos plureis notas inferere potuit; vnde omneis ferè ante compactionem aluminosâ aquâ imbui, &, non satis fore margines præsentiens, folia chartæ puræ inseri mandauit. Solitus fuit etiam, si quid ab amicis obseruatum acciperet, aut interserere sua manu, aut per ipsosmet, vel alios, in codices suos interscribenda procurare. Eadem ratione, si quos habuit, vel dono datos, vel coëmptos, qui doctorum virorum fuissent, tantò semper cariores duxit, quantò plura illorum manu inter-exarata cognouit. Ex quo aliunde agnoscitur, studiosissimum illum fuisse habendorum autographorum, ac ineditorum præsertim, si qui obtineri ab auctoribus, eorúmve hæredibus possent, quos in lucem edi, aut saltem, si per auctores non liceret, exscribi sibi procuraret. Ea certè de caussa semper habuit librarios, seu exscriptores paratos (quos inter sanè tacendus non est amanuensium fidissimus, patientissimúsque Franciscus Parrotus) vt seu linguis vernaculis, seu Latina, Græca, Arabica, Turcica, aut alia quacumque quidpiam vellet, facerent satis. Scilicet passus numquam est, vt mini-

mum cuiuspiam inuentum, obseruatúmve deperderetur; adeò semper fuit ea spe, vt ex ipso proficeret, prodesséve alicui posset. Æquum est autem commemorare, cùm circa alia omnia argumenta sollicitus foret, oblitum sanè non fuisse ea, quæ suiessent muneris. Etenim cùm existimaret vnicuique homini ad certum genus publicæ vitæ, seu pro nascendi conditione, seu ex electione propria destinato, in id præcipuè incumbendum, quod institutum postulat; ac tum licere ad alia studia, pro lubitu, diuertere: ideircò ipse cætera quidem consectatus est studia; at non propterea intermisit se in ea arte exercere, quam nôrat, ac profitebatur. Iurisprudentiam nempe excoluit Cuiaciana illa, ac liberali methodo, quæ ex ipsis fontibus iuris, potiusquàm ex doctorum riuulis, legum nitorem conspicuum facit. Heinc verò præcipuè amauit antiquitatis studium; quòd eò maximè faceret; & præter Pandectas MSS. quos habuit, requisiuit etiam alios Codices, quòd quædam editorum loca expeterent ab ipsis lucem. Hac certè occasione memini, cùm aliquando dubitaret (& ne Pandectæ quidem Florentini prorsùs satisfacerent) de germana interpretatione Legis Neratius, circa retentam, amissámve solo animo possessionem, scripsisse eum Romam, vt ex vetere MS. Cardinalis Barberini, ac Buccardi manu, textus Legis, cum scholiis marginalibus summa fide exscriberetur. Nimirùm quoties fore præsensit, vt circa causam celebrem ferret in Senatu suffragium, nullum non mouit lapidem, ne illud ferret imparatus.

Sic pridem circa eam quæstionem, cui debeat accedere lucrum, creditori-ne, an debitori, vbi datis mutuò monetæ speciebus, æstimatio accreuerit, ex interueniente Principis edicto: Pacium adhuc superstitem interpellauit per literas, vt quicquid vsquam ea de re obseruasset, communicaret. Sic nuper egit cum Salmasio, de pœnis olim apud Romanos, aliásque nationes præscriptis in eos, qui stationes deserunt, & animo potiùs pusillo, quàm malo, commissis sibi arcibus cedunt. Sic cum Bignono, eximio illo, quem huius æui Scæuolam, ac Varronem dicere liceat, de auctoritate legum Romanarum per Galliam, propter edicta Alarici, Caroli Magni, aliorúmque Principum, qui visi sunt leges Theodosiani Codicis, cæteráque ratas habere. Perscribebat ipse interea, quicquid ferè dici, aut excogitari hisce de rebus poterat; adeò semper erat locuplete penu, adeóque illi rescribebant debere eum solum se consulere; verùm cum ipsis ita agebat, vt circa ea, quæ iam nosset, congerenda non laborarent, ac in eo essent potiùs, vt nouum quidpiam ostenderent. Quod dixi porrò obiter circa antiquitatis studium, complectitur id maximè vniuersam Historiam, quam sic animo informauerat, tenebátque, vt videri posset omnibus & locis, & temporibus interfuisse. Defixum quippe hoc semper habuit, conferre maximè historiam non illustrando modò iuris studio, sed componendæ etiam vitæ, animóque eximia quadam atque liberali delectatione afficiendo. Censebat enim quodammodo efficaciorem Philosophiâ, quòd hæc

quidem verbis homines erudiat, sed illa exemplis accendat; ac aliunde faciat, vt nos vitæ breuis pigere non debeat, quam reddit participem rerum, temporúmque præteritorum. Conquisiuit proinde semper nationum omnium Historicos, & cùm per antiquos haberet per-caros, tum eos duxit carissimos, qui vel nostræ gentis essent, vel quomodocunque ad eam attinerent. Vt enim vix patienter tulit hominem ingenuum, qui in orbe suo peregrinus esset, videre; ita callere ipse voluit quicquid monumentis esset proditum, non de rebus modò ad Prouinciam, Galliámve speciatim pertinentibus; sed etiam de iis, quæ ad Italos, Hispanos, Germanos, Anglos, Hungaros spectarent, vniuersèque ad illos omneis, quibuscum hominibus nostris commercium, aut dissidium fuit. Et quàm-ardenter, putas, expetiit interpretationem, atque editionem Arabicorum codicum, quos optimus Golius ex Oriente nuper aduexit, continenteis historiam expeditionum, bellorúmque à Regibus nostris gestorum in Syria? Putauit enim posse fieri, vt eius nationis Scriptores secus, quàm nostrates multa recitârint, quæ nosse foret operæpretium; vt vel ex mutua collatione, elici, contexíque posset narratio quædam verisimilior. Putauit etiam posse exinde plurima à nostris omissa supplerí, cùm ipse quoque innumera supplenda haberet ex variis illarum regionum, atque temporum comitiis, diplomatibus, literis, sigillis, insignibus, inscriptionibus, numismatibus, aliísque id genus. Erat verò rerum huiuscemodi præ aliis impensè curiosus,

quòd teſteis eſſe diceret antiquitatis incorruptos, quódque ex iis addiſcerentur, quæ fruſtrà requireret quis ex hiſtoriographis omnibus. Et memini quidem interdum, cùm vitris variæ conuexitatis diſpiceret chartas, & numiſmata minutiſſimorum, ac ſemeſorum characterum, obiectum id fuiſſe, quod Seneca habet, *Illum tu otioſum vocas, qui maiorem dierum partem in æruginoſis lamellis conſumit*; itémque illud, *Inſanit veteres ſtatuas Damaſippus emendo*: ac eiuſmodi alia. Verùm ipſe, Non neſcio, inquit, effusè à multis rideri hæc ſtudia, quaſi, nec nobis ornamento, nec cæteris vſui ſint: ij tamen ſoli iure carpuntur, qui ad vanam, aut etiam nullam eruditionem hæc referunt; cùm plerique comparent ſolùm in ornamentum armariorum, ac parietum, nec alio fine habeant, quàm vt habere perhibeantur. Porrò laude digni videntur, nec tempus fruſtrà terere, qui talia conquirunt, expendunt, illuſtrant, vt bonis authoribus legendis facem præferant; vt hiſtoriarum circumſtantiæ perfectiùs clareſcant; perſonæque, res, & actiones animo meliùs infigantur. Scilicet ex ſtatuis, numiſmatibúſque cognoſcere licet, qualis fuerit vultus, habitúſque clarorum virorum, fœminarúmque illuſtrium, quarum nos actiones auditæ delectant; qua forma fuerint Dij, Deæque, & Heroës priſci, cum ſuis illis inſignibus; cuiuſmodi fuerint ſiue ornamenta, ſiue inſtrumenta religionum, bellorum, magiſtratuum, coronæ, currus, triumphi, ſedilia, innumeráque id genus alia. Quæ, & plura cùm recenſeret, tum prolatis compluribus monumentis.

facto monstrauit; adeò vt innotuerint demùm pleraque Auctorum obscura, nec alia ratione intellecta loca. Sæpenumerò etiam in admirationem rapuit, vbi ostendit, sine rebus huiusce modi inspectis, atque exploratis, non posse intelligi quid auctores velint, cùm tam sæpè mentionem faciunt Numismatum, ac Ponderum, vt Talentorum, Siclorum, Drachmarum, Denariorum, Victoriatorum, Sestertiorum, itémque Assis, & partium eius; ac cæterorum benè multorum; de quibus cùm dissereret, immensámque copiam, & varietatem proferret, non paucos noui obstupefactos. Ac speciatim quidem aliquando, cùm multitudine Vnciarum pondere, & forma diuersarum exhibita, rogatus fuit, quid sibi vellent symbola illarum tam varia. Nam singularem quidem globulum appositum dixit, non vt designaretur modò vnitas; sed etiam vt illius tumore, qui Græcè ὄγκος dicitur, ad vnciæ vocem fieret alluſio. Eadem ratione in plerisque adiungi vncum, seu vncinum; vt pondus vnciale statim notaretur. In quibusdam verò, ac præsertim Hetruscis, hastam, quæ Græcè dicitur λογχή; vt ex λ dissimulato, ὄγκη vox superstes idem patefaceret. Sic plerumque adiectam ℂ vnitatem significare, non tantùm quòd vnum hoc sidus eximia luce noctem collustraret; sed etiam quòd ex voce Luna, L detracto, vna supersit. Sic exhibitam in nonnullis Astragali faciem, quæ in iactu vocata vnio, vnitatem significaret; etiam in quibusdam solùm intellecta, cùm in auersa parte solùm appareret opposita facies, senio appellata. Si-

milia quoque declarauit, in cæteris Libræ, siue Assis partibus; vt cùm in Semisse declarauit, spicam idcircò appositam, quòd antiqui alluderent ad seminis, & semissis voces; sed hæc attigisse sufficiat, vt pateat illum suo studio, solertique, & sagaci examine ea potuisse interpretari, quæ in libris nusquàm exstarent; ac tantò faciliùs audienteis stupore quodam percellerent. Nam alioquin minùs fuit mirum (etsi pleroſque delectauit, neque id sanè immerito) quòd de Mensuris, déque vasis non minùs disertè verba habuit, quàm ipsis mensuris, vasísque antiquis coràm positis, demonstrationem apertam fecit. Et sanè, quoties illi aut vas, aut numisma, aut statua, aut quicquid demùm aliud non vulgare oblatum est; ita semper solitus fuit, quàm primùm licuit, expendere, vt non in loculos referret, aut creditum restitueret, quin perspexisset, quicquid de illo sciri posset, aut coniici. Quippe & libros consulebat, & cum similibus conferebat, & memoria repetebat quicquid obseruasset eò pertinens; &, vel capacitatem, vel pondus, vel formam nulla non arte explorabat; & eruditorum vbiuis degentium requirebat sententiam; & coniecturas proprias, quas quomodocunque fulcire posset, congerebat; &, vt paucis ditam, rem non dimittebat, quoúsque nemo mortalium posset vberiùs cognoscere. Eò cùm peruenisset, tum demum quicquid nouerat, aut inserebat in librum eiusdem, affiníve materiæ; aut schedæ commentariis interponendæ consignabat; aut certè ansam arripiebat conscribendi vnam, pluréísve Epi-

ſtolas, in quibus laboris fructum explicaret. Quare nihil mirum, ſi cùm totâ vitâ ſedulitate hac fuerit, nihil tandem poſſet obiici, quod quaſi alter Oedipus non ſtatim interpretaretur. Eodem porrò modo ſeſe comparauit circa res Naturæ admirabileis; de quibus, quia paſſim varia diximus, non eſt cur ſpeciale quidpiam attexamus. Memorare id ſufficit, neminem plura aut obſeruaſſe, aut obſeruari procuraſſe, vt aliquæ tandem ſaniores, puriorésque vulgaribus notiones rerum elicerentur: qua de cauſſa ſuſpexit genium, comprobauítque inſtitutum Cancellarij Anglorum magni, Franciſci Verulamij, quem ſæpiùs doluit non conueniſſe, ſuperſtitem adhuc, cùm fuit, venítque poſtremùm Pariſiis. Diſplicebat profectò illi quæ Phyſica vulgò docetur in Scholis, tanquam nimis vmbratica, & ingeniorum potiùs technis, quàm experimentis naturæ innixa. Heinc corrugare ſolebat frontem, totúmque vultum contrahere, cùm incidiſſet in Phyſicos, qui ſubtilitate potiùs, quàm ſoliditate certarent; & acumen licèt commendans, dolebat tamen ipſum verbis, diſtinctiunculíſque potiùs deteri, quàm penetrandis ipſis rebus, ne ſua quidem fronte perſpectis, impendi. Ac ſi illi quidem forent opinioſiſſimi, & ſiue Ariſtoteleæ, ſiue alij ſectæ deditiſſimi homines, ipſe illos ſibi ſapere ſinebat, neque quidquam conteſtabatur: ſin autem ij eſſent, qui veritatis amore præiudicium deponerent, & leniter audire mallent, quàm contumaciter obloqui; tum eos ſermones ipſe fundebat, qui ab illis cum voluptate, & applauſu exciperentur. Nam quantum-

tumcumque aliquas eius opiniones non prorsùs probarent, mirè tamen afficiebantur, dum sua ratiocinia confirmaret semper, aut obseruatione rerum, quæ, licèt vulgares, non satis tamen aduerterentur; aut relatione tam propriorum, quàm alienorum experimentorum, quæ proferre semper multa potuit (adeò fuit semper adnotandorum, congerendorúmque curiosus) aut exhibitione ipsarummet rerum, de quibus quæstio incidisset; inexhaustâ enim abundauit copiâ rariorum mineralium, lapidum, plantarum, animalium, quæ quocunque pretio, aut quacunque arte, haberi, ac seruari possunt. Ex his ferè elicitur non placuisse ipsi Dialecticas illas, Metaphysicásve argutias, quæ nihil bonæ frugis haberent, & fouendis solùm clamosissimis contentionibus essent comparatæ. Tametsi enim delectabatur, dum quid argutè concluderetur; simùl tamen ægrè ferebat, quòd foret de re nihili. Sic sæpè etiam afficiebatur, cùm audiret verba facientes de rebus illis sublimibus, ac non cadentibus in sensum. Nam posse quidem humanam mentem adusque Ideas, & separatas Substantias intelligendas prouehi, id mirabatur, commendabátque: at somniare tamen de illis tam multa, & analogiis, ratiociniisque adeò leuibus communire, id non comprobabat, sed miserabatur. Dolebat nimirùm, præclara ingenia prætergredi incognita, intactáque ea, quæ oculis patent, subiiciuntúrque manibus; excurrere verò ad ea, quæ ne coniectura quidem verisimili attingere licet. Quin dicebat etiam subuereri se, ne Doctores sibi nimiùm arrogent,

cùm præter ea, quæ fides docet, adeo confidenter de Deo, rebúsque diuinis disputant tam multa. Nam inconcussa quidem habenda decreta omnia fidei; at quæ præterea edisserunt, non esse posse non incomperta: & cùm nihil ab vno, nisi pluribus reclamantibus defendatur, videri posse sacratissimi argumenti maiestatem minui. Hacce de caussa ferebat quidem publicas illas de Logicis, Physicis, Medicis, aliísque huiusmodi rebus parùm iuuanteis altercationes: at circa res Theologicas, impatienter ferebat frontem, qua conspiciebat homines assumenteis se probaturos DEVM non esse, esse iniustum, impotentem, improuidum, miserum, alia: quoniam tametsi id fieri veritatis illustrandæ caussâ diceretur, parùm tamen decorè fieret; neque vllus Princeps, cordatúsve vir similia de se, cùm præsertim nihil opus foret, controuerti non ægrè ferret. Æquiùs tolerabat disceptari mores, dum tamen etiam Religionis, Patriæque statuta illæsa manerent. Censebat enim quammaximam habendam esse legum rationem, quæ desiderandæ quidem essent optimæ, at qualescunque tamen essent, venerationem mererentur. In earum quippe obseruatione salutem ciuium consistere; adeò vt etiam minùs iustæ iustioribus visis salubriores fierent, si religiosè obseruarentur. Porrò qui sic affecti essent, minùs improbabat, si aliunde ritus institutáque variarum gentium speculando cognoscerent, & cum nostratibus etiam compararent. Heinc enim putabat hominem ingenuum exuere posse præoccupationem, qua vulgus legem naturæ putat,

quicquid sibi in vsu est, nihilque ritè fieri, quod moribus suis videatur alienum. Nempe, cùm omnibus discussis, viderit cæteras nationes suos quoque mores suis tueri rationibus, & vnamquamque reliquarum consuetudines improbare; tum posse illum animum suum supra vulgarem conditionem euehere, & defensurum quidem sua, sed æquum tamen se præbiturum aduersus omneis homines, futurúmque, Socratis instar, non vnius tantùm regionis, sed Vniuersi totius ciuem; nihil admiraturum in rebus humanis, &, vt paucis dicam, ea exstiturum temperatione animi, vt maximam tranquillitatem, maximúmque adeò bonum consequatur. Eam certè ob caussam, non ex libris, narrationibúsque euulgatis modò, varietatem morum eruebat, & vel solus, vel cum amicis subiiciebat examini: sed diligentissimè etiam quotquot aduenirent ex dissitis locis, rogabat ecquid illeic gentium circa institura speciale notassent; ac si quoquouersùm qui discederent, vt notarent, adhortabatur. Hac verò ratione sic erat imbutus nationum omnium tam antiquis, quàm recentibus moribus, vt nihil penè noui renunciari posset; vtque apud omnes siue natus, siue conuersatus fuisse videretur; atque adeò ad bonitatem, qua sponte naturæ aduersus omneis effundebatur, id humanitatis genus adderet, quo cuiusuis demùm conditionis homines, tanquam fratres complectebatur; paratus omnibus prodesse, nocere autem nemini. Nam exosa quidem habebat vitia illa teterrima, impietatem, crudelitatem, malitiam, perfidiam, & vno

verbo cætera : sed humanam tamen naturam à prauitate seponens, & considerans, commiserabatur, quòd illa præ imbecillitate, excæcationéque non teneret virtutis viam. Scilicet homines non satis animum aduertere ad cupiditatum naturam, & ad germanos bonorum fineis. Si enim perspectum haberent, quàm pauca naturæ sufficiant, exularent dolus, & fraus, quibus superuacua quæruntur; &, si agnoscerent opum vsum, non exularent humanitas, honestas, moderatio, sine quibus societas, priuatáque vita continuò turbatur. Ad-hæc, Mathematicas arteis, quantùm poterat, excolebat; quòd altercationibus illis, de quibus antè dicebamus, minimè forent obnoxiæ; & mentem aliunde sic imbuerent, vt partæ per demonstrationem veritati assuefacta, ipsa veri specie non facilè deciperetur; ac demùm sui euidentia, certitudinéque eam voluptatem crearent, qua maior, & honestior, constantiórque esse non possit. Et non vacauit quidem scrupulosè singulis illarum partibus incumbere; sed nosse tamen voluit quæcunque præcipua, atque faciliora in omnibus fuerunt. Adamauit autem præsertim Astronomiam, quòd homo natus ad contemplandum, nihil possit maius, sublimius, excellentius, illustribus illis plagis inspectare. Deinde Geographiam, quòd illa, vnà cum Chronologia, Historiam maximè collustrent, præsténtque ne viri ingenui, ac aliundè literati, gerant sese pro pueris; quin potiùs in totius orbis, atque temporis quasi possessionem mittantur. Posteà Opticen, quòd per illam explicentur caussæ

tam multarum rerum, quæ apparent oculis, quæque vel mirabilia habentur, vel niſi habeantur, ſola familiaritas, & inconſiderantia facit. Heinc illum pictura mirè delectauit, eáque occaſione & Pictores aluit, & tabulas varias, imaginéſque obtinuit, quarum præſtantiam diiudicare, ſi quis alius, maximè nôrat. Frequenter verò teſtatus eſt, pœnitere ſe maximè, quòd à teneris vſque annis pingendi artem non didiciſſet; optaréque, ſi fieri poſſet, digitis duobus ſiniſtræ manus redemptam peritiam, qua dextra careret. Quippe tametſi tam in Patria, quàm extra illam imploraſſet Pictorum variorum induſtriam, effigiandis rebus, quæ occurrerent; nihilominùs neque ſemper adfuiſſe ſibi peritorum copiam, neque potuiſſe alienas manus adeò frequenter vſurpari, ac ſibi è re fuerat. Pari ratione Cælaturam, Sculpturam, Plaſticen amauit, ac artifices habuit, qui antiqua opera vel reſtaurarent, vel imitarentur. Pari quoque Architecturam, vniuerſéque Mechanicas, ſeu quæ machinis, organiſque artificioſis circa aquam, & cætera, res mirabileis exſequuntur. Pari etiam Agriculturam, & vt breue faciam, omnem artem, atque induſtriam: adeò ſemper illius mens non ad vnam quaſi Cynoſuram, aut Helicen; ſed ad omnium artium, ac diſciplinarum vniuerſum cœlum, obtutum intendit. Supereſt aliquid adiiciam de opinione vulgò effuſa, quòd componendis variis Libris, & tractatibus admouerit manum. Et ſanè haud negandum quidem, quin dudum ſpem multam feciſſet edendi in lucem Antiquitates Prouin-

ciæ, euulgandíque obſeruationes in numiſmata, ſelectáque alia priſcarum rerum monumenta : quin flagraſſet pridem deſiderio emittendi commentarios de Mediceis ſideribus, & Kalendario Conſtantiniano ; quin voluiſſet perfectum opus de ponderibus, & menſuris publici iuris facere ; quin multa quoque alia argumenta non affectaſſet : quoniam, vt nullum fuit genus laudabilis eruditionis, quod animi ſui amplitudine, curioſitatéque non fuerit complexus ; ita nihil propemodùm fuit, de quo aliquid ſcribere pereruditè non deſtinârit. Veruntamen nihil demùm fuit, cuius ſcriptionem fuerit aggreſſus ; ſi ea excipias, quæ, vt iam innui, in Epiſtolas tranſſumpta inſeruit : nam de libello quidem illo indigitato Squitinio quid ſentiendum foret dictum eſt ſuo loco. Is nempè optimus vir fuit, qui factum ſatis nunquam putarit, quantumcunque monumentorum aliqua de re obtinuiſſet : adeò vt toto quidem æuo congeſſerit varia de argumento quolibet ; ſed, quia quo plura nanciſcebatur, eò ſibi plura deeſſe cenſebat, nihil tandem digeſſerit, imò ne inchoârit quidem. Memini verò, cùm fatigarer à comprouincialibus circa Hiſtoriam Prouinciæ (an ſcilicet breui foret proditura) quæſiiſſe ex eo, quónam vſque vellet reſpondere me nihil aliud, quàm laboris quidpiam adhûc ſupereſſe ; ac tum ſubridendo excepiſſe illum, ideò intereſſe, vt opinio peruulgaretur de extrema manu breui imponenda Hiſtoriæ, quòd ea ratione plurimi deſiderantes ſui, ſuorúmve mentionem in illa haberi, maturarent vltrò confer-

re vetusta quæpiam monumenta; quæ sæcùs, ne rogati quidem, communicaturi non forent. Addo sperasse quidem illum, vt liceret demùm Belgense rium secedere, immensámque illam congeriem eò delatam euoluere, ac omnibus ritè digestis aliquid eruere, eáque ratione pertexere, vt mereri posse lucem videretur: attamen diffidisse quoque tam de sua valetudine, quàm (negotiis semper incurrentibus) de illa otij fœlicitate; memor præsertim, quod contigisset circa secessum nuperum, quò ne recluserat quidem scrinium circa memoratam historiam; tametsi Valauesius, qui auctor comportandi fuerat, sollicitaret, & se adiutorem, scribámque offerret. Quare cùm idem subuereretur; & omnia tamen perire nollet, id cepit consilium, quod iam diximus; vt ex occasionibus interdum subnatis, interdum quæsitis, Epistolas conscriberet, in quas præcipua quæque referret. Heinc dicere licet pleraſque exstare, quæ eruditionis refertissimæ pro totidem libris haberi, ac in lucem edi omninò mereantur. Huiusmodi complures sunt, in quibus de rebus antiquis, ac rebus naturæ mirabilibus ita disserit, vt nemo non inde erudiri possit. Minimè autem grauabatur, quæ rara habebat eius generis cum viris & bonis, & amicis communicare; quoniam eruditos semper deligebat, qui exinde proficerent, & in elaborandis variis operibus adiutarentur. Perinde enim esse censebat, seu ipse, seu alij publica illa facerent; si modò ea iudicarentur, quæ legi vtiliter possent. Quin etiam sperabat, ac profitebatur, vbi illa inserta forent cæ-

terorum operibus, tantò vtiliora futura, quantò per manus eruditas illustriora euaderent. Se nimirùm non alio fine quærere, & suggerere, quàm vt essent irritamenta præclaris ingeniis, ad comminiscendum meliora. Esse enim se imparem, qui fœtum maturum, elegantémque produceret, aut articulatim lambendo formaret; fœlicem satis, si quomodocunque parturientibus obstetricaretur. Solebat proinde, etiam non rogatus, cuiuis scribenti ita adesse, vt nihil non subministraret, seu ex propriis obseruatis, seu ex cimeliis (non suis modò, sed aliorum etiam ob eam caussam impetratis) seu ex MSS. quos nisi haberet, ex Bibliothecis quibuslibet obtinere satagebat. Ne memorem, quòd neminem ad scribendum quidpiam de re quacunque idoneum, non sollicitauerit, impedimenta, si quæ forent, amolitus non fuerit, pecuniam, libros, & alia, si quæ opus essent, non fuerit largitus. Sed de Epistolis dicere vt pergam, sunt etiam dignissimæ typis Morales complures, quibus consolatur, hortatur, dissuadet, aliáque miro cum lepore, ac energia exsequitur: sed nusquam, vt puto, facundior, quàm dum literatos viros admonet, vt à simultatibus caueant, à conuitiis, dicteriisque mordacibus abstineant, antiquitati honorem habeant, nec sine specie aliqua reuerentiæ ab ea discedant: iudicium de rebus obscuris, atque controuersis non præcipitent; ambigua pro certis neque complectantur, neque diuendant; proferre sua potiùs, quàm euertere aliena affectent; non eos imitentur, qui iter facturi immorantur in egerendis quotquot occurrunt

currunt lapidibus, aut fasciculum rosarum lecturi, spinas priùs omneis ex roseto demetunt; parcant, excusent, eleuent, si quid peccatum ab aliis; cogiténtque, ecquisnam tandem dignus laude censendus sit, si impeccabilis duntaxat laudandus; gratè potiùs excipiant, quòd illi glaciem secuerint, calleísque asperrimos complanare saltem tentârint: agnoscant nihil esse initio perfectum, neminémque suos conatus collaturum in publicum, nisi aliquam potiùs gratiam, quàm reprehensionem sperârit: meminerint se homines esse, & lapsibus quoque obnoxios, ac eo nomine merituros, vt sibi quoque ignoscatur, si ipsi in alios æqui fuerint; atque id genus alia, quæ referre prolixum foret. Sunt quoque Epistolæ aliæ, quibus commendat, petit, excusat, gratulatur, expostulat, cæteráque similia agit, tanta venustate, & gratia, vt desiderari nihil possit; adeò natus fuit seruando decoro, excogitandis rationibus, affectionibus commouendis. Prætereo autem illum perrarò Latinè scripsisse; ac vsum præsertim Gallico sermone, aut Italico, cuius suauitatem, veneréque omneis suis non modò Epistolis, sed colloquiis etiam cum viris Italis expressit. Ac talis quidem ille Vir fuit. REDEO iam ad tempus, quo prædximus 1637.
ipsum incidisse in lethalem morbum. Taceri verò primùm non debet, percrebuisse Romæ ante paucos menseis rumorem de illius morte, indeque Parisios etiam peruenisse: vnde Valauesius illeic tum degens, literas dedit congratulatorias, & meliorum votorum plenas. Non silendum etiam, quòd ipse

1637. Peireskius, quatriduo priusquàm decumberet, huiusmodi somnium nobis enarrauit. Videbar, inquit, audire Sacrum in Sacello Palatij, cùm prolapso fastigio, contignationeque effracta, ipse, aliique Senatores, ac Sacerdos obruti sumus. Cùm verò ad strepitum primum vellet Sacerdos expauefactus sacrificium deserere, Ecquid, inquam, times, ô bone, qui Deum habes præ manibus? Quanquam hæc attingo, non vt videar portenta quædam congerere (vt solent multæ fabulæ pari occasione narrari) sed ne ad finem properanti prætermittatur aliquid, quod singulare videri possit. Cæterùm enim fabulas dixi, quæ referuntur vulgò similia; quòd nisi planè falsa sint, occasione saltem leui detorqueantur, & mero casu potiùs contingant, quàm ex instituto naturæ, cui maiori curæ non est sapiens, quàm morio, clarus, quàm obscurus. Quod ad memorata certè attinet, non hac sola vice rumor similis de Peireskij morte fuerat euulgatus, vt suis locis attigimus; potuit autem tantò faciliùs occasionem accipere, quantò sæpiùs auditum est ipsum cum morbis colluctari. Aliunde dies non multi erant, ex quo tectum Palatij magna ex parte conciderat: quare nihil mirum, si is casus animo Peireskij infixus sui speciem, vt vulgò fit, inter dormiendum excitauit; sed mistis aliis circumstantiis, ob factam aliarum specierum intercedentium confusionem. Vtcumque sit, inualescebant tota vrbe malignæ febres, eámque ob causam, cùm nullum sibi prætermissum officium vellet, non itabat modò ad Præsidem primùm, ciusque

vxorem iam conualescenteis, vt retulimus; sed aliis 1637.
quoque frequens aderat, de quorum salute sollicitus erat. In iis fuêre & Franciscus à Sancto Marco laudatus Senator, cuius amorem ingenuum, constantémque summè colebat; & Gregorius Francus familiaris medicus, in quo artis peritiam, lenitatémque morum amabat; & Natalis Galliardus raræ indolis adolescens, quem vt sperabat aliquando in iudiciis regnaturum, ita ob insignem affectum, quo erga bonas literas accensum nôrat, deperibat. Cùm essent & complures alij, ac morbi essent populares, & feruores augescerent, neque tamen ipse præterea aut abstineret à Senatu, aut à curandis amicorum, domesticisque negotiis, aut ab adiutandis studiosis, aut ab Epistolis scribendis, aut à disquirendis, atque obseruandis rebus variis; difficile sanè non fuit id, quod euênit, augurari. Accessit, quòd cùm inuisisset Massilienſem quendam amicum in diuersorio decumbentem, transferri illum in ædeis suas, vt nitidiùs, studiosiúsque curaretur, voluerit, ac sæpiùs ipsi adfuerit, & per ipsum quoque delirium, aliáque morbi symptomata arteriam attrectauerit, idonea verba dederit, de victu, déque omnibus necessariis ipsi rebus continenter prouiderit. Ac ille quidem tandem conualuit; verùm dum conualesceret, cœpit Peireskius malè habere. Dies erat Iunij decimus, cùm sub auroram expergefactus, vbi agnouit sese indusium, obsudoris frequentiam, tota nocte non commutasse (vt bis, aut ter debuerat) & persensit intereà cum leui sudore frigus horridiusculum, oculos aperuit; &

1637. cubiculi non ritè occlusam fenestram conspiciens, morbum sibi ipse præsagiit. Heinc cœpit capite dolere; sed surrexit tamen, & curiæ interfuit, amicósque, & ægros quosdam pro more inuisit, atque salutauit. Domum regressus, cùm dolor ille nihilo fieret remissior, prandere prorsùs recusauit, sperans (quod antè diximus illi non rarò successisse) fore, vt si integrum diem abstineret planè à cibo, & potu, ingruens malum auerteretur. Totum pomeridianum tempus aut sedit, aut decubuit; donec sub solis occasum inuisenti illum optimo Campinio occurrere voluit, tunicâ assumptâ, & post consertos multos sermones, ad limen domus deducere. Exeunte illo, aduenêre, salutauerèque Raymondus Maranus Guillelmi filius, & in eadem Tolosana Academia iuris professor, cum ingenuo adolescente Fratris consiliarij filio, quibuscum aliquandiù agendum in atrio, ac denudato capite fuit: cùm simul intereà de ipsis domo excipiendis curam agitaret, forétque multùm anxius, propter occupatam, quæ illis magis congruisset, ædium partem. Ægrè posteà conscendit gradus; & cùm se demùm recepisset in cubiculum, dolórque cum febre ingrauescceret, parum iusculi solùm hausit. Obseruârat, quoties à cibo, potúque prorsùs temperaret, nulla se laborare siti; quare tum, iusculo assumpto, sitire sese comperiens, haud boni esse ominis duxit. Die insequenti, quo festum fuit Dominici Corporis, rogatum misit, cuius suprà aliquoties meminimus, celebrem iuris antecessorem Hannibalem Fabrotum, qui cum hospitibus versa-

retur. Ipſe totum diem decubuit, ac præter febrim, dolorem renum, hæmorrhoidúmque perſenſit. Die alio ſecta ipſi vena, & perſeuerante febre, balneari aqua interdictum. Sub veſperam decimi tertij dolor capitis, cum febre increuit. Sequente paullò meliùs habuit, voluítque redeunte Pariſios curſore, qui à Valaueſio literas detulerat, manu ſua reſcribere: attamen poſtquàm ter tentauit, térque calamum, cuius vitium eſſe opinabatur, commutauit, tertio tandem verſu ita manus hæſit, vt illa poſtrema ipſi fuerit ſcriptio. Cùm interim Ioanni Saluatori, quo medico tum vtebatur, de apparanda potione ægrè conſenſiſſet, hauſit illam proximo mane: & ſe ab ea non malè habens, in curas varias incubuit. Die decimo ſexto literas ad Fratrem dictauit, quibus morbum extenuaret; & ſub noctem tamen apparuere illi ad dorſum frequentiſſima exanthemata ſatis magna, ac rubicunda. Subſequutum eſt febris incrementum, & nox inſomnis penitùs. Heinc die alio ſub veſperam eductus eſt ſanguis ex interiore dextri pedis ſuffragine, vt auerteretur delirium, quod in morbis huiuſmodi & frequens, & vehemens erat. Ac die quidem conſequente, qua iam difficilior facta reſpiratio, tentatus delirio non fuit; ſed fuit tamen decimo-nono, agnoſcente me, ac veſtigia eruditionis obſeruante. Die vigeſimo, quo non tanta fuit, quanta ſuperioribus, ſtranguria, aliquantò ſe meliùs habuit; niſi quòd à meridie delirium apparuit paullò ſenſibilius; tametſi id fuit ſemper eruditum, mihíque duntaxat perſpectum. Nimirùm & 1637.

1637. me ferè vnum alloqui volebat, & parùm prorsùs loquebatur, & submissè, difficilè, ac lentè expromebat verba. Die sequente delirium fuit adhùc vehementius : sed vehementiore nempe facta febri, per quam denuò apparuerunt plurima exanthemata; & qua nonnihil visa remitti, cucurbitulæ applicitæ fuerunt. Cùm videretur proinde tam Saluatori, quàm Prisio Insulano medico periculosè laborare, prouidendum nobis fuit, ne absque salutifero viatico exiret è viuis. Re illi proposita, annuit, Sacrumque prætereà intra cubiculum audire die vigesimo secundo optauit. Quare memoratus Minutius, ex Minimorum ordine, licentiâ ab Archiepiscopo impetratâ, & Sacrum fecit, & Sacramentum Eucharisticum illi ministrauit. Excepit priùs confessionem optimus Rector Congregationis Oratoriæ Iacobus Resius, qui pridem, dum ille incolumis foret, excipere consueuerat. Peracta hæc sub horam nonam, cùm ille continenter sellæ insedisset, cui imponi se iusserat, vt facere posset vrinæ dimanationem faciliorem. Defessum nimis arbitrabamur, cùm loco emoueri renuit, semouerique arbitros iussit, vt capita quædam Testamenti dictaret. Præcipua fuêre, Velle se condi in Maiorum sepulcro; intra Sacellum videlicet Ecclesiæ Dominicanorum, quod ad cornu læuum maioris altaris. Legare ipsis Dominicanis libras turonicas trecentas, Oratorij Patribus mille. Mihi mathematicos libros omneis, cum instrumentis omnibus, & ex libris cæteris, arbitratu meo volumina centum, cum Vendelini effigie. Scipioni Pererio, in

pignus affectus, Florentinorum Pandectarum exem- 1637.
plum; Hannibali Fabroto volumina de iure ſex, pro arbitratu deligenda; Balthazari Viaſio ſex numiſmata, pro eius delectu; Arthuro Oliuario ex antiquis annulis vnum; Bonifacio Borrillio iconem Rubenij. Nepoti, luſtricis filiolis, viris officioſis, famulis (quos inter meminiſſe voluit Antonij Agarrati, operam mihi inter obſeruandum res cæleſteis conferentis) ſummas pecuniæ varias. Illi, quem ad aurem Fratri nominârat (euentus autem Cardinalem Barberinum fuiſſe probauit) Pentateuchum Samaritanum. Hæredem inſtituere Fratrem, & teſtamenti curatores Honoratum Agutium Senatorem, & mox nominatum Balthazarem Viaſium. Id cùm in acta fuiſſet relatum, publicatúmque ſub veſperam, ſubſcribere ipſe, præ debilitate, non potuit. Vrina interim retenta, tumórque magnus, ac intenſus ad ipſam veſicæ regionem ſubortus. Die vigeſimo tertio manè, ſatis quietè ſe habuit, ægréque tulit fomenta quædam tumori illi applicari. Circiter meridiem hortatus eſt me, ne Solis altitudinem inobſeruatam præterirem; meminítque interrogare, ſolſtitium-ne exactum foret. Non multò poſt verba delirij; ſed curioſi ſemper, atque eruditi. Sub horam quartam, educenda chirurgi ope vrina fuit. Is, cùm cereâ candelâ vſus nihil proficeret, catheterem, ſeu organum Algaliam dictum vſurpauit. Et ſatis quidem tum deriuatum; ſed immenſo viri labore, qui, cùm ſtare ipſe non poſſet, continendus erectus fuit. Cùm non-nihil interquieuiſſet, epiſtolium ad fratrem di-

1637. ctauit: ac post horam nonam chirurgus iterùm vrinam eduxit: verùm parùm abfuit, quin deficeret, tanto dolore, tanta simul lassitudine fuit affectus. Die tandem vigesimo quarto, ac sub ipsum exortum Solis, rogauit illum Minutius, num sibi extremam Vnctionem administrari pateretur. Annuit se id etiam optare; & cùm paullò pòst Parochum adesse renunciauimus, Valdè sum ipsi obstrictus, inquit. Tum innuens vt aurem sibi admouerem, mandauit curarem libras duodecim Parocho exeunti donari. Sic semper sollicitus fuerat de persoluendis tam medico, quàm chirurgo in quaternos dies honorariis. Cæterùm, cùm absolutiones à Parocho pronunciarentur, ipse sponte, ac manu sua sese crucis signo communiit. Testatus est etiam oblectari se, cùm inunctio perageretur. Adstiti deinde, ac iussi bono esse animo: nam si DEVS quidem hanc vitæ, laborúmque metam præscripsisset, fortiter ferendum, sequendúmque Ducem, quo solitus erat animo infractos. Hæc autem ad verba annuit leniter. Pronunciauit posteà Minutius generalem absolutionem; &, cùm proposuisset dimittendum aliis, vt vellet sibi à Deo dimissum, quicquid in ipsum peccauerant; respondit statim, ita esto. Interim regio abdominis, quam prætumidam, intensámque iam diximus, emolliri non-nihil visa, ita deinceps tensa est, vt questus fuerit se suffocari. Abnuerat à die superiore cataplasmata; tum autem superueniens Resius, vnà cum Minutio, rogauit, vt DEI amore applicationem pateretur. Ille autem, quia ergo vobis ita videtur, ita fiat.

fiat. Non longum tamen pertulit tempus; sed amo- 1637.
ueri breui pòst iussit, suffocari se interim conquestus. In remedium ergo ciendæ vrinæ quæsitus chirurgus; sed is in villam nescio quam, aut quid acturus discesserat. Requisiti alij, vel manum adhibere ausi non sunt, vel destituti organo fuerunt. Iussit interèa se sellæ imponi, verùm, demissis pedibus, sustentare se iam ampliùs nihil potuit; imò supra sellam ita est collapsus, vt deiecto collo, distortísque oculis visus fuerit nobis animam efflare. Restitutus lecto sic vireis resumpsit, vt potuerit adhûc de suffocatione queri. Aduenêre tum primus Præses, ipsiúsque coniunx, qui cursorem nouum ad chirurgum euocandum instigârunt. Accersito interim alio, in excensu lecti constitutus fuit; sed chirurgo frustrà adnitente, ob corrugatum præputium, catheterem inducere, est iterùm planè collapsus. Resumpserat aliquid virium, cùm chirurgus alius sub meridiem redux organum vix tandem intrusit, vrinámque frustrà excire tentauit: ac ipse defecit iam tertiùm, lectóque licèt repositus, parùm virium recuperauit. Verbum certè nullum deinceps emisit; tametsi creberrima illa, difficillimáque respiratio visa est interdum vocalis. Heinc à Resio admonitus, vt Seruatoris IESV nomen salutiferum pronunciaret, obsecundare non potuit; & rogante illo, vt signum pietatis, quale posset, ostenderet, ostendit aliquoties, oculis sublimè elatis. Denique tot laboribus, doloribúsque conflictatus, animum DEO reddidit, paullò ante horam à meridie tertiam: cùm vixisset annos LVI, menseis VI, dies

1637. XII horas XX. Ab exceſſu, curauit Nepos perhonorificum apparari funus. Et quia tum domi verſabatur plaſtes, ſculptórque egregius Petrus Pauillonus, quem ὁ μαχεῖτης ante duos menſeis Roma redeuntem detinuerat, vt & truncam Dianæ ſtatuam, & Tripodem lacerum, & opera alia marmorea reſtitueret; ideó vſutpata illius induſtria, vt gypſeum plaſma deformaretur ex totius oris dimenſionibus, quò deinceps ſtatua quam-ſimillima ex marmore conficeretur. Medicis quoque viſum eſt parteis corporis internas ſpectare, vt mortis cauſſam, licèt non foret prorsùs obſcura, perſpicerent. Itaque nocte conſequente in id incubuerunt, exſectóque cadauere, deprehenderunt cor, iecur, pulmones, cætera non malè affecta: veſicam verò parte anteriore id contraxiſſe vitium, vt madefactæ papyri inſtar, vel leui tactu diſcerperetur. Heinc creditum illam ab vno, alteróve die diſruptam, vrinámque proinde effuſam in regionem abdominis, memoratum illum tumorem creaſſe. Poſtica pars ſana, & integra magis: in fundo autem copioſum phlegma, cum atenulis non admodùm multis. Ad ſphincterem caruncula, calloſáve ſubſtantia fuit, quæ infernè lunulata, & triente propè digiti denſa meatus orificium obſtruebat. In ſiniſtro rene nihil inſolitum: at in dextro fuêre arenulæ multæ, cum pleriſque calculis, ex quibus tres maiores viſi; vnus quaſi amygdalum: cæteri duo quaſi lupini. Ex hac ergo cauſſa nephritis ad dextrum latus fuerat; vt ſtranguria ex obturato per caruncularn orificio. Inſequenti die,

qui fuit VII. Kal. Quintileis, elatum funus magnâ 1637.
pompâ, magno omnium bonorum luctu; conditúmque fuit, dum sacra solemni more peragerentur, in illo maiorum conditorio, ad ædem Diui Dominici, vndecimâ horâ ante-meridianâ. Aberat magno suo dolore Valauesius frater Parisiis, cùm triste fatum nuntiatum est. Præter enim acerbitatem, desideriúmque erepti carissimi capitis, mœstitiam auxit, quòd assidere laboranti non contigisset, quòd non fouere deficientem, non satiari vultu, & complexibus, non mandata excipere, non extremas voces, quas penitùs menti figeret, audire. Qui illi casum aperuere, literásque nostras simùl reddidere, fuêre Fratres illi Puteani, quibus amicis optimis Fratrum vterque semper est vsus. Ex iis natu maior Petro Seguierio Cancellario carus, rem illi nunciandam suscepit. Cùm ipsum verò offendisset magnâ frequentiâ circumseptum, &, rogatus num quidpiam vellet, quid esset rei significasset; tum ille, secedamus inquit, grauiorem enim casum narras, & vir ille maior, affinísque carior nobis exstitit, quàm vt obiter dolendum videatur. Valauesius autem, consternatus licèt, generosè tamen animos resumpsit, & Cardinalem Lugdunensem conuênit, qui ipse quoque pro amore, quo erga Fratrem fuerat, testatus est insignem luctum. Accessit etiam ad maximum, & toto orbe, totóque æuo celebrandum Ioannem Armandum Plesseum Cardinalem Richelium, qui & copiosè significauit quàm caram haberet τῦ μακαρίτου memoriam, & Abbatiam Aquistrienſem vltrò

1637. collatam voluit eius ex sorore nepoti, ac Præsidis rationum primi Henrici Seguirani filio. Aduenienſ deinde post vnum, alterúmve mensem in Prouinciam, nihil potiùs habuit, quàm iusta persoluere, adesséque etiam exsequiis, quas, constituto Cenotaphio Riantienses celebreis fecerunt. Scripsit quoque illicò Genuam, vt marmor inde aueheretur, erigendo monumento, quod & Fraterno nomini, & amori mutuo esset consentaneum. Cæterùm statim percrebuit rumor, interiisse Peireskium, quà orbis patet literatorum; qui vniuersè perculsi sunt, quasi Parente, ac Principe rei literariæ defuncto. Nempe cùm omnium spes foueret, animos omnium erigeret, omnibus præsidio, & auxilio esset; non potuêre omnes non frangi, concideréque animis, quasi subducto spiritu, quo vniuersi animabantur. Statim autem dico: nam ecce Lugduno etiam Batauorum, III. Eidus Iulias datæ à Salmasio ad Puteanos literæ sunt, quibus se ineptum ad omnia ex renuntiata morte perscripsit. Et ne præteream quæ subdidit, *Impar sum*, inquit, *animo firmando, qui animo planè despondeo, studiáque nullo habeo loco, ex quo ille non supersit, qui ipsorum fautor, promotórque erat. Ac temperaretur quidem desiderium, si licuisset superstiti testatum facere affectum, quem ob collata beneficia merito iure conceperam: nunc autem est mihi moriendum ingrato, quandò ille est grati animi significationi præmortuus. Quod possum, illud supersit, vt ipsius memoriam veneratione prosequar, & scriptis meis ea transmittam testimonia in posteros, quæ incomparabilis virtus, meritáque nunquam*

satis æstimanda deposcunt ab homine, qui illum, dum vixit, suspexit, pluráque ab ipso beneficia, quàm abs quoquam mortalium tulit. Sed dicere plura non possum, quin effluam totus in lachrymas, & necesse est stylum heic abrumpam. Ecce aliunde literæ Româ postridie eas Eidus conscriptæ à Naudæo sunt, quibus hæc inter cætera, *Heu rerum vices! heu fata infanda! heu mors acerba, & infensa bonis omnibus, quæ gestienti lætitiæ intercessit; viro illo incomparabili, tunc cùm nihil minùs, quàm de eius obitu timebatur, è viuis sublato! Vbi enim crinitum sidus effulsit? vbi de cœlo intonuit? vbi terræmotus, & fragores insoliti, spectráque, & portenta apparuerunt, in eius viri, omnium maximi, omnium optimi, sapientissimique interitu? sanè ludunt nos,* &c. Alias prætereo literas, in quibus illa passim leguntur, *Nulla ferent talem sæcla futura virum.* Et, *Quando vllum inuenient parem?* Et, *Occidit igitur spes nostra? occidit Sol noster? occidere Charites? occidere generis humani deliciæ? occidit ille, Solus, qui tristeis hac tempestate Camænas Respexit?* Alias etiam prætereo, quibus amici, eruditíque, in quorum pectoribus candor, & gratitudo inhabitat, vt dolorem testati sunt, sic consolationem mutuam adhibuerunt. Perueněre ad me complures; sed principem locum eæ tenent, quibus Io. Ludouicus Gayus Balzacus, celebris ille scilicet, cui nemo non Gallicè modò, sed Latinè etiam scribentium elegantiæ palmam non facilè cedat, singulariter parentauit. Prætereo rursùs Epicedia, Epitaphia, Threnos, Encomia, Elogia, quæ tam prosa, quàm carmine, variísque linguis sunt euulgata; sed Latinè potissi- 1637.

1637. mùm, à Grotio, Rigaltio, Dumayo, Gothofredo, Gaffarello, Billono, & aliis; ex quibus nemo succenseat, si honoris caussa Viasium seponam, qui vt Peireskium summè coluit, ac summo illi in pretio fuit; ita se impigrum exhibuit in condendo poëmate, quo laudes viri egregias prosequutus est decentissimè, copiosissiméque. Quanquam operæpretium erit, si præterea selegero, attexucróque Epitaphium, quod à Rigaltio contextum est, quódque Valauesius delegit, vt monumento incidatur. Id igitur ita se habet.

HIC. SITVS. NICOLAVS. FABRY. PEIRESCIVS.
AMPLISSIMI. ORDINIS. IN AQVAR. SEXT.
CVRIA. SENATOR.
CHRISTIANAM. RESVRRECTIONEM. EXPECTAT.
RECONDITISSIMOS. ANTIQVARIÆ. SVPELLECTILIS. THESAVROS.
SAGACITATE. CONSILIO. LIBERALITATE.
CVNCTIS. ORBE. TOTO.
DISCIPLINARVM. STVDIOSIS. APERVIT.
DOCTISSIMIS. VNDE. PROFICERENT. SÆPE.
MONSTRAVIT.
MIRA. BEATITATE. FELIX.
SECVLO. SATIS. RIXOSO. NOTISSIMVS. SINE.
QVERELA. VIXIT.
VIII. CAL. IVL. ANNO. CHR. CIↃ. IↃC. XXXVII.
ÆTATIS. SVÆ. LVII.
OPTIMO. VIRO. BONOS. OMNES. BENE.
ADPRECARI. DECET.

Enimuerò præterire non decet funebreis honores

Romæ habitos ; cùm vel reticeri non debeat callida virtutis æstimatio , qua viri sapientissimi etiam hominem Transalpinum con decorandum esse censuerunt. Cùm enim & Pontifex Summus, & Cardinalis Barberinus, & cæteri magni, ac eruditi homines non sine ingenti dolore lugubrem casum accepissent; placuit honores decernere, quibus virum de nomine, orbéque Romano , atque literario benè meritum, exornarent. Cooptatus fuerat, dum in viuis esset, ac tametsi absens, in eam, quam vocant Humoristarum Academiam : celebrem nempe societatè eruditiorum hominum, quorum concio bis quoque mense ita cogitur, vt, magnâ aliunde frequentiâ, Academicorum vnus orationem pro suggestu habeat , recitent alij poëmata , elucubrationésque alias eruditis auribus dignas. Itaque visum in eo conuentu publicos honores Peireskio deferre , institutis licèt reclamantibus, quibus id honoris conceditur solùm Academiæ Principibus; adeò vt totis quadraginta annis, consequuti ipsum non plures, quàm sex, iísque Principes memorentur. Sed cuicit nimirum fama , splendórque eximiæ virtutis; cuicit summi Cardinalis singularis propensio : cuicit Camilli Columnæ Academiæ Principis generosa humanitas ; cuicit Academicorum, quorum suffragia inita sunt, admiratio, & obseruantia. Indictus proinde est dies ad XII. Kal. Ianuarias, quo parata subsellia, tapetibúsque pullis instrata, vna cum suggestu, & imagine τῦ μακαρίτου, conspicuo loco. Conuenêre autem præter Barberinum, fratrémque Antonium , Cardinales Bentiuo- 1637.

1637. lus, Cueva, Biscia, Pamphilius, Pallotta, Brancatius, Aldobrandinus, Burghesius: ac cæterorum perillustrium, doctorúmque hominum multitudo tanta, vt illi capiendæ aula non suffecerit. Et carmina quidem in defuncti laudem Italicè, Latinè, Græcè recitârunt lectissima totius vrbis ingenia: funebrem verò orationem copiosam sanè, & elegantem pronunciauit Ioannes Iacobus Buccardus delectus ad id muneris, tum ob raras ingenij dotes, tum ob amorem patrium, specialémque erga Maneis dilectissimos affectum. Præcipua eius orationis commemorarem capita; sed ea aliquoties edita iam est, vnà cum nuncupatione Cardinali maximo facta, cúmque subiuncta Epistola ad Luillerium iam memoratum. Accessere verò editioni Romanæ non recitata modò illa ab Academicis carmina; sed literæ etiam Naudæi, quarum mentio facta iam est; & fasciculus præterea insignis Elogiorum funebrium, quæ, quòd totius propè orbis idiomatibus sint expressa (quadraginta enim, proximéve sunt) ideò titulus ipsis ΠΑΓΓΑΩΣΣΙΑ, siue *generis humani* Lessvs *in funere delicij sui.* Cúmque ea editio probari deberet Magistro sacri Palatij, præiuit ecce, declarauítque censurâ suâ Lucas Holstenius, illam *Buccardi laudationem disertè, & eleganter, atque ea prorsùs puritate, ac eandore scriptam, quo summus ille, & incomparabilis vir semper vixerat; & Epicedia à clarissimis, ac præstantissimis viris conscripta, hoc est ipsas Musarum lacrymas limpido, & erudito Romanæ Academiæ humore in Peireskij funere manantes ad tanti viri memoriam posteritati consecrandam*

secrandam typis excudenda ; cùm hominis ad bonas literas, arteisque iuuandas nati exemplum sanè illustre obioculos ponant. Atque hæc quidem Romæ peracta paullo fusiùs commemoro : quoniam ea fuit quasi Apotheosis, quam totius Orbis applausus excepit. Nam licèt nemo eruditorum non totis votis optauerit, vt Peireskius fuisset diuturnior recreator hominum (quod olim dictum de Principe) quàm maturior Diuorum comes : attamen placuit omnibus exhibitos illi post mortem honores in eo theatro, cuius fuerat dignissimus creditus, dum esset in viuis. Ac fortassis quidem, si esse contigisset superstiti, fuissent tandem amplissimi, non expetenti licèt, delati ; verùm ij nihil poterant gloriæ illius addere, qui suffragiis communibus fuit semper quam-maximis dignus. Quin etiam, vt fuit semper ditior iis, quas contempsit opibus : ita glorioſior honoribus, quos ambire est dedignatus. Quare & licèt medio in spatio integræ ætatis ereptus, quantùm tamen ad gloriam spectat, æuum peregit longissimum ; qui virtute sua obtinuit famam nominis sempiternam. Quippe donec supererunt, qui bonas literas amabunt, memoriam illius carissimam ducent, cuius amorem in literas, & munificentiam erga literatos, per omneis respersam libros contuebuntur. Multorum passim meminimus ; sed reticuimus longè plureis, etiam ex inscriptis eius nomini ; quoniam obrutis rerum copiâ, visum satis est ea seligere, ex quibus, quæ essent in oculis omnium, monstrata intelligerentur. Vnum reticere non licet, quod huius loci est proprium ;

nempe Auctores plurimos consecranda illi destinasse sua opera, quo tempore est fatis functus. Fuêre inter illos Campanella, Liceti, Hortensius, Buccardus, Arcosius, & quis tandem non? Quid putas verò præstitum fuisset, si contigisset illi ætatem maturiorem attingere? Plurima sanè, & maxima censeri possunt ea, quæ peregit: at sublatus tamen tunc est, cùm inciperet iam seipsum præclarissimis facinoribus superare. Iam enim plureis sibi vias aperuerat in omneis Europæ Prouincias: in Asiam, ac totum Orientem; in vniuersam Africam, & ad extremam vsque Æthiopiam; in vtramque Americam, & incognitum etiam Orbem; adeò vt iam posset vberiùs quacumque patet genus humanum, commiscere mortaleis omneis literarum commercio; & literatis omnibus expetita omnia librorum, aliarúmque quarumuis rerum subsidia facere in promptu. Sed de iis quidem, quæ fuerant illo superstite futura, DEVS optimus viderit. Luctum certè maximum fecit; cùm Gubernatorem eripuit, qui tenebat clauum Nauis literariæ, vel potiùs ipsam Cynosuram, in quam eruditi omnes respectabant; non substitutâ interim aliâ, ad quam ora obuertant sua. Nam sunt quidem, qui opibus, auctoritate, gratia, certum genus eruditionis, eruditorúmque adiuuent, ac foueant: verùm nemo est, qui, illius instar, quoslibet, vbiuis sint gentium, studio prosequatur ardentissimo; curas in id omneis conuertat, nihílque non posthabeat; peculium in eam rem exhauriat, liberalissiméque profundat; fide sit apud omneis magna, & occasiones

benefaciendi voluntate, induſtria, fœlicitate maxima captet. Vix certè credibile eſt exoriturum vnquam virum, perinde natum, comparatúmque. Nam & quamuis ſuperior ætas, fœlicitate ſæculi oppidò perrara, produxerit triumuiros illos, Pinellum, Velſerum, Molinum, ſingulari ſtudio in omne literatorum nomen propenſos: Peireskius tamen ſuperuênit, qui ſingulorum virtutes ita eſt complexus, vt omnium laudes, quaſi infra ſe poſitas, prægrauaſſe videatur. Quin-etiam, cùm ante claros illos viros, vix pauci memorentur Reges, Imperatoréſque, qui pari affectu ducti fuerint; videtur Peireskius alia nulla re, quàm opum amplitudine, oſtentationéque inferior. Cenſuêre id certè viri eruditi, cùm verè regium, magnificúmque eius animum commendantes, & exemplar beneficentiæ nunquam intermoriturum agnoſcentes, prædicauêre eum occupaſſe deſtinatam Regibus gloriam; ac ipſo quoque Mecœnate tantò fuiſſe laudabiliorem, quantò Auguſtum non habuit, cuius fauore, largitionéque benefaciendo vteretur. Atque is demùm verus eſt fructus, quem ille conſequutus eſt, vt gratam ſui recordationem in illorum pectoribus conſecratam reliquerit, qui ipſum cœlo exæquantes, in omnem tranſident poſteritatem. Splendorem quærunt alij amplificandis Imperiis, ducendis exercitibus, exhibendis ſpectaculis, Mauſolæis, Pyramidibus, aliiſque id genus exſtruendis; ſed illos tamen velut inglorios, & ignobileis obliuio tandem obruit; aut, ſi quæ memoria eorum ſupereſt, vel deſpectui eſt, vel

affectu caret. Ii soli, qui benefaciendo nomen, decúsque comparant, immortalitatem sic adipiscuntur, vt nemo vnquam sine ardore, tacitóque sensu gratitudinis meminisse illorum possit.

Hac *iêre via omnes Proceres, ad quorum amorem post tot sæcula nos historiæ lectæ pelliciunt; hac tu vadis cœlesti passu, Ludouice Valesi, Principum optime; cuius immensa bonitas sentiri à nobis, non exprimi potest. Haud abs re sanè sum ominatus, tam caram tui memoriam, quàm Timoleontis perennaturam: tulisti me enim, satis memini, de exacta illius vita apud Syracusios, quibus præerat, differentem. Quippe, neglectis rebus tuis, in eam curam totus incumbis, vt laborantem Prouinciam sustentes, foueas, subleues, & (si liceat per tempora) in pristinum etiam splendorem restituas. Perge modò tam tui amanteis, tam in te propensos demereri populos; ij nempe sunt, qui etiam-num Renati illius, ex tua prosapia, Regis optimi, ac beneficentissimi, renascentem gloriam propagant, & colunt. Sed vt concludam,* Hæc *tandem sunt, quæ te iubente, ac aliis variè efflagitantibus, de Peireskio dicenda habui. Non deprecor veniam, quòd extremam manum seriùs, quàm optâris, imponam: nosti enim diuturnum morbum, diuturnioréque reliquias, quibuscum est anni dimidium exactum.*

Vix iam certè ſum ab iis liber, vt credere poſsis opuſculum hoc valetudine dubiâ lucubratum fuiſſe, atque idcircò nihil eſſe mirum, ſi animi cum corpore languentis præ ſe ferat notas. Qualecumque id fuerit, animi ſaltem erga te obſequentiſſimi teſtimonium feret. Ipſe intereà me comparo, vt ad te (quandò pro tua illa rariſſima humanitate ita videtur) quam-primùm redeam. Tu benè vale, Principum decus. Abſoluebam Diniæ, XII. *Kal. Mart. anno ſalutiferi partus* CIↃ. ↃIC. XXXIX.

FINIS.

Errata quædam Typographica.

Paginâ.	*Lineâ.*	*Lege*
14.	12.	Tendæ
47.	21.	tempore tamen
80.	*vlt.*	quovſque
141.	*vlt.*	roſimilius,
157.	18.	ſicque
203.	11.	pro
207.	15.	mortis ſubditos
245.	8.	ſquammoſæ
250.	16.	ampliùs
257.	23.	ſemidiametris.
272.	13.	quidam
302.	26.	propiores.
392.	20.	fracto.

RERVM ALIQVOT PRÆCIPVARVM INDEX.

QVÆ AD SERIEM VITÆ PEIRESKII POTISSIMVM SPECTANT.

MAIORES, pag. 11. & sequentibus. *De Patre*, 14. & alibi. *Moritur*, 206. *De Matre*, 15. *Moritur*, 18. *De Patruo*, 14. & alibi. *Moritur*, 108. *De Fratre*, 18. & alibi passim.

Superest, 395

Natales, locus, tempus, initiatio, nomina, 14. & sequentibus.

Indoles, ac Mores, 19. & passim toto opere. Ex professo autem, copioséque à pagina 331

Ingenium, ac Studia, 20. & sequentibus, ac passim toto opere. Specialiter verò, ac fusè à pagina 357

Gubernaculum literarum arreptum, 50. & sequentib.

Doctoratus adeptio, 69

Senatoria dignitas, 71. 100. Vide etiam de ea, 196. 248. 262. 309

Abbatia, 168. 9. 395

Profectio in Italiam, 20. & sequentibus. *Commoratio Patauij*, 28. & sequentib. *Excursus Venetias*, 31. *Romam*, 33. *Neapolim*, 41. *Reditus Patauium*, 45. & seq. *Reditus ex Italia*, 59. *Commoratio Monspely*, 61. & seq. *Reditus*, 69

Profectio I. Parisios, 82. *Excursus in Angliam*, 88. *In Hollandiam*, 91. *Reditus per Flandriam*, 95. *Reditus in Prouinciam*, 98

Profectio II. Parisios, 138. *Reditus*, 143

Profectio III. Parisios, 155. *Reditus post septennium*, 193

Secessus Belgenserium, 231. *Reditus in vrbem*, 261

Amici, quorum foret nimis operosa enumeratio, passim vbique,

Elogia à claris viris, toto passim opere.

Morbi, 21. & passim. *Grauiores*, 77. 153. 208. 248. 254. *Extremus*, à pag. 285

Mors, 393. *Funebres honores Romæ habiti*, 399. 400

Quæ ad rem Antiquariam, ac Historicam.

A

Acus antiquus, pag. 291
ΑΒΡΑΞΑC *Basilidianorum Hæreticorum vox*, 35
Acia mollis apud Celsum quid, 297
Æs grave, 62
Ætion, insignis gemma, 90. 109
Amethystus insignis, 85
Antiquariæ rei studium quale esse debeat, 373
Aquense Collegium, Universitasque, 68. 69. 72. 76. *Aquenses Consules iidem Provinciæ Procuratores*, 223. *Aquensis Palatij incendium*, 14. *Palatini auditorij contabulatio*, 102. *Poli altitudo*, 174
Ara Augusto dicata Narbone; & locus Taciti ex ea corrigendus, 64
Arabici Codices, 225. 262. 297. 298. 310
Arcus triumphalis Arausione, 64
Area, Olbia antiquorum, 11
Arelatense Pontificium, 209
Armorica lingua, 311
Argæus Cappadociæ mons adoratus, 48
Arrha genialis, seu annulus pronubus, 230
Assis partes, 61. 256. 374
Assisia Principum Christianorum, 215
Auenio, & Venascinus Comitatus quando, & quomodo in ditionem Pontificiam venerit, 104
Aurelianensis Ecclesiæ, & quarundam imaginum antiquitas, 88. *Aurelianensis puellæ actæ*, 84
Austriacam familiam ex Pharamundo masculâ serie non deduci ostenditur, 163. & seq.

B

Barberini Cardinalis Legatio in Galliam, 203. *Reditus*, 206. *Legatio in Hispaniam*, 207. *Reditus*, 210
Barcinonenses Comites, 151. 208
Belgicam, Teutonicámve linguam esse primam omnium quis contendat, 311
Biblia insignis antiquitatis, 167. 168.
Borysthenis Equi Adriani Tumulus, Epitaphium, Numus, 227. 228
Britannicæ linguæ antiquitas, eiúsque apud Gallos usus, 89
Brittania vox in numo, 97

C

Cameus, seu Achates insignis in Thesauro S. Capellæ de Apotheosi defuncti Augusti expositus, 178
Cameus alius in Cimeliarchio Imperatoris expositus de Apotheosi viuentis Augusti, 181

Campaniæ, & Latij loca quædam, 42
Canalis ex Druentia in agrum Arelatensem quando, & à quo derivatus, 224
Carthaginiensis portus, 40. *Carthaginiensium lex quædam,* 100
Censuum imminutorum causſa, moneta vſualis, 211
Cimbricam linguam esſe primam omnium quis contendat, 312
Clandeſtinorum coniugiorum prohibitio, 216
B. Clementis Epiſtola reperta, editáque, 269
Columnæ Antoninianæ, & Traianæ, 38
Conflagratio Baſilicæ Palatinæ Pariſiensis, 166. *Pontis Trapezitici,* 186. 187
Conſtantini Porphyrogennetæ Codex continens Excerpta inſignia ex Polybio, aliiſque hiſtoricis, 214. 293
Cophtici libri, 244. 269
Corſicana expeditio Scipionis Barbati ex Inſcriptione, 157
Currus vento actus, 93

D

DElphini Baptiſmus, 98
Dinienſia Balnea, ac Thermæ ſingulares, 102
Doctoreorum Inſignium origo, 70

E

ECcleſiarum ſitus in ortum, Tropicúmque Hibernum, 187
Ecſtaſis fœminæ inſignis, 44. *Cardani etiam,* ibid.
Elephas funambulus ex Medallione, 251
Enochi Prophetia Æthiopicè apud Peireſkium, 269
Euangelia quibus temporibus ſcripta, 298
Eugubinæ Tabulæ, 45. 295

F

FErrariæ ditio caduca à Clemente VIII. recepta, 17
Fluminum variorum nuncupationes ex eadem origine, 312
Francicæ hiſtoriæ Authores conquiſiti, 167. 268. *editi,* 313
Francorum Regum Stemma vindicatum à technis Scriptorum Auſtriacis aſſentantium, 163. & ſequentibus.
Francorum aliquot Regum effigies in ſigillis antiquis, 87. 109. *Tumuli,* 87. *Statuæ,* 167

G

Lud. GAufridi cacomagia, 135
Globuli mirabiles in ciſtula fellea D. Claræ reperti, 45
Græca lingua vſus, 48. *Græci Codices,* 214. 262. &c.
Guardonis, ſeu Vvardonis pons, 64

H

HEnrici Magni, & Mariæ Medicææ ſponſalia, 33. *Eiuſdem Henrici mors, & de ea prouiſa,* 126
Hieroglyphica menſa Iſiaca, à quo expoſita, 56. 57. *Hieroglyphicorum interpres,* 255

Historiæ studium quàm vtile, 371
Hollandi, vt templis, & insignibus Equitum pepercerint, 95. *vt Bibliothecam instruant*, 249
Homeri effigies cum inscriptione, 150. *Ilias cum notis Porphyrij*, 267
Honorij, & Theodosij Imperatorum constitutio, 143
Humoristarum Academia Romana, 399

I

ICcius *Morinorum portus*, 216
Inscriptiones variæ, 40. 46. 57. 64. 150. 157. 227. 313. &c. *Aliquæ mirâ solertiâ à Peireskio explicatæ*, 86
Insulæ natantes, 216
Iobelæum anni, 1600. 41

K

KAlendarium *Constantinianum apud Peireskium*, 160. 181. *Vtile ad Chronologiam*, 161
Karolus Dux Croius, & Arschotanus quàm curiosus, & humanus Princeps, 97
Karoli Magni Aquis-granensia monumenta, 114. *An Magni cognomentum viuus tulerit*, 109
Karoli V. Imperatoris in Prouinciam irruptio, 13
Karolus II. Rex Siciliæ, & Prouinciæ Comes, sua & filij sanctitate conspicuus, 224

L

LAteris *Babylonij fragmentum, & quid continens*, 220
Lectisternium marmoreum insigne, 75
Leronensium Insularum vindicatio, 329
T. Liuij ossa Patauij condita; & ex iis bracchium Neapolim translatum, 57
Locrensium lex quædam, 100
Longæuitas senis Angli, 314. *Persæ*, ibid.

M

MAntuani *Ducis Cimeliarchium*, 60
Marmora Arundelliana Peireskij cura, & sumptibus eruta, 227. *illorum ad Chronologiam vsus*, ibid.
Massilia ciuitas Græca, 147. *Eius moneta*, ibid. *Quanta sit in ea Solstitialis vmbra*, 318. *Massilienses Comites*, 354
Matris Deûm Magnæ, Attidisque initia à quo exposita, 192
Mensuræ antiquæ cum nostratibus comparatæ, ac nominatim Congius exploratus, 120. & seq. & 160. 256. 262. &c. *Quàm sedulo antiqui circamensuras*, 256
Monetarum valor, vt alterationem subeat, 117. 211. *As, Denarius, Aureus, Drachma, Siclus, Solatus, Solidus*, &c. ibidem, & aliàs. *An Medaliæ monetales*, 96
Mors clarorum aliquot virorum, vt Alexandri, 251. *Allealmi*, 221. *Arschotani ducis*, 149. *Barclaij*, 184. *Baronij*, 107. *Bellarmini*, 186. *Cæsarini*, 200. *Camdeni*, 198. *Casauboni*, 149. *Clu-*

sij, 116 *Contareni*, 148. *Cornari*, 160. *Fabri*, 142. *Fontanæi*, 221. *Fontani*, 204. *Freheri*, 149. *Genebrardi*, 61. *Gorlæi*, 116 *Gualdi*, 186. *Lipsij*, 95. *Malherby*, 222. *Meduanij ducis*, 184. *Merindoli*, 204. *Nichezolæ*, 148. *Pacij*, 295. *Paschalini*, 148. *Pinelli*, 50. *Pignorij*, 251. *Scaligeri*, 116. *Schickardi*, 310. *Thuani*, 161. *Varij*, 183. *Velseri*, 148. *Villaregij*, 163

Mumiæ ex Ægypto aduectæ, 144. *An Naulum in ore habeant, exploratum*, 246

Murensis in Heluetia Monasterij acta, 165

N

Nauigatio ad Austrum Marij, & Schutteny, 172. *aliorum ad boream, proximè polum*, ibid.

Nostradami historia in examen reuocata, 150

Notabilium conuentus Rhotomagi, 162

Numismata quædam, 39. 58. 75. 83. 85. 97. 98. 108. 197. 244. &c. *Errores quidam Goltzij, & Vrsinij circa nummos* xxx. *Tyrannorum sub Gallieno*, 83.

O

Obeliscus Constantinianus, 37

P

Pandectæ Florentini, 34

Pantheon Romanum, 27

Pansilippus mons perforatus, 41. *Lansonius in Prouincia etiam perforatus*, 285

Pecunia unde dicta, 63

Pes Regius, seu Parisiensis comparatus cum Prouinciali, Romano antiquo, Anglicano, Hollandico, &c. 124

Pestis, & turba consequutæ in Prouincia, 229. & seq.

Peutingeriana Tabula, 189

Phidiæ, & Praxitelis monumenta quædam, 27

Pisanum Cimeliarchium, 18

Pocula ωὠνο, *seu Symbibæ*, 251. *itémque* γαμματικὰ, *seu literata*, ibid.

Pondera Romana cum Parisiensibus collata, 121. *Vtraque cum Prouincialibus*, 123. *de ponderibus*, 256. 374. & aliàs.

Prouinciæ Comites antiquiores aliquot, 12. 151. & aliàs. *Proreges*, 14. 15. 31. 253. *Inter Prouinciæ, & Tolosæ Comites facta partitio*, 105. 132. *Prouincialis Grammatica, & Poëtis*, 312. *Prouinciales chartæ chorographicæ*, 174. *Prouinciales mensuræ, & pondera*, 123. 344. *de Prouincia plura*, 353. & seq.

Psalterium hexaplon, 327

Pytheas Massiliensis doctorum in occidente virorum antiquissimus, 318

R

Rauennæ antiquitates à Gothica vsque Barbarie, 46

Raymundus III. Tolosatum Comes, quando, & quorsum ditio-

ne spoliatus, 104
Romanæ antiquitates, 36. & seq.
Rupes incisa, insigne monumentum, 74

S

S Amaritani Codices, 113. 225. 259. 262
Scipionis Æmiliani factum, 100
Squitiny, de rebus Venetis liber auctor. 141
de Suburbicariis regionibus, & Ecclesiis controversia, 176

T

T Alentum Ægyptium, seu Thebaicum, 197
Thentobochi Gigantis ossa fabulosa, 145. & seq. & 250
Thyle insula à quo primùm detecta, 318
Thymelicæ figuræ, 109. 223
de Tripode, & quid in eo Cortina, 244. 245
Tumuli Regum Parisienses, & San-Dionysiani, 87

V.

V Asa varia, 103. *Cur pretiosorum præsertim habendæ in mensuris ratio*, ibid.
Vermellius Monspelienſis, qua occasione præfectus Abyssinorum militiæ, 272
Virgiliana enigmata, 213
Viriolæ ex smaragdis, 62
Vncia symbola varia quare adposita, 374
Vrbani Papæ octavi electio, 194

X

X Iphia vox in Sapphiro à Peireskio exposita, 40. 41

Quæ ad Physicam, Mathematicámque.

A

A Imagesti Ptolemaici interpretatio quando Arabicè, quando Latinè facta, & de Ptolemæo aliqua, 313. 314
Alumini figura octahedrica, 49
Alzaro animal Africanum, 287
Apum, & Muscarum lingua multicuspis, 222
Aristarchi Samij de magnitudine Solis, & Lunæ liber, 266
Astrologica vanitas, 16. & alibi.
Astronomia studium, 380
Aurora, seu Claritas borea insignis, pro exercitu in aëre vulgò habita, 185

B

B Alænæ Aquitanicæ oculus, lingua, guttur, 279. 280
Balneorum aqua, an ex igne actu, vel potentiâ calida, 201. *Balnearis aqua quàm salutaris*, 333

C

C Ælum Christianum Bayeri, 218. *Cælestes imagines in*

Ecclesia Vercellensi antiquissimæ. ibid. *Cælestium motuum Tabulæ Rudolphinæ*, 219
Canum instinctus, 109.133.337
Capella insigniter auritæ, 207
Cerasa, & Mespila sine nucleis, 236
Ceruina pellis cur emergat supra cæteras, 288
Chamæleonis anatomia, & quæ singularia in eo obseruata, 315. *An aëre vescatur? an colores rerum circumpositarum induat? cur oculos coniugatos non moueat?* ibid.
Chyli in iecur transfusio, 221
Cometa anni 1618. 169. & seq.
Concha Anatifera, 75
Conflagratio Æthnæ, è qua torrens igneus, 270. *Semi montis*, ibid. *Vesuuij*, 259
Coniunctio Magnatrium superiorum Planetarum anni 1604. pag 79
Corallij exspiscatio, & obseruata de eo aliqua, 201
Cordis Mediastinum sanguini peruium, 222
Crantiæ, seu Camporum Herculeorum lapides quomodo geniti, 241
Crocodili quot, & cuiusmodi dentes, 316

E

Elephantis dentes, crura, pondus, & cætera explorata, 250

F

Febris qua ratione inediâ curetur, 338
Felium partus, 337
Ferreæ rubiginis magnetica vis, 287
Ficus Adamea an racemus terræ Chananæorum, 236
Flumina in quam partem arenas egerant, 285
Fontium, Fluminúmque origo, 191. & sequentibus.
Fulminum ignis, an propè, an procul adueniat, 287
Fungus coralloides, 81.93

G

Gelseminum Indicum luteum, odoratum, 234
Geographiæ studium, 22.172.220. 307.308.380. *Geographia Nubiensis*, 172. *Geographica longitudo, an per Medicea sidera haberi possit*, 133. 309. *Geographicarum, & hydrophicarum maris mediterranei Tabularum errores*, 308
Gigantum quæ creduntur ossa esse Elephantina, 148.244

H

Horologium mirabile, 196

I

Ignes subterranei, 270
Insectum multiceps è ligno prognatum, 222
Insitiones singulares, 236. 315 316
Iouis Planetæ locus in cælo obseruatus, 140. *Occultatæ à Ioue Stellæ obseruatio*, 289

L

Lacteæ venæ quando, & à quo primùm detectæ, 222.
Eiam in homine obseruatæ, 283
Lapidum formatio obseruata, 26.
De Lapidum generatione, & figuratione susè, 237. & seq.
Lapis rhomboidalis, 107. *Flexilis*, 241. *Aquæ innatans*, 296.
Fungifer, 236. *Varij prætereà*, 110. 138. &c.
Lentiscus Belgenserienſis, 75
Lepores cornuti, 96
Lisa, seu cucurbita Meccana, planta sericea, 235
Lignum fossile Aqua-Spartanum, 323
de Luminarium diametris demonstratio correcta, 257
Lunæ locus in cœlo notatus, 140.
Eclipsis, ibid. *Aliæ*, 219. 220. 307. *Diameter obseruata*, ibid.
Maior hùc vsque habita quàm sit, 306. *Lunæ descriptio, seu quasi Selenographia, eiusque tam in Physica, quàm in Astronomia vsus*, 299. & seq.
Lux, an ignis; & de luce squammarum, aliarúmque rerum noctu lucentium, 65

M

Maculæ ab vtero causſa disquisita, 77. 78
Maculæ Solares, 144. 252. *Lunares*, 300
Magnetis proprietates, à quo, & vnde expositæ, 258
Magorum Stigmata, & impostura, 135
Maleficæ anus præstigiæ, 17
Manus è suggesto enata, 236
Mare aliquas deserere terras, occupare aliquas, 242. *Maris motus*, 285. *Æstus illius quæ causſa*, 258. *Marium communicatio subterranea*, 286
Mars Planeta occultare stellam obseruatus, 289
Mastiche è lentisco Belgenserienſi, 75
Matheseos studium, 380
Medicea sidera; & alia à Galileo primùm detecta, 129. *Obseruata*, ibid. & sequentib.
Mercurius Planeta in disco Solis obseruatus, 252. *Inexspectatæ exilitatis*, ibid. *Interdum Sole superior*, 289
Microscopiorum inuentor, 185
Montium præcipuorum situs ab ortu in occasum, 243
Musica auium cur humanæ præhabita, 316
Myrtus latifolia, flore pleno, vbi primùm inuenta, excultáque, 80. *Myrtites vinum quid*, 336

N

Nauticum Problema solutum, 318
Nix sexangula, seu stellata, 189. *Fertilitatis anni quomodo Nix causſa*, 190

O

Oculi variorum animalium dissecti, & quæ in iis obseruata, 274. & seq.
In Oculis propriis quid à Peireskio obseruatum, 280
Orientis loca minùs à nobis di-

stant, quàm vulgò putetur, 3 9. 320
Optices, & Pictura studium, 380. 381

P

Papyrus Ægyptia vera, 235
Paralysis Peireskij exhilaratione soluta, 248
Parhelij insignes, 229. *Alij*, 49
Partus undecimestris, quatuordecimestris, &c. 66.67
Pediculo irato quid eueniat, 340
Peponum vsus, 115
Phœnicopteri lingua, caro, plumæ, 137. *Indoles*, 142
Physica studium, 49. 376. Vide illeic de Metaphysico, Theologico, Ethico, Iuridico, *&c.*
Piscis septiceps, 222
Planetarum characteres ex Græcis vocalibus, 314
Plantæ singulares horti Belgenserienſis, 234. & seq. *Aliæ*, 75
Prunuli spina in humano pectore radices agens, germinans, florens, 315
Pulli formatio in dies obseruata, 49
Purpura ex Limace marino, 302
Puteolanus puluis marinâ aquâ lapidescens, 45. *Cur numismata illeic exesa*, ibid.

R

De Radiis *in punctum coëuntibus problema*, 311
Rupium formatio, & situs, 242. & sequentibus.

S

Sabulum, seu Arenulæ ex vesica emissæ dolorem cur faciant, 241
Sanguinea pluuia quid, & eius obseruatæ historia, 111. & seq.
Scaphidio vsi antiqui circa altitudinem Solis obseruandam, 318
Senium insigne, 314
Serpentes Balneorum Dinienſium veneni expertes, 103
Simiæ, aliaque animalia hominibus similiora, 271
Solis Eclipsis, 104. 234. *Diameter*, 306. *Altitudo, seu proportio Gnomonis ad vmbram Solstitialem Massiliæ*, 318
Somnium Peireskij mirabile, 125. *Aliud*, 386
Specula gemina Species ob situm multiplicantia, 188
Stella in cœlo Noua, 79. 140
Styrax Belgenserij nascitur, 75
Succinum an fossile, 110

T

Telescopij inuentio, & vsus, 129. & seq. 299. 303. & seq.
Terra quælibet congrua insolis alimenta, & medicamenta producit, 226
Terræ-motus in Apulia, 217
Testudinis cubitalis anatomia, & quæ singularia in ea obseruata, 106
Theriacæ insignis effectus, 134
Triton, seu homo marinus, 314
Trutta lacûs Geneuenſis, 136

Tulipæ flores quando primùm, & vbi in Prouincia visi, cultique, 133
Tussis vt lenita, 338

V

VEnarum valuulæ à quo primùm detectæ, descriptæque, 222
Veneris Planetæ locus in cœlo obseruatus, 140
Venti variè obseruati, 282. & seq. *Ventus vt Gustosæ dispensetur,* 60
Visio in qua parte oculi fiat, & de visione, déque oculis plura, 275. & sequentibus.

Z

ZEmbiorum insulæ fons salutaris, 254
Zinziber Belgensery excultum, 235

FINIS.

Pag. 405. *Lin.* 11. *Lege* 100.

PEIRES-

INTERPRETATIO VERNACVLA selectorum aliquot nominum propriorum, quæ in vita Peireskij occurrunt.

A

BBAVILLÆVS, d'Abbeuille.

Aginnenſis, d'Agen en Agennois.

Agutius, d'Agut.

Albaſpina, De l'Aubeſpine.

Album hoſpitium, Begude blanche.

Alenſis Comes, Comte d'Alais.

Alincurius, d'Alincour.

Alreſia, d'Alries.

Altinus, Hautin.

Andes, Païs d'Anjou, *Andinus*, *Andegauenſis*, d'Anjou, Angeuin.

Antipolis, *Antipolitanus*, Antibe, d'Antibe.

Apta Iulia, Apt, ville de Prouence, *Aptenſis*, d'Apt.

Aquæ-mortuæ, Aigues-mortes.

Aquæ-Sextiæ, Aix, *Aqui-Sextienſis*, *Aquenſis*, d'Aix.

Aquiſtria, Guiſtres, *Aquiſtrienſis Abbatia*, Abbaye de Guiſtres, en Guyenne.

Arauſio, Orenge.

Arcoſius, d'Arcos.

Areæ, *ſeu Hieræ*, Yeres.

Arecomici, Partie Orientale du Languedoc.

Arelate, Arles, *Arelatenſis*, d'Arles. *Arelatenſe Pontificium*, Hiſtoire des Prelats d'Arles.

Aremorica lingua, Langue Bretonne.

Argenteus, *Prouinciæ fluuius*, Argens.

Arminiacus, d'Armignac,

Arſchotanus Dux, Duc d'Arſchot.

Aruernas, *Aluernas*, d'Auuergne.

Aſſeſſor Aquenſis, Aſſeſſeur, Aduocat tenant rang entre les premier, & ſecond Conſuls d'Aix, & Procureurs du païs.

Aſſiſiæ, Aſſiſes.

Auaricum, Bourges.

Aubrius Menilius, Aubry du Meſnil.

Audomaropolis, Sainct Omer.

Auenio, Auignon.

Auguſta, Auſbourg.

Auguſtodunum, *Auguſtodunenſis*, Autun, d'Autun.

Aurelia, Orleans, *Aurelianenſis Puella*, La Pucelle d'Orleans.

Aurelia via, Chemin Aurelien, dont il demeure des veſtiges en Prouence.

B

BAchetus Meziriacus, Bachet ſieur de Meziriac.

à Balneo Cardinalis, Le Cardinal Bagni.
Barcino, Barcellone.
Bargemonius, De Bargemon.
Barraltius, De Barraut.
Barthalasia, La Barthalasse.
Baulcium, Les Baux. *Baulcienſis arx*, La forteresse des Baulx, prés d'Arles.
Bearnia, Païs de Bearn.
Bella inſula, Belle-isle prés la coste de Bretagne.
Belleuræus, De Bellieure.
Belgenſerium, Beaugenſier.
Belliquadrum, *Belliquadrenſis*, Beaucaire, de Beaucaire.
Bernetius, Du Bernet.
Bethunius, De Bethune.
Beuontia turris, Tour de Beuons en Prouence.
Boderius, De la Boderie.
Bomparius, *Bomparia*, De Bompar.
de Bononia, De Boullogne.
Borrillius, Bourrilly.
Bracchium Florentinum, Braſſe de Florence.
Breuius, De Breues.
Brigantium, Brigançon, forteresse prés d'Yeres.
Brinonia, Brignolle ville de Prouence. *Brinonienſis*, de Brignolle.
Broſſæus Vidus, Guy de la Broſſe.
Buccardus, Bouchard.
Bulæus, Boule.
Bullialdus, Boulliau.
Buquia Turris, Tour de Bouc.
Burdelotius, Bourdelot.
Burdigalenſis, de Bourdeaux.
Buxeus, Boiſſeau.

C

Cahirum, Le Caire en Egypte.
Calaſum, Calas, village de Prouence.
Camaldulenſes, Hermites de Camaldoli.
Campinius, *Bochartus*, Bochart, ſieur de Champigny.
Canayus Fraxineus, De Freſnecanaye.
Canna, Canne, meſure de Prouence.
Cannæ, *Cannenſis Portus*, Port de Cannes en Prouence.
Capellanius, Chapelain.
Caradetea familia, De Caradet.
Carpentoractenſis, De Carpentras
Caſſaneus, Caſſaigne.
Caſtelletum, Le Caſtellet.
Caumartinius, De Caumartin.
Ceppedeus, De la Ceppede.
Chiffletius Veſuntinus, Chifflet de Bezançon.
Cipperiæ, *oppidum Prouinciæ*, Cippieres.
Cithariste Promontorium, Cap de Cerciech, prés de Tollon.
Claſſis prima, *Auditorium Maius*, Grand' Chambre du Parlement.
Cleracenſis obſidio, Siege de Clerac.
Coeffeteau, Coëffeteau.
Collis-martius, Colmars, ville de Prouence.
Condæus, *Condatenſis*, de Condé.
Comitia Curiata, L'Aſſemblée des Chambres du Parlement.
Compendienſis, de Compiegne.
Cornus, *ventus*, Maiſtral.

Coyerus, mons Prouinciæ, Coyer.
Crautia, Campi lapidei, Campi Herculei, La Craux prés d'Arles.
Crequius Dux, Duc de Crequy.
Curiæ instauratio, L'ouuerture du Parlement.
Cyaneus, Prouinciæ fluuius, Ciagne, ou Siagne.

D

Daubrayus, d'Aubray.
Dauoria, Doria de Gennes.
Debonarus, Debonnaire.
Decormius, Decormis.
Demoniosius, Demoniosieu.
Decuria summorum Iudicum, Chambre Souueraine.
Dinia, Digne, ville de Prouence.
Draguinianum, Draguignan, ville de Prouence.
Druentia Prouinciæ fluuius, La Durance.
Ducæus Fronto, Fronton le Duc.
Ducheſnius, Du Cheſne.
Dulcia, Douce, Comteſſe de Prouence.
Dumayus, Dumay.

E

ENgoliſmenſis, Magnus Francorum Melitenſium Prior, Henry d'Angouleſme, Grãd Prieur de France, Gouuerneur de Prouence.
Ericis Portus, Lericy.
Eſcurialis, de l'Eſcurial.

F

FAber Nicolaus, Nicolas le Feure.
Fabrius, Fabricius, Fabri.
Falconius, de Faucõn.
Feronceus, Feroncé.
Ferrerius, De la Ferriere.
Fliſcani Genuenſes, La Maiſon des Fieſques de Gennes.
Fons-Bellaqueus, Fontaine-bleau.
Fontanus Comes, Comte de Fuentes.
Fontanus, Medicus, Fontaine.
Fonuiuius, De Fonuiue.
Forbina familia, De Forbin.
Forcalquerium, Forcalquier ville de Prouence.
Fortius, Du Fort.
Foro-iulium, Iulij forum, Freius. *Antiquitates Foroiulienſes*, de Freius, ville de Prouence.
Foſſenſis ager, Terroir de Fos prés le Martigues.
Frereus, Frere, le Frere.
Frontinianum (non Frontiniacum) Frontignan en Languedoc.
Fulco, Foulquet.

G

GAllaupius Caſtuellius, Gallaup, ſieur de Chaſtueil.
Galliardus, Gaillard.
Gallo-Prouincia, Prouence.
Galterius, Gautier.
Gapellus, Prouinciæ fluuiolus, Gapeau.
Godellus, Godeau.
Godefridus, Gothofredus, Godefroy.
Gondius, Dux Radeſianus, De Gondy, Duc de Rais.
Gornæus, Marcheuillæ Comes, De Gournay, Comte de Marcheuille.

Gramusa, Prouinciæ oppidum, La Gramuse.
Grandis, Le Grand.
Grassensis, De Grasse.
Gratianopolis, Grenoble.
Grimaldicus sinus, Golfe de Grimaud.
Grollæus, Medullioneus, Bressiaci Marchio, De Grollé, de Meoüillon, Marquis de Bressieux.
Guerinea Cauerna, Grotte de Guerin.
Guisij Dux, Duc de Guise.

H

Haligræus, d'Haligre.
Hallæus, Hallé.
Hemina, aridorum mensura, Hemine.
Henotica factio, La Sainte vnion, la Ligue.
Hoguetta Fortinus, Fortin, sieur de la Hoguette.

I

Iayus, Le-Iay.
Inquisitoria Classis, Chambre des Enquestes.
Ioyosæus, De Ioyeuse.
Iustinianeus Marchio, Le Marquis Iustinien.

L

Labbeus, Labbé.
Lagneus, Lagneau.
Lainæus Marguerius, Lainé sieur de la Marguerie.
Lambiscum, Prouinciæ oppidum, Lambesc.
Lansonium, foramen, de Lanson, lieu de Prouence.
Latrunculator, Preuost des Mareschaux.
Lauerna, Lauerne, lieu de Prouence.
Leberoneus, De Leberon.
Lediguerij horti, Iardin du Duc de Lesdiguieres.
Legnius, Lac de Legny en Prouence.
Lemouices, Païs Limosin.
Lero, Leronensis, vel Lirinensis, Lerins, de Lerins.
Lexouij, Lisieux.
Lochiensis, De Losches.
Lomenius, Delomenie.
Luillerius, Luillier.
Luxemburgica Pergula, Gallerie de l'Hostel de Luxembourg.

M

Machaltus, Machault.
Marius, Le Maire.
Malherbius, De Malherbe.
Malignonus, mons Prouinciæ, Malignon.
Marca, Poids de Marc.
Martigium Mare, Mer de Martigues.
Meduanij Dux, Duc de Mayenne.
Mellereola, liquidorum mensura, Meillerolle.
Memmius, De Mesme.
Menetrius, Menestrié.
Mersennus, Mersenne.
Mimetensis (non Mimtensis) De Mimet.
Minutius, Minuti.
Mirebellum, Mirebeau.

Monchalius, De Monchal.
Mon-morantius, De Mon-morancy.
Monspelium, Mon-pellier.
Monsterius, pictor, Du Mouſtier.
Mons Ventoſus, Mon-Ventoux.
Montargirium, Montargis.
Montis-maioris Monaſterium, L'Abbaye de Mon-majour d'Arles.
Morgueſius, Morgues.
Municipalis Curia, L'Hoſtel de Ville.

N

Annetenſis, De Nantes.
Natalis, Noël.
Naudæus, Naudé.
Nemauſus, Nemauſenſis, Niſmes, de Niſmes.
Neouilla, De Neuf-ville.
Nihontium, Nions.
Noallius Comes, Comte de Noailles.
Nogaretius Valletanus, De Nogaret ſieur de la Vallette.

O

Occitania, Le Languedoc.
Olbia, Yeres. *Olbienſis*, d'Yeres.
Oliuarius Fontaneus, Oliuier ſieur de Fontenay.
Onus, menſura Prouincia, Charge.
Oppedæus, Sieur d'Oppede.
Oppida alieno ari ſoluendo impa-ria, Communautez impuiſſantes.
Oreſonius Marchio, Marquis d'Oreſon.

P

Paludanus, De la Palud.
Pannalis, menſura, Panal.
Pannus, vel Palmus, menſura, Pan.
Paulus Sarpius, Fra-Paolo Sarpio.
Pelletarius, Le Pelletier.
Pererius, Du Perier.
Petauius, Petau.
Petriſcum, Peireſc.
Phaïtis, Fayette.
Phœnicopterus, Flammant.
Pinta, menſura, Pinte.
Piſſiacum, Poiſſy.
Pithœus, Pithou.
Pleſſeus, Du Pleſſis.
Polanius, Poulain.
Pompadorius, De Pompadour.
Porcelletus Mallianeus, Porcellet ſieur de Maillanes.
Potus, menſura, Pot.
Proſeneſcallus Capitalis, Lieutenant Criminel de Seneſchal.
Prouincia, Prouincialis, Prouence, de Prouence, Prouençal.
Puteanus Eques, Caualier del Pozzo, Romain.
Puteani fratres, Les ſieurs du Puy, Pariſiens.

R

Aſcaſius Bagarrus, De Raſcas ſieur de Bagarris.
Regalis Hiſpaniæ, Real, huitiéme de Realé
Reginaldus, Rynaud.
Regium, Reij Apollinares, Riez ville de Prouence.
Remigalia, La Feſte de Saint Re-

my, *S. Remigius*, Sainct Remy, ville de Prouence.
Rhemi, Rhemenſis, Rheims, de Rheims.
Reſius, De Res.
Riantium, Prouinciæ oppidum, Rians. *Riantienſis*, De Rians.
Richelius, De Richelieu.
Rigaltius, Rigault.
Riuierius, De la Riuiere.
Roccabruna, Roquebrune.
Roiſſius, De Roiſſy.
Rotomagum, Roüen.
Rubenius, pictor, Rubens.
Rufum Promontorium, Cap Roux.
Rupes interciſa, Roque-taillade.
Ruzæus, Deffiati Marchio, Ruzé Marquis Deffiat.

S

Salmaſius, Saumaiſe.
Sarpius Seruita, Fra Paolo Sarpio.
San-benedictina Eccleſia Biſtornata, L'Egliſe de S. Benoiſt le Biſtorné.
Sanctæ Balmæ, La Sancte Baume.
Sanctæ Capellæ Gazophylacium, Le Threſor de la Saincte Chapelle.
San-Dionyſium, Sainct Denys.
San-Ianeum, Sainct Ianet.
San-Iulianum, Sainct Iulien.
San-Legerius Tondutus, Tonduti, ſieur de Sainct Leger.
San-Marthani Fratres, Les ſieurs de Saincte Marthe.
San-Martinius, ſieur de Sainct Martin.
San-Maximinum, Sainct Maximin, ville de Prouence. *San-Maximitanus*, De Sainct Maximin.
San-Michaëlianus torques, L'ordre de Sainct Michel.
Santamantius, Sieur de Sainct Amant.
San-Tarpetianus Sinus, Golfe de Sainct Tropés.
Scaliger, De l'Eſcale.
Semurium, Semur en Bourgogne.
Sigilli ſacri Cuſtos, Garde des Sceaux.
Sillerius, De Sillery.
Solatus, Eſcu au Soleil.
Sollerienſis familia, & vicus, De Solliers.
Sorga, fluuius, Sorgue.
Spinoſa, oppidum Prouinciæ, Spinouſe.
Stephanitis, Eſteuenette.
Suareſius, Suarés.
Syluanectenſis, De Senlis.

T

Tabaretius Cadafalcius, De Tabaret, ſieur du Chaffaut.
Tallia, Les Tailles.
Taraſco, Taraſcon, ville de Prouence.
Tarraconenſis, de Tarragonne.
Tendæ Comes, Comte de Tende.
Thoronius, Thoron.
Thuanus, De Thou.
de Thulia, De Thules.
Ticinenſis, De Pauie.
Tolo, Tolonum, Tauroëntium, Tolon, ou Tollon.
Toninum Nitiobrigum, Tonins en Agennois.

Trobadores, Poëtæ Prouinciales, Les Trobadors.
Tullenſis Præſul, Eueſque de Toul.
Tunetum, Tunis.
Turno, Turnonum, Tournon.
Turonum, Turoni, Turones, Tours.
Turonica libra, turonicus denarius, Liure tournois, denier tournois.
Turricula, Tournelle, Chambre Criminelle du Parlement.

V

Valauesum, Valaues. *Valauesius*, Sieur de Valaues.
Valeſius, Valois, de Valois.
Valletanus Eques, Cheualier de la Vallette.
Valleuoria familia, De Valleuoire.
Valleus, De la Valle.
Vallis-clauſa, ſcaturigo, Fontaine de Vau-cluſe.
Vardonis, ſeu Guardonis Pons, Pont du Gar.
Varius, Du Vair.
Vaſionenſis, De Vaiſon.
Vayerus à Motha, Sieur de la Mothe le Vayer.
Venaſcinus Comitatus, Comté Venaiſcin, ou d'Auignon, le Comtat.
Veneris Portus, Porto-venere.
Verdunus, Prouinciæ fluuius, Verdon.
Vermellius, Vermeil.
Viaſſius, De Vias.
Vicus Mericus, Emeric de Vic.
Viguerius, Viguier.
Villa-nouanus Flayoſci Baro, De Ville-neufue, Baron de Flayoſc.
Villa-regius, De Villeroy.
Villerius, De Villiers.
Vindocinenſis, De Vendoſme.
Vitrius Mareſcallus, Mareſchal de Vitry.
Vizilia, Vizile prés de Grenoble.
Vulturnus, ventus, Siroc.

Z

Zembij, Inſula non procul Tolone, Les Zembies.

FINIS.

PEIRESKII
LAVDATIO
HABITA IN CONCIONE FVNEBRI ACADEMICORVM ROMANORVM.

Die Decemb. 21. an. 1637.

Io. Iacobo Buccardo Parisino perorante.

PRÆCLARE à vobis, & ex ordinis, nominisque vestri dignitate factum est; Academici Romani; quòd clarissimo viro Nicolao Claudio Fabricio Peresco, Gallorum humanissimo, atque doctissimo, publicos in morte honores, funebrémque laudationem decreuistis. Si enim pius mos iste à maioribus vestris, maximè ad eos homines, qui de Republica benè meriti essent ornandos, & ad omnem posteritatis memoriam commendandos institutus est: tanta quidem, ac tam præclara extant Peresci merita, atque ornamenta, in eam Romanæ Reipublicæ partem, quæ doctrinæ, atque humanitatis studia complectitur; vt non solùm labefactatæ rei literariæ inuidiam à Transalpinis nationibus remouisse, sed & ipsorum Romanorum gloriam in colendis artibus adæquasse, vel potiùs superasse videatur. Omnes enim ex om-

ni ætate, qui in hac ciuitate disciplinas, & scientias, vel industriâ suâ illustrarunt, vel autoritate, atque liberalitate ornauerunt, si vnum in locum conferantur, cum Peresceio minimè videntur comparandi. Qui cæteris denique omnibus virtutibus adeò excelluit, vt etiam hoc vno ætas nostra potuerit in omni genere laudis, cum antiquitate certare. Quo maius mihi, ac difficilius onus impositum esse video; vt ego scilicet mediocri prorsus ingenio, nullo dicendi vsu, aut facultate, homo peregrinus; in hoc ornatissimo Romanorum, id est disertorum politorúmque hominum consessu, de innumeris, ac propè incredibilibus summi viri laudibus, verba faciam. Quod quidem à me nec confidentia, aut temeritate quadam susceptum est; eruditissimi Academici: sed tum mea in vos obseruantia, qui munus istud honorificentissimo vestro decreto, ad me detulistis; meóque in eos obsequio, qui vt summum in me tenent imperium, ita illorum autoritatem, meo de me iudicio præferre necesse habui: tum verò maximè beneuolentia, atque pietate; quæ me ad gratias, quas viuo Peresceio magnas semper habui, mortuo demum, hoc supremo humanitatis officio referendas, pro eius in me meritorum magnitudine impulit. Cùm enim in patria vitam studiis, quibus vsque à puero deditus fui, maximè accommodatam, viuere mihi per parentes non liceret; dum me in forum, & ad curiam nolentem trahunt; Lutetia amplissima, potentissimáque vrbe sponte carens, ad hanc vestram, in voluntatium exilium venire tandem decreui: ex qua nimirum religiones, leges, literas; omnem denique rerum omnium cognitionem, omnem vitæ elegantiam, ad nos olim effluxisse, cùm librorum lectione cognoueram, tum eadem hæc omnia, nunc sub humanissimo, sapientissimóque Pontifice, in ea magis magísque vigere, ex eruditis nostris hominibus intelligebam. Quibus potissimùm autoribus, cùm Perescium rerum Romanarum gnarissimum, ex itinere conuenissem: is me & liberali hospitio, atque in intimam accepit amicitiam; & cum tam præclaris de huius ciuitatis instituto præ-

ceptis, atque ita grauí ad literatos primariósque vrbis viros commendatione, Romam ex Prouincia decedentem prosecutus est; vt statim sub meum ingressum, non solùm populi ingenium, publicósque mores cognouerim, méque eis accommodarim facillimè: sed etiam in vestrûm omnium; eruditissimi Academici; consuetudinem me insinuauerim, & quod maximum est, in summorum virorum rei, & publicę & literariæ principum familiaritate, cum qui non nisi claris, doctísque hominibus esse solet, locum obtinuerim. Quare impius profecto, ne dum ingratus, apud vos, cæterósque omneis haberer; cùm literatissimos quosque maximè Italos, laudatione post decessum prosequi olim instituerim; si hodierno die omnium doctissimum, mihíque patriæ, necessitudinis, & beneficij vinculis coniunctissimum virum, laudandi munus, quantumuis arduum, ac difficile recusarem. Itaque rem aggrediar magni nominis, magni exempli; nouitatis, admirationísque pleniſſimam: & quantum eloquentiæ ad id mihi deest; tantundem cùm à singulari mea in præstantissimum virum pietate, perceptíque ex eius obitu doloris magnitudine; quæ nonnunquam disertos ac copiosos facit: tum à vestra beneuolentia; Patres amplissimi, vósque cæteri ornatissimi viri; vestráque in me attentè audiendo benignitate, mutuari, atque adeò supplere conabor.

Nicolai Claudij Fabricij Perescij vitam; quæ supra huius ætatis hominum captum, morémque putanda est; cum illis antiquorum præstantissimis, ac beatissimis comparanti mihi; vna præ cæteris Titi Pomponij Attici, par adeo, & similis visa est; vt eam interea, dum ad alia propero, quæ expectationem de Claudij Fabricij doctrina, literarúmque studio, à me ab initio concitatam magis expleant; veluti absolutissimam tabulam vobis proponendam censuerim: in qua expressam Perescij ingenij, virtutúmque imaginem videatis. Ambo siquidem nobilibus, literarúmque studiosis geniti parentibus, pueritiam in liberalibus doctrinis, sicut adolescentiam in literata peregrinatione, apud exteros

principes, doctósque viros honoratissimi consumsere. Ambo magnas, & amplas in patria gessere amicitias: bonos viros, & studiosos, tam ab aliena iniuria, quàm à mutua inter se obtrectatione; necnon ab egestate vindicauere. Domi, in quam vterque omnium ordinum homines liberaliter inuitauit, plus salis, quàm sumtus in victu; velut in cultu non affluentem affectauere munditiam. Optimis alioquin omnibus rebus vsi, familia in primis, vt ne pedissequus quidem quisquam esset, qui non & anagnostæ, & librarij munus pulchrè præstare posset. In Republica, quæ vtriusque temporibus varia admodum commutabilisque fuit; ita ambo versati sunt, vt semper optimarum partium essent. Honores verò, qui in ea sibi patebant, non petierunt: sed ordine, quo orti essent, contenti, in vetere vitæ instituto, id est in studiis maximè Philosophiæ, atque antiquitatis; suauissimis, optimisque moribus, ad senectutem benè, beatéque vixere.

Hæc pauca ex multis exempli causa attuli, vt sic deinceps habeatis: omnium Titi Pomponij virtutum, quarum pulcherrima extant in antiquitate monumenta; maximè temperantiæ, probitatis, atque prudentiæ laudem, cum Peresio esse communem. Quamobrem iam ad illas venio, ad quas dudum festinat animus, quæ Claudij Fabricij adeò propriæ, támque suæ sunt; vt nemo ex omni ætatum memoria, cum ipso de earum gloria contendere, vel in societatem venire possit. Nimirum assiduus, ac propè incredibilis labor, egregiáque opera, in omnium magnarum rerum, atque artium scientia, literarúmque cognitione percipienda: ardens in eas conseruandas, amplificandásque studium, acríque cura: perpetua denique, & constans voluntas, in homines literatos ornandos; & regia in ea omnia liberalitatis magnificentia. In quibus persequendis, ea veritatis simul, ac breuitatis ratio à me habebitur; vt remoto omni insigni orationis ornatu; simplici, ac planè historica narratione, Peresij studium, liberalitatem, & in commentando, scribendóque diligentiam, rei literariæ præstitas, summatim exponam.

Gens Fabricia, postquam extequestri ordine, apud quem per tercentos, & amplius annos, militari gloria floruerat, in senatum Aquensem cooptata est; ita ingenio, & doctrina excelluit, vt non solùm amplissimæ dignitatis, sed etiam summæ eruditionis, in quartam sobolem propagatæ hæreditas, vnà cum satis lauta literaria supellectile, ad Nicolaum Claudium Fabricium venerit. Qui cùm auitas studiorum maximè, atque doctrinarum possessiones, non solùm tenere, immo etiam aliquid, atque adeò multum illis addere de suo decreuisset: omnem curam, sumtúmque posuit, in ornando potissimùm, atque amplificando eo instrumento, quo in optimis artibus comparandis, magno prorsus opus est. Quamobrem vbi optimos quosque libros, primùm sibi vndique colligendos; deinde auro, purpura, omni denique eleganti, & magnifico opere ornandos, per egregios artifices, qui suæ domi viuebant, diligenter curasset; illósque omneis diligentiùs euoluisset: nihil quidquam habuit antiquius, quàm vt tota Europa peregrinaretur: non solùm ad hominum qui tum viuebant, mores, ciuitatúmque institutа noscenda: sed vt tanquam in rem præsentem veniens, eáque demum subiiciens oculis, quæ auditione, vel lectione acceperat; vetustiora antiquitatis monumenta acerrimè contemplaretur: ac quæcunque inde auferri possent, domum secum in bibliothecam transferret. Quò primùm iter dirigeret, Italia se se obtulit: in qua cùm ingenia præstantissima, & elegantissima, humanissimi, optimíque mores, leges denique præclaræ, atque salutares nunc vigent; tum verò pristinæ fortunæ, illorúmque omnibus artibus florentissimorum temporum, reliquiæ plurimæ supersunt. Lustratis igitur Liguriæ, Etruriæque oppidis, ad hanc vestram vrbem, velut ad diuini, humanique imperij domicilium, & antiquitatis atque humanitatis sedem, magno itinere contendit: vbi fora, theatra, templa, thermas, arcus, & cryptas; oculis, pedibúsque diligentissimè permensus est; sicut obeliscos, columnas, statuas, æra, marmora, gemmas, atque codices; omnia denique priscæ magnificentiæ,

artiúmque monumenta ; quæ in veſtrorum murorum ambitu, plura quàm in reliquo terrarum orbe, atque illuſtriora reperiuntur; attrectauit, excuſſit, & quæcunque potuit, domum abſtulit: partim maximo pretio emta; partim oblata, datáque à doctis hominibus, qui, vt ſemper Romæ, tum maximè ſtudioſiſſimorum munificentiſſimorúmque Principum Aldobrandinorum, tempeſtate, plurimi atque humaniſſimi fuêre. Quos omneis, præcipuè Fuluium Vrſinum, & Lælium Paſqualinum, viros in colligendis, colendiſque antiquitatum reliquiis diligentiſſimos, & maximè induſtrios; ad admirationem, atque amicitiam adoleſcens Pereſcij virtus, eximiáque doctrina traduxit. Eandem expectationem, fauorémque Roma Neapolim ſecum attulit, dum verſatur cum Matthæo Capuano Conchanorum Principe, magis literarum amore, atque ſcientia, quàm ſumma dignitate, generis, fortunæque claro; ac Marte Gurguſtiola, in ſupremo conſilio IV-viro apprimè docto: qui ambo locupletiſſimos omnium rerum antiquarum theſauros domi habebant. Celebreis præterea Ioannis Baptiſtæ Portæ, atque Ferrantis Imperati ædeis ibi frequentauit: quorum ille rerum occultarum, & quaſi à natura inuolutarum acerrimus inueſtigator, atque interpres: hic cuſtos, & conſeruator diligentiſſimus fuit. Et cùm hiſce rebus, non minùs quàm antiquitati ſtudium ſuum, laborémque Pereſcius impertiret; reconditiſſimum quemque inueſtigauit angulum, non ſolùm ampliſſimæ, pulcherrimæque vrbis, ſed & totius feliciſſimi illius agri Campani; in quo iucundum, naturæ mirabilibus illic maximè gaudentis operibus, & antiquæ Græcorum, Romanorúmque magnificentiæ, ac luxuriæ, certamen ſpectaret. Italiam reliquam, omnémque Galliam Ciſalpinam pari diligentia luſtrauit: Rauennam ex itinere diuertens, vt inuiſeret, cùm funeſta illa Gothicæ barbariæ trophæa, Romani Imperij ruinis impoſita; tum maximè Hieronymum Rubeum, iſtarum antiquitatum, ac medicinæ ſcribtorem luculentum. Inde Patauium ſe contulit, inuitatus præſertim fa-

ma, quæ de eximia Ioannis Vincentij Pinelli doctrina, eiúſque refertiſſimo omnibus omnium linguarum, atque ſcientiarum voluminibus Muſæo, ita tum Europam peragrabat: vt docti homines, antiquos libros in bibliothecam collecturi, vel ſuos edituri; ex longinquis locis illùc ad eum conſulendum venirent. Ibi Pereſcius aliquandiu moratus eſt, non tantùm vt in Pinelli domum, ac bibliothecam, ſed etiam in illius conſuetudinem penetraret: in quam ſe demùm totum dedit; ad eximium eius in literas, hominéſque literatos ornandos ſtudium, & ceteras omneis viri præſtantiſſimi virtutes cognoſcendas, percipiendáſque; quas ſcilicet imitaretur, & cunctas ipſe aliquando rei literariæ, cum maxima ad ſingulas acceſſione præſtaret. Eámque de ſe ſpem adeo magnam, ac propè exploratam iam tum illic dederat, vt Paulus Gualdus, vir & ſuopte ingenio, atque doctrina, & intima Ioannis Vincentij familiaritate clarus; in commentariis, quos de eius vita ſatis eleganteis conſcribſit, de Pereſcio affirmauerit: Ætatem noſtram, ſi quem « Pinello parem ferret, non alium ab eo fore, qui Patauij « vix dum plenam pubertatem egreſſus, eo ardore Pinellum, « Pinellique ſtudia fuerit complexus, vt ipſi Gualdo, cete- « ríſque doctioribus viris, miraculo eſſet. Qui quidem ho- « mines eruditi, quotquot Patauij tunc ætatem in literis beatiſſimè agebant; in primis Pinellus ipſe, & Hieronymus Aleander, atque Laurentius Pignorius, limato iudicio, ſicut polita doctrina excellentes, grauiſſimum hoc egregiæ indolis, à Gualdo tributum Pereſcio teſtimonium, adeo approbauerunt, eámque in illo admirati ita amauere; vt præſenti domum quiſque ſuam, maxima cum hoſpitalitate patêre voluerint; ſuáque teconditiora, tam quæ in priuatis bibliothecis, quàm in publicis tabulariis, Patauij & Venetiis, vrbe earum, cæterarúmque rerum abundantia, florentiſſima ſeruarentur. iidem poſtea abſenti; quod plerique etiam ex reliquis Italiæ, atque adeò Europæ ciuitatibus fecere; de ſtudiis per literas communicauerunt, libróſque ſuos ab ipſo, vel in eius nomine edendos honoris cauſa mi-

ſerunt. Sic florens gratia, & hoſpitiis clariſſimorum, doctiſſimorúmque hominum, vbi ſe locupletauit ſignis, tabulis, nummis, codicibus, ceteríſque vetuſtiſſimis Italiæ ornamentis; Germania, vltimáque Britannia peregrinari perrexit. Atque ibi quidem plurimas antiquitatis reliquias collegit, nec non exiſtimationem, ac beneuolentiam hominum, non ſolùm in ſapientiæ, ac literarum ſtudiis, ſed etiam in pictura, architectura, cæteríſque elegantioribus artibus excellentium: quos Claudius Fabricius, illorum operum elegans ſpectator, vt olim in Italia, ita tum in illis regionibus coluit, ac ſicut ceteros omneis viros doctos, ad ſuam adiunxit neceſſitudinem: præcipuè Petrum Paulum Rubenium, & ob rerum antiquarum cognitionem, & picturæ, ſcalpturæ, architecturæque ſcientiam; quas ex Italia ad Belgas, primus cum priſtino ſplendore, atque dignitate, tranſtuliſſe videtur: Marcum Velſerum rei publicæ apud Vindelicos, & literariæ in tota Germania conſtituendæ, ſtudioſiſſimum virum: Ioannem Barclaium, rum in Britannia, magnam ex doctrinæ, ingeniíque elegantia laudem adeptum: Danielem Heinſium Batauorum politiſſimum; omniúmque doctiſſimum eius doctorem, Ioſephum Scaligerum, qui Claudium Fabricium, ſibi tantùm fama, ac nomine notum, vbi primùm ſecum de literis loquentem audiuit: vir acri, certóque iudicio, ipſiſſimum Pereſcium ipſum eſſe affirmauit. Poſtrema fuit Pariſienſis peregrinatio, quam ob librorum optimorum, doctiſſimorúmque hominum copiam ibi affluentem, iterare ei viſum eſt. Priore, ſe dedit Iacobo Auguſto Thuano, eiúſque celeberrimæ bibliothecæ; ad quam Iſaacium Caſaubonum, Franciſcum Pithœum, ceteróſque ſummos viros, ex ſuperiori ſæculo, præſtantium ingeniorum in Gallia feraciſſimo ſuperſtites, Claudius Fabricius videbat ventitanteis: qui ipſum Thuanum, velut hiſtoriæ, ita reliquarum maximarum artium, ac hominum, qui eas profiterentur, principem patronúmque oprimum, & Gallici imperij, atque maieſtatis, acerrimum defenſorem, quotidie celebrabant. Poſt decennium domi

domi consumtum, in recognoscendis literarum, antiquitatisque monumentis, ex tota Europa collectis; iisque in Musæum suum, atque in memoriam, quæ ipsi propè diuina fuit, redigendis, digerendisque: Lutetiam iterùm se contulit, ad versandas, vorandásque reliquas bibliothecas: Regiam scilicet, Dionysianam, Victorianam, D. Germani, atque Memmiorum; & studiosos illarum cultores inuisendos; quorum veluti noua soboles illic tum florebat. Inter quos, hodie excellunt: Puteani fratres humanissimi, qui apud Thuani filios, patriis ingenij, virtutisque dotibus ornatissimos, cognatos suos; non solùm eius bibliothecam, sed etiam literas, hominésque iis deditos, veluti suæ tutelæ, ac fidei, Iacobi Augusti testamento commendatos; quibuscumque rebus possunt, iuuant, & mirabiliter ornant: Nicolaus Rigaltius, politiore doctrinæ, iudiciique elegantia, & incorrupta Latini sermonis integritate, omnibus antecellens: cui nos, si modò in hoc genere literarum aliquid profecimus, id totum debere gloriamur: Claudius Salmasius, & Hugo Grotius, qui literaturæ, optimarúmque artium principatum sibi vindicant. Petrum Seguierium, Henricum Memmium, atque Hieronymum Bignonium; viros magis doctrina, eximióque suo in literas studio, quàm supremis Gallicæ purpuræ honoribus illustreis, breuitatis causa omitto. Sirmondum relinquo, Petauium, Morinum, Mersenium, Burdelotium, & Valesium, aliósque propè innumerabileis; ex summa doctrina, præclarissimísque suis scribtis, maximè claros: quorum omnium animos, atque voluntates sibi conciliauit Claudius Fabricius, & ad suos, id est ad rei literariæ vsus coniunxit. Atqui vnum præterire nequeo Gulielmum Varium, non minus eloquentiæ, ac Philosophiæ studio, cæterísque maximis virtutibus; quàm sanctissima cum hoc nostro Attico amicitia, Marco Tullio comparandum. Is ex quo Perescium in Senatum Aquensem, cuius ipse princeps erat, legit; continuò in consuetudinem eius se dedit, sic vt prorsus vnà illic vixerint; nec vnquam postea passus sit

eum à se separari. Quare cùm in aulam à Rege euocatus esset, ad annuli signatorij custodiam ; quod summum est apud Gallos, togati hominis fastigium ; eum illùc secum duxit ; vnum esse in tota Gallia dignum existimans, quem contubernalem, & consiliorum in Republica, atque honorum, adiutorem, sociúmque haberet. Huius porrò gratia, Peresc ius nulla ferè in re vsus est, nisi in deprecandis amicorum, hoc est doctissimorum virorum, aut periculis, aut incommodis ; & studiorum ratione procuranda : ad quam præter cætera egregia ornamenta, id demum maximum contulit ; vt se autore, maxima vetustissimorum codicum copia, Regis nomine compararetur ; ad supplendam, atque amplificandam Parisiensem bibliothecam : quæ omni tempore, ad omnium vsus ita patet ; vt ex ea maximè, præclariora antiquarum doctrinarum monumenta, in dies eruantur. Quo autem potissimùm beneficio, se à Vario ornatum voluit, id vnum propè fuit ; vt vetustissima curiarum, templorúmque tabularia, in omnibus Galliæ oppidis, sibi ex eius autoritate inuisere, atque excutere liceret. Cùm ab opibus alioquin, & honoribus consectandis tam esset alienus, vt sæpiùs repudiauerit à Vario vltrò oblatos, qui cùm Claudium Fabricium in amplissimum, pristinæque dignitatis apud Gallos maximè retinentem, Antistitum ordinem cooptari vellet : vix ab eo tandem impetrauit, vt mediocre acciperet sacerdotium. Mortuo Vario, qui suam omnem, vt ita dicam, antiquariam supellectilem, amicissimo, studiosissimóque viro legauit ; & testamenti tabulas, illius fidei atque autoritati commendauit : domum, Musæúmque suum diu desideratum, spectabat Peresc ius, cùm ecce sub ipsum à Parisiensi aula discessum, ad Romanam denuò ex itinere inuitatur : optatissimo nuntio de noui Pontificis creatione, Maphæi scilicet Barberini Cardinalis. Si quidem hunc ante pontificalia insignia, perinde ingenij doctrinæque, ac sanctitatis in Republica Romana principem, ipse tam benè nouerat ; procuratáque olim simul, atque iterum, diuinorum illius poëmatum editione, aliisque of-

ficiis demeruerat; vt cùm nuntius, qui Regem ante omneis de ea re certiorem facere vellet, obuio Peresc̃io tantùm dixisset: virum Romanorum Principum eruditissimum, eíque amicissimum, in mortui Pontificis locum suffectum; ipse continuò, Maphæum ad gubernacula Reipub. sedere intellexit; cum incredibili lætitiæ voluptate. Præuidebat enim literarum studia, in lucem, atque splendorem sub doctissimo Pontifice reuocatum iri; studiosósque, vel ex vltimis terris, ad aulam Barberinam celebrandam, ornandámque; honorum, ac præmiorum spe aduolaturos. Ad quam temporum, literarúmque felicitatem, oculis saltem vsurpandam, ac Pontificem sui studiosum adorandum, Romam ab amicis non inuitus attrahebatur. Sed profectionis causam, ambitionem, à cuius vel suspicione abhorrebat, potiùs quàm officium, visum iri nolebat: & postquàm ex Circes insula, tanto labore tandem soluisset, si cantibus Sirenum illiceretur, vt apud eas hæreret veritus est: quare in suam tandem Ithacam, ad optatissimum studiorum portum, se ex longa peregrinatione recepit. Tunc enimuerò Peresc̃ij Musæum, ac tota domus, ex præsentis domini regali, propè liberalitate; qua videlicet non solùm in literas, earúmque instrumenta ornanda, sed maximè in studiosos homines iuuandos, colendósque, deinceps vsus est; ipsâ Alcinoi Regiâ, & magnificentior, & hospitalior euasit.

Delectum Romanæ aulæ florem, illùc aliquantò post Cl. Fabricij accessum, secum aduexerat Franciscus Barberinus Cardinalis; qui à Pontifice ad iustissimum, fortissimúmque Galliæ Regem, Legatus mittebatur. Porrò autem hunc, ac nobilem eius comitatum, lautè adeò, atque splendidè accepit Peresc̃ius, vt cum ipsis Regibus de magnificentia certare visus sit: admiratus, veneratúsque in iuuentutis Principe, cùm maturam patrui Pontificis prudentiam, atque sanctitatem: tum maximè singularem literarum scientiam, & erga homines studiosos voluntatem. Atque ob illas adeò excellenteis primarij iuuenis virtutes, ei vsque ad extremum vitæ spatium, ita omne officium, cultúm-

que tribuit; vt nullus fermè ex Gallia in Italiam traiiceret, cui non tantùm literas obseruantiæ, sicut eruditionis plenas, ad eum perferendas traderet; sed & libros, plantas, atque animalia rara, peregrinaque, ad locupletissimæ bibliothecæ Barberinæ, hortorúmque ornamentum. Cui vicissim humanissimus Princeps, maximas semper habuit gratias, & eadem epistolarum frequentia, similibúsque muneribus retulit. Haud minori obseruantia, ornatissimos & doctissimos quosque, ex celebetrima Legati cohorte coluit Peresc1us: Cassianum Putealem ante omneis, virum ob generis, virtutum, atque eruditionis claritudinem, summis laudibus honoribúsque dignum; cum quo, morum elegantissimorum, & in optimas arteis, earúmque cultores, prolixæ naturæ similitudine, sibi coniunctissimo; de omni studiorum suorum ratione, familiariter deinceps communicauit. Item cum Ioanne Baptista Donio, qui ob ingenuitatem, aptúmque ad omnium magnarum retum scientiam ingenium, fuit ipsi charissimus. Istarum amicitiarum ibi tum, sicut Romæ demum aliarum, conciliator fuit Hieronymus Aleander, vir optimis artibus, summísque ornamentis præditus, & ab adolescentia, Fabricij amantissimus, qui nobilem eius, plenámque dignitatis, atque sapientiæ domum, præstantissimáque studia, tunc ita miratus est; vt vnum omnium mortalium maximum, atque felicissimum Peresc1um, palam deinceps prædicare soleret. sæpiúsque cogitauerit, ex aula, atque ipsa vrbe, ad eius suauitatem, pretiosissimúmque literatutæ thesaurum fruendum, Aquas Sextias migrare. Quò deinceps omnes principes viri, qui Reipublicæ causa, ex Italia in Galliam, vel illinc ad hanc prouinciam traiiciebant, ex itinere diuerterunt: vt hominem conuenirent, penes quem erant commentarij, acta, & reconditiora regnorum instrumenta; quíque regionum situs, describtiones temporum, populorum origines, leges, fœdera, bella; Regum, virorúmque primariorum stirpeis, cognationes, atque successiones optimè nouerat: sic vt nemini fundi, domúsque suæ ratio fuerit, quàm illi orbis no-

ſtri ſtatus, atque conditio notior. Omnes item cuiuſuis ordinis, ac nationis homines, magnarum peregrinarúmque rerum ſtudioſi, illùc ſe conferebant, ad ipſum celeberrimúmque eius Muſæum inuiſendum; in quod præclara, raráque omnia collecta, ſub vno aſpectu cernere erat; quorum conſpiciendorum cauſa, antea mortales vniuerſum terrarum orbem peragrabant. Illa ſiquidem propè cuncta, ſecum ex peregrinationibus domum attulerat, tam ipſe Peresciius, quàm frater eius Palamedes Fabricius Valauesius, vir humaniſſimus; qui ambo in ſtudiorum, domeſtici victus, reíque familiaris communitate, ita extra ſimultatem ad ſenectam vixere; vt nunquam alter cum altero in gratiam redierit. Ad ea porrò, noua quotidie comportabantur, non ſolùm è tota Europa, ſed ex Aſia, Africa, India, atque nouo orbe; cùm vetus hic noſter, eius inexhauſtæ diſcendi auiditati non ſufficeret: ita vt nemo ex vltimis terrarum oris ad has noſtras appelleret, quin illùc inueheret plauſtra, atque nauigia rerum, natura, aut arte admirandarum. Has enim in ſingulos dies ad eum mittebant, homines in celeberrima quaque illarum prouinciarum vrbe, ac portu delecti; quorum opera, ad ea omnia diligentiſſimè comparanda, infinito ſumtu ipſe vtebatur. Et cùm iſti homines, ſua quantumuis arguta ſedulitate, Peresciio cumulatè ſatisfacere nequirent; ſæpiùs ipſe alios domo miſit, ad omneis maris Ægæi inſulas, montem Atho, Byſantium, Alexandriam, & ad miſerandas illas Memphis, atque Carthaginis reliquias: qui ſuo nomine, atque ære conquirerent, præter res alias nouitate mirabileis, præcipuè vetuſtiſſimos codices, Græcos, Hebraicos, Arabicos, Perſicos, Coptos, Æthiopicos; denique cùm cætera Aſiaticæ, atque Africanæ antiquitatis monumenta, tum maximè priſcorum Principum Ægyptiorum corpora, pretioſiſſimis odoribus, medicaminibúſque condita. In quo profectò celebrata illa veterum Pergamenorum, Alexandrinorúmque Regum, nec non Gallorum noſtratium, in bibliothecas magnificentiſſimè ornandas ſtudia, regali planè animo æmula-

tus esse videtur. Ad suam hanc bonarum artium officinam, & sapientiæ, virtutísque diuersorium, omneis literatum, elegantiorúmque artium studiosos, peregrè aduenienteis, non solùm benignè admittebat Peresçius, & bibliotheeæ suæ totum eis explicabat thesaurum; sed diutissimè illic retinebat, honesto, ac maximè liberali acceptos hospitio: quibus demùm discedentibus, aliquot codices, nummos, & alia, quæ ad eorum studia magis apta videbantur; omnia item, quæ ipsis opus fuerant, ex sua re familiari largissimè dabat: quemadmodum cæteris propè omnibus literatis hominibus absentibus, sibi nomine tenus notis, quidquid in literaria, atque antiquaria sua supellectile erat, quod ipsis, in lucubrationibus, adiumento fore arbitraretur; vltro nec petentibus, sæpiúsque talium rerum ignaris mittebat. Si quid domi non esset, quod alicubi lateret, vt id quoquo modo ad illos perueniret, suáque deinceps quæ præ manibes haberent opera, polita, perfectáque ederent; nulli laboti, aut impensæ pareebat. Quos verò peregrinationes, rerum antiquarum, aut naturalium perquirendarum causa, parare audiebat; ipsis commendatitias literas, iumenta, atque viaticum de suo curabat: & ad eas suscipiendas, multos iisdem conditionibus vltro oblatis inuitauit. Omneis denique, quos solo literarum, virtutisque studio, & fortunæ iniuria calamitosos esse sciebat; quibus rebus indiguerunt, adiuuit, ære alieno oppressos leuauit; vel illos optimatibus diligenter commendabat, ac multa illis sæpè impetrauit; eùm apud omneis paullò humaniores Europæ Principes, maximam gratiam autoritatémque obtineret: præsertim apud EMINENTISSIMOS CELSISSIMOSQVE VIROS, QVI GALLICI IMPERII CLAVVM HODIE TENENT, quippè qui, pro suo singulari literarum amore, atque scientia, doctos in oculis, auribus, atque complexu habent: & quæ sua est regalis magnificentia, atque magnanimitas; eos omnibus omnium ordinum hominibus, in beneficiis honoribúsque tribuendis, anteponunt. Beneficæ, prolixæque adeò, Peresçij naturæ testeis oculatos, & ab ea

ipſa locupletes, citare poſſum; non tantùm ex hac vrbe, iſtóque conſeſſu; ſed vel ex vltima Syria, immenſaque Libani altitudine, Amîram doctiſſimum apud Maronitas Antiſtitem; ex Magna Græcia magnum Philoſophum Campanellam; ex Gallia eruditum hominem Petitum, & multitudinem aliorum, ex aliis prouinciis infinitam. Innumerabilia item liberalitatis, ac magnificentiæ exempla, vobis referre haberem; vix de Rege, ne dum de ſenatorij ordinis, cenſúſque homine credibilia. Cùm tamen, quod propius miraculo, quàm fidei eſt, ipſe quadraginta millia ſeſtertiûm nummûm, hoc eſt vnciam vnam ex tota redituum ſumma, in hanc ſolam veſtram vrbem, ſingulis annis erogaret; quod & in ceteras Europæ celeberrimas, eum feciſſe exiſtimandum eſt; partim in libros, aliáque huius generis munera, hùc ad amicos mittenda; partim in codices, ſtatuas, æra, marmora, quæ hic in dies eruebantur; vel eorum ſaltem exemplaria, & imagines pictas, fictáſve; aut in cera, gypſo, vel charta madente impreſſas, ſibi comparandas. Sed temporis me tatio; eruditiſſimi Academici; vt vela contraham, portúmque tandem reſpiciam monet. Verumenimuerò, veſter iſte vultuum ardor, animorúmque intentio, ſine dubio à me contendit, vt munus promiſſi omne conficiam; quo me vobis probaturum recepi, Claudium Fabricium longè omneis ſuperaſſe; non ſolùm ſingulari in literas ſtudio, & largitate; ſed quod demum maximum eſt, indefeſſo labore, incredibilíque induſtria, in commentando, atque ſcribendo, de maximis quibuſque artibus; quarum profectò, nullam partem intactam reliquit.

Hiſtoriam Prouinciæ Galliæ Narbonenſis, hoc eſt patriæ ſuæ, pluribus, magníſque voluminibus conſcripſit; diligenter adeò, vt ſiue antiquitatem, ſiue leges, pacem, vel bella, & Reipublicæ conuerſiones ſpectes; nihil eſt quod in illis deſideres. Nobilium eiuſdem Prouinciæ familiarum origines, ſuæq; ſeparatim, aliis voluminibus contexuit: & cùm gens Fabricia Piſis oriunda eſſet; vnde ante quadringentos annos, bellica laude florens, in Galliam propagata eſt; Pi-

ſanam, ipſamque adeò Italicam antiquitatem; cuius ſummus amator ſemper fuit; iiſdem libris præclarè illuſtrauit: multa ſeorſim recondita, in commentarium referens, de Gothicis Regibus, qui Italiæ imperium obtinuerunt, ex antiquis nummis petita; ſicut de Gallicis, quorum originibus, propaginibúſque, nimia vetuſtate obſcuratis, maximam attulerat lucem. Omnium denique rerum, quæ magnæ, ac memoria dignæ, ſua ætate geſtæ ſunt; venuſtiſſimos, ac pleniſſimos ſcribſerat commentarios. Philoſophiam, cui potiſſimùm naturali, mirificè deditus erat, ſuis etiam ſcriptis exornauit, atque amplificauit. Si quidem elegantem confecerat librum, de ludicris illis naturæ operibus, quæ certis regionibus è terra effodiuntur: ſcilicet de lignis, rebúſque cæteris, à ſua in lapidis, vel aliam naturam degenerantibus: de vaſtis item, immanibúſque illis Gigantum, vt vulgus opinatur, oſſibus; quorum magnam vim, ex longinquis locis, ſibi aduehendam curauerat: multa de illis, vt erat homo emunctæ naris, falſa odoratus. Plantarum verò peregrinarum, Indicarum in primis, ſingularem propè vniuſcuiuſque pertexuerat hiſtoriam; nondum tentatis experimentis illuſtratam: cùm ipſas arbores, non ſolùm in ſtirpeis generis planè diuerſi; ſed in cornua, capita, aliáſque viuentium animalium parteis, proſpero euentu inſeuiſſet. Quorum animalium naturam, modum, & pondus, vel ipſorum elephantorum, diligentiſſimè explorauerat; & ſingula eorum membra, etiam hominum, manu ſua diſſecuerat: oculos præſertim vaſtiſſimarum belluarum, atque cetorum; quos vſque ad vltimas Gadeis, homines quæſitum mittebat: vnde cùm de cęteris corporis partibus, tum de admirabili oculorum fabrica, atque munere, noua prorſus, & à nemine hactenus viſa, literis conſignauit. In Mathematicis illuſtrandis, non minus induſtriæ poſuit: ſéque ad aſtrologiam potiſſimùm, ætate prouectior ita dederat, vt altiſſimam turrim, magno illarum artium inſtrumento refertam exſtruxerit; vbi nocteis ſerenas, in aſtrorum contemplatione peruigilabat: quorum non ſolùm altitudines,

magni-

magnitudines, vel motus diligenter obſeruabat; ſed in illorum materiem, ipſámque adeò naturam, acri acie penetrabat; per vitrea illa ſpecilla, quæ nouo, ac verè cœleſti inuento, remotiſſimas, obſcuriſſimáſque rerum ſpecies, ad oculos dilucidè perſpiciendas reuocant: quibus perinde verum vſum, ac nomen, inuenit Galilæus Galileius, Mathematicorum ſine controuerſia Princeps, Fabriciôque noſtro amiciſſimus. Eo inſtrumento Pereſcius tam ceterarum errantium ſtellarum, quàm ipſius Lunæ, varias facies, ac tenuiſſimas quaſque, quæ in iis apparent, notas, & quaſi maculas, ſedulò inſpectas, ſibi depingi, ac in tabulas incîdi voluit; & ſuas de iis perpetuas obſeruationes literis mandauit: adeò vt noſter hic terræ orbis, nemini notior fuerit, quàm fuêre Pereſcio cœleſtes; præſertim illius, vt veteres Italiæ ſapientes loquebantur, ἀντίχθονος. Cuius præterea defectiones, ipſe tam obſeruabat, quàm per omneis Mathematicos, attentiùs obſeruandas curabat; non vt Deæ, cuius veluti altei Endymion, aſſiduus formæ ſpectator, atque mirator erat, laboranti ſuccurreret; ſed vt vrbium, portuum, atque inſularum, rata, certáque, & à quatuor extremis cœli cardinibus, & à ſe inuicem interualla, inde reperire, atque conſtituere poſſet: receptóſque itinerum, atque nauigationum errores tolleret. Res à ſolis hactenus, iiſque vno, aut altero, maximis Regibus tentata; quam ad felicem exitum à Pereſcio tandem perductum iri ſpes fuit. Accuraras enim earum defectionum obſeruationes, in celeberrimis veteris, nouíque orbis oppidis, faciendas curauit: quarum omnium accuratiſſimam, atque vt Pereſcij verbum vſurpem, palmarem, Neapoli à Ioanne Camillo Glorioſo, homine in Mathematicis diſciplinis excellenti, ſibíque amico, veniſſe ipſe aiebat. Ad hæc autem omnia, aſſiduè vtebatur opera Petri Gaſſendi, rerum cœleſtium, atque Philoſophiæ ſcientia, Galliæ facilè primi, & Nicolao Cl. Fabricio intimi; ſic vt domi per plureis annos, vnà cum ipſo coniunctiſſimè vixerit; atque illic extremum eius exceperit ſpiritum: qui demum mortui nomen

atque virtutem, grata memoria prosecutus, animum ad commentarios de Peresci vita scribendos appulit: eásque partes, quas olim mihi sumseram, ab homine eruditissimo, atque amicitiæ consuetudine, mihi maximè deuincto, præoccuparum iri lætor; immo verò etiam de ea re Fabricij manibus gratulor. Operam eius in vestra antiquitate, scribendo restituenda, præclarè posiram, Academici, non queo silentio prætetire: cùm nulla veterum Romanorum vtensilia, nulla ornamenta, in eius manus venerint, habuit porrò domi pleraque, de quibus scribtum non reliquerit; omnium autem vberrimè, atque diligentissimè, de ponderibus, mensuris, tripodibúsque antiquorum. Omitto alia, quæ in reliqua literatura effecit opera. Eius tantùm epistolas, in admirationis cumulum addam, quæ quidem sunt ita multæ, atque eruditæ, vt si nullum aliud scribtionis genus vnquam attigisset: vniuersum tamen omnium doctrinarum, & liberalium disciplinarum orbem impleuisse, dici potuerit. Nullum enim adeò præclarum, vel rarum, in bonis artibus nasci potest argumentum, de quo Peresc ius consulens, vel consultus, ad eruditissimum quemque non scribserit; doctè, frequenter, & copiosè admodum, vt omneis omnium prouinciarum vrbeis, suis non dicam epistolis, sed voluminibus oppleuisse videatur. Atqui vt sciatis me non laudatoriè, sed Latinè loqui; qualeis, & quantas ad hanc vrbem missas habeatis, exempli causa, nunc adeo ex me cognoscite. Extant propè innumeræ ad VRBANVM VIII. Pontificem Maximum, & Franciscum Barberinum Cardinalem, illam bonarum artium cognationem, quam in ambobus optimis, doctissimisque Principibus omnes admirantur, complectentes. Extant ad Cæsarem Baronium, & Ioannem Franciscum Vidium Balneum, Cardinaleis: Iosephum Mariam Suaresium, Antistitem: Christophorum Puteanum, & Constantinum Caietanum; omneis magnarum artium scientia insigneis; de religione rebúsque diuinis: sicut de humanis, atque historia; ad Vidum Bentiuolum Cardinalem, & Augustinum Mascardum; eius

artis non solùm in hac vrbe, sed in tota Italia facilè principes: de naturalibus verò, iisque occultioribus, ac magis peregrinis, ad Cassianum Putealem, & Petrum Vallensem; vtrumque tam huiusmodi doctrinæ, quàm cæterarum magnarum rerum laude abundantem. Extant de literis, quas humaniores vocant, linguisque tam veteribus, Europæis, Asiaticis, atque Africanis, quàm recentioribus, Gothica, Cantabrica, Prouinciali, atque Italica; ad Lucam Holstenium, Gabrielem Naudæum, Leonem Allatium, Vincentium Nogueram, & Federicum Vbaldinum; viros in iis summos, atque perfectos. item ad Franciscum Boncompagnum Cardinalem, Vincentium Iustinianum Marchionem, Mariam Felicem Zachiam, & Alexandrum Rondaninum eius maritum, Stephanum Gualdum, & Claudium Menetrium; homines in antiquitatis reliquiis inuestigandis, conseruandisque diligentissimos; de statuis, nummis, gemmisque veteribus: tum etiam de codicibus antiquiùs scribtis; ad summos pariter viros, Scipionem Cobellutium Cardinalem, & Nicolaum Alemannum: quos vnicè dilexerat Peresçius; huiúsque demùm mortui benignitatem, in aperiendis bibliothecæ Vaticanæ thesauris, vehementer posteà desiderauit. Homines in omnibus doctrinis præstantissimos agnoscitis, Academici; qui eò libentiùs nunc à me citati, ac veluti recensi sunt, quòd propè omnes, sicut ipse Peresçius, in hanc ampliſſimam lecti olim Academiam; ordinis nostri splendorem, atque gloriam illustrarunt, atque in dies amplificant. Porrò eandem, maiorémque Epistolarum vim, non solùm ad reliquas Italiæ vrbeis; Patauium maximè, ad Liceum, Rodium, Argolium, & Thomasinum; homines in artibus, quas profitentur magnos: sed etiam Mantuam Carpetanorum, Lutetiam, Oxonium, Lugdunum Batauorum, Louanium, Augustam, Vindobonam, & ad alias vtriusque orbis celeberrimas vrbeis, claris, doctisque viris maximè florenteis, perinde ac Romam, ab eo venisse existimate. Quibus quidem epistolis, non tantùm Transalpinas, atque Cisalpinas, sed etiam cæteras om-

neis Europæas, ac barbaras nationes, humanitatis, & doctrinæ commercio miscuit, atque consociauit: sic vt bonas artes, & vniuersa earum instrumenta; quæ in bibliotheca, ac mente sua reposita, ad omnium vsus inde promebat; inter illas demùm gentes fecerit communia. Quare de Fabricij doctrinæ præstantia, aut Musæi amplitudine, atque dignitate; ex ipsius scriptis, cæterisque antiquorum monumentis, quæ in eius domo extant, minimè est iudicandum: sed potiùs sic habendum, nullas in terræ orbe celebres esse bibliothecas, in quibus celeberrimæ illius Perescianæ, pars aliqua non reperiatur; nullos libros nostra ætate, scriptorum ad fastidium feraci, in lucem fuisse editos, qui non Perescij doctrinam, sicuti nomen præ se ferrent.

FINGITE vobis animo, Academici, omnium studiosorum vnum aliquod veluti corpus, in quo Claudius Fabricius, vice fungeretur partis illius in medio quietæ, cui alendæ reliqua membra, suo labore omnia quærunt; cuiúsque vicissim haud segne ministerium est, nec magis alitur, quàm cætera alit: adeò vt vniuersa studij, atque doctrinæ pabula, ab omnibus sibi vndique conquisita, atque congesta, insaturabili legendi, discendíque auiditate vorans, & acri ad meditationem, scriptionémque ardore maturè conficiens, in succum, & sanguinem verteret; quem in omneis demùm partes, ad ingeniorum alimenta, pariter diuisum redderet: nisi potiùs Peresciũ, illustris illius, atque immortalis corporis animam fuisse dicamus; quæ totum moderaretur, singuláque eius partes, vi, ac numine suo conseruaret, atque augeret. Numen dixi, Academici: is enim qui fat breuis, septem & quinquaginta annorum, vitæ partem alteram peregrè, & in aula transegit, alteram in curia, ad senatoria munera, bis quaque die diligenter obeunda; tot tamen, ac tam illustria, sui in literas studij, atque largitatis, ad æternam posteritatis memoriam, monumenta reliquit; libróque, & epistolas, operâ, manúque sua plures; quàm alij longæui homines, & priuato otio abundantes legere solent; Latinè, Italicè, & Gallicè di-

ligenter conscribsis: is inquam, mihi sanè supra hominem putandus esse videtur. Hanc porrò diuinam Nicolai Claudij Fabricij Perescij animam, nunc mortalis sui corporis compagibus recluſam, superas sedeis capescere, & in æterna illa, ac cœlesti domo, ætatem quam hîc nobiscum beatam duxit, inter ipsos diuos beatissimam agere, vos Academici Romani, existimare par est; & eam omni honore, qui Heroibus tribui solet, afficere. Præterquam enim quòd summa integritate, atque innocentia vixit; præterea Romanæ religionis, cæremoniarúmque maximè colens, & ad extremum spiritum retinentissimus fuit. pro aris, delubrísque fortiter certauit; vt ad illa plurimos reduxerit, ex isto hominum genere, qui nouis, atque alienis obstricti religionibus, ab hac antiquissima, atque sanctissima declinauerunt; vel apud illos, rei literariæ III-viros, non sine spe victoriæ adortus. Quamobrem erga hominem, de Romana Republica, tam multis nominibus optimè meritum, in decoranda eius morte grati estote, Academici; & sicut eam, iam publica laudatione esse honorandam putauistis; ita quidquid præ ingenij, facundiæque meæ, nec non temporis angustiis, minùs ex amplitudine, atque dignitate argumenti, oratione exsequi potui; id demùm in præsentia, ornatissimis, optimísque vestris versibus præstate: in posterum verò, Heroi nostro, diuturnam pro breui vita memoriam reddite: & quod ipsi gratissimum facturi estis, illius studiorum veluti hereditatem adite, & constanter tenete. Vos autem, Patres amplissimi; ad eam, ad quam vocati estis Reip. procurationem, vt excellentissimas omneis Nicolai Claudij Fabricij virtutes, maximis & in omni genere laudis eminentissimis (quales sanè estis) Principibus imitandas adhibetis: pergite porrò, vt facitis; atque ita in primis diuinum eius studium, regalémque liberalitatis magnificentiam imitamini, in eas arteis promouendas, quibus omnis vitæ honestas, elegantia, ipsáque adeò hu-

manitas constituitur, atque continetur; nec non in homines, qui eas colunt, amandos, ornandósque honoribus, ac beneficiis; quæ sancti illi, atque religiosi maiores vestri, in ipsos præcipuè collata voluerunt. Indignum siquidem esset eos iacére, quorum opera, atque vigiliis, summum à Deo datum, hominum generi, literarum bonum maximè viget: sed prorsus digni sunt, qui apud vos gratia, atque autoritate floreant. Si quidem principes viros, de se, suisque virtutibus benè meritos, æternis scriptorum fuorum monumentis, ad immortalitatem consecrant: sicuti contra læsi, vel neglecti, notas ad ignominiam, nulla temporis diuturnitate, nec armatis tyrannorum manibus eluendas inurunt. Quare à vobis minimè audiendi sunt quidam homines nihili, qui etsi numerus tantùm in aulis vestris, & fruges consumere nati sint, illic tamen vt vacua Belidum dolia, leuitate sua versatiles, & vanitate cassum, atque inane sonantes; maximas faciunt turbas, clamoréque, ac risus edunt, tam in hominum literatorum ingenium, moréque, quàm aduersus ipsarum literarum vsum, atque dignitatem. Literatis nihil innocentius, aut temperantius; Patres amplissimi; vt potè qui studium, & tempus omne, quod isti vel ambitioni, atque auaritiæ, vel rebus ridiculis, atque turpibus dant; in maximarum, optimarúmque contemplatione consumunt: nec sunt, vt isti vocant, difficiles, aut morosi; sed acres rerum æstimatores: non contumaces, & superbi; sed res homine ingenuo indignas, nec facientes nec perferentes: non obscuri; sed modesti: non denique rustici, aut agrestes; sed antiqui, & contrà; vnde etiam artes, quas profitentur, nomen inuenere, humani. Literæ verò, quantùm non ornamenti solùm, sed & præsidij in ciuitatibus benè constitutis afferant, vel ex hac vestra clarè patet: quæ vt olim afflicta, per earum neglectionem fuit; ita nunc doctissimus, sapientissimúsque Pontifex verè COELESTI DONO,

ac diuino munere ipsi donatus ; causa est ; quòd viget hodie vestra Respublica , quòd floret , quòd beata est , quòd denique , cùm cæteræ terrarum orbis partes , bellorum , aliarúmque calamitatum tempestatibus agitentur ; vna hæc (quod ei Deus Optimus Maximus proprium , ac perpetuum faxit) in pace , atque in otio conquiescit.

DIXI.

GABRIELIS NAVDÆI
AD PETRVM GASSENDVM
DE PEIRESKII OBITV
EPISTOLA.

PROVOCATVS non ſemel obſeruationibus Aſtronomicis, quarum per me copiam fieri voluiſti celeberrimis hominibus Fortunio Liceto, & Scipioni Claromontio; ac literis tuis inſuper ad officium mutuæ neceſſitudinis, quæ dudum inter nos arctiſſimè coaluit, ſollicitatus; peramanter omninò te facere intellexi, qui me tamdiu ſilentio vſum fuiſſe, quæ tua eſt ſingularis humanitas, & beneuolentia, non moleſtè tuliſti; ſatiſque amori noſtro, & ſingulari meo in te obſequio factum fuiſſe exiſtimaſti, ſi dum vrgebam Syntagma meum de *Studio Militari*, hoc interim ſpatio nihil ad tuas reſponſi dederim; niſi quòd amantiſſimo vtriuſque noſtrûm clariſſimo PERESCIO frequenter ſignificabam, me, cùm per otium liceret, talem habiturum rationem eorum omnium, de quibus egiſti mecum per literas, vt ne quidem de ſuauiſſimâ tuâ vrbanitate queri poſſes; quòd illa non ſimilibus à me iocis, ac ſalibus excepta fuerit, & facetiarum colludio, gratiſſimáque viciſſitudine compenſata. Sed, heu rerum vices, heu fata infanda, heu mors acerba, & infenſa bonis omnibus, quæ geſtienti lætitiæ interceſſit! viro illo incomparabili, tunc cùm nihil minùs, quàm de eius occaſu timebatur, è viuis ſublato. Vbi enim crinitum ſidus effulſit? vbi de cœlo intonuit? vbi terræ motus, & fragores

fragores insoliti, spectráque, & portenta apparuerunt, in eius viri omnium maximi, omnium optimi, sapientissimíque interitu? Sanè ludunt nos, & fallunt suauiter Historici, cùm nullos Principes absque iis signis interiisse referunt, ex quibus atiolationi de eorum impendente fato locus esse posset. Nam amabo te, Gassende, quî fieri potest, si mundus non casu regitur (vt certè diuinæ illum prouidentiæ arbitriis gubernari certissimum est) quòd cœlo curæ sint homines, non suis plerumque meritis, sed fortunæ cæco impetu, rerum gubernaculis admoti, nec vlla re, quàm suis opibus, & potentiâ (quâ sæpissimè in hominum perniciem, per summas vitæ turpitudines, & flagitia abutuntur) commendati: & ipsi interim silente cœlo, non curante luna, nemine quidquam nouum, aut insolens in elementis, atque venturi (si quæ sunt) præsciis animalibus obseruante, mortem oppetant, qui virtute regnum sibi amplissimum, honestissimúmque inter homines comparârunt; qui mortalium omnium commodis nati, omnes operâ, studio, industriâ iuuant: omnium conatus vrgent, promouent, extollunt; quíque orbem vniuersum in sui admirationem trahunt fama, & commendatione meritorum? Huiusmodi verò laudem, si PERESCIVM vnum nostris, elapsíque ab omni æuo temporibus cumulatissimam tulisse dixerim, non est quòd aliquis reclamet, nisi aut virtutis hostis, aut laudis inuidus, aut ignarus rerum, de quibus boni omnes, & eruditi consentiunt. Ecquis enim ipso vnquam aut peritiot extitit antiquitatis, naturæ, temporum, historiarum, linguarum? aut promptior iuuandis studiosorum laboribus, quà voce, quà literis, quà libris, quà signis, plantis, animalibus, picturis, numismatis, & antiquæ, recentísque memoriæ similibus monumentis? aut aptior denique, qui istud facere posset voluntate, opibus, auctoritate, scientiâ, prouidentiâ, cæterísque virtutibus, quarum mutuâ consensione ornatus sit oportet, qui instar clarissimi PERESCII, orbem literarium suis nutibus, & votis temperandum suscipit. Quod equidem facere quàm arduum sit, tu

verò Gassende, istud coniicere potes, vel inde quòd si in priscorum Heroum exempla recurras, qui istud similiter fecerit, inuenies prorsus neminem. Atque vt elapsa proximè tempora Vincentium Pinellum, & Dominicum Molinum tulerint non multùm fortasse studio, & voluntate iuuandi literatos inferiores PERESCIO; nescio tamen quomodo adiumenta varia illis defuerunt, quæ huic nostro, & communi omnium Mœcenati, vt plenâ velificatione cursum hunc à primâ statim adolescentiâ institutum, ad affectam vsque ætatem perduceret, in causa fuêre. Enimverò quantâ etiam facilitate istud præstiterit, nemini obscurum esse potest, nisi qui solem non videt pleno meridie. Quis enim nescit os eius non hominis, sed Apollinis Delphici fuisse, ex quo oracula de rebus omnibus abstrusis, & incognitis quotidie reddebantur? Domum verò instar celebertimi emporij, mercibus pretiosissimis ex vtrâque Indiâ, Æthiopiâ, Græciâ, Germaniâ, Italiâ, Hispaniâ, Angliâ, vicinioribúsque prouinciis refertam extitisse; nullámque nauem Galliæ portus intrasse, quæ non aliquod animal peregrinum, non plantas exoticas, non marmora priscorum cælo sculpta, aut exarata, non codices Samaritanos, Coptos, Arabas, Hebræos, Sinenses, Græcos, non erutas ex Bosphoro, aut Peloponeso antiquitatis penitissimæ reliquias, in vnius PERESCII Cimeliarchium inferret? Quem denique latere potest, non conquisitas ab eo fuisse tot opes in propriam tantùm oblectationem, aut musæi sui ornamentum, in quo laterent ipsæ tanquam in Fauissis Capitolinis, aut sepulcris, vnde nefas esset quidquam eruere, ac depromere in aliorum commoda: sed PERESCIVM hanc sibi legem statuisse, vt, si quos in orbe literatio suis consiliis, opibus, libris, statuis, marmoribus iuuari posse intelligeret, non expectaret ipse, vt morosè precibus illud à se efflagitarent; sed vltrò offerret, inferrétque in eorum ædes; ac penè dicam literatos omnes obrueret beneficiorum suorum magnitudine, & frequentia? Verùm quid opus est, optime Gassende, vt hæc ad te scribam, qui plura oculis

ipsis, in maximo illo Heroe obseruare potuisti facinora, commendarione omnium hominum, ac memoria, æternitatéque temporum dignissima, quàm quiuis alius; nisi tu ipse, qui amore in eum, ac dicendi, scribendíque lepore nemini concedis, munus istud in te recipias, scriptis vnquam consignare possit? Profectò, cùm nulla eius vitæ pars miraculo caruerit; cùm nullus vnquam exortus sit, cui plura, aut meliora debeant, studiis doctrinísque præstantioribus dediti homines; cùm eorum omnium, quæ pulchrè, eleganter, doctè per anteactas aliquot annorum decades scripta, aut obseruata sunt, pars maxima fuerit; nec ipse mortalis existimandus sit, nisi morte ipsâ, proh dolor! immaturâ, atque immiti in eum, qui nunquam occumbere debuisset; certè non cuiusuis esse intelligo meritotum eius famam transmittere ad posteros: nam vulgari ore istud facete piaculum est; parem verò tanti viri inusitatis, incomparabilibúsque meritis inuenire orationem, videtur mihi omnino difficile. Quamobrem istius *Musarum curatoris*, siue, vt cum Athenæo loquar, ἐπιμελητῆ τῶν μουσῶν, vitæ summam ex orbe vniuerso, per quem diffusa illa fuit, in angustum aliquod volumen contrahere, hoc equidem vnum est, quod nisi tu, doctissime Gassende, præstiteris, qui sermone vales puro, eleganti, castigatóque, & assueto rebus diuinis, ac cœlestibus celebrandis; cuiusmodi omnino PEIRESCIVM fuisse nemo non bonus existimat; quíque supremos illos orbeis, eorúmque miracula; quæ profectò non latiùs patent, quàm PEIRESCII fama, & merita, in exilem globum solertissimè reducis: vix certè alium inuenio, qui defungi hoc munere adeò commodè, felicitérque possit. Nam etsi omnes, qui PEIRESCIO amici fuerunt, ingenio, facultatéque dicendi valeant, & omnibus illis, non secus atque tibi, negotium incumbat celebrandi virum, cuius recordatio sanctissima illis esse debet; licèt etiam multa, quæ de præstanti eius ingenio, laborum contentione, & mirificâ voluntate bonorum omnium conatus subleuandi, dici, atque afferri in medium possent, ea cuiuis ex præstantissimis

illius facinoribus, æquè ac tibi cognita esse porueriut; fatendum tamen est, quæcumque maiora sunt ex eius laudibus, ista propter intimam, quæ tecum illi fuit consuetudinem, & assiduum multorum annorum conuictum, atque vsum; & faciliùs animaduersa à te, & prospecta certiùs, quàm ab aliis fuisse. Quare age, mi Gassende, calamum sume, inseruire solitum maximis viris aut tuendis, aut celebrandis, non minùs sanè, quàm cœlorum, naturæque miraculis explicandis: & cogita apud te fore ex vsu omnium, qui literis dant operam; è dignitate patriæ nostræ communis; è Principum, atque magnatum gloria, & splendore; vt eius viri imaginem, qui omnibus inciramento, & adiumento fuit ad virtutem, non solùm ad intuendum, verùm etiam ad imitandum, pro tuâ in viuentem, defunctúmque pietate, quæ protsus egregia fuit, exprimas. Ego verò, qui clariss. PERESCIVM eius loco semper habui, in quo vireis suas natura potissimùm experta est, vt hominem produceret, cui nihil deesset, quod eximium, honestúmque mortalibus concedi in hac vitâ possit; illúmque pro eo, ac debeo, verbis ornare non possim, quorum me pauperem reddit copia meritorum: propterea hoc vnum, vt facias, enixè à te contendo; arbitrabórque meæ, & reliquorum pietati, qui PERESCIANOS manes æterno cultu, gratissimáque veneratione prosequi debemus, factum esse satis; si non modò eruditissimum, atque munificentissimum, quod orbis vniuersi iudicio comprobatum est, sed absque exemplo maximum, ac optimum virum fuisse PERESCIVM, summúmque literatorum fautorem, & cùm prudentiâ, tum eruditione, ac omni virtutum genere excellentem, cóque nomine inter sæculi nostri miracula habendum, colendúmque, per te, & præsens ætas, & futura cognoscat. Vale, & nisi luges adhuc, lege, quæ lugens, & ingenti, subitóque mœrore perculsus scripsi. Romæ XVII. Kal. Aug. 1637.

EX CL. SALMASII PRÆFATIONE *in Tabulam Cebetis Arabicam.*

EX illo hominum genere, quos & priuatâ pariter, & publicâ causâ mœrere ereptos amici debent, fatis ante triennium conceſſit Nicolaus Fabricius Peireſcius, quem virum vel nominare, laudare eſt. Eum, niſi fama talem ferret, qualem ego ſcio fuiſſe, penicillo hîc meo quamlibet rudibus lineis, atque obſcuris coloribus exprimere conarer, perfectiſſimum virtutis omnis, & omnigenæ eruditionis exemplar. Tentarem hoc, inquam, de cuius tamen vel minima parte dignè attingenda vix quidquam mihi promitterem. Præſtarem equidem quod debeo ſummis eius viri erga me meritis, quæ nullum in me vitæ, quancumque dabitur, tempus obruet, nulla delebit obliuio. Sed cùm id aliter præſtare non poſſim, quin plura dicenda dictis prætermittam, præ ἀδυναμίᾳ omnium exequendorum numerorum, quos talis vita, & talis fama poſtulat; contrahere vela cogar, orámque legere, ne in tam vaſto laudum pelago cum tenui cymbula deprehenſus naufragij periculiter. Hoc igitur ſufficiat dixiſſe, non alteri à multis retrò ſæculis Solem illuxiſſe, qui Reipublicæ literariæ promouendæ maiori cupidine flagrauerit, nec qui magis eum, dum vixit, promouerit. Vt non vnum ſcientiæ genus curioſitatem eius prouocauit; ita nec vnum genus hominum beneuolentiam eius cum benefico animo coniunctam expertus eſt. Alij, quos innumeros eſſe ſcio, pro virili, ſi ingrati non erunt, prædicabunt quid, & quantum illi debeant. Quod ad me attinet, tanta ſunt, quæ in me contulit, tótque modis, quibus potuit cumque, ſtudia mea adiuuare niſus eſt, vt cogitatione ea comprehendere vix detur, nedum verbis exponere queam. Quibus omnibus adiumentis, ac præſidiis quando hodie mihi, illo amiſſo, carendum eſt, cum maxi-

ma ſtudiorum meorum, Ægyptiorum præcipuè, & Arabicorum remora, & impedimento: plus tamen defleo, quod Reſpublica literaria in illius viri morte ſibi abeſſe perſpicit, quàm quæ mihi video periiſſe, quantumlibet maxima illa eſſe, propriâ tactus iacturâ, etiamnunc ſentiam. Poſt illud damnum, quod meum non magis eſſe, quàm totius Reipublicæ detrimentum fateor, & quidem maximè deplorandum, non aliud grauius, &c.

EX EPICEDIO PERESCIANO ERYCI DORMALI

Ad Eminentissimum Principem FRANCISCVM BARBERINVM CARDINALEM.

Περιπετικὸν πρὸς Πέτρον τὸν Γασσένδιον.

Γράμμα τὸ Φαβρικίου δηλοῖ μόθον, εἰν ἑνὶ πᾶσαν
Σβέσαι τὴν ἡμετέρης λαμπάδα χαρμοσύνης.
Ἀλλ' δὲ ζωγραφέων βιοτὴν τὸν, τὴν ἤθεα φωτὸς,
Δαίμονι αἰτίολας, Πέτρε, τὸν ἠέλιον.
Ἀλλὰ φίλος τάχιον φρυκτώρεε, ὡς ἀναφλύῃ
Μοὶ σέθεν ἐκ χαρίδος, πηλιάδα μηίλιν.

Φιλοξενία, καὶ φιλοδωρία.

Πῶς αὖ ἔπειτα φίλων, Γαβρίσκιε, σεῖο λαθοίμην,
Ἀμφὶ φιλοξενίης, τὴν μεγαλοφροσύνης;
Τίς γὰρ ἀπ' ἀλλοδαπῆς φιλαθηναίων τε Κρήτης
Ἦλθε θύρας, καὶ σῇ κεῖθεν ἄγουσος ἔβη;
Τίς σοῦ δῶρα ξενίων οὐκ ἔμμορεν; ὥστε πρὶν αἰεὶ
Ἐν τε Κύδωνος εἶναι, τὴν σοὶ πρὶν αἰεί.
Οὐ δόμος ἐστὶν, ξεινεὼν ἦ δόμος ἐστὶν, ᾧ μὲ πανίχρων,
Καὶ ποτὲ ΒΑΡΒΕΡΙΝΟΝ τὸν μεγαν ὄξένισας.

Χαῖρέ μοι, ὦ Φρυγικῶν κλυτὸν πέδον, ὅτι σε τυφλὸν
Μοῦνος ὁ ἀγλαΐσας, φρυδὸς ἀπτηνάϊσεν.

Θρηνητικόν.

Μουσοπόλων παρόλημα μονώτατον, Ελλάδος ὄμμα
Δεξιὸν, Λονίδων ἅρμα, ϗ ἡνίοχος,
Κεῖται Νικόλεως Πηρέσκιος. ὤχεο δῆθεν,
Ωἴχεο, ἀλλὰ φίλα βάσκανε λῃστὰ μόθου.
Οὐ μὰ τὸν, ϗ δικὸν μεμονώσομαι, ὄφρα μετείω
Σοὶ, χὠπερ κρυερῆ ὑπ' Κλυμβώιοι πύλαις.
Τόφρ' ἀπ' ἐμεῖο δέχυ ἐλεγείδιον, ὃ παρηϊάπλω
Γραφάμενος Ἑρμοῖς δακρυσιν, ϗ μέλανι.
Δακρυσιν, ϗ μέλανι γράψας, Γάτερ, ὃν γὸ ἄπαν μυ
Κῆρικὸν, ἓν σοι ἄπαν μυσικὸν ἐξεκόπη.

Κενοτάφιον.

Ποῦ σὸ πᾶ ἦλιον ὃ κατήειον, ὃν πνι σκιῶν,
Εν βωμῶν τινι, ὦ πολῦ φίλον ἠμέτερον
Φαεσίχι; ὃν ἄλλη περιπόλητέ σ' ὃν ὕδενὶ βωμῷ,
Η νεῷ, ἀλλὰ μέσῃ ἦσομαι ὃν καρδίῃ.
Εν καρδίῃ, ψυχρὸ γὸ ἀφήρπασας, ὥστε σοι ἔμμεν
Τῦτο μυ ἡμιθανὲς σῶμα, τάφον κενεόν.

Cætera Elogia, tam prosa, quàm carmine, volumine alio collecta seorsim edentur.

FINIS.

VA1
154521

145.
11.
35.